

L'ATLANTIDA DEL DOCTOR PETIT

(Històries d'un món negat)

B e p e s

PRÒLEG

Si, el món va malament, molt, malamentíssim, donant per entès que el món és la gent que hi viu, ja que el món, sense gent, aniria fent com sempre. Els diaris vessen de noves acoquinants, no tenen prou fulles per a dir-les totes. Abans tenien temps per a servir a la clientela folletons detallant adulteris, quan els adulteris eren adulteris i la gent en feia cas, ara les noves de compromís s'han menjat l'espai dels adulteris, i la gent si vol adulteris se'ls ha de fer ja que no pot comptar amb els dels diaris. Hi ha mals-de-cap. No anem bé. Anar a plaça per la gent que encara hi pot anar, és un veritable problema, entenguen-nos, arar a plaça a comprar!; les guerres d'assaig, amb baixes de debó, no acaben, i ningú es creu als governs quan diuen que no tenen diners per a pagar més als jubilats i en canvi ens n'hi sobren per a comprar armes. I és clar, si es compren, les armes s'han de fer servir. Els raptos s'han posat definitivament de moda, com les cançons de protesta; el petroli acabarà matant-nos a tots...La gent viu carregada de nervis i es mata a cent-vint per hora, que és una bona velocitat per a reduir el cens, o s'abona als infarts, que no paren...Els governs de la majoria dels països han perdut la carta de navegar, i va posant pedaços a un sistema que de temps fa aigues. Algú el deu trobar prou bo el sistema que no s'ho deixi córrer i el vagi apedaçant...Milions d'ésser humans del Tercer o Quart Món, ara hi han di versos móns que ja es van numerant perquè s'espera que, amb el temps, n'hi hagin molt més, dejunen, que és menjar poc, i altres ni dejunen que no és menjar gens. El panorama és, com es veu, un mal panorama, i si es fos honest s'hauria de passar el dia amb totes aquestes misèries al pensament, encara que seria un mal passar, ja se sap. Tampoc es poden assimilar cent per cent els

pessimismes encomanats per l'estat actual d'aquesta terra que si un dia, que tot són coses que poden passar, li dona per a rodar malament o de no rodar de cap manera, s'hauran acabat els problemes d'anar a plaça a comprar, de qui guanyarà el Campionat de Lliga, de per què no hi ha ningú que mereixi el Premi Nobel de la Pau, i de si les senyores es tapen o es destapen, entre altres coses. No, tampoc seria una bona cosa deixar-se empessimismar massa. Els disbarats passarien igual i els passariem amb el pessimisme a coll, que seria un altre disbarat...

Doncs davant els disbarats col·lectius que fan anar el món de cranc, coix, espatllat, aquestes planes volen ésser un sedant, una mena d'aspirina que, sense pretendre que la general no es preocupi de l'almanac d'aconteixements fatals que ens plouen de pertot arreu, que bé prou els recalquen i treuen al sol plomes il·lustres a les quals no ens podem acostar, s'hi introbi quelcom que desendureixi fesomies que tant ens convé a tots plegats ja que de fa anys es va pel món amb cara de patir de l'estòmac, de no poder pagar deutes, o de tenir la muller desitjada pel pròxim. Es tracta de mirar de passar unes estones no tan malament com les que normalment es passen... Un got d'aigua fresca ens ajuda a creure que ens fuig la calorada. Això volen ésser aquestes planes, una mena de got d'aigua fresca. Ja tornarem a suar, després... Modestament criem que suarem molt i que serem molts a suar. Aquest és l'únic objecte del llibre. Si algú el llegeix i no ho veu així serà que estava ja tan minat pel mal viure actual que ni el combregar hi hauria estat a temps. O que l'autor, el Doctor Petit, s'haurà errat i enlloc d'eliminar cares de pomes agres, n'haurà creades, i potser per a originar alguna mitja rialla que n'anem tan justos, hauria d'haver edificat el llibre al revés de com el va fabricar. De tota manera, de succeir això, tampoc som conformistes del tot, i el

Doctor, amb un servidor de vostès, potser ens atrevirem a dir:

- Ja estem ben guarnits!

Aquí tenen, doncs, les planes de "L'Atlàntida del Doctor Petit". Ara hi ha noves maneres de llegir, una d'elles és passar les planes de dues en dues. Vostès, si volen, les poden passar de deu en deu i dir que en aquest món tothom llegeix de la manera que vol. Si en alguna hi troben quelcom que els alleugereix el mal estar que governa aquesta trista humanitat d'avui i inicien un somriure, un somriure com els que es fan quan la dona endevina un estofat, s'agafa un bon serrà al volantí, o es casa la noia bé, ens sentirem moltíssim ben pagats, i potser algú, davant la troballa, acabi el llibre girant les planes de cinc en cinc que ja seria guanyar quelcom. I és que no es poden fer llibres que plaguin a tothom a cop. Hi ha lector que és com si tingués autors aconductats, com els megtes d'abans, i només llegeix llibres verds, vermells o negres, i l'autor, si és honest, és com és i no pot ésser de molts colors a la vegada. L'autor quan es posa davant les quartilles ja sap per on va la troca i del color que sortirà el llibre. Hi ha autors famosos que no s'han mogut mai d'un mateix color -la base és escriure bé, diuen els entesos-, que s'han ^{fer} la clenxa sempre al mateix costat, vaja. Ara bé, de quin color és "L'Atlàntida del Doctor Petit? Doncs veuran, el Doctor no podia pas ésser com els altres i el llibre és de molts colors com si fos fet en una tintoreria. Se n'hi barrengen molts de colors, però l'autor encara que fos un grandíols desenganyat d'amor era un bon home, un gran bon home, i no podia fer altra cosa que contar els fets i recollir llegendes d'un món negat amb els colors que els atlants les originaren. Ara, el Doctor toca cada color com si tingués por de fer-li mal, i les coloraines de compromís més aviat les apunta que pas s'hi embrut les

mans. Era home de mans i pensament nets, ell. En comptes de fer un pinyol dels epissodis de compromís, només els iniciava pensant potser que ~~alg~~ algun lector se'ls podia decorar i imaginar a la seva manera. Segur, que si algú li hagués dit:

- Jo, d'aquesta dona n'hagués dit més coses.

ell, educat, educadíssim, com en són la majoria dels savis educats, hagués contestat treient-se el barret i amb veu manyaga:

- Ah, sí, senyor, sí, senyor. Per més coses que se'n diguin, de les dones, mai se'n diuen prou.

Li plavia trobar lectors que discutissin planes, mentre no es toqués el fons històric, que era sagrat. Ell volia que la gent no llegís i prou, que hi digués ~~no~~ hi pensés la seva, al llegir. Llegir no és fàcil i no en sap tothom que vol de llegir bé. Saber llegir és, si cal, esmenar la plana de l'autor i que aquest no en pateixi. O sigui, que si hi ha una revolta que pot canviar un país de baix a dalt, o viceversa, i el dia abans hi ha una nit de nuvis, com que el fet principal és, per a la majoria, la revolta, és de la revolta que s'ha de parlar amb ganes i a fons. És clar que si un historiador és historiador també n'ha de parlar de la nit de nuvis, però tot passant. El fet històric és la revolta, i per important que sigui una nit de nuvis, tinguent en compte que de nits de nuvis se'n fan a milers i de revoltes no, el plat fort és la revolta. Hi ha moltes més coses per aclarir en una revolta que en una nit de nuvis. I aquí és on entra el lector intel·ligent. Mentre arribi a la revolta, de la nit de nuvis, que el Doctor només haurà insinuat, s'hi pot passar hores imaginant-la a la seva manera...

El Doctor deia que si els llibres es llegissin i prou seria malaguanyada feina fer-ne. Si se li contestés que hi ha molts llibres que es compren i no es llegeixen, ell, que tenia sempre respostes a punt, hauria dit:

- Allò que compta és fer-lo, un llibre, es llegeixi o no, es compri o no. Si el llibre no es fes, no es podria comprar ni llegir.

Fem vots, doncs, perquè aquest llibre sigui llegit pels lector intel·ligents que volia el Doctor Petit, i hi vulguin trobar, encara que no hi sigui, i aquí serà el mèrit del lector, les intencions, les bones intencions que el nostre vell amic jurà que havia posat en la seva obra.

I tant de bo, després de la lectura ningú se senti predisposat a fer col·lecció de bombes, a pervertir menors, ni a fer-se soci de la Mafia. Ans al contrari.

I N D E X

Consequències d'un "T'estimo" mal contestat.	1
El misteriós casori d'un professor de llatí. "Ja m'ho veia venir"	14
A la recerca de Jaume Petit, el coix més savi del món, amb un naufragi al Tejo. "Gràcies a Déu". El Doctor Petit parla de Gràcia Martorell. Us donaré un món!. Els grecs exageren. Vivenda Gràcia. La Casa dels Atlants.	39
Viatge frustrat a la veritable Atlàntida	52
El manuscrit miraculós. "Així, tot era veritat!". Històries de l'Atlàntida	58
Primeres planes. Sa majestat el llit.. Que manen els homes?	
La famosa mini-conversa amb Bulaila, Pare de Tots	71
El ren de la discòrdia.	79
La primera guerra oficial. Història de l'abet N° 91. L'amor immortal de Rau i Lia.	
Muriel, primer monument nacional.	91
-Saps, fulana, s'ha tornat amb el seu home.	
-Quina barra!	
-Senyora, vol fer el favor de tornar-hi, que no ho he vist bé?	
El monument nacional deixa l'alt càrrec per anar muntanyes enllà amb Fol de les Serres.	
Amor i amoretetes. Diversos adjectius de l'amor.	101
"Que es tapi qui vulgui!". "Ai, amb aquest, no!". Senyora Martinet a Varis.	
Loda. La reina més guapa del món. Ginecocràcia. "General, atàca'm!". Uns davants o la pàtria, què trieu?. El jurament del foc. L'expedició Bruc. El primer mirall. Metamòrfosi de la lluna.	107

La reina dóna facilitats. "Què en faria ja, d'un home així? Foteu el camp!"

Amors petits. Les baixes del senyor Mariscal. Espoleta, d'ofici privat. Intervall. Ens han robat el tenor! 133

Gram, Navegant. La mar troba un enamorat. El primer temporal. Els negres. "Les garrotades canviaran d'esquenes". 138

El cas d'Espiridió. "Així us rebentéssiu!". "Joan, vigila la dona". "Deixeu-lo dir, al govern. S'apujarà tot!" 150

Do, Música. L'ària de la Mort de Berta. Un cop de violí fatal. 155

La lluita heroica amb Ras home-fera.

Història de Plat, gos prodigi. Només li faltava el parlar. 164

La fam a les Maresmes. El salvament del petit Corda.

Temps de fantasmes. Pere Sense Por. Gran drama a casa els Pistons. "O em dius el culpable o no diràs mai més res!" 170

Diners. Rics i pobres. Intercanvis. Una cabra per unes calces! 177

- I per què som pobres, mare?

- Perquè ells són rics.

- Faci-se'l vostè, el llit.

Si la terra és de qui la treballa, els canons seran de qui els fa?

Raptes. "Quedeu-vos-el!". La guerra general. El cas del general Moragues. La guerra misteriosa. "Ja sap com van aquestes coses, el rei?. "Només faltaria que a la neva dona la féssin reina!" 189

La primera revolució. "Bomba, ja t'arreglaràs!" "Miri, jo sempre sóc dels que guanyen..." 199

Politics. El cas del ministre Clavell. "Aquestes eleccions, no valen!". Es molt distint tenir un paleta descontent que un ministre content. Palatina. Es faran servir correctament, les armes? 206

Les primeres darreres planes. "Pertot arreu ensopegues amb 220

amb escopetes.

Pressagis. "Mira, el pollastre de Can Duran!". "Avui no
m'hi veig en cor. Festejarem un altre dia" "Que te'n vas
sense roba!" "De què tindran por?"

L'esborrada del mapa.

- I per això m'he mudat tant?

No, no es negà tothom...

222

223

- T'estimo...

La resposta fou un silenci. Per uns instants ell volgué creure que amb l'emoció el mot li havia sortit amb alguna lletra de menys, o que ella no l'havia entès. Passava un tramvia en aquell moment, tot soroll, i ple de gent com si s'hi anés de franc, i segur que ni tramvia ni passatge es donaven compte de l'estat del declarant. I feu l'enorme sacrifici de repetir:

- T'estimo...- ja amb molt menys poca veu que la primera vegada. Era, pobre, el segon, un "t'estimo" com si estigués afònic.

I no, no hi hagués contesta. I tot un món se n'anà en orris. Una pila de mesos esperant el moment de poder dir aquell mot, dies i dies vivint literalment només per l'esperada resposta: "Jo també", nits i més nits sense dormir, pensant i més pensant sempre, a cada minut, que ell també podia tenir uns ulls a prop per a mirar-se'ls sense racionament, i una orella a la vora per a dir-li, entre altres coses, que el món seria d'ells...tot el magnífic castell que al voltant d'aquell "Jo també" s'havia fet, tot allò que a partir d'aquell "Jo també" s'havia vist en cor de portar a cap, coses que - es deia- cap altre hauria estat capaç de fer, i, té, tot, tot s'esvèi i caigué en segons per terra com si aquell seu magnífic castell en lloc d'ésser de pensaments, que són els castells més forts que hi han, hagués estat de cartes o de fum que encara són castells molt més lleugers que els de cartes. En un instant, Jaume Petit s'adonà que era el més misera-

ble, dissortat i més poca cosa dels homes. Es veié tal com en realitat era: ben mal dotat físicament, amb un nas perillosament decantat a babord, inacabable de tan llarg, amb aquella sabata de pis que l'obligava a caminar balancejant-se notablement a la dreta, i aquelles ulleres gruixudes com per a guanyar qualsevol concurs... I això que esperant aquell "Jo també" havia fet el sord a la seva estrafeta anatomia perquè ell d'algun lloc havia tret que l'amor passa per damunt de tot, que admet diferències de races, de posicions socials, d'edats, d'ulls i d'estatures, i es creia, al pronunciar el primer "T'estimo", el més fort, valent i poderós galant del món. Al fallar-li les dues respostes -ell ja havia començat a dubtar a partir del silenci del primer atac-, pensà que l'amor també fe falles i, en el seu cas, falles justificables, i es vegé infinitament més poca cosa d'allò que en realitat era. Aquella sabata, que ja en veritat era una sabata de proporcions poc corrents, li semblava d'ençà de la caiguda del castell, una mena de gratacels monstruosos, inabordable...el nas se l'arribà a veure sense esforç, com si li anés a fugir...Si hagués estat uns anys més jove a ben segur que s'hagués posat a plorar desconsoladorament. I malgrat el seu magnífic batxillerat i els anys de carrera que portava al damunt en tenia unes ganes de no dir, de plorar. Es trobava com aquell investigador que ha passat tota una vida esperant el resultat d'unes recerques i que quan arriba el moment decisiu, el segon culminant de veure premiat l'esforç i la il·lusió de mesos i mesos de patir, es troba que no troba res i que ha treballat de franc. Era com si Colom després de setmanes i setmanes de navegar a la recerca d'un món nou es trobés sense haver-ho volgut, al lloc de sortida. Era com si un metge arribés freturós al capçal del llit d'un malalt predilecte amb un medicament que li hagués costat dies i dies per a trobar-lo, i al dir-

li: -Això et curarà, malalt amic-, el malalt, després de prendre's el medicament es morís com un pollet...El seu Waterloo amorós li encomanà un estat d'esperit que ell, que sabia tantes coses, mai es pensà que hom pogués passar-lo i, molt menys suportar-lo. Per a ell el món havia acabat de moure's; la llum, ell ja normalment no hi veia massa, no hi era; els carrers eren paorosos abims de pregoneses insondables on els transeunts, convertits en formes desdibuixades i paoroses s'hi enfonsaven amb rostres de gent d'un món torturat; els blocs de pisos, més aviat mal vistos per la gent que no en troba, eren gegantines columnes movibles que es decantaven fins arran les voravies i es tornaven a redreçar constant-lis cada vegada més aconseguir la verticalitat...Els tranvies s'havien convertit en coses vives i portaven els cocintadans per camins de mala anomenada i per això hi anava tanta gent que s'hi enganxava de la maera que fos...

Quan ella digué:

- Es tard, Jaume, la meua classe de cant comença a les vuit... ell no la sentí. Tenia la vista al sòl i, quan ella pronuncià el numeral vuit, aquella famosa sabata de Jaume Petit, degut a la forma especial de treballar que feia poc tenia el cervell del seu propietari, anava creixent, creixent en proporcions fabuloses. I ni sentí els mots que seguien:

- Ho sento, Jaume...Jo, veuràs...Bona nit.

Ella marxà corrents i ell seguí aturat, mirant a terra. No va saber mai si hi havia restat hores o dies en aquella posició. Només es donava compte, com a través d'una boira, que la seva sabata de pis anava creixent cada vegada més eludint tota llei natural coneguda. No sentí tampoc els set passants que li preguntaren al veure'l amb la mirada al sòl:

- Que ha perdut quelcom, senyor?

Si n'havia perdudes de coses, Mare de Déu! Entre altres coses, la voluntat, aquella voluntat extraordinària que a l'escola primer i a la Universitat després, l'havia portat sempre a la conquesta dels llocs privilegiats com a compensació d'ésser l'alumne més desfigurat de les classes. En els jocs i en les bromes dels estudiants resultava sempre vençut i escarnit. Ell es venjava estudiant, estudiant, estudiant, i tot el que li era vedat en altres coses li era donat a mans plenes en els de la geometria de l'espai i l'àlgebra superior. Les seves victòries en els misteris de l'intel.lecte eran la compensació dels seus innombrables complexos d'inferioritat. A n'ell prou li hauria agradat ésser primer en una cursa de cent metres, indispensable en l'equip de futbol o campió universitari de boxa... Les seves solituds eren plenes de desvarieigs i, dintre el clos tancat dels seus pensaments, es veia posseïdor d'un cos musculós que donava enveja als seus companys d'estudis, amb uns cabells negres i rinxolats i, vencedor en els esports tenia les dones a dotzenes que no se li movien del costat... Però, a l'aixecar-se al matí després d'una nit de pensar malament i no veure's al mirall -l'estri no donava per a emmirallar-lo tot a cop, quan es posava aquella enorme sabata i cercava a les palpentes aquelles ulleres amb vidres de compromís, Jaume Petit no veia altra solució que els llibres.

Un dia, a classe, digué la lliçó magníficament. I una gran claror es feu dintre el seu cervell. Fins llavors l'havien guanyat en tot i tots. Tothom s'havia rigut d'ell, però acabava de descobrir que ell tenia al seu abast quelcom per a riure's de tots al seu torn. I fou quan es posà a estudiar furiosament, com si no hi fos a temps. L'abús de llegir, que tantes desgràcies ha portat, l'obligà a canviar d'ulleres a cada curs que acabava, querera ja, la única cosa que li mancava per a desmillorar el seu ja desmilloradíssim aspecte. Ell veia triomfar els seus condeixebles al camp d'esports, als balls i a les Ram-

bles, però ja els contemplava amb una rialla a mig fer perquè sabia que en el terreny dels llibres arribaria el moment de poder dir: "Sóc el millor!" I, cert, es convertí en un autèntic campió de les lletres i els números. Arribar a resoldre un problema, era per a ell com arribat primer en una Marathon; seguir el pensament de Plató, com portar al braç a la més bonica de les universitàries; assimilar la teoria de la formació dels volcans, com batre's a cops de puny i naturalment guanyar-lo, al negre de me's anomenada... I durant temps i temps va viure la glòria de saber-se l'alumne de les cases del saber envejat primer i respectat més tard pels demés estudiants i fins i tot adulat pels seus professors que no hi vien de contants de comptar a les seves aules amb aquell noi prodigi. Jaume Petit vivia la seva època d'or. Havia resolt d'una manera total la pregunta de quin era el seu fi en aquesta vida: Estudiar, es contestava cada vegada que es feia la famosa pregunta. I ja no vivia per a res més. Si no hagués pogut estudiar hauria emmalaltit de molt mala malaltia. Fou en aquell temps que el catèdràtic de llatí li digué un dia en plena classe:

- Que en sàpignes més que jo no és pas massa d'admirar, però fill meu, que en sàpignes més que Horaci!

Fins que en la vida per a ell ja de color de síntesis, de pH, de trigonometries i de polinomis, que són uns colors ben especials tantmateix, hi sorgí quelcom que Jaume Petit no hi comptava: Gràcia Martorell. Gràcia Martorell estudiava filosofia -aneu a saber perquè una noia tan maca com Gràcia Martorell havia d'estudiar filosofia- i era, a classe, veïna de Jaume Petit. Les primeres vegades de veure'l, tan llarg, tan prim, amb tant nas, amb tanta sabata i amb tantes ulleres, rigué com havien tots i totes abans que ella. Ell, com que tenia, quan aquestes coses s'esdevenien, un llibre a prop, no en

feu massa cabal dels somriures de la noia. I, per una d'aquelles coses que s'esdevenen en aquest món que en passen tantes, passà que la família de Gràcia, amb noia i tot, es traslladaren a viure a la mateixa escala que vivia Jaume Petit. I coincidiren algunes vegades a anar junts a classe. De les úniques coses que el pobre Jaume sabia parlar era de les coses dels seus benamats llibres. Ah, però, parlant-ne d'aquelles coses, com es transfigurava, Jaume Petit! Algu arribà a dir que caminava com els altres, perdia notablement alçada i que les seves faccions s'humanitzaven en gran manera quan tenia la paraula parlant dels llibres i de les seves coses... Gràcia Martorell, en el seu quotidià camí de la Universitat a casa seva sentí parlar de Sòcrates i Plató, entre altres, com mai n'havia sentit parlar a les aules. En sabia tant Jaume Petit de les coses de "Si penso és que sóc", que si se'l deixava dir no acabava mai la corda. I Gràcia durant aquelles classes mò il·ls a la via pública s'assabentà, i això que estudiava filosofia, de coses que mai s'hagués pensat. La descripció de la mort de Sòcrates la sentí tan ben dita que arribà a plorar gairebé tant com el mateix Apolodó; s'enfilà amb la boca oberta pel pensament de Plató per primera vegada, malgrat haver-lo contat hores i hores a classe el catedràtic de torn; conegué el malhumor de Descartes i els seus mèrits a cops d'espasa -un filòsof armat és un filòsof perillós-; visqué laes malediccions dels jueus contra el col·lega Espinosa i no pogué oblidar aquestes: "Maleit siguis en el dia i en la nit, maleit al aixecar-te i al anar-te'n a dormir... Menem que ningú no l'ajudi, que ningú no s'estigui amb ell dessota el mateix teulat, ni que se li costi a quatre vares de distància..."; es deixà meravellar per la gran voluntat de Kant, i arribà a pensar qui sap què dels homes al saber que n'hi havia hagut un que escrivia i no tenia deutes, es mantenia solter malgrat escriure, i que malgrat ésser home de lletres portava la regularitat

de la seva vida a tal punt que sortia a passejar tots els dies a la mateixa hora, tant fou així, que els veïns del discutit autor de la "Crítica de la raó pura" posaven a l'hora els rellotges quan ell passava pel davant de les cases llurs; conegué els sets germans de Fichte i la grandiosa memòria d'aquest que li permetia a cap edat aprendre de memòria els sermons que sentia els quals podia repetir més tard sense que hi manqués un sol mot... En parlà tant, i tan bé Jaume Petit de la seva estimada família filosòfica que per primera vegada en el cervell d'una noia moderna i de tan bon mirar com Gràcia Martorell, durant un temps, tot el temps que duraren els monòlegs de carrer de Jaume Petit, per Malebranche, Hegel, Locke, Hume i Schopenhauer ocuparen el lloc dels galants de cinema de tom. I, com un derivat del trasbals intel·lectual de la noia, s'esdevingué quelcom insòlit en la vida de Jaume Petit. I fou que, una nit, aquest, per primer cop en molts i molts mesos, deixà de pensar en fórmules químiques i equacions quadràtiques i se la passà entera amb Gràcia Martorell al cap. I anà descobrint que ja no era el plaer de contar a Gràcia les coses dels homes que pensaren més bé i primer que els altres allò que li feia desitjar el diari viatge de la Universitat al costat de la noia, sinó que era precisament la presència d'ella la cosa que li feia anhelar que arribés despressa l'hora de deixar la casa del saber on ell hagués volgut, feia poc, no moure-se'n mai. I per primera vegada, l'amor es ficà pels departaments psíquics i físics de Jaume Petit. Tothom l'acusa de la seva manera aquest impacte, des d'un Sha de Pèrsia a un guarda-agulles, i tothom ho pensa impossible i fàcil. Jaume Petit encetà dubtes, ell de coses de Plató en sabia un niu, però què li diria a Gràcia Martorell si no li parlava d'episodis de Luter i Sant Tomàs, d'Aristòtil i Ortega i Gasset?. "Demà li parlaré de quelcom més que de llibres de text" es deia. I en les seves hores punta del pensar, el seu cervell de primera divisió es

dedicava a filtrar aquell impuls inicial d'amor i bastia una declaració sense falles, acadèmica, perfecta, inatacable, sense refús possible... Si aquella declaració l'hagués poguda fer de pensament!

I arribava l'endemà, i la presència física de Gràcia li vetava tota altra conversa que no fos al voltant de la possibilitat de la metafísica com a ciència. I allò que feia tant temps que Jaume Ptit volia dir, aquella declaració impecable, no arribava a dir-se mai.

I era una pena perquè devia ésser una declaració per a servir de text a deu generacions. I anaven passant els dies i Gràcia Martorell anava guanyant medalles de filosofia. I malgrat tot, Jaume Petit es deia, basant-se en les coses de la lògica, que un dia o altre ni la Reforma ni el Calvinisme es posarien entre la seva Gràcia i ell. No sabia quan això s'esdevindria, però en fet de no gosar parlar ni del temps, després d'haver ^{parlat} de Leibnitz, li donava peu a creure que s'anava acostant el moment de la seva gran aventura. I cada nit, podia, retocava, aquella declaració monumental que estava preparant i que ja era el centre del seu univers, dels seus pensaments, del seu "jo" i més n'hagués tinguts. I començà a bastir aquell castell interior que tan malament havia d'acabar. Es digué i es jurà que si allò que ell sentia per la noia era amor, aquell amor el portaria, per ella, a fer coses meravelloses com només es creuen que poden fer els enamorats. A mida que anava posant pisos a n'aquell seu castell extraordinari, com que a cada pis més s'apartava de tocar a terra, menys s'adonava, es volia adonar, de com era ell quan nomenia Spencer a la boca. Feia el sord a tot que no fos portar Gràcia al pensament i mai, mai, li passà pel cap la idea d'un refús. I quan més trigava a formular la seva famosa declaració, més segur estava de que la faria i bé. Hi ha poca gent, amb l'amor pel mig, que accepti per endavant un refús independent de la més o menys inclinació a babord dels seus apèndix nassals i de la més o menys igualtat de la llar-

gada de les respectives extremitats inferiors. Les conseqüències de tot això foren que aquells dies, degut a l'especial estat d'esperit de Jaume Petit, les lliçons de filosofia sortiren dels seus llavis com no havien sortit mai dels llavis de ningú. La noia se l'escoltava del tot embadalida i només pensava i temia que podia arribar un moment que ell acabés el tema, però ell en trobava sempre de tema des de "La República" fins al "On utilitarianism", i donat-se compte de com aquestes coses plavien a la noia, la portava pels secrets del "Novum organum" mirant-la als ulls, convençut de que un dia o altre aquells secrets la deixarien al punt per l'assalt final. Algunes vegades feu una pausa amb la declaració llesta, però:

- Més, Jaume...-digué la noia.

Fins que arribà un dia, el dia, que ell conegué era el de la seva decisió transcendental. El dia de dir tot allò que tan temps feia volia dir. Escollí, després de moltes nits d'insomni i de deixar la declaració al punt, aquell dia. Era un divendres. S'acabà la classe de filosofia que aquella tarda versava sobre l'"autonomia, la llibertat i la independència del jo". Trigà a acabar-se aquella classe. Tot-hom tenia pressa, des dels estudiants que sempre en tenen al propi catedràtic que l'esperaven a un vermut d'honor que la gent docta dedicava a un filòsof australià que desgraciadament no abunden. El catedràtic fins deixà la lliçó inacabada i ho feu amb aquestes paraules;

- No és pas obligació d'entendre-les totes les lliçons d'aquesta ciència...

Com cada dia, es trobaren Jaume i Gràcia. Sempre era ell qui començava la lliçó mòbil recordant qualsevulga part d'allò explicat pel professor unes estones abans. I Gràcia esperà, com sempre. Es posaren a caminar seguint el camí de tots els dies. Era pel març. Queia una pluja menuda que deixava l'asfalt brillantat i nou. Feren unes passejades

en silenci. Jaume estava posant els darrers cops de coll a les pedres del seu castell...Ara!, es digué. I notà que un tremolor creixent li pessigolejava la gorja així que anava a dir quelcom. Gràcia pensava que el seu acompanyant estava ordenant els seus pensaments per a la conferència habitual. La gent anava i venia depressa, per mor del temps. Ells, muts, apressaren també el pas. La pluja passà per una de les seves variades manifestacions i ploqué abundantment. Jaume obrí un gran paraigua i Gràcia, per a no mullar-se, entrà a l'interior del petit refugi tant com li'n fou possible. I Jaume la tingué a prop com mai l'hi havia tingut. I ell, aquella acostada, l'entengué a la seva manera, i demanà a tota la família de filòsofs que havien omplert el món d'idees que no passen, que si per alguna cosa havien de servir aquelles idees servissin perquè aquella pluja durés fins que ell es decidís a dir quelcom fora dels llibres d'ètica i els seus problemes. El seus invocats feren el miracle, i la pluja durà. "I què dimoni", començà ja a pensar el noi que de pensaments rai si en tenia!, no deu pas ésser únicament per Espinos^{es} i el baró de Verulam que Gràcia fa cada dia amb mi el trajecte de la Universitat a casa"...I ho era tanmateix, com era únicament degut al ruixat que queia que Gràcia cercava paraigua endins mullar-se tan poc com podia. Ara que la tenia tan a la vora veia, a través de les seves ulleres adequades per a guanyar qualsevol concurs d'oftalmologia, com era bellíssima Gràcia Martorell. La noia deixava escapar un perfum de cosa neta i una tibior del seu contacte, que ja ens hauria agradat veure-hi dessota aquell paraigua al propi Kant en persona i a vint anys!. Ell, Jaume, feia la mar d'estona que amb el pensament anava dient aquella seva declaració prodigiosa, infalible. I, ben certament, ella no li havia pas centestat amb una negativa. Era fer-la parlada, però, que costava aquella declaració.

Jaume Petit havia ensalivat qui-sap-les vegades, més la declaració no prenia forma oral. La societat de filòsofs acabà la seva propietat de fer miracles i qui sap, potser la paciència, i parà de ploure. I Gràcia Martorell no sortí de dessota el paraigua. Li feia una mena d'il·lusió escoltar la diària conferència filosòfica de paraigua endins. Ell, Jaume Petit, es pensà qui sap què. Gràcia el mirà somrient esperant Russell potser. Ell respirà fort i sense saber com:

- T'estimo...-digué.

Ella es veu que esperava qualsevolga cosa llevat d'aquella perquè obrí molt els ulls al temps que passava el tramvia, aquell tramvia, però no digué mot. Ell dubtà uns segons, començà ja a pensar malament, però per si ella ho havia entès malament,

- T'estimo...-repetí.

I Gràcia, de la mateixa manera que quan ell li parlava de Sant Tomàs el veia com un Apol·ló, després del segon "t'estimo" el veié tal com era...els ulls li passaren d'aquelles ulleres que quan se les treia sempre semblava que s'aixecava de dormir, li recorregué el nas i s'aturà a n'aquella sabata més sabata que les demés, i sentí una pena molt pena, una pena infantil com de veure un pàrdal morir-se de fred, al veure que ell s'havia agafat les coses pel seu compte. I fou llavors que ella digué:

- Es tard, Jaume. La meua classe de cant comença a les vuit.

Ell ja no contestà, quan la noia feu:

- Ho sento, Jaume. Jo, veuràs...Bones tardes...

El castell de Jaume Petit estava caiguent i no en quedà pedra sobre pedra. El dissertat hagués pogut jurar, a qui hagués estat a prop, que ell sentí, amb un sorrell autèntic l'enderrocament del seu malaguanyat edifici. El sentí en tanta de manera el caure de pedres que un primer moviment de protecció amb el colze el deixà estar perquè

li caiguessin al damunt quantes més pedres millor.

Era molt tard quan arribà a casa seva. Entrà amb una seriositat total, i es tancà a la seva cambra sense contestar a cap de les preguntes que se li feren.

- Tot això són els llibres. Aquest noi si no deixa els llibres en pau acabarà malament - digué el pare de Jaume a la família tornant de l'habitació del noi.

Quan Jaume es veié sol a la seva cambra, plena de llibres i de retrats de gent entesa amb els mateixos, es deixà anar al llit mecànicament. Volgué pensar i no pogué. No tenia altra cosa al cap que el sorollàs de l'enderrocament d'aquell seu castell. Intentà dormir i li'n fou impossible. S'alçà i s'acostà a l'espill de l'armari de lluna. Algú, de qui sap a on li digué:

- La noia tenia raó.

però ell seguia sentint el terrabastall de la caiguda de la seva fortalesa i no res més. Aquell algú tingué d'alçar molt la veu perquè el noi la sentís i digués a la fi amb veu molt trista:

- Es clar, però...

Passà uns dies sense sortir de casa, sense menjar ni dormir. A casa enviaren a cercar el metge. El metge li escoltà el pit, l'esquena, li feu seguir amb la mirada l'anar i venir d'un dit que li acostava i apartava dels ulls, li feu ensenyar la llengua...

- Es d'ell, aquesta sabata? - digué mirant-se l'estri que sortia dels peus del llit.

-Sí, senyor. - se li contestà.

El seu diagnòstic fou que el noi encara creixia, que procurés distreure's i que prengués un reforçant.

Quan passats uns dies Jaume Petit tornà a reemprendre les seves activitats universitàries, coixejava molt més que abans de la seva declaració incontestada, hi veia molt menys, semblava que havia crescut uns milimetres més, i el nas hagués privat que la gent li veiés qualsevol bigotí que s'hagués volgut deixar. Gràcia, per a sort del pobre enamorat estava a classe unes taules enllà d'ell i feia el trajecte diari a casa seva amb altres companys. Jaume Petit no es mirà mai més cap dona. La seriositat que començà a posar-se-li al rostre aquell divendres de les seves penes, es tornà més i més dura a mida que els dies passaven. Era una seriositat permanent que res no pogué alterar. Era la seriositat dels desenganyats d'amor i dels que pateixen de l'estómac. I per segona vegada es donà a n'allò que un temps fou el seu opi: els llibres. Aquesta vegada, però, en tanta de manera, que molt més aviat del temps que els professors pensaven arribà el moment de sentir a dir, un després de l'altre:

- Jo, la veritat, ja no sé què ensenyar-li més...

I quan hagué acabat totes les carreres que començà, quan tingué tots els títols instituits en el país, quan tothom que el coneixia esperava que en el camp professional aconseguiria la glòria, la fama i la popularitat, Jaume Petit desaparegué del seu domicili i ningú no en va saber mai més res. La seva fugida coincidí amb el dia que Gràcia Martorell s'unia amb matrimoni amb el catedràtic de filosofia de la Universitat. Fou vist, Jaume, per darrer cop, coixejant més que de costum, amb una petita maleta camí de l'estació. Deuria anar molt lluny perquè deixà molts diners a la guixeta. Malgrat la seva desaparició, el seu nom fou posat com a exemple, com a estudiant, a centenars i milers d'alumnes i fins fou proposat se li fes un petit monument a l'entrada de la casa del saber amb aquesta inscripció: "Al millor estudiant de tots els temps".

Les planes anteriors eren el començament d'una novel·la que un professor de llatí amb el qual convisquérem un temps en una dispensa dels barris vells de Barcelona, intentava, deia, fer. Ens n'havia parlat molt de la seva novel·la i ens deia que la seva intenció era bastir-la al voltant d'uns personatges mal dotats físicament però posseïdors d'una vida interior desbordant. La dificultat, afegia, és aguantar dues-centes planes sense cap escena d'amor a base de senyores enjogassades i cavallers decidits. La idea ja la tinc, deia, però...

N'hi havia més d'un de però, segons es veié. Un d'ells era que quan més engrescat estava el professor fent plans per a portar a cap el seu en veritat difícil assaig, s'enamorà a tot enamorar-se. I tot el temps que havia pensat dedicar a la seva obra, el passà festejant. - I la novel·la, què? - se li deia alguna vegada veient-lo marxar carregat de brillantins.

- Voleu novel·la més meravellosa que la d'un festeig? - contestava.

Es clar, aquell home festejava i prou, i no se'n parlà més. El festeig anà endavant i tot feia preveure que la cosa havia d'acabar com acabaven abans els festeigs, casant-se. A mida que la data del casori s'anava acostant, el professor de llatí es donà compte que per a casar-se es necessitaven altres coses a més de núvia. El primer drama pre matrimonial fou que la promesa del professor condicionà el casar-se a més de fer-ho amb ell, amb uns determinats mobles.

- Res. Sense aquest menjador, aquesta cristalleria i aquesta cambra, no hi ha casori. Almenys amb mi -li digué ella. I d'allà no la podia treure. El professor deixà una mica de banda la llengua del laci i es dedicà uns dies a fer números arribant a la conclusió que si havia d'esperar a comprar aquells mobles sense els quals no

hi hauria casori almenys amb la seva promesa, amb els beneficis d'ensenyar llatí, no hi hauria casori. I era ben trist no poder casar-se per una qüestió econòmica. I decidí eixamplar les seves activitats dintre els camps numèrics. Primer sol·licità l'aportació en metàl·lic d'uns parents del camp de Tarragona, engroixí la llista fent una subscripció amb els amics i deixebles i, una nit exposà en plena despesa que ja només li mancava una quantitat que no era res d'extraordinari per a tenir a les mans els mobles sense els quals no hi hauria matrimoni.

-...i ja veuen -digué després d'un sentit discurs-, si tingués aquests diners ho tindria tot resol. La meua dissort és que ja no tinc cap més parent, amic ni deixeble, per anar a trucar. No tinc ja ningú més a no ésser que...

El veiem tan apenat que un noranta per cent dels dispesers amb la dispesera al davant ens sentiren el cor tocat. Uns músics li portaren el benefici d'una nit de ball; un carnisser el sobre preu al qual les peces bones es venien en aquell temps, d'un dia de marcat; altres, pagues extraordinàries; una senyoreta de la vida, la meitat del seu rendiment del treball personal; la dispesera prometé no cobrar-li la dispesa fins que es casés...

El professor es sentí tan agraït i tan impressionat que, emocionadíssim ens feu el discurs de gràcies en llatí. En traduí, al donar-se compte del canvi de llengua, que podíem estar tranquils que aquells diners ens el tornaria doblats una vegada casat ja que la seva promesa portaria al matrimoni una tia d'avançada edat que de diners ^{me}rai si en tenia!

Començaren a sovintejar les seves manques d'assistència a la dis-
sa. No se'n feu massa cas i menys quan algú digué que amb el matrimoni
a prop el professor potser de tant en tant, distret, anava a menjar

en algun altre lloc.

Les manques d'assistència del professor es feren més seguides a mida que passaven els dies. Una tarda, però, el tornàrem a veure. Ens digué que tot anava bé encara que tenia només una petita dificultat i aquesta era que els mobles s'havien apujat una mica...

....I justament ara que ho teniem tot a punt...

El resultat fou que ho tornà a haver una tocada de cor col·lectiva i el professor, una vegada més, ens tornà a donar les gràcies en llatí.

Abans d'acomiar-se digué en català del camp de Tarragona:

- I, per a garantia de tots, deixo les meves maletes a l'habitació.

Comprà els mobles? Es casa? Havia existit, en veritat, el seu fleig? Misteri. El cas és que no tornà més a la dispesa. Passats ja molts dies, algun dispeser que marxava per una llarga temporada, convocà un ple per a veure què s'havia de fer si és que s'havia de fer quelcom. El deu per cent dels dispesers que no havien prespart en aquell préstec a la nupcialitat tingueren oportunitat de dir que a n'ells sempre els hi havia fet mal d'ulls deixar diners a un home que es guanyava la vida ensenyant una llengua que no es parlava en lloc.. Fins que la dispesera digué que llegaria l'habitació del professor i que repartiria entre els donants la garantia que l'home havia deixat a les maletes. Les garanties, en forma de dues maletes, pesaven molt poc. L'inventari fou un fracàs pels que n'esperaven qualsevol a to amb la quota pagada perquè al món hi hagués un solter menys... Unes corbates amortitzades, un diccionari llatí, una guia de ferrocarrils, postals de Mallorca, Montserrat i la Costa Brava, uns pantalons de fer classe de llatí, tres periòdics endarrerits, i unes planes manuscrites -el començament de la seva novel·la-. Es feu un repartiment i aquí en tocà, m'ho veia venir, la producció literària del llatíniista...

La vaig contar una pila de vegades la història del dispeser enamorat i manllevaire.

- I teniu- deia quan l'acabava de contar mostrant al meu oient allò que em correspongué de la reunió d'acreedors-, veus-aci el comença- ment de la seva novel.la. Qui sap, potser la puja de preus dels mobles ens ha privat de tenir el novel.lista que fa tants anys esperem. D'aquestes planes no se'n pot dir pas massa mal. Sobretot perquè no sabem què podria haver escrit en les que manquen...

I, cosa curiosa, a mesura que anava contant a noves amistats el cas de la dispesa, anava agafant una mena de simpatia pel primer personatge de la novel.la inacabada: Jaume Petit. Per què? No ho sé. Potser per la meua tendència d'anar a favor dels que perden, d'entristir-me pels marits enganyats i de perdre la gana a cada declaració de guerra. Havia existit Jaume Petit? Havia estat conegut del llatinita o a n'aquest algú li havia contat la dissortada història del millor estudiant de tot el temps? Aquella simpatia original acabà convertint-se en obsessió. Ho creurà qui vulgui, però Jaume Petit arribà a presidir molts dels meus somnis els quals, mai, per altra part, han estat massa brillants. Per què no l'havia acabada almenys el professor aquella novel.la? Em feia pena de no dir pensar que un home tan ben dotat intel.lectualment havia de restar anònim per un "T'estime" ficotestat. O potser no hi havia restat en l'anonimat. He sabut de coixos que han portat a cap coses extraordinàries. Potser un d'ells era Jaume Petit amb un altre nom. Entre altres coses un coix pot ésser un bon metge, ara que n'hi ha pocs que facin visites a peu; un bon escriptor, que els peus no es necessiten per a res per a escriure bé; tampoc els pintors fins fa poc els feien servir per a pintar; en fi, un coix per coix que sigui pot esdevenir cardenal, ministre, treure rifes... No hi podia fer res. Anava tan ple de Jaume Petit que,

em fa una mica de vergonya dir-ho, moltes vegades anant pel carrer, i sense adonar-me'n coixejava una mica... Més tard vaig arribar a la conclusió que aquell meu estat d'esperit, que no era normal, era degut a la sobrietat de vitamines que imperava a la taula de la nostra despesa on, d'ençà de la desaparició del professor de llatí, la dispesera per a fer una mica la pau de l'emprèstí alimentari que li havia fet, reduï considerablement la forma i el fons dels menús. Ella, per a arreglar-ho, ~~mesos~~ feia servir uns plats més petits que els normals. Així semblaven més plens...

Passaren anys. El món donà algunes de les moltes voltes que dona i de les que donarà encara. Una de les voltes portà una guerra, però n'ha dit tethom tantes coses d'aquella guerra, a la seva manera, que hi ha gent que encara no l'ha entesa bé.

-Això portarà cua, nois -va dir un quan començà.

I en portà de cua. El cas és que quan acabà, aquell mateix, que encara ho podia dir, repetí:

-Això portarà cua, nois...

Amb cua o sense, jo ja tenia altres mal-de-caps que pensar amb Jaume Petit. Ara, sempre que veia un coix pel carrer amb una sabata més sabata que l'altra, amb ulleres i nas de creixent, no em podia estar de pensar un moment amb aquell pobre estudiant d'anys endarrerats i aquell professor de llatí que provocà més d'una baixa en el cens d'una despesa de la Barcelona vella... Però el record ja, era ràpid, fugaç, inconsistent, lleuger, normal, en fi. I les voltes del món em portaren a Lisboa. M'estava una tarda al mirador del Jardí de Santa Caterina des d'on contemplava el famós Tejo i l'anar i venir dels vaporets que anaven d'un a l'altra riba, i el pas tranquil, silenciós i colorit de les "fragates" de quilles recargolades i veles

grogues. Bon riu el Tejo, i trampolí de totes les coses bones que han fet els portuguesos en el temps que amb veles i vent pel mig en feien tantes. Anava a deixar el magnífic mirador diguent un rosari interior de lloes a favor del riu quan, a poques passes davant meu veig venir un vell que caminava coixejant repenjent-se en un decorat bastó. Portava unes sabates de proporcions desacostumades, i unes ulleres de vidres amb bon pes... Com un xoc, el record de Jaume Petit se'm plantificà al pensament. Però... però si fos Jaume Petit en persona, què? Feia molts anys de tot allò. Normalment n'havia d'estar despreocupat jo de tota aquella història! Però si la gent no es preocupés de res en aquest món ben poques coses es podrien fer. Ni llibres. I mireu si se'n fan sense, de vegades, que es preocupin els que els fan ni els que els llegeixen. Sigui com sigui, em van venir unes ganes boges d'entrar en conversa amb aquell home, vell, coix i curt de vista, i no hauria pogut deixar de fer-ho encara que hagués volgut. A mesura que el vell s'anava acostant, sentia el cruixir d'aquella sabata que portava. Pel palpeig que feu abans d'asseure's en el banc que jo anava a deixar, vaig endevinar que no hi veia gaire i que aquelles grans ulleres que portava treballaven de franc. Començà a desembolicar-se una bufanda i de butxaques endins es tregué un mocador amb el qual fregà copiosament les ulleres. Al treure's el mocador de la butxaca li caigué un paper a terra. Tenia una magnífica ocasió d'entrar en conversa amb el vell i, apressadament, vaig recollir el paper del sòl i donant-li:

- Li ha caigut això, senyor - li vaig dir.

Em mirà, es mirà el paper que embutxacà ràpidament, i,

- Muito obrigado - va contestar.

No, no era Jaume Petit, però em tornà la dèria d'entrar en conversa amb tots els coixos que trobés durant uns dies fins que al no trobar Jaume Petit, la mania se n'aniria anant fins que tornés de

nou portada per una circumstància qualsevulga. El coix del jardí de Santa Caterina es deia Joao Coelho, era funcionari jubilat de l'Estat i anava cada dia al mirador on, a més del riu, hi trobava, em va dir, el sol que ell que vivia en un recambró del carrer do Arco de Carvalháo només el podia veure de tant en tant i encara de lluny. No s'havia mogut mai del país, no havia estudiat, era coix de tota la vida, s'hi veia tan poc que aquelles ulleres que portava se les havia fetes ell ja que els òptics de Lisboa vingué un moment que no tenien vidres que multipliquessin més, s'havia casat tres vegades i havia fet mares a les seves mullers, en total, de catorze descendents que tots eren membres de la Policia da defensa do Estado. Vell simpàtic i enraonador, aquell, però no era Jaume Petit.

Aquella nit vaig dormir poc. Jo ja prou em deia que per què m'havia de preocupar de Jaume Petit ni que al món fos. Però jo ja em coneixia llavors i sabia que com sempre, faria les coses que no havia de fer, preocupar-me'n.. I me'n vaig preocupar. Només de tancar els ulls em vaig veure un veritable exèrcit de Jaumes Petits a la pantalla de les parpelles closes. Després d'ahir passat un temps -concretament, després del darrer coix de mitja edat trobat a Narbona-, sense pensar amb el coix de la història del nostre professor de llatí, tornava a tenir, de ple, aquella història al moll de l'os. Tota la nit vaig veure Jaumes Petits en distintes aparicions. Tan aviat sol, com de dos en dos, com en progressions geomètriques. Quan l'aparició era col·lectiva era impressionant de debó ja que es tractava d'una massa hitleriana coixejant tota a compàs, automàticament i amb música de Wagner. Fins que s'esdevingué una d'aquelles coses que encara mai hi hem trobat explicació plausible. Un dels innombrables Jaumes Petits sortí de la formació i, amb veu clara, claríssima va dir: "Demà ens veurem, ja que tens tantes ganes de veure'm"

A l'arribar aquí vaig obrir els ulls. I sé que uns moments abans ja no dormia. Estava convençut que tenia quelcom, algú, a prop. Durant uns segons una suor freda em reseguí l'esquena. Movent-me tan poc com vaig poder vaig anar acostant la mà a la clau de l'interruptor de la llum. Estava segur de trobar ~~Jaume Petit~~ Jaume Petit en algun lloc i d'alguna manera a n'aquella habitació de l'Hotel Borges. No, no hi havia ningú, però em va semblar que la porta s'acabava de tancar. Em vaig refregar els ulls una pila de vegades, i em vaig volguer donar a mi mateix l'explicació de que tot plegat era la conseqüència d'un pesombre. Qui sap com deu reaccionar el centre nerviós humà després d'haver passat tota una nit somniant coixos... Tan aviat em semblava que tot havia estat cert, quende debó se m'havia dit "Demà ens veurem", i que la porta feia poc que algú l'havia tancada, com que tot havia estat la causa de dormir amb el nas enlaire jo que sempre solia dormir de costat. Per a veure quina de les dues suposicions era la de debó:

- Atureu-lo!- vaig cridar. I em vaig llençar escales avall. Si algú havia entrat a la meua habitació mentres dormia faria, ben segur, una reclamació a la direcció de l'Hotel.

- Us ho juro vossa excel·lència. Per aquí no ha baixat ni pujat ningú mentres jo he estat de guàrdia - em deia el porter nocturn de l'hotel mirant-me amb ulls una mica esverats-. I je us puc dir que sóc el porter nocturn que s'adorm menys de tot Lisboa.

- Així...m'he confós. Perdoni. Devegades si es va al llit amb l'estómac massa ple, sap...

- Muita boa noite, vossa excel·lència...

- El barco que va a Montijo és aquell, senyor - em deia l'endemà al matí un portuguès cepat, vestit de blau, amb una gorra de proporcions mínimes que deixava al descobert una gran quantitat de cap.

Vaig fer via vers on m'indicà l'amic portuguès. Caminava lleuger de pensaments i la magnificència d'aquell matí, amb l'aigua a prop, m'anava centrant del desvetllament de la nit. Anava ja decidit a creure que tot venia d'haver passat el dia pujant i baixant les muntanyes, tan històriques com cansades, dels carrers de Lisboa. A més a més a Lisboa, anys enllà, hi hagué un gran terratrèmol i una gran batalla amb els moros i qui sap si tot plegat influeix damunt la gent que visita per primer cop la ciutat que compta amb més portuguesos del món.

El vaporet per a Montijo no sortia fins al cap de mitja hora i, per a passar-la, em vaig posar a badar una bella estona com ho feia una pila de gent veient com es descarregava peix d'un dels vaixells que n'anava ple. L'escena us tenia literalment, amb la boca oberta. Les paneres plenes eren llençades pels ciutadans del vaixell i copçades a l'aire pels mariners del moll. Els del moll tornaven les paneres buides al vaixell al mateix temps que el d'a bord n'enviaven d'altres plenes de peix blanc i lluminós. Les paneres es creuaven graciosament i matemàticament a mig camí del moll a la borda. L'operació, portada a cap per molta gent a la vegada, era fascinant. Els demás espectadors no sé què deuriem pensar, però jo esperava d'un moment a l'altre un xoc de les paneres volants per a veure el peix per terra o per l'aigua. Però el xoc no es produí. Les paneres anaven i venien amb precisió milimètrica, japonesa...Es veia que els portuguesos, amb aigua a prop, han fet tota la vida primers papers. Les peixeres, descalces elles, s'emportaven el peix dins grans panestres que portaven al cap amb equilibri portentós damunt mocadors de colors llampants... Durà un temps que a Portugal hi havia molta gent que anava descalça pels carrers i el senyor Oliveira Salazar trobà que allò no estava massa bé de cara als forasters i digué que, pels carrers, no volia ningú descalç. Cregué gairebé tothom com es

creia quan el senyor Salazar deia alguna cosa, però amb les "peixeres" no se'n sortí. Quan mercaven el peix pels carrers de la Baixa i veien la policia, es posaven apressadament uns xerracs que portaven pel mig del peix i sense perdre l'equilibri es calçaven en un tres i nores per a tornar-se a descalçar quan havia passat el perill. Mai ni un peix va caure dels panestres durant les operacions de calçar-se i descalçar-se. Allò era saber portar peix al cap. Grans ciutadanes les "peixeres" de Lisboa. Unes deien que elles no sabien caminar calçades, i altres, temps més tard, digueren que foren les primeres en anar contra un dels signants del Pacte Ibèric...

Molt a la vora d'on jo em treballava s'anava acostant un petit vaixell a rem que la tripulació es disposava a fer un desembarc. Un dels navegants era un vell d'una setantena d'anys, el qual, al alçar-se, donava la impressió, de llarg que era, que no s'acabava mai. El bot havia arribat a l'escala de pedra del moll i el vell anava ja a pujar al primer esgraó quan, sigui perquè calculà malament la distància o perquè el ciutadà que portava els remes feu una operació d'atrancament poc afortunada, el cas és que el vell perdé l'equilibri i caigué pesadament a l'aigua tèrbola del riu.

- Senyor, senyor -xisclà vora meu un gambet descalç i amb camisa plena de taques-, un home ha caigut a l'aigua!

Jo ja ho havia vist que el vell havia caigut a l'aigua, però esperava, com molta gent que també ho havia vist, acontèixaments. El mariner del vaixell feu una ràpida maniobra fent giravoltar la barca, però el vell no sortia. Els de més a prop a la zona del naufragi es miraven uns als altres, però ningú no es movia.

-Sí, sí, ha caigut aquí mateix...

- Quan?

- Ara...i no surt!

No sé si algú em donà una empenta amb la santa intenció d'assistir

a l'espectacle de primera fila, o si fou la poca part bona del meu instint la cosa que em feu llençar a l'aigua...

- Aquest senyor l'ha salvat! - repetia moments després la gentada que s'havia congregat al lloc del desembarc frustrat.

Algú, sempre hi ha algú que enten les coses malament, es pensà que el que havia caigut a l'aigua era jo i que qui m'havia salvat era el vell, perquè deia:

- Ja veieu a la seva edat ha tret de l'aigua aquest senyor més jove!

Es clar, com que de molls hi anaven tots dos igual...

De moment, amb la gentada, no veia altra cosa que la cara del vell. Una cara, abans que tot, molla, plena d'arrugues, amb un nas poderosament inclinat a babord i amb aquell mirar especial que fan els que porten ulleres al perdre aquest poderós auxiliar, que sembla que hi són i no hi són.

- Les ulleres! - digué el vell quan li haguéren fet escopir la part de Tejo que portava a dins.

No se'm podia pas exigir, senyors, que per bona voluntat que jo tingués em tornés a llençar al riu per a veure si trobava les ulleres del vell, vaja.

- S'ha espantat molt? - se li preguntà.

- Qui m'ha salvat? - demanà el naufrag amb veu encara humida.

- Aquest senyor...no, aquell que va moll...

M'agafà una mà entre les seves.

- No us veig, senyor, però digueu-me el vostre nom, per favor.

- No té importància...qualsevol hagués fet igual que jo...

- Digueu-me el vostre nom i a on viviu.

- Però...

- Per favor.

En aquell moment arribà un cotxe de la policia. En baixaren uns elements vestits de gris que feren apartar la gent. En vaig apartar

com tothom. Els policies passaren uns moments enreunant amb el vell i amb alguns dels que tenien més a la vora. Vaig veure que em miraven a mi. Fins que un dels policies es quadrà marcialment al meu davant, em felicità xardorosament i em digué al veure la quantitat d'aigua que encara m'anava riellant calces avall, què precisava, i al dir-li que no res, que tenia el meu hotel a poques passes, em pregà que li mostrés la meva documentació. Ho vaig fer. Quan me la tornà el vell es trobava ja instal·lat en el cotxe policial i saludava a algú dels que tenia més a prop pensant, ben segur, que saludava al seu salvador.

- No es mogui, senyor, que ve un taxi totseguit -em digué el policia al qual havia mostrat el meu passaport.

Anava tan moll que fins moments després d'haver marxat el vell no em vaig donar compte que la seva cara, no i no haver-la vista mai, no m'era desconeguda. Aquell nas... on dimoni...

- Aquest és el que ha caigut a l'aigua?

- Qui l'ha salvat?

- El policia és el que hi ha caigut?

- S'han batut i han caigut al riu?

- Jo només en veig un que va moll...

Diguéren a la vegada uns nous espectadors acabats d'arribar. Allò i un taxi que s'aturà a prop meu m'aturaren el treball mental de fixar a qui pertanyia aquell nas, i aquella cara del vell a qui feia poc jo havia tret del Tejo. Del taxi en baixà un xòfer que cridà el meu nom.

- Servidor. - li vaig dir.

- Es clar - feu el conductor-, no hi ha ningú més que vagi moll com vostè.

Em va portar a l'hotel que li vaig indicar i no em cobrà res per la cursa. No que sigui massa afeccionat a pensar per endavant, però sí que vaig pensar: "No li haurà sortit pas massa car aquest salvament".

En vaig mudar de roba, després de prendre un bany voluntari, potser també amb aigua del Tejo, però en molta menys quantitat que unes estones abans, i neta, i més tard ja tornava a ésser al moll per a prendre el següent vaporet destinació Montijo. Al no veure'm moll pels carrers ningú va fer cas de mi, com normalment succeïa. Durant la travessia, per a fer temps, vaig tornar a pensar què dimoni em recordava aquell nas ple de Tejo que havia tingut tan a prop moments abans... Mare de Déu, si el Jaume Petit del meu turmant tenia, quan era estudiant, segons el professor de llatí de la dispensa de Barcelona un nas, si el professor l'havia descrit bé, igual que... Per què no hi havia pensat abans! I la veu? La veu era la mateixa, quan em digué coses, que la que la nit abans em va dir que l'endemà ens veuríem! I jo que ja m'havia deixat córrer de pensar més amb l'episodi de la nit atribuint-ho tot a la influència que poden tenir damunt determinades humanitats un terratrèmol i la presa d'una ciutat als pobres moros que s'han quedat ja gairebé sense res de tantes coses com tenien! Si Lisboa hagués estat més petita o almenys plana, és ben segur que l'hagués voltada tota a la recerca del coix perdut, però malgrat el diable de l'obsessió em sardanejés entremalidament pel pensament poguéren més les muntanyes dels carrers de Lisboa, o els carrers de les muntanyes de Lisboa, que el diable. I dubtes altra vegada. El si i el no guanyant ara l'un, ara l'altre... Al cap i a la fi si aquell vell era realment Jaume Petit, què? Això ja ho havia pensat altres vegades, però... Potser, veuràs, em vaig dir una de les vegades, una bona xerrada amb un bon especialista dels nervis seria una bona solució contra aquella fantasma coixa que ja la veia a prop no sols quan hi tenia coixos autèntics sinó quan un senyor que tenia la desgràcia de tenir un nas fora de mida queia al Tejo, un matí de maig al anar a desembarcar al Quais de Sodré...

A la nit, tot sopant a l'hotel, uns esternuts em recordaren que

l'aigua ha fet molts disbarats en el curs de la seva existència. Evidentment, anava pensant entre esternut i esternut, una visita a un bon psicòleg serà una bona cosa. Molt seria que el metge em compliqués encara més les coses.

- Senyor, aquest senyor demana si el pot veure - em diu el vailet de l'hotel allargant-me una tarja. El vell del matí, vaig pensar, Jaume Petit, segur! I que hi vagi qui vulgui a veure metges, em vaig dir seguidament. Tremolava quan vaig recollir la tarja per a llegir-ne el nom...I, no obstant, "Jorge d'Oliveira", es llegia a la cartulina. La vaig llegir una pila de vegades. Els metges dels nervis tornaven a tenir un nou client en potència.

- Hi diu, certament, Jorge d'Oliveira, aquí, senyor? vaig demanar per a convencer-me a un galleg en frac, enfracat, vaja, en funcions de "maitre".

- Exactament, excel·lència - em contestà mirant-me més que del compte.*

Vaig baixar al saló. De moment vaig veure aquell mateix vell del matí, ja sense aigua pel mig. El mateix nas, Senyor, apunt de fugir-li del rostre. S'alçà a trobar-me i, vulgue's que no, la vista se'm va anar del nas als peus al veure que coixejava declaradament. Duia una sabata més alta que l'altra, un bastó, i, damunt el nas, les ulleres més ulleres que mai no havia vist. La seva figura no es podia copçar d'a prop, tota a la vegada. S'havia de mirar de lluny o per etapes, tan llarg era aquell home...

- No es molesti, faci'm el favor - vaig dir.

- Sento no haver pogut venir més aviat, però...

- I ara, no calia, senyor....Jo..

M'agafà les mans entre les seves i les retingué una bella estona.

- Us dec la vida.

- Però...

- Suposo que són els mots que es diuen en casos així...

Parlava un portuguès sense trampa, portuguesíssim i recalcant molt les "us" i, malgrat tot, a despit d'aquell portuguès que podria haver signat el mateix Eça de Queiroz, i de la tarja que jo encara conservava a les mans, el vell que tenia al meu davant era la imatge calcada del meu Jaume Petit imaginari. Per què passen coses així en aquest món? Amb tot bé calia que digués quelcom jo, no em podia pas passar el temps pensant en les coses d'aquest món que no tenen explicació perquè llavors em tocaria passar la vida pensant.

- Però, molt senyor meu, no calia que s'hagués molestat. Jo...jo crec que no he fet altra cosa que el meu deure...I em penso que són més o menys aquestes les paraules que se solen dir en cassos així...

- Senyor - i hi havia un to de súplica en la seva veu-, teniu molta pressa?

- Oh, no cap.

- No us enutjarà, de debó, escoltar un pobre vell a qui heu salvat la vida?

- No, no...Jo...

- El deute que tinc amb vos és tan gran que, per a pagar-vos-el...

- Això de cap manera, senyor!

- Un moment. No quedareu, em penso, decebut, d'haver-me tret del riu. Em vaig tornar poderosament vermell. Vaig creure que m'anava a donar diners i estava ben decidit; ho asseguro, a rebutjar la gratificació encara que un pensament esgarriat, que sempre n'hi han, deia pel seu compte: "A veure quant em donarà..."

- Jo no sóc Jorge d'Oliveira, senyor. Ni ~~més~~ tan sols sóc portuguès. I ja que heu tingut la meua vida a les vostres mans bé cal que sapigueu les meves coses. El meu nom, que ben poc us dirà, és Jaume Petit...

- Gràcies a Déu!

- Gràcies a Déu?

- Sí, ja era hora.

- Però sabieu al meu nom?

- Sí.

Em miraren ell iⁿ ulleres, i digué amb veu més baixa que la normal i acompanyada d'una mena de rialla:

- Es clar...hi ha coses que encara no les sabem prou bé...Jo visc gràcies a vos. Potser per això ja sabeu més coses de mi que no em pensava...

D'una cartera de pell es va treure una fulla de paper en la qual s'hi veien unes ratlles fetes amb traç femení.

- Podeu llegir la signatura - digué allargant-me el document.

- Gràcia Martorell! - vaig dir abans de llegir res.

- Meravellós, meravellós...Ja ho sabeu tot!

El vaig veure tan engrescat que vaig fer-me el propòsit per a no llevar-li aquella seva creença, de no dir-li com havia arribat a saber la petita part de la seva història heretada d'un professor de llatí anys endarrera. Ell seguí, ja, parlant amb la parla de Jaume Primer, Rafel de Casanova i Salvador Espriu.

- Jo, ja deveu saber-ho, a quinze anys era el més dissortat dels mortals. Era ja gairebé tan llarg com ara i ja anava pel món amb una sabata com aquesta. Ah, aquella sabata, que tips de plorar em costà! La terrible pregunta que tenia sempre al pensament: "Per què no puc ésser igual que els altres!" no em deixava temps de pensar en res més. Fins que, sense proposar-m'ho al principi, vaig trobar la resposta a la meva torturant pregunta amb un llibre als dits. I els llibres em salvaren durant un temps. Fins que Gràcia Martorell deixà sense resposta quelcom que li vaig dir.

- Li vau dir que l'estimàveu.

- També ho sabeu, és clar...No n'havia parlat mai més a ningú de Gràcia Martorell, i a vos us n'he de parlar per què per a entendre

tot el que ve després cal començar per Gràcia Martorell. En aquesta fulla hi han uns apunts fets d'ella sobre un dels homes que més han possibilitat que els demés penséssim, no per atzar sinó per ganes de pensar: Plató.

- No l'heu vista més, Gràcia Martorell?

El vell, que ja escoltava les meves intervencions en coses de la seva vida com a cosa natural després de l'acort eixement del Tejo, va respondre:

- No he deixat mai de veure-la. Ella no em va rebutjar a mi. Va rebutjar la meua sabata, el meu nas, la meua mesquinesa física, les meves ulleres... No he deixat de veure-la un sol dia. Quan l'amor és com era com és, el meu, sense trabes, enter, pur, constant, es veu la cosa estimada amb uns altres sentits que no són la vista, l'oïda i, amb perdó, el tacte. Són molt més poderosos, són una primera plana que no s'acaba mai. En voleu una prova? Fisicament fa anys i anys que Gràcia és qui sap a on. En canvi, jo no he deixat mai de tenir-la a prop. ^{La he} Li tinc ara mateix, senyor, ara mateix... Però abans de seguir parlant més d'aquestes coses de mal comprendre, vull que sapiguen per endavant allò que us donaré en paga del vostre acte...

M'anava a escapar "Quant", però vaig a ésser a temps a frenar i em sortí:

- Us juro que...

- Us donaré...un món.

Em vaig mirar el meu interlocutor seriosament i obrint molt els ulls. Durà sols uns segons aquell meu gest òptic produït per la sorpresa d'aquella oferta fora de to. De cop em semblà comprendre la tragèdia que tenia al davant. Un home que s'acostava a la setantena em parlava encara d'un amor de quan era estudiant, de la permanència d'aquest amor... Segur que el refús de Gràcia el trobà en plena creixença i l'afectà en tanta de manera que una de les coses de la seva persona que acusà més el xoc fou el seu cervell sensible en excés

degut al treball d'erosió de logaritmes i polinomis. I era tan llarg aquell home que una pena qualsevolga era més pena que la que sentien altres ciutadans de mides normals. I vaig sentir una pena de no dir al veure'l al meu davant amb aquella gran sabata, aquell gran nas i aquelles grans ulleres, ja vell i encara conservant un amor de joventesa que l'havia segur, trastocat cosa de no dir. Anava a canviar de conversa, però es va que degué endevinar les meues pensaments perquè va dir:

- Sí, un món, amic...No desvariejo. Lògicament una de les coses que podrien haver-me passat és aquesta que ara vos esteu pensant, que m'enfollís. No, no vaig enfollir. Si hagués enfollit tinguent únicament Gràcia al pensament, hagués estat una bella follia, però no vaig enfollir be i que l'hi porti. Llevar-me la vida? com han fet amants il·lustres? Jo la meua vida la necessito per a passar-la pensant en Gràcia i per a fer coses per a ella. No, no us parla un boig. A vos us ho puc dir...esteu parlant amb el propietari d'un cervell organitzadíssim en la qual cosa només hi ha tingut hi té una intervenció definitiva, ella: Gràcia Martorell.

Em vaig posar tan seriós com vaig poder. Era la primera vegada que parlava amb un savi com semblava aquell i em vaig disposar a deixar-lo dir tota l'estona que a ell li plagués. No en passen cada dia d'oportunitats com aquella. No volia trobar Jaume Petit? Doncs ja el tenia al davant. De moment em volia donar un món, que ja és donar. Ja veuríem com acabaria tot plegat. Li vaig demanar permís per a fumar, que em donà polidament, i seguí parlant, content, es veia, de que jo em disposés a escoltar-lo a llarg plaç.

....Vaig deixar el meu país, Barcelona, deveu saber, segur, que jo sóc barceloní, d'aquella Barcelona del meu temps d'estudiant que és la millor que hi ha hagut, entre altres coses perquè hi havia Gràcia Martorell...sempre, sempre, ha de sortir Gràcia...Digueu-me que hi ha

millor que aquelles Rambles quan hom les passa enamorat! Les hi heu passades mai les Rambles, enamorat? I el Port, i Montjuic, i les Voltes de la Plaça Real... Però heu d'estar enamorat per a copçar-ne tot l'encant. Enamorat de la ciutat per ella mateixa, o de quelcom, de la seva història, de les seves gestes per a conservar totes les lletres del seu nom, dels seus músics, dels seus poetes, dels seus còmics, dels seus cantaires... i jo estava enamorat de Gràcia Martorell que per a mi era la primera gràcia d'aquella Barcelona encara gairebé pura, sense forasters, que molta gent es coneixia pels carrers i que quan deies "Bona nit" t'entenia tothom...

Vaig deixar Barcelona creient que lluny de tot allò que durant anys havia vist i sentit cada dia, es tancaria la ferida que em feu el silenci de Gràcia a n'aquell "t'estimo" de dinou anys. Els llibres diuen que amb el temps i l'allunyament ve l'oblit... En aquest cas jo us puc dir d'aquests allò que diuen molts de tots els llibres: Què saben, els llibres!. Oblidar Gràcia? Pobres llibres. A mi els llibres em salvaren, però els llibres que parlen de l'oblit són fets pels que ja en tenen ganes d'oblidar. Oblidar Gràcia... Si quan més temps anava passat allunyat d'ella més la tenia a prop, la veia, la sentia. Sí, per estrany que us sembli, les vegades que he sentit la seva veu, el seu perfum, la seva proximitat... A n'ella li plavià, de mi, el meu intel·lecte? Doncs faria, he fet, per a ella, miracles. Per a ella he recorregut gairebé totes les Universitats de prestigi, i els meus pensaments, presidits per ella, no han trobat res impossible en les branques del saber. He treballat, treballat, amb la il·lusió permanent de que quan més treballi més aprop estaré d'aquella Gràcia ideal que jo mateix m'he anat forjant i que ja res ni ningú podran apartar de la meua vida. I el mèrit, us repeteixo, de tot quan he fet ha estat, és d'ella perquè fou ella qui m'inspirà l'amor

que per a ella em mogué, em mou i em mourà. Sí, ella no em contestà un "t'estimo", però jo l'estimo més que mai, més que quan tenia els seus cabells a l'abar de les meves mans parlant-li de Saratrusta, Sant Ignasi i Ausias March... Però us he dit que us donaria un món perquè amb el vostre acte n'heu fet la impagable mercè de poder tornar, millor dit, de no deixar de tenir Gràcia Martorell amb mi. Per a mi això és per damunt de tota altra cosa, i no un, deu i cent us en donaria de mons si els tinguéss per haver-me tornat Gràcia.

S'havia anat fent més viva i encesa la seva veu posant una gran passió a cada mot, la passió dels convençuts, dels il·lusionats, dels que viuen en un món que només ells coneixen emportats per un idealisme que pot fer el sord tranquil·lament a les coses de cada dia, des d'un canvi de govern a una picada de rantell. Sentint-lo amb els ulls clucs, tenia la impressió que escoltava algú construït amb materials distints dels emprats en la construcció de la gent que meina, dom, riu i renega, però al mirar-lo sense trampa, malgrat la simpatia que n'havia encomanat, trobava que Gràcia Martorell havia obrat molt santament al deixar sense contestar dos "t'estimo" anys endarrerats... Què n'havia de fer, la noia, d'un nas com aquell? I d'aquella llargada, des de la sabata al front, on se l'hagués haguda de posar Gràcia Martorell en les coses de cada dia per més que li hagués plagut Aristòtil? Era un home, havent-hi senyores a prop per a fer intervencions de dins d'un armari o per cinta magnetofònica. Al cap d'una estona de sentir-lo en restaveu captivat i, si el sentieu veient-lo no podíeu estar-vos de dir: "Màstima de senyor que hagi d'anar pel món amb un nas com aquest..."

- Ho veieu per què us vull donar un món?

Em vaig decidir a intervenir. -Veureu, senyor, jo de vos potser no en sé tantes coses com penseu. Jo...

Li anava a confessar el secret del per què sabia l'existència de Grà-

cia Martorell i àdhuc la seva, però no ho vaig fer. Per què? No ho sé. Potser per a no donar-li un desengany al saber que jo ja coneixia aquelles coses abans de la mutua remullada a les aigües tèrboles del Tejo. Vaig pensar que potser aquella declaració meva, si l'hagués feta, hauria fet trontollar alguna de les teories de Jaume Petit, entre altres la de que haver-lo tret del riu ja em donava dret, automàticament, a saber les coses d'ell. No m'ha agradat mai inquietar a savis, i menys a un savi com em pensava que era aquell.

- Fa potser massa poc que us heu fet senyor de la meua vida i que m'heu tornat Gràcia, que no és d'estrenyar massa no les sabeu, encara del tot les meves coses. Veureu. Vaig trobar la manera de conèixer la vida de mons desapareguts, amb medis que, que jo sàpiga, no ha emprat altra gent. Sé que si parlo d'això a segons qui pensarà coses llastimoses sobre el meu estat mental. A vos us en puc parlar, hi tire una mena de deure....Jo us puc assegurar que resten moltes lletres per a afegir al mot antropologia. Uns quants estris de pedra o de metall, unes pintures murals i unes tombes, han servit per a dir al món com anàvem vestits, com dormien, com caçaven, com lluitàven, i com pensaven els homes que vivien en èpoques que qui sap en paren. Amb tot, el novel·lista s'ha posat, de bon tros, al davant de l'historiador. I llevat de que existeixen moltes regions on no ha arribat encara el picot de l'excavador, hi ha un lloc que és un inacabable interrogant líquid: la mar. Què no hi deu haver al fons de la mar encara ocult a l'home d'avui? Com sabeu la part de terra que ara surt de la mar no ha estat sempre tal com és ara....Heu sentit a parlar, segur que sí, alguna vegada de l'Atlàntida?

- Sí, però segui, per favor.

- Doncs aquest és el món que guardo per a vos, el món o les coses d'ell que tindreu en paga d'haver possibilitat que seguis tinguent Gràcia Martorell a prop. Vindreu a casa i us mostraré les restes

i què feren segles enllà, els atlants. S'equivoquen els que creuen que l'Atlàntida jau soterrada per la sorra del desert del Sahara. No nego que en aquell loc no hi hagi un món ensorrat com tants n'hi poden haver en altres punts, potser dessota nostre mateix. L'home fa una mica més de quatre dies que es passeja -cosa cada dia més difícil- per la Terra. La veritable Atlàntida, al menys la que té més dret a dir-s'ho, és tot un senyor continent que té una mar al damunt: l'Atlàntic. No vull negar que les illes Berlengues i el mateix Teide poden ésser sobrevivents d'aquell continent. Allò cert és que dessota el món líquid de l'Atlàntic hi ha la continuació de serralades americanes que un temps tenien neus i núvols al seu damunt. Es una bella llegenda, però llegenda al fi, que Hèrcules, apart de tot magnífic ciutadà, trencà amb una mena de clau anglesa les muntanyes existents on avui hi ha l'estret de Gibraltar. S'hi ha d'anar molt amb compte amb les coses dels grecs. Aviat hi eren ells a fer córrer la fantasia. No és estrany que diguéssin que Hèrcules obrí l'Estret ja que abans d'això li feren matar lleons extraordinaris, eliminar les famoses amassones, baixar i tornar de l'infern... I els romans no els hi anaren a la saga, no. Trobes les mateixes celebritats, amb altres noms, entre els avis del senyor Mussolini. De primer, les històries eren més modestes. Es tractava de fets reals portats a cap per gent molt ben dotada. Els que llegiren o escoltaren aquelles primeres històries les trobaren poc fortes i anaren multiplicant-les per set, fins a convertir els ciutadans ben dotats en deus i deesses i organitzaren matrimonis entre ells i les forces naturals amb descendències d'estels que encara porten llurs noms...

Fou el cataclisme de l'Atlàntida qui originà l'Estret. Un temps la Mediterrànea era un llac i per anar de Barcelona a Mallorca no feia falta cap "Jaume I" ja que les Balears estaven unides a la Península que era molt més península que ara. Còrsega i Sardenya eren igualment

afegides a Itàlia, l'Adriàtic era una promesa de mar, i les illes gregues permetien anar a peu de l'una a l'altra. El Nil alimentava ell tot sol un segon llac interior que arribava fins a les costes de Sicília unida a la sabata d'Itàlia i a les costes africanes. Ningú no podia anar nedant de Dover a Calais perquè s'hi podia anar a peu pla. Mitja Europa no era altra cosa que una enorme gelera. Els savis us poden dir d'una manera molt exacta com eren els perfils de les costes d'aquelles èpoques. Ara, del món que negà l'Atlàntic ningú s'ha atrevit a dir-ne coses concretes. Tot allò que jo n'he llegit, és fantasia pura. Algú, aquesta fantasia l'ha posada en vers i mai farem prou per a estar-n'hi tan reconeguts com deuriem. Em refereixo, ja ho deveu saber, a un dels primer puntals de la nostra llengua: Mossèn Verdaguer. Doncs, sí, l'Atlàntida fou i jau en llocs que jo sé i que vos gabreu si us abell saber-ho. Jo m'he passejat pels llocs on anys enllà ho feien els atlants. Jo he vist les seves pintures i les seves estàtues, he visitat llurs palaus, llurs places i carrers i llurs camps de batalla...Sé els noms dels seus reis i dels seus generals. Tinc, conservats, cossos de senyores d'una bellesa prodigiosa. Conec l'existència dels seus savis, dels seus polítics, dels seus músics i els seus grans enamorats. I tot plegat és cobert únicament en molts llocs per una capa de sediments de pocs centímetres d'espessor. Res, residus de conxes, ossos de peixos dissolts per l'àcid carbònic, granets petits de níquel procedents de cossos meteòrics caiguts sense interrupció durant centúries damunt l'aigua de l'Atlàntic. El continent, llevat algunes parts que hi intervingueren terratrèmols que sempre han estat males intervencions, és tot enter, només negat. He trobat la manera i els mitjans de passar dies i dies a profunditats on tothom diu que no s'hi pot arribar...I com les he sabudes, totes aquestes coses, fa estona que us deveu preguntar? La resposta només és una: Gràcia Martorell. En tot

jo i en totes les meves coses ella sempre hi és pel mig. També he arribat a saber com pensàren alguns atlants. Com? Un nou miracle de Gràcia. Un bon grafòleg si li envieu quatre ratlles us dirà si serviu per a cap de secció administrativa, per a pilotar avió, per a cantar òperes, o per a res. Un bon psicòleg només mirant-vos sap si teniu els nervis equilibrats o no...Doncs bé, a base de coses com aquestes es pot saber la història de gent que hagi deixat d'existir per anys que faci que els diaris; hagin portat l'esquela de defunció, o que hagi passat avall molts anys abans de la vinguda al món, dels diaris. Tots portem la nostra història registrada a dins nostre. Només és qüestió de saber-la llegir o de tenir els medis de com llegir-la. Per l'aspecte d'un rostre sabem si un home viu content o amargat, si és feliç o dissortat. I de la mateixa manera que un estat d'ànim resta plasmat al rostre en resta igualment a cada membre del còs humà. No van cadascun per a ell els components del nostre cos. Hi ha gent que mirant-vos les mans us diuen quina mena de caràcter teniu, si el fumar us prova o quan us casareu. No, no ho endevinen, ho llegeixen, amic. Les mans no enganyen com no enganyen ni l'entranya més amagada ni l'os més desprestigiada. Jo he llegit la història d'una vida per a mi claríssimament concentrada en un sol os. Sí, ja sé que torneu a dubtar de mi i que tot això és més enllà del que podeu saber d'altres investigadors i analistes, però què voleu que us digui si jo he reeixit? No cada ciutadà pot tenir minyona, domar un lleó o cantar alla Scala de Milà....Digueu-me, amic, si us canso...

- De cap de les maneres, senyor. De cap de les maneres.

- Amb els meus estudis he conegut les tristeses i alegries, a més dels fets, de reines i generals, de governants i governats. He fet les mateixes coses amb gent morta de fa relativament poc a casa nostra i us en farieu creus de com s'han falsejat la majoria de les històries que s'han escrit. Jo no he fet trampa. Eren com eren, però tindreu

a les mans la història dels atlants, els amors, les virtuts, els pecats, les angúnies, els gustos i els anhels d'una gent desapareguda de fa segles. Es l'ofrena que us faig per haver-me tornat Gràcia Martorell. Els secrets d'un món...Digueu-me, amic, si us serà plaent. Això sí, és una història amb Gràcia a les seves planes, feta per a ella, comentada per a ella...La trobareu gairebé a cada plana. No puc fer res sense Gràcia, ni històries...

- Temo, senyor, que és massa per a mi, que em poseu una cosa a les mans que no sabré què fer-ne. Jo mai he estat gaire per a històries..

- Vos vindreu amb mi, amic. Us portaré a llocs on la vida n'ha fugit qui sap els anys. No us amoïneu, us ho prego, per la qüestió econòmica. La vostra, des d'ara la teneu resolta. Feu-vos el càrrec que us robo uns dies de vacances. Veureu de quines coses ha estat capaç un home, encara que sigui un home com jo, per un amor que ja no en corren. I ara no us canso més. Em fareu content de no dir si demà o el dia que sigui que us plagui em veniu a fer una mica de companyia que és la cosa que més estimem els vells. Teniu la meua...aquella tarja. El domicili que hi ha és des d'ahir, a casa vostra.

S'alçà alt, altíssim, prengué de nou les meves mans entre les seves i s'acomiadà. El vaig companyar fins a la porta de l'hotel. S'enfilà carrer amunt sobressortint damunt els nostàmbuls que transitaven per les muntanyes russes de Lisboa, un bon tros. A mida que s'allunyava se'l veia decantar-se intermitentment del costat de la seva anomenada sabata de pis...

I bé, ja havia trobat Jaume Petit! Jo no sé Gràcia Martorell què devia pensar quan sentia, a divuit anys, parlar a Jaume Petit de les seves coses. A mi la conversa del vell, la manera de dir les coses, em meravellaren. Hauria passat tota la nit escoltant-lo i puc assegurar que l'hauria escoltat encara que l'hagués hagut d'escoltar en

ple carrer, plovent, i ambdós dessota el mateix paraigua. I, no obstant, malgrat la impressió que l'oratori de Jaume em produïa cada vegada que el sentia, a la que em deia que tot estava entès, que aquell home era un savi com una catedral, un pensament em feia l'aleta i, bé que acceptant que ho era de savi, insinuava que jo havia tret del Tejo un ciutadà a qui un desengany amorós havia notablement alterat el seu equilibri mental i la cosa li donava per a oferir històries especials a la gent. Amb tot a mi no em sabia gens de greu d'haver privat que Jaume Petit es quedés al Tejo, i, fos com fos, l'aniria a veure tal com em va demanar. Potser tindria l'oportunitat de creure de debó una cosa o l'altra, sense més dubtes.

"Vivenda Gràcia", es podia llegir en lletres de ferro forjat damunt un portal enreixat que donava pas a un petit jardí voltat d'una paret de pedra pura. Una bella i ben plantada col·lecció d'eucaliptus deixava veure la vil·la que portava el nom de la primera i única noia viva, que es mirà més d'una vegada Jaume Petit. La residència era, en veritat una bona vivenda. Ni massa llampanant per a dir-ne mal, ni massa senzilla per a no fer-ne cas. Em vingué a obrir un criat ple d'arrugues i reverències.

- El senyor Jaume Petit...o Jorge d'Oliveira...

- Tot el dia que esperem la vostra arribada, senyor. Per aquí faci'm el favor.

Uns esgraons ens alçaren l'horitzó a mi i al meu acompanyant. Enllà es veia el braç verd del vell Tejo i, més a prop, uns cotxes corrien alegrement per la carretera d'Estoril on tanta gent, amb l'excusa de la salut que es fa amb els quatre tamaris i la veta de sorra estreta, fina i enganxosa del lloc, ho aprofita per a perdre-la amb les franceses rutil·lants i amb els "No va més, senyors" del Gran Casino.

Fou el mateix Jaume Petit qui obrí la porta i:

- Benvingut a Vivenda Gràcia, - va dir.

A la poca estona de recórrer les dependències de la Vivenda se m'havien gairebé esvaït bona part dels dubtes que havia tingut sobre el bon funcionament mental d'aquell coix extraordinari. A les parets hi havia reproduccions de gran nombre de ciutats i pobles atlàntics. En una sala més gran que les altres hi havia un gran mapa de tota la conca del Mar Gran tal com era abans del gran cataclisme, amb els seus rius, les seves serres, fronteres, ports i vies de comunicació. Si tot era fruit de la imaginació del vell, es tractava d'una imaginació poc comú. Hi havia quelcom més, però, a Vivenda Gràcia, segons vaig poder comprovar. Un seguit d'escultures reproduint nus integrals i parcials de gent molt més gent que la nostra normal, anavaen a favor de Jaume Petit. Es tractava d'unes ~~anatomies~~ anatomies formidables en les quals o llurs autors havien fet bon pes a les humanitats dels models o be els estatuatats formaven part d'un món exempt de curs de talla. Hi havia senyores de formes plenes i abundants en tota mena d'actituts, escenes d'amor i de guerra, de pau i de repòs, cinegètiques i gastronòmiques, i, tot tan perfecte, tan harmònic, tan equilibrat, que únicament dues o tres de les més celebrades concepcions del geni grec s'haurien pogut portar a Vivenda Gràcia sense desentonar massa enmig de les meravelloses formes en pedra obra dels segurament artistes atlants. Els meus dubtes anaven perdent terreny a mida que Jaume Petit m'anava mostrant la gran caixa de prodigis que era, en la seva totalitat Vivenda Gràcia. Una de les coses que més m'impresionà i, diguem-ho tot, més em convencé, fou la reproducció de variats tipus de fauna del tot desconeguda per a mi. Allò feia pensar, senyors. I feia pensar més al comprovar que no tot era fet per unes mateixes mans sinó que es podia veure un mateix animal fet en diversos estils i en èpoques distintes. No eren fruit, aquelles for-

mes que res tenien a veure amb la migrada i mal peixada fauna dels nostres dies,, d'una sola imaginació, ja que qualsevol entès en els misteris de l'estètica es podia donar compte que els models eren sempre els mateixos i allò que variava era l'artista, /hagués estat demana molt a n'aquella gent, per atlants que fóssin, que hagués sin coincidit en imaginar unes mateixes formes animals en llocs distints i en diverses èpoques. Allò que primer se us acudia, al menys se m'acudí a mi, veient aquella col·lecció verament extraordinària era pensar: "Això són animals!" i que l'animal havia realment existit. Hi havia, encara, algunes estàtues a mig netejar, cobertes d'algues i plantes marines que no deixava lloc a dubtes en quan a la seva procedència i molt menys quan Jaume Petit em senyalava en el gran mapa de l'Atlàntida el lloc on havien estat trobades. I les sorpreses seguiren. A les reproduccions escultòriques vingueren tota mena d'armes, pells, vestits, balances, cornetins, diners amb l'efigie de reis i senyors manants, superpoïbles, miralls...és a dir, la prova més contundent del pas de tot un món, d'un engranall de civilitzacions, des de les més apartades i arcaiques fins a les per a ells les més modernes i darreres. Vaig escoltar històries de fets i personatges admirables, de cabdills i cabdilles dels quals els atlants es feren tatuar llurs noms a la pell per a tenir-los presents tothora...Vam baixar al laboratori de Vivenda Gràcia.. Jaume Petit i jo erem el centre d'un carregament de gresols i alambins, tubs i xeringues, morters i flascons, microscòpics i màquines de raigs X o dels que fossin, fotografies d'ulls humans en posats distints, de mans, rostres, costelles, pelvis, cranis...(per què els savis per poc que en siguin s'han de voltar sempre d'algun cap de mort? Aquell n'era tant que necessitava qui-sep-les calaveres). I gràfics plens de números de colors diversos. I fou quan a mi ja em començava a rodar el cap davant aquell aiguabarreig de la botiga del savi, que aquest em digué que el cos hu-

mà no tenia secrets per a ell i que fou exercint de metge portant a cap cures portentoses en personatges que havien jugat primers papers en la política i en les guerres que havia fet els diners necessaris per aconseguir aquell museu, aquell laboratori i per a trobar l'Atlàntida i les seves coses. Em mostrà, d'una de les piles d'ossos, unes quantes peces i em contà la vida i miracles de llurs propietaris i de la manera que havien deixat el món dels vius... Durant el temps que durà aquell recital ni un sol moment vaig pensar en la sabata que acompanyava a Jaume Petit quan la portava posada, ni em semblava que estés escoltant un home portador d'un nas com no havia ~~xxxxxxx~~ vist portés cap dels atlants del magatzem del vell. Només sentia la seva veu, una veu abaritonada i timbradíssima, sense galls, que encisava sentir-la. En parlava tant i tant bé de les coses que deia Jaume Petit, era tant el Jaume Petit de quan ensinistrava a Gràcia Martorell de Sòcrates i Lao Tse que, si a qualsevol moment s'hagués obert una de les portes del laboratori i hagués entrat a fer-nos companyia un atlant de carn i ossos ho hagués trobat la cosa més natural del món. Em va dir que ell la tenia ja tota llesta la història d'aquell món submergit però que n'havia tingut de pagar un gran tribut: els més famosos òptics ja no es veien en cor de fer-li unes ulleres amb vidres adequats. Moltes vegades s'havia vist obligat a fer les seves deduccions per medi de càlculs ja que normalment, en segons quins moments, no podia destriar massa bé una estilogràfica d'un article del "Diario de Lisboa". Allò li feia suposar que potser algun episodi de la seva Atlàntida no succeí exactament de la manera que ell el deduí de les seves fonts d'informació.

Les meves visites a Vivenda Gràcia sovintejaren. Mai res, ni un fegteig primicenc, ni arribar a temps a un Barça-Espanyol, em feu esperar amb tant de daler com l'hora d'anar a passar unes estones vora

Jaume Petit per a sentir-lo parlar de les coses d'aquell món que havia trobat per a seguir enamorat d'un amor d'estudiant. No es descuidava ni un sol dia de dedicar una part del seu monòleg, ja que jo pobre de mi només callava i mirava, a Gràcia Martorell. Quan aquesta cosa s'esdevenia no sabia si sentir admiració o pena. Admiració per aquella constància a prova d'anys, i pena, una pena immensa de veure com aquella permanència d'un afecte no tenia el premi normal que té dret a esperar tot aquell quines passes es mouen únicament de cara a un fi determinat, sigui amor, passar a França en temps de compromís, o guanyar unes oposicions a una plaça d'un Ministeri. Aquell home es movia, vivia, dormia, inventava i descorbia mons per una Gràcia Martorell que qui sap on era i que, si era en algun lloc, a ben segur que no es recordava de Jaume Petit ni que al món fos.

- Demà, si la mar no us fa por - em deia una tarda voltats de les del·lalles del seu món negat- us portaré a l'Atlàntida. Em plauria molt que m'acompanyéssiu. Tinc una goleta, no us ho havia dit encara, que, com deuen suposar es diu "Gràcia Martorell". No es podia dir cap altre nom, no ho trobeu?

Sí, més d'una vegada vaig preguntar-me: I si s'ho pensa Jaume Petit tot això que em diu de l'Atlàntida?. En un dels llibres més famosos i menys llegit es parla d'un element que confongué els molins de vent amb gegants. Fos o no fos veritat que Jaume Petit sabés les coses que deia que sabia de l'Atlàntida, ho semblava tant que les sabia que penso que algú altre que s'hagués trobat en el meu lloc s'hauria embarcat. I si algú altre ho feia, per què no m'havia d'embarcar jo? D'altra part m'havia ja embarcat tantes vegades...

Un bot a rem ens recol·lí a la mateixa escala on ja feia dies Jaume Petit hi prengué malament la mida i caigué al Tejo. No en digué paraula al veure el lloc. Només em mirà somrient ben dolçament i m'estrenyè

com feia sovint, les mans entre les seves.

- Mireu-vos-la - digué al cap d'una estona senyalant al mig del riu. A poca distància, enlluentida pel sol portuguès, una goleta de belles proporcions puntejava airesament fondejada enmig l'enorme trau del Tejo. En obsequi nostre, el sol de Portugal, sempre tan amable amb els forasters i amb les senyores que li porten l'esquena a torrar, donà de pla a les lletres daurades de la nau i " Gràcia Martorell" es llegí ple de reflexos. Aquell vaixell no era un somni del vell tanmateix! La nau era una continuació de les coses de Vivenda Gràcia. Les seves sales i camarots em fascinaren a tot fascinar. Ress eguènt-les, no em vaig adonar que la nau es posà en moviment ni del balanceig més accentuat as passar la barra del riu. En un dels compartiments, plens de llibres -si aquell home els havia llegit tots ho devia saber tot-, hi havia un prestatge separat amb una mini-biblioteca -Són llibres dels aliats - digué Jaume Petit al veure amb l'atenció que la mirava-. Són els pocs que he pogut salvar enters i en bon estat de conservació. Per mitjà de procediments químics he pogut reconstruir moltes de les seves planes que no eren res quan les vaig trobar. Les lletres no són com les nostres, vegeu...

I em mostrà un d'aquells llibres. Em donà la impressió que estava davant quelcom per a ésser mirat amb salvaconducte. Tenia obert damunt una taula i a l'abast meu, un llibre que podia ésser fet per homes que feia milers i milers d'anys que havien existit. Tenia por de tocar-lo, em semblava que feia una mena de pecat gros. Fou Jaume Petit qui m'animà:

- Obriu-lo. No tingueu por...Enacara es poden trobar llibres que no fan mal a la gent.

Tremolava mentre anava tombant les planes d'aquell llibre quina valor, si s'havia de comptar per anys, com la del vi, devia ésser incalculable. Moltes fulles eren de color groguenc, altres vermelloses, verdoses algunes. En una d'elles hi havia, oh, meravella!, el

llevíssim petit esquelet d'una flor que algú feu servir de punt feia més de mil anys. Sorgiren planes on el contingut era difícilment destriable. D'altres, les lletres, aquelles lletres, eren fàcilment visibles... Em vaig tornar vers Jaume Petit que em mirava somrient, com si li plagués veure marcada en el meu rostre una admiració com la que hi devia haver.

- Sí, amic, són lletres... les seves lletres.

- Però...

- Ja ho veig, voleu saber què hi diu, no?

Vaig tenir por. Una por immensa per les dues coses que em podria dir: que no ho sabia i que l'hi dolia, o que ho sabia... perquè saber-ho era per a mi com una mena de miracle.

- És una història de Muriel, la més bella potser de totes les dones de l'Atlàntida.

- Però... no em surt altra cosa, ho lamento. Jo... jo de vegades no m'ho acabo de creure.

Degué comprendre el meu estat d'ànim perquè com si no m'hagués sentit, digué, girant diverses fulles:

- Veieu aquest signe tantes vegades repetit? És la grafia Muriel. I ara veieu. El veureu aquest nom molt aprop de Muriel en persona.

M'agafà de la mà i un calfred em pessigollejà dotzenes de nervis. Seguirem per un corredor estret a un camarot de més petites prencions que els altres.

- Entreu sense por. És la "Casa dels atlants".

Vaig tancar i obrir els ulls una pila de vegades abans de volguer donar crèdit a les coses que estava veient o em semblava veure.. Em vaig tornar a Jaume Petit i li vaig dir:

- Així, tot allò de Gràcia Martorell...?

Evidentment, aquell home, entre les moltes coses que sabia, sabia què volia dir-li jo cada vegada a les dues o tres paraules d'haver

començat a parlar. Dic això perquè va dir-me sense deixar de somriure
- Mireu bé, si us plau!

Allò que provocà la meua intervenció fou la presència a bord de les dues senyores més formoses i ben plantades que mai havia vist. No m'atreveixo pas a descriure-les perquè, a més a més de la meua poca traça a descriure senyores ben posades, aquelles dues donaven la impressió d'ésser construïdes amb materials distints dels que generalment s'empren per a fer senyores extraordinàries. Una idea especial tan especial que al passar-me pel magí em donà la sensació que m'hi passava a una temperatura de molts graus em deia: "Són dues dones del continent desaparegut que Jaume Petit trobà, degut a una d'aquelles coses que no tenen explicació però que succeeixen, encara vives en les seves recerques". Aquell home podia ésser tan savi com vulguin, però allò era una traïdoria contra l'amor pur que tantes vegades jurava portar a Gràcia Martorell. I a la meua mirada inquisidora, el vell tornà a dir:

- Mireu bé, si us plau!

Vaig encanyonar. Suava. Però vaig tornar a mirar. M'era impossible desobeir Jaume Petit. I vaig veure que les dues belles, per boniques que semblessin, mantenien una immobilitat total.

- Una és ~~Mixel~~ Muriel, vegeu aquell signe tantes vegades repetit a les planes d'aquell libre, esculpit en aquest bloc d'or massís dels peus de la bella. L'altra és Loda, la reina Loda, de la qual també en deixaren els atlants, coses escrites. Amb la seva bellesa jo no hi tinc art ni part. M'he limitat a posar un...diguem vernís per acabar més aviat, damunt els dos cossos admirables tal com els vaig trobar en les seves tombes. Son hermoses, no? I ja veieu, quan l'edat de pedra a casa nostra havia d'ésser encara l'edat moderna, ella ja feia segles que reposaven en les seves arques de vori....

Hi havia algú més, ben preparat com les dues beutats, i altres c

coses que sens dubte algú hagués pagat fortunes per a veure-les, però fou debades que amb totes les meves forces intentés apartar els ulls i les meves idees d'aquells dos prodigis. Intentava recordar rostres i humanitats vistes en els museus de més anomenada que havia visitat, les descripcions que de dones excepcionals havien fet els escriptors més entesos en la matèria, i res es podia posar al costat, ni de bon tros, de les dues meravelles que tenia a prop. La impressió que damunt el "tot jo" m'havia encomanat la visió de Loda i Muriel anava creixent a cada segon que passava. Em trobava en un estat nou que mai no m'hi havia trobat, i anava compreguent en aquells instants que era del tot lògic tot allò que els homes han fet per les dones i que els que no hi han fet mai res ho titllen de coses de desequilibrats. Em vingué a la memòria la follia que encomanà a un explorador subdit de Sa Graciosa Majestat una senyora egípcia morta de pocs anys, tinguent en compte els que feia que n'eren les dues belles de Jaume Petit. Ho vaig trobar natural. Jo no sé aquell explorador, per anglès que fos, què degué experimentar al trobar-se davant la guapa egípcia, però puc assegurar que com a mínim jo sentia en aquell moment més de les coses que ell sentí. Una sensació desconeguda, apartada de les normals, estava experimentant un procés d'inflació, per a comparar-ho, com quan la gent havia de cobrar dues vegades al dia. I fou en va que Jaume Petit m'anés fent discursos davant estris que anys enllà els atlants hi bevien, menjaven, s'hi passejaven i hi escoltaven concerts. Jo no tenia més ulls que per a no moure'ls de Muriel i Loda. La presència d'una dona bella sempre m'ha deixat com si estés espantat, perquè jo crec que una dona bella és quelcom apart, un ésser tocat per mà divina com ho són un gran tenor, un savi o aquell ciutadà turc que va viure fins a 120 anys, però les dues dones de la Casa dels Atlants tenien unes propietats tals de produir espants que multiplicaven per una xifra infinita la de

les dones que fins llavors m'havien fer conèixer situacions de pànic. I, o jo ja era un més en el món dels atlants o, sinó m'havia mogut del meu de món, en aquest, per a mi, no hi havia més que Muriel i Loda. Recordo vagament que Jaume Petit m'anava dient coses, què em deia no ho podria pas dir. Els ulls se m'havien quedat tan materialment clavats a les dues atlantines que si intentava apartar-ne l'enfoc sentia el dolor físic d'una autèntica desclavada... Què va dir i durant quanta estona Jaume Petit.² Ho ignoro. Jo mirava i prou. No m'obeïa cap més sentit. Quina raó tenien aquells que anaven pel món repetint "dos ulls per a tota una vida"! De tant en tant, com pensem entre boires, em semblava que el meu amic discurssejava sobre accions de guerra, d'actes polítics, de fets revolucionaris, de canvis de fronteres... Segur, ben segur que Jaume Petit m'anava contant la seva història de l'Atlàntida, la seva meravellosa història que molta gent hauria pagat qui sap la cosa per a sentir-la, però el meu savi amic aquella tarda treballà de franc. Jo tenia altra feina, una feina que no em permetia fer res més encara que jo hagués volgut. Ara, en fred, trobaria molts contra-opinants respecte al meu procedir, però jo voldria que aquests contra-opinants es possessin al meu lloc o en el d'aquell explorador anglès al qual tants mal-de-caps portà una bella egípcia morta molt abans que el senyor Nasser i molt abans encara que s'obris el Canal de Suez. Em sembla recordar que Jaume Petit parlava mirant la mar per l'ull de bou del camarot, com si parlés per a algú que només ell veia, probablement la seva Gràcia Martorell. No sé si en la seva narració s'havia oblidat de la meua presència. El que jo sé és que jo m'havia oblidat de la seva i que era impotent per a desclavar els meus dos ulls i més n'hagués tingut, de les dues dones... Sí, a la fi, vam sortir tots dos de la Casa dels Atlants. Jaume Petit va agafar-me de la mà i sé que em va costar molt apartar els ulls de Loda i Muriel i que vaig experimentar de nou el

dolor real del desclavament. Vaig seguir el vell com un autòmata sense dir-li un mot. Va deixar-me davant la porta del meu camarot.

- Moltes nits he baixat a la Casa dels Atlants a seguir content la història de l'Atlàntida a Gràcia Martorell. No us podeu imaginar com us estic reconegut per no haver interromput el meu col·loqui. Que tingueu una molt bona nit.

Vaig entrar al meu camarot sense acomiadar-me de Jaume Petit. Degué pensar que ho havia fet i que no m'havia sentit. Ell feia poc que havia passat la seva estona diària amb Gràcia i quan això succeïa no era, durant unes estones, d'aquest món. Menys mal que erem dos que, per motius diversos, no tacàvem a terra. Jo no hi tocava tant a terra que, a la quarta cigarreta vaig sentir una corrent elèctrica que em prengué tot jo i, sense temps de pensar-ho ~~abans~~, vaig desfer el camí fet estones abans i em vaig trobar amb la mà al pany de la Casa dels Atlants. Sí, hi vaig entrar. Penso que en aquell moment no m'ho hagués pogut privar res ni ningú. El camarot era fosc, però per l'ull de bou hi entrava un bell raig de llum atlàntica, neta i seriosa que queia de ple damunt Loda i Muriel agegantant l'encant, aquella llum, que tenien feia poca minuts. De primer vaig mirar i prou, però forces incontenibles organitzaren una revolució dintre meu, i ja se sap que de vegades les revolucions acaben malament. Aquella meua revolució va guanyar. Els pensaments de l'ordre van claudicar...

Quants besos vaig fer a cadascuna? No ho sé. Sé que aquell primer encantament de mirar-les es quedà petit davant l'efecte dels besos. Sí, tot plegat era il·lògic, absurd, fantàstic i alguna cosa més, però s'estava esdevincent i jo n'era el protagonista. Jo i dos dones inigualables mortes de feia milenys. Vaig sortir de la meua presó de l'encantament, però vaig quedar presoner dels besos i en tanta de manera que m'arribà a semblar dissortat de mi que els dos cossos palpàtaven i

que els besos m'eren tornats. Qui m'ho havia de dir que les coses anéssin així! Vaig sentir, per un moment -alguna qualitat bona es veu que havia restat dintre meu-, que quelcom em deia que allò era abominable, ominós, incomprendible... Com sempre, dels pensaments de l'altre costat se n'avaçà un que ~~si no~~ no s'ho agafà tan malament com els primers i deia: "Blasmable? Sí, però hi ha moments que els sentiments perden el control. No es pot condemnar sense més ni més. Molt sovint els que condemnen ho fan en fred, no es fan el càrrec de com influeixen segons quines coses en el fer i desfer dels humans... No cal donar-se al desesper, tampoc. Pecet amagat, pecat mig perdonat... I després hi ha coses més blasmables que aquests fets de la Casa dels Atlants: Matar vuit milions de jueus, fer servir la bomba atòmica, el tràfec de blanques, la puja de preus... Això, la veritat, em va calmar una mica.

Era ja de dia quan vaig pujar a coberta. Jaume Petit ja devia fer estona que hi era perquè la gent es movia apressadament d'un lloc a l'altre. La mar era blanca, immensa, inacabable, viva. El vell em va venir a trobar amb cara satisfeta.

- Us prego que em perdoneu pel meu comportament d'anit. Fa uns dies que quan parlo amb Gràcia Martorell m'afecto més que abans... Estem fent els preparatius pel descens. Mireu vora les grues el submergible que ens portarà a fondàries en només he arribat jo. Avui podreu veure uns llocs de l'Atlàntida que foren habitats i us convencereu que tot quan heu vist fins ara és quelcom més que el malaltís desvariag d'un vell. Dins el submergible hi va acoplat un aparell més lleuger amb el qual m'he passejat pel que resta de palaus i viles atlantines. Els llocs que visitarem avui són nous per a mi. Ens trobem exactament damunt una de les ciutats de més anomenada dels països colgats per la mar: Loda. Li donaren el mateix nom d'una de les dues

belles que us deuen tenir el cor robat...

El somriure que inicià al mirar-me li morí als llavis. Li caigué el basté amb el qual procurava equilibrar el seu caminar i tintinejant com si estés begut cercava quelcom que li privés de caure a l'enfostissat brillant del "Gràcia Martorell". M'hi vaig acostar apressadament, i junt amb els mariners que s'adonaren igual que jo de l'accident del vell el portàrem al seu camarot.

- No hi veig -digué amb un fil de veu quan l'haguérem deixat a la llitera...No cal que em feu res. Tot seria en va...Quelcom ha succeït en algun lloc...No tinc Gràcia a prop per primera vegada...Ja res val la pena...Perdó, amic, no h2 veig...

Tornàrem ràpidament camí de Lisboa, i en tot el viatge no sentirem més la veu de Jaume Petit. Respirava fadigosament i tenia tothora els ulls oberts maldant per a cercar quelcom que no trobava. En aquest estat l'acomodàrem a Vivenda Gràcia sense que es dongués compte de res.. Cridàrem a un doctor i ens digué que allò no ho parava ningú, i que podiem estalviar consultes. Li posà uns injectables i Jaume Petit es reanimà una mica. Demanà que entrés João, el criat de confiança i ens pregà a tots que el deixéssim sol. A mi m'intentà somriure com feia sempre i em digué treballosament:

- Amic, Gràcia ja no hi és...Sento que no hagi pogut veure per vos mateix la meua Atlàtida, però Gràcia ja no hi és. Aneu-vos-en, ara, us ho prec... Em fa molt bé saber que peneu per mi...però Gràcia ja no hi és, la meua Gràcia ja no hi és.

Vaig sentir una gran pena, tant pel mateix Jaume Petit com al veure que fins al darrer moment el seu pensament era per aquella barcelonina que de jovenete aprenia filosofia anant de la Universitat a casa seva i viceversa. Aquesta pena havia esbandit una mica la societat anònima de sentiments esgarriats produïts per les dues dones

de la Casa dels Atlants. Vaig passar dos dies tristos, melancòniosos, pobres, que de tant en tant van bé. Ja una mica net de pensaments ilegals, vaig intentar anar-me centrant. Fins i tot feia esforços per a pensar que tot plegat havia estat, segur, un pesombre, l'abús de vinho verde o l'excés de margarina a la cuina de l'hotel. Només calia deixar-lo fer aquell pensament i, per la meua part donava tota mena de facilitats. A poc a poc anava veient que no era cap al·lucinat perillós i em podia passejar per Rocio sense que cap portuguès, per ben plantat que fos se'm convertís en cap de les dues glòries humanitats de les atlantines del "Gràcia Martorell". Ja era guanyar. I m'hi vaig aferrar amb totes les meves forces a pensar que tot m'ho havia pensat. Aquella nit vaig dormir com els àngels i, d'agraït l'endemà matí em vaig aixecar cantant. El vei de cambra trucà furiosament a la paret.

- Calleu! - va dir

- Que no ha estat mai content vostè, senyor? - vaig contestar.

Anava a sortir al carrer disposat a dir bon dia a tots els portuguesos i portugueses que trobés. Adhuc vaig dir al cambrer que m'havia servit l'esmorzar:

- Sap, de tot allò no hi ha res veritat.

L'home em mirà desorientat i jo, sense venir a tom li vaig donar una propina desusada.

- Muito obrigado! - digué..

- Senyor, senyor -feu el conserge just al passar la porta de la casa-. Han portat aquest paquet per a vostè.

El vaig obrir ja pressentint males noves. Ho vaig endevinar. Eren els fulls manuscrits de Jaume Petit amb la seva història de l'Atlàntida.

- Així tot era veritat...!

Vaig deixar el paquet a "Recepção" i, ja que tot era veritat em vaig posar la cara trista i vaig fer cap vers Vivenda Gràcia a interessar-

me per l'estat de salut del meu amic. A Vivenda Gràcia tot era tancat i barrat. Vaig intentar esbrinar quelcom amb els veïns. Ningú no sabia res. Ningú no havia vist marxar els ocupants de la Vivenda. Vaig fer unes indagacions a la Policia de Defesa do Estado. Res. Estava a punt de tornar a estar content... En volia estar del tot i vaig llogar barca i barquer perquè em portessin al "Gràcia Martorell" vaixells. La goleta havia desaparegut de les aigües verdes del Tejo. Com que no se'm va acudir preguntar res al riu, vaig pensar que ja m'anava centrant del tot... Ja tornava a estar content. Tot havia estat una qüestió de "vinho verde". N'estava tant de content, que a una dona que em demanà l'hora que era li vaig donar rellotge i tot. Uns gambets compraven uns gelats a un parada ambulant, i vaig fer igual que ells. Vaig entrar a l'hotel llepant un gelat a tot llepar. Estava decidit a no preocupar-me ja més per Jaume Petit i les seves coses. S'havia acabat. M'havia donat compte que per a viure tranquil no n'havia de volguer saber res del pobre coix ni devia tenir tractes amb homes i dones d'aquell seu món negat. Oimés que tot podien ésser coses originades per una collita de vi portuguès que hagués sortit amb més vitamines que d'ordinari. Per a portar a terme del tot aquell "S'ha acabat" ni vaig recollir de "Recepção" aquells fulls que em foren enviats, per a pensar-m'ho també que em foren enviats.

L'endemà l'autobus de color de plata de les Línies Aèries em portava a mi i a una vintena de passatgers amb cara de son Avenida da Liberdade amunt cap al camp d'aviació de Santarem. A l'aeròdrom hi havia l'animació de sempre. La gent ha anat perdent la por a volar i encara que de tant en tant en caigui algun d'avió, quan no és el que hom utilitza no fe, sembla, massa importància. En una superfície de pocs metres quadrats hi havia una munió de gent perlant a la vegada una pila de llengües, carregada amb maletes, abrics de pell, rams de flors del país, i diaris de fora. Els altaveus anunciaren la propera

sortida de l'avió destí Madrid. Com que tothom ho feia vaig comprar unes revistes i un diari tajut arribat d'Espanya. Pujàrem a l'avió i la màquina es posà a punt a la gran recta asfaltada del camp. Uns llettrers lluminosos recordaren "os senhores passageiros" que era prudent posar-se "os cintos de salvaçao". Els motors roncaren poderosament i l'avió amb tot el passatge es llençà sense noses pels camins del cel, amples i ben conservats. En poca estona deixàrem l'aigua grisa primer i terros més tard del Tejo i per damunt les suredes del país tornàrem a casa. Es començà a fumar, i els que volíem donat a entendre que no era la primera vegada que volàvem començàrem a obrir diaris i revistes. Jo vaig fullejar un diari barceloní i la cigarreta em caigué dels llavis. Era un diari notable per l'abundor de les seves planes i per l'extensió de la seva secció dedicada a dir la gent que s'havia mort. Al final de la secció els ulls se m'aturaren al veure una esquila que tirà en orris tots els meus projectes d'unes hores abans respecte a la meua tranquil·litat mental. L'esquila demana una oració per a la senyora Gràcia Martorell de Boix, de 60 anys d'edat, morta a Barcelona el set de maig del 1944. Gran Déu, el mateix dia del col·lapse de Jaume Petit!. Així, tot era veritat...

- Han portat aquest paquet per a vostè.

Era l'Atlàntida de Jaume Petit.

Feia relativament poc que havia tornat de Lisboa i ho i agraint el zel de la direcció de l'hotel, no estava disposat a tornar a tenir batalles de pensaments per haver encarrilat la meua vida per camins que res tenien a veure ni amb l'Atlàntida ni amb les seves dones per provocadores que haguéssin estat. Vaig agafar el manuscrit, hi vaig posar l'adreça d'un amic que ho llegia tot i el vaig dipositar a la primera bústia que vaig trobar amb aquesta nota: "Si t'hi veus en cor, tu mateix". Al cap de tres dies li vaig telefonar.

- Què, l'Atlàntida?

- Quina Atlàntida?

- La que et vaig enviar.

- A mi?

- Sí, per correu.

- No he pas rebut res.

- Com que no has rebut res?

- T'ho asseguro. Justament fa una setmana que no em moc de casa. La grip, saps... El metge és d'abans de la guerra i diu que la millor cosa és col·lar-la. Potser t'ho penses que me l'has enviada...

- Potser sí, doncs... Que et milloris.

Ja hi tornàvem a ésser. Jo, vaja, estava segur d'haver dipositat el paquet a la bústia del carrer del Mar. Què volia dir allò? No em vaig voler alarmar encara. També podia ésser que el Correu, degades, un excés de feina... la gent escriu molt avui...

- Qui hi ha?

- El carter, que ha deixat aquest paquet per a vostè.

Potser vaig posar l'adreça malament, vaig pensar. I em vaig mirar el paquet. No! El paquet portava la meua adreça i amb lletra, ho vaig

conèixer, de Jaume Petit. Sí, ja hi tornàvem a ésser, es veia. Doncs no, ja no erem a Portugal! Vaig agafar el paquet i el vaig entaforar amb moltes coses al damunt al recó més amagat de casa...Passà una setmana, dues, tres...i mai més vaig saber res de Jaume Petit. D'altra part jo no vaig contar mai a ningú els epissodis de la nostra coneixença per mor de que el meu cervell ja normalment predisposat a pensar de contraban, no em tornés a anginiejar les meves solituds. Amb el temps vingué un canvi de domicili. Ho aprofitaria per a deixar una pila de coses, de mobles a roba vella, a casa, amb ordres de que s'ho emportés un drapaire de confiança.

- Sí, sí, això també.

- I això?

- Què és?

- No ho sé, un paquet molt ben embolicat.

- Mare de Déu...Res, són papers de quan anava a Lisboa...Sí, també via drapaire.

I no se'n parlà més. Feia dies que havíem inaugurat el nou domicili. La vida anava fent el seu curs sense complicacions. S'apujaren els preus dels diaris, de l'oli, del pa, dels segells, dels telèfons, de la gasolina que ja no pararia mai d'apujar-se, del tabac...és a dir tot s'apujava i no es podien tenir compliacions. "A fora, tot és més car" anaven repetint els que podien dir coses i a n'els quals la pujada general no ens hi portava cap de complicació. Això sí, cada dia sortia el sol. Què més podíem volguer? Tenim, està vist, la mania de queixar-nos. Aquest és el país de la queixa. Fa tant temps que ens queixem que no podem estar-nos-en. Segur que el dia que tot s'arregli hi haurà molta gent que se'n queixarà...

- Mira, porten això.

La cosa ja podia preocupar i em va preocupar, la veritat. Tornava a tenir a les mans les planes manuscrites de Jaume Petit. Què volia

dir allò? O hi havia Jaume Petit pel mig, o aquell drapaire tenia un alt sentit de les relacions públiques. Per si fos el primer cas, què dimoni, ja no som en el temps que les bruixes es pentiraven i es reunien els dissabtes, ^{som en el} d'anada a la Lluna, de cervells electrònics i del pintor Picasso, i si jo no volia aquella història de l'Atlàntida, no la voldria. A poques passes de casa hi havia una fundició amb una gran xemeneia. I no hi vaig tirar el paquet enter sinó fulla per fulla. La fogaine s'emportava els papers com si fossin vius xemeneia amunt...

Vaig tornar a casa alleugerit i content. I, senyors, a l'endemà al matí al damunt de la meua taula de treball hi havia, com si no hagués passat res, la història de l'Atlàntida escrita per Jaume Petit. Què haguéssin fet vostès? Doncs jo també. Sempre m'ha agradat anar a favor de la majoria. Vaig agafar la màquina d'escriure i vaig anar per feina. Si algú el coneixia més que jo, sabrà prou bé que Jaume Petit no havia dit mai mentides. La seva excepcional formació intel·lectual, el rigorosisme científic que presidia tots els seus actes des dels més complicats - analista dels reflexes temperamentals de gent desapareguda - als més senzills - posar-se la bufanda a l'hivern, sempre amb els mateixos volts - li n'haurien privat. Ara bé, en descàrreg de l'autor i per si alguna cosa resulta poc clara, em veig obligat a dir que Jaume Petit, si bé feu meravelles a desdir i fou un enamorat poc corrent, era també, coses de savis, un calligraf detestable i, per a acabar-ho d'adobar s'hi veia molt poc. Potser més d'una cosa no sortirà tal com el doctor Petit la volia deixar escrita, però de tota manera es podrà veure el què sabia del Gran Continent Negat, encara que jo en els passatges en els quals no entenia bé la lletra tirava una mica al dret. O això, o recopilar una història plena de fulles en blanc amb l'anotació: "Paragrafs inintel·ligibles". Potser em vaig equivocar, no ho sé...

Ja és Jaume Petit qui parla. Silenci.

La història, sense fets més grans o més petits d'homes i dones no seria res.. Una història d'homes amb homes faria mal pensar, com també ho faria una història de dones amb dones. Els reis més valents, els generals més il·lustres han tingut un moment o altre una dona al costat, o no al costat, és igual això. Quan la primera parella s'enamorà, s'inventà l'amor i totes les parelles que vingueren després feren les mateixes coses. Tota aquesta història serà un seguit de primeres vegades. Tant si es parla d'amor com d'altres sentiments. De guerres, per exemple, n'hi hagué una, la primera. Les dèfies foren calcades d'aquella. Les baixes de quan la guerra es feia a cops de pal feien la mateixa fi, la mateixa mala fi, que les que feren sabres, llances i canonades. Per l'interessat, pel mort, era igual morir d'una barata garrotada que d'un caríssim missil. El primer que deixà de pagar un deute tingué el mateix mèrit que el modern impagador de lletres. Una senyora que enganyava al marit que no es pensi que faci res de l'altre món. Fa anys, segles, milenis que les senyores ja enganyaven els marits. En aquest cas particular ténen més raó qu'un Sant els que diuen que la història es repeteix. No hi ha història antiga i història moderna. Hi ha història, una. Si a un contemporani de l'home de Neanderthal li haguéssin posat una bomba de grans efectes a les mans hauria fet la mateixa cosa que ordenà el senyor Truman. Un i l'altre destruïen enemics amb les eines que tenien a mà. D'altra part si una dama neanderthalesa agafà anomenada a pit descobert feia exactament el mateix que les grans dames que l'han agafada l'anomenada amb l'ajut de perruques, perfums i camises transparents. Que no s'ensuperbeixi el governant que governi amb la força

per lema. Fa milers d'anys que es governava de la mateixa manera. De fet hi ha el mateix esperit dictant lleis refrendades amb tancs i equips anti-tumults, que fer-ho a cops de pal. Sempre és el primer que ha anat senyalant camins. El primer de mil és u, deia la gent del meu poble. Per anys que passin, per invents que es facin, per discursos que es diguin, la dita és irreversible. Sí, ara s'ha anat a la Lluna, per ara. Les ganes d'anar-hi hi han estat sempre. Allò què faltava eren els medis. Avions supersònics, sí, però mirin si en fa d'anys que el senyor Icar volia volar! I hem de suposar que abans d'ell n'hi havia hagut molts més que intentaren volar sinó que no han tingut la bona premsa del senyor Icar. Una vaga general no és res més augmentada, que un: "Així, que treballi qui vulgui" que va dir el primer passat que considerà que guanyava poc. L'orgullós Empire no és altra cosa que la cova de milenis enllà, una mica més car, és clar, amb la mateixa fi, posar-hi gent a dins per a no mullar-se quan plou, prendre-hi cafè i parlar del malament que van les coses del món; un gran literat, un Nobel, és un derivat, potser amb lletra més ben feta, del primer que va deixar escrita a la soca d'un avet, la grafia: "Bon dia a tothom"; per a pagar millonades d'un quadre ha estat necessari que un pintor desconegut, ja que no signava les obres, pintés, segles endarrera rens i bisons a les parets d'una cova... Sí, ara tenim farmàcies que semblen night-clubs i metges que de fer-te ensenyra la llengua te'n fas un ronyó, però ni les farmàcies podrien anar tan mudades ni els metges fer dir "que no es pot estar malalt", si uns avant-passats dissortadament massa ignorats, no haguéssin anat tant malalts amb diverses herbes fins a trobar la que resolia un empatx, una alteració de fetge o una llaga d'estómac... Sí tenim hotels que ja ho han trobat tot fet, però ha restat sense monument qui trobà la combinació pa-amb-tomàtec o el primer sofregit...

Exposarem, doncs, una petita col·lecció, les primeres, de fets d'ho

mes i dones que patien, veien, menjaven, odiaven, estimaven, volien i dolien anys enllà que com es veurà són les mateixes coses que fan ara els pobladors de la part per ara en peu d'aquesta terranostra. Ja se sap que la veritable història del món seria poder reunir la història de cada ésser humà. Això fins ara no ha estat possible perquè la gent diu que altre feina té que fer històries com aquestes. Modernament ja hi ha hagut algú que ho ha fet, però no han passat d'ésser generals i caps d'Estat, algun literat i senyores les quals ja abans de publicar les memòries havien fet parlar abundantment d'elles. Quan tothom es faci l'obligació d'anotar els seus propis fets, d'una dispesera a un acomodador de cinema, d'un canàlic a un fotògraf, d'un taxista a un secretari d'ajuntament, tindrem la veritable història del món. De no fer-ho així sempre ens haurem de confiar de gent que parli de sentir a dir i segons de quin costat sigui l'historiador, no lligarem mai caps, ja que la història es decantarà a la dreta o a l'esquerra. Si tothom tingués la seva d'història això no passaria. El fet seria el fet sense interpretacions capcioses, tendencioses, polítiques o falses...

Jo ja vull concentrar-me a contar la història d'aquest món del qual en conec tantes coses i en tinc tantes dades, però no puc fer-ho del tot. Per a fer-la bé hauria de deixar de pensar amb l'únic pensament que hauria de tenir: Gràcia Martorell. I, ja ho sé, la història no serà altra cosa que un pretext que continuar una conversa amb Gràcia que no ha parat d'ençà que entrà en la meua vida. Si mai algú veu aquestes ratlles hi trobarà moltes vegades el seu nom. I la història en patirà, ja ho sé, però primer és Gràcia que la història. Qualsevol bon observador hi notarà l'estat d'ànim de l'historiador, evasions, cansanci, frustració, planes mal acabades, epissodis només iniciats...quan això passava és que jo deixava d'escriure i pensava

amb Gràcia Martorell, o hi pensava sense deixar d'escriure. Jo que volia fer tantes coses per a ella, jo que ho he fet tot per a ella, i ja veuen la dissot d'un home savi. Durant quaranta anys - ara tothom parla de coses de quaranta anys-, he fet i desfet amb ella presidint tots els meus actes. Potser, però, aquest ha estat el premi de la meua fidelitat renaixentista: poder-la sentir, sense tenir-la-li, sempre al meu costat. I veure-la com la veia quan erem companys de classe i de passejades de la universitat a casa. Si com a savi molta gent m'ha parlat de fer-me monument, com a home del carrer la gent no ha deixat mai de mirar-me a punt d'esclafir a riure davant dels meus propis nassos que reconec, són uns nassos poc corrents. La mateixa cosa que vas fer tu, estimada Gràcia, al principi, fins que unes classes de filosofia a la via pública em feren il·lusionar amb tercers actes que acabarien bé...i ja veus com va acabar aquell meu tercer acte. Per força ha de influir en totes les meves coses aquell "no" històric i el que en seguí després. Quan portava a cap un guariment sonat o trobava solucions al problema més problema, sempre hi eres tu, estimada Gràcia. Les vegades que he dit el teu nom fort en ple quiròfan o cercant les propietats de cèl·lules i vísceres. Més d'un cop, com que deia Gràcia tan sovint, algú que sempre n'hi han que entenen les coses malament, deia: "No hi ha de què". I com m'agrada parlar de Gràcia i com m'agradaria que en lloc de fer planes i planes parlant dels homes i dones de l'Atlàntida, feres parlant de tu. Passar-me els anys que em queden de vida que segur que seran molts -jo viuré molt temps per a poder-lo passar amb Gràcia al costat- no fent altra cosa que escriure parlant amb tu. De la caiguda per aquell refús originat entre altres coses per aquest pobre nas meu que més d'una vegada vaig sentir anant pel carrer que un vianant deia mirant-me'l: "Ai, que li caurà", al redreçament per l'amor que mai he deixat de portar-te, que et segueixo portant

i et portaré. Estic content de viure perquè puc pensar amb tu. Bon dia, Gràcia, són els dos meus primers mots de cada dia. Els dos darrers, és clar, són: Bona nit, Gràcia.

Em podia haver enamorat d'una altra dona anant pel món. L'amor a Gràcia m'ho impedí. Després, em només em podia haver dit "no" Gràcia. No he volgut que m'ho digués cap més dona. De Gràcia Martorell només n'hi ha una. Ella va dir que no? Gràcia ha de dir sempre la cosa justa. Jo m'havia equivocat. Segur que ella el meu "T'estime" l'esperava d'un altre, no de mi. Un refús, fa anys, em va enderrocar un gran castell. Però ara en tinc un altre, bastit amb una altra Gràcia, la meua, inderrocable, permanent, sense fisures, poderós. Aquest ja no caurà mai més. Sé també que no la sobreviuré quan ella no hi sigui malgrat haver-me fet la meua de Gràcia -si els savis no poguessin fer aquestes coses, de què ens valdria ésser savis?- però mentre jo alenix ella serà amb mi. I, ara, farem tots dos la història de l'Atlàntida. Amb ella al braç sabrem coses d'una gent que res no se'n sabia abans de nosaltres. I ja veus, seran les mateixes coses que estan tinguent lloc avui mateix en el món que la mar deixà sense negar on hi ha trobades d'homes i dones.

Sé que hi ha qui diu que els atlants foren vençuts pels grecs. Són els grecs mateixos que ho diuen. Hi ha partidisme aquí. Grècia, Gràcia, tingué anys enllà una gent que feren de la fantasia un primer plat constant i quan quelcom se'ls hi complicava hi posaven l'Olimp pel mig i aviat ho tenien tot arreglat. El tinguéssin ara aquell Olimp! Es veu que els seus fundadors i socis amb el temps mudaren d'idees al veure potser que els grecs no en feien el cas del principi, deixaren les muntanyes de Tesàlia, es despredigaren pertot arreu i sembla que els seus elements actuen independentment. Fins que no es tornin a aplegar no tornaran a tenir aquella influència que tinguéren quan treballaven junts. La unitat fa la força i la fa més si

aquesta unitat és de déus i deesses. Les coses que en digué Plató -reordes al nostre amic Plató de quan en parlàvem en ple carrer de Corts?-, de l'Atlàntida, les aprengué de Soló i aquest de sacerdots egipcis els quals sempre en tenien alguna per a dir. Ja anem, com veus, a tercera mà. Dels egipcis no hi ha constància que mai s'haguéssin atrevit a tocar ports atlants. I si hi arribaren a tocar passaren desapercebuts que és molt pitjor que no haver-hi anat. En canvi, pots assegurar a tots els egipcis que trobis que naus atlantines feren desembarcs tant a Egipte com a Gràcia. És més, moltes llegendes gregues provenen d'haver tingut atlants a la costa, i fins a l'Olimp, ja veus. Atlas sí, era un atlant, un de tants, que feu parlar d'ells a Gràcia, però no és veritat que els atlants vinguessin d'Atlas. Ara, els grecs aviat el bastiren a la seva manera. Segons ells era fill de Climena i de Zeus el qual tenia acarta blanca per a tenir descendència amb qui volia. A n'el propi Atlas el maridaren amb la senyora Pleiona, filla del mar... Nos s'estaven de res els grecs de llavor? Atlas era un bon estudiant d'Astronomia i fou l'inventor de l'esfera. Ja fou un bon invent, però tampoc n'hi havia per a fer-ne el primer halterofilic existent i declarar plebeus als que no creien a peus junts que perquè l'amic Atlas tenia unes espatlles molt amples hi portava el món al damunt!

L'Atlàntida tingué pobles, ciutats, monuments i adúltercs com la terra que més s'estimi, i molt abans que els grecs. Tingué polítics, generals, farmacèutics i llevadores. I unes senyores excepcionals i menys, per a fer companyia amb les quals els atlants ho feren tot. I digues-me, estimada Gràcia si no s'ha fet sempre això mateix. Així comencen i acaben totes les històries d'homes i dones. El lliit, més o menys decorat, fou i és ~~ixixix~~ l'eix on gira el món mal ens pesi, mal ens desagradi i ho volgum o no. De l'home sapiens a conqueri-

dors, de manobres a catedràtics, de burots a ministres, de tiples lleugeres a caps d'Estat, tothom ha fet, del llit, fins a una determinada edat, és clar, el centre de l'Univers. Si hi ha qui diu que el llit només el fa servir per a dormir, però són excepcions que confirmen la regla i el món mai n'ha fet massa cas d'aquests subjectes. També trobaràs gent que diu que al llit s'hi neix i s'hi mor. Però si el llit no servís per altres coses no s'hi podria nèixer ni morir. Cada nova generació rendeix al llit el culte que s'hi rendí quan l'estrenaren els primers atlants i ai d'aquell que en les coses del famós moble no se sent tradicionalista a partir de quan, en els llocs que se'n porten, s'estrenen els primers pantalons llargs.

Amb el temps, quan s'establiren clans, castes i tribus es frenà una mica aquell moviment imparable, imperiós, humà, que modernament se n'ha dit amor lliure. Antigament les dones no tenien mai un moment tranquil. Manaven els homes i ai d'elles que no diguéssin que sí... Els que s'emportaven la palma, com sempre, eren els que manaven o els de gran butxaca, sobretot si era plena. La gent de baix tenia poques oportunitats i començaren els primers crits de "democràcia" encara que els que cridaven no sabien què volia dir. Els que manaven, influïts per la gent de butxaca plena començaren a agafar demòcrates no perquè en fossin, sinó simplement per una qüestió d'ordre públic. Llavors la gent venia afònica cridant "Amnistia!". Durà temps i temps que aquests dos crits es cridaren a molts llocs, fins que el món s'anà organitzant, polint, ordenant. I fou quan s'inventaren les primeres tribus, els primers clans, els primers rudimentaris estats que intentaren posar una mica de calma en les trobades dels dos sexes. Fou en va, ja que ni guerres, ni revolucions, ni operacions econòmiques ni clíniques -aquestes segons quines, és clar- privaren el contacte home-dona. Compara, Gràcia, compara si no és el mateix ras de laboristes anglesos a milionaris de Wall Street. S'intentà que cada

home pogués disposar d'una dona. Com sempre, la gent de dalt, major contribuent s i governants i familiars disposaven de varies, i els de la dona única començaren a revir e la igualtat de drets, protestaren i, al seu torn, si bé oficialment havien de fer amb una, feien les hores extraordinàries que podien amb altres i de vegades amb les assignades a tercers. Contra això no hi ha pogut res, ni el Museu del Louvre, ni la Societat de Nacions, ni la Marxa Verda. Sí, hi ha qui s'ha de contentar amb l'associada que li ha estat assignada tingui o no tingui tares, i calla i aguanta i pateix, sempre hi ha gent que pateix al món per una cosa o per l'altra, però són ciutadans titllats de poca empena.

Quan poguén, a l'Atlàntida les dones s'empolainaven per agradar als homes. Això ha estat i és, es veu, la seva feina. Una dona ha d'agradar, ha d'ésser desitjada, cobejada. Si és de propietat privada per a dir, sense dir-ho, al món, la sort que té el que en disposa. Si no ho és de propietat privada ja se sap perquè es muda i s'enjoia. Es per això que els rics volen ésser rics, per a fer anar les seves dones i les que no en són, mudades. Tot volta a l'entron de mudar les dones. Es vol que el món sàpiga que no han vingut en va. I per això s'han inventat els concursos de bellesa, les cremes per a conservar la pell, la cirurgia estètica per a remontar desviacions, refer nassos i remordir orelles... Tot per a mantenir la bellesa en primer pla i per a fer-la durar, sobretot per a fer-la durar, ja que la bellesa femenina no durava gaire més, fins fa poc, del que dura un defensa central. I això, estimada Gràcia, que les dones es queixen, no totes, ja se sap, perquè el món les vol les adula i les muda -però elles es deixen volguer, adular i mudar-, només per una cosa, una cosa que sempre és la mateixa i que sempre acaba igual. Que la dona serveix per a quelcom més que per allò que la gent en general es pensa que serveix? D'acord, però sense oblidar manaments no escrits de Mare Natura

que és tan savia que mai n'ha escrit cap de manament i tothom els pot entendre. La dona-dona, fins ara i tant, ha fet sempre primers papers vestida, a mig vestir o sense vestir, de cara a complaure el sexe oposat que fent discursos sobre ~~ad~~ l'arraconament femení i la igualtat de drets sempre és clar, que no ho faci seguir tot a més de fer aquesta mena de discursos i no passi, tampoc, de l'edat dels defenses centrals...

Durant segles l'home ha cercat parella. El món és un seguit de parelles. Qui va desaparellat va contra-corrent i si no s'aparella oficialment ho fa de contraban. Aquesta llibertat d'aparellar-se ha estat fins ara unilateral. I d'això és d'una de les coses que es queixen les dones. Diuen que se les deixa al marge de moltes activitats que són closos privats de l'element masculí. De moment les protestatàries són poques si tenim en compte que al món, llevat d'un o dos països, les dames són moltes més que els cavallers. Elles s'hi agafen aquí. Si som més, diuen, per què no manem? I resulta que manen d'ençà que es van inventar els miralls els quals, dit sia de pas, s'inventaren a l'Atlàntida de la qual cosa en parlarem si tenim temps. Que no manen, estimada Gràcia?... Si tot es fa per a vosaltres, si per a una trobada amb vosaltres, dels pols als gratacels, dels desert a una casa de pagès s'han fet i es fan els disbarats més fenomenals. Que pateixen més que nosaltres?... Parlem-ne. I les baixes de les guerres, és que són més femenines que masculines? Que potser si elles manéssin no hi hauria guerres! On serien llavors les infermeres guapes que tants ferits han guarit, les que suplien als que eren al front les que possibilitaven a la reraguarda que el món no s'acabés tinguent com tenien els homes altra feina a les trinxeres... No tot són flors i violes, estimada Gràcia, pels homes, no. Perquè jo gosaria preguntar què hi ha més a les presons, dames o cavallers? Quan les senyores diuen mal de nosaltres es descuiden de tenir en compte que

tot ho fem per a elles... Els que per a elles perden jugant -que segons doctes autoritats en la matèria diuen que jugar i perdre és la cosa que fa ésser més ase del món-; els que treballen d'amagat únicament per a portar més diners a casa perquè elles se'ls puguin gastar; dels que per a elles cerquen pellis a les selves i a les neus, tan fredes; dels que deixen la salut a les mines cercant per a elles or i pedres precioses perquè les lluin als dits, a les orelles i a les pitreres; dels que van a tirar bombes perquè els invasors no es fiquin, entre altres llocs, als llits de les que diuen que les tenim al marge; dels pobres governants que no dormen ni mengen perquè les dones vagin a plaça bé; ni es recorden els pobres revolucionaris que fan vagues i més vagues per a portar unes sabates més a les que ens bescanten... Per a qui s'han fet les fàbriques de teixits, de sabons, de pestanyes, de perruques i de roba interior? Es que cap govern s'ha ficat mai amb els misteris de la moda? Tu em pots dir que l'home us vesteix per a despullar-vos, però les dones ~~les~~ vestits se'ls posen per a treure-se'ls. No ho poden pas fer tot vestides. I tu saps les llevadores que hi han pel món? On seria aquest gremi sense nosaltres? Si, algú diu que podeu esdevenir mares sense intervenció real masculina. Que no s'hi facin massa fort en això les que ho defensen perquè sense home previ d'on sortiria la materia prima per embarassaments il·legals? Què volen més? Manar, pots dir...Pregunta, pregunta, estimada Gràcia, als homes que vulguis, qui mana a les cases llubs i si els homes, que devegades no ho fan, contesten amb el cor a la mà, ja ho veuràs qui mana. Que això és cert, però que hi ha coses que no les trobeu prou bé, que és qüestió potser dels governs?. Ho teniu molt clar, aneu contra els governs, que ara està de moda...Que en les trobades les que rebeu sou sempre vosaltres...Estimada Gràcia, si homes i dones tinguéssin criatures indistintament, que en faria de temps que al món no hi cabríem. Les sufragistes clamen, però si ara, aquests

homes tan despotricats ja us fan coses que permeten fer casoris a prova i trobades sense haver de fer servir registres civils...

Abans de començar perquè tothom es posi en situació de cara als fets bàsics de la història de l'Atlàntida, s'ha de tenir en compte l'ambient en el qual tinguéren de moure's els ciutadans dels primers temps. Ens referim als animals de l'època, a n'aquells monstres de tones de pes que feien córrer la gent amb l'ai al cor i el garrot a la mà. Això és essencial de tenir-ho en compte i si s'hi té no es trobarà estrany que l'home estés sempre a punt de pegar. No és la mateixa cosa conviure amb un megateri que amb un berrat-pescaire. L'estat d'esperit no pot ésser el mateix. La necessitat de pegar nasqué ademés de contra els animals pegables, contra els seus semblants humans. ~~La~~ ^{La} qüestió, per a fer-ho curt, de pegar abans que et peguésin. Aquesta disposició al pegar i a la lluita que amb els primers fou nada i ara és innada, es ficà per dins dels homes i no se n'ha mogut mai més.. L'home, el d'avui encara, en el seu estat natural s'enutja i si pot pega. I n'hi han hagut molts que han pegat sense estar-ne d'enutjats. Pega tothom que pot, estimada Gràcia. Ens han pegat a estudi per a no saber qui descobrí la Groenlàndia; a casa per arribar-hi tard, al servei, a les presons...L'instint de pegar, a més a més de les que haveu portat vosaltres, ha portat guerres a desdir. Per què un paleta francès havia d'eu stir a cops de baioneta a un paleta alemany si tots dos eren del mateix ofici? L'instint, l'instint que ha perdurat d'aquells homes que havien de viure sempre amb el garrot a punt. I quan no hi ha guerres l'afany de pegar agafa la forma de combats de boxa. I la gent paga per anar a veure pegar. I xiscla i s'exalta quan un dels dos boxadors cau fulminat d'un directe poderós. Quan més poderós és el directe més aplaudeix la gent, cosa, aquesta que no se sap fessin els atlants. Anem, estimada Grà-

cia, amb els mateixos instints, una mica disfressats, de segles enllà. L'home primitiu caçava per necessitat, matava per a fer un bon dinar o un mal dinar, perquè en temps dels atlants i molt temps del nostre es menjava fred. Ara les ganes de matar són ganes de matar i perquè no es vegi massa hem fundat les Societats de Caçadors, i si un membre erra una perdiu la gent se'l mira com si hagués fet un mal fet. És clar que una perdiu, si se sap cuinar -és una mica eixuta-, es pot convertir en un bon dinar, però al tirar a una perdiu no s'hi pensa mai que és un bon dinar en potència, es pensa en matar la perdiu i prou. I per més que se'n matin no se'n té mai prou. Som, amb calces de vellut o coll d'aletes, els mateixos primaris d'abans. Ells, després de pegar, volien manar. I ara fem la mateixa cosa. I així com per a perdigonejar perdius tenim Societats de Caçadors, per a canonejar homes tenim Societats de Nacions. L'home vol manar, ho porta a la sang, i aquest afany de domini el porta a tenir, si no pot dominar altres coses, gats, gossos i canaris, que solen creure...

Dèiem, doncs, que per a entendre els atlants, alguns atlants, perquè també hi havia de tot, era bó situar-nos en el medi dins els qual s'haguéren de desenvolupar. Comparant, és allò del magateri i el l'arnat-pescaire. Viure sempre amb el garrot a punt per a sopar tranquil, o fer-ho amb les mans a la butxaca veient la televisió, és un altre viure. Quan l'Atlàntida es negà, només una escollita se'n sortiren. Si no arriba a passar el cataclisme i se n'haguéssin sortit més, com seria aquest món nostre d'ara, si ja uns pocs han influït poderosament en la societat moderna?...

No cal amagar cap somriure perquè anem a parlar d'un món que té una mar al damunt. Qui sap, geològicament, quina fi espera a n'aquesta Europa dels nostres pecats i a n'aquesta Amèrica d'algunes esperances. Un petit desnivell del planeta, que tan tip deu estar de tots plegats, pot originar la resurrecció de la negada Atlàntida i pot fer que dofins i vols d'anxova es passegin per on ara hi ha Nova York, Montmartre i la Devesa de Girona. Contra la major o menor potència d'un moviment sísmic i l'aparició o desaparició de continents no hi ténen pas massa influències ni governs laboristes, objectors de consciència, ni una vaga general. Si el cataclisme s'esdevingués, i ningú no té prou autoritat per assegurar que un dia o altre no s'esdevingui, els nostres descendents, si descendia algú, es trobarien, passats milenis, de la mateixa manera que ens trobem nosaltres avui davant l'Atlàntida -quin enfonsament i negada no es degué a cap Pacte-. On serien i com serien llavors, estimada Gràcia, les vedettes de cinema col·leccionadores de matrimonis, la Torre Eiffel, el Teatre Grec, els compromissaris del Barça i les Associacions polítiques, entre altres coses...

Es a les coves de Pedres Morades, a la Regió dels Quatre Rius on es trobaren els primers vestigis d'éssers vivents. Deixàren constància del seu pas en forma d'inscripcions a les parets de les coves representant coses vistes i no vistes. Aquestes han estat de més mal interpretar, és clar, pels historiadors atlantins. Jo encara m'he emocionat traduint un "Bon dia" fet pel primer atlant conegut: Bulaila, que vol dir Pare de Tots. Es considerada la primera grafia humana i durant segles fou lloc de peregrinació de la gent dels més allunyats països que tenien ganes de peregrinar. Els reculls dels primers historiadors atlantins, quines fonts hem hagut de beure, parlen àdhuc d'una conversa sostinguda amb Bulaila. Això són historiadors! Hi ha qui en dubta de l'autenticitat d'aquest fet històric entre els atlants mateixos. També

hi havia dubtadors entre els atlants. Com n'hi han aquí i n'hi han a molts llocs, ja ho saps estimada Gràcia. Hi ha gent que dubta dels àrbitres de futbol, dels governs, de que no s'apujaran els preus, del temps, de les dones...Ja se sap. I, cosa curiosa, en la reproducció de la conversa només hi ha respostes. No hi ha preguntes. Devia ésser una mena de respecte justificada envers l'autoritat del preguntat, o que aquest va considerar que únicament les respostes eren mereixedores de passar a la posteritat.

"Sense cap dubte, el primer he estat jo. I l'Amo!"

"No, la terra és de qui la fa treballar"

"Ai del dia que la gent no tingui por dels que manen!"

"Els no pensen com jo, d'ancs pensen malament"

"Sí, sí, esteu, proveu d'estar un temps sense pegar a la vostra, ja

"veureu què us passarà"

"...No us penseu, també tenim al nostre arxiu alguna nit de lluna

"mirant-la agafats pel coll..."

Es una pena que aquest fragment d'entrevista no passés d'aquí. L'historiador amic però, seguí contant més coses d'aquelles primeres vegades, i diu:

Pels que ja ho han trobat tot fet no hi ha gaire problemes, però poseu-vos al lloc del primer poblador durant els primers dies. Els treballs que degué tenir, que tingué per a saber com havia de caminar. La il·lusió de saber que tenia braços, dits, cames, que podia cridar... La por del primer dia al veure com fugia el sol, i la paura de la nit que en aquell temps era molt més fosca que ara. El saber dormir, i que no hi havia de tornar al despertar-se sinó més tard. Els descobriments diaris: l'aigua, el vent, els núvols, els llamps, els trons, la gana. Saber que s'havia de menjar i endevinar com, i les coses que podia menjar i les que no. El poder donar un nom a cada cosa que trobava: els pins, les roques, els peixos, les garces, els crissantems...

Fins que conegué a Glua, la primera dona amb la qual en tot fou el primer sense cap mena de dubte. Les lluites del primers dies fins a deixar-la, imposant el principi d'autoritat, amansida de no dir. En honor a la veritat s'ha de dir que ell se'n sortí. Pot ésser perquè el principi d'autoritat en aquell temps era un bon principi o potser també que Glua, per ésser la primera, no era com les d'ara. Saber que foren ells dos els primers que s'estimaren abans, molt abans de que ho fessin milions i milions d'éssers. Inigualable aquell amor primer. I, quan només eren dos, únic, absolut, total, sense por d'intervencions de tercers, sense haver de dubtar mai un de l'altre...

Contemplar la florida d'un taronger amb les orelles juntes...I el problema, el gran problema per a resoldre allò que ara el món com aquell que no diu res en diu la nit de nuvis...L'historiador atlant assegura que segons deixà dit Bulaila, ells dos, els dos primers, en tingueren un cap a lligar d'aquell gran problema el qual al passar els temps i a mida que va passant tot ho és menys cap problema, i els calgué fer alguns cursets abans no resolgueren, en bé, l'endimoniat conflicte...

L'alegria de saber que al món hi havia algú més llevat d'ells dos, i el disgust de saber que amb els nou-vingut, que no eren altres que els Rabells, vingué l'enemistat entre els homes i, més endavant, la guerra, la primera guerra que mai més es mouria d'entre els vivents. L'historiador posa en boca del Bulaila: "Anys a venir no sé les coses del món com s'arreglaran. Ara,, en aquests temps moderns, només es poden arreglar a plantofades. Si perdéssim la nostra força estiguen segur que els Rabells ens traurien del mapa. Somriem, però tenim un gran garrot darrera la porta. El dia que els que manem deixem el garrot, segur i ben segur que manaran els altres..."

I ara veuràs, estimada Gràcia, de la manera particular que els historiadors atlants escrivien les seves històries, sense enfarfats de xifres, lleugeres, però verídiques, potser adornant la forma, però autèntiques en el fons, preferint contar un fet amable que un d'amarg si els dos portaven al mateix resultat històric. Segueixen ara unes planes del temps primers sobre les quals els historiadors que vingueren després no s'atreviren a tocar-hi massa coses. "Les coses devien haver anat així -deien-. Si l'historiador primer no hi era, nosaltres tampoc. No es pot inventar la història. Si una dona cau, cau i haurà caigut per anys que passin. Si un historiador ha fet una història del primer temps s'ha de donar per bona aquesta història en tant no en surti un altre d'historiador que digui que també ell hi era i que conté les coses al revés de l'altre. No tenim dades per a contradir el nostre primer cronista. Per tant, és just que no el contradiguem".

EL REN DE LA DISCORDIA

De la societat que a la seva manera formaren Bulaila i Glua en sortiren, amb autèntica sorpresa primer i meravella més tard, els bessons Sol i Dia. Es sorprengueren i meravellaren anys a venir, vegades i més vegades. I esdevingué aquella la primera família numerosa del món conegut. Bulaila estigué convençut, durant una pila de temps que la seva inacabable paternitat solia venir sempre després de les grans estomacades que periòdicament donava a Glua.

Els dos primers descendents, Sol i Dia, eren tan iguals com dues gotes d'aigua que en fossin. Les vegades que, de menuts, Sol rebé per les malifetes de Dia i viceversa! No es podia per a diferenciari'los posar un vestit distint a cadascun ja que el traje nacional en temps dels dos germans bessons era el baratíssim i universal nu. Es pot dir sense retop que fou l'únic temps, aquell, que les dones no s'envejaren perquè unes anessin més mudades que les altres. I ni propis ni

estranyats aconseguir en saber mai quin dels dos germans era l'un i quin era l'altre. Son pare els ensinistrà en els misteris de la caça i de la pesca, del llenguatge i la ciutadania i els dos feien els mateixos punts caçant, pescant, en la prosòdia i en la societat. Es despertaven a la mateixa hora, tenien el mateix mal de queixal, arribaven junts en qualsevol cursa que s'organitzava, tenien la mateixa gana. En fi eren dos iguals, no per a un dia sinó sempre.

I, un dia, Sol i son germà sortiren a caçar rens. Per única arma portaven una javalina feta amb una branca llisa i dura de roure. A mitjan tarda, tenien ambdós un ren acorralat a tret de javalina. Sol feu blanc, i, Dia, per primera vegada en la història dels dos bessons, no feu altra cosa que mal-ferir la bèstia. Aquesta fugí tan depressa com pogué i, mentre Sol recollia la seva víctima, Dia es llençà lleuger i ràpid a la recerca del ren ferit. Fou una bella cursa. El ren, malgrat la ferida que li havia disminuït facultats, corria cosa de no dir, més Dia no perdia terreny. I ambdós, l'un per a escapar del daltabaix que veia venir, i l'altre perquè no fos dit que un ren ferit se li escapés, travessaren prats, pujaren i baixaren muntanyes defensant llurs drets, els dels caçats i els dels caçadors. De cop i volta Dia es troba en un terreny del tot descoegut. Però seguí corrent, que el ren encara corria. Aquest, però, encara que tingués el doble de cames que el seu perseguidor, acabà les forces, mirà esbufegant a cada costat i caigué de genollons esperant la cosa inevitable. Al sentir el crit de triomf de l'incansable perseguidor company de cursa, que ja era a poques passes, intentà renovar la seva dissertada correguda però no pogué fer altra cosa que allargar el cap bellíssim i ple de banyes en direcció vers on ell hauria volgut fugir. I es morí.

- Maleit banyut, quina cursa m'has fet fer! - digué Dia aturant-se davant la primera baixa de la jornada.

I quan es disposava a costar-se més al ren, d'uns arbres de vora

on aquell havia acabat la seva trista Marathon en sortiren, amb recel primer i decidits més tard, tres subjectes.. Dia, de moment, encara que estranyant-se'n una mica perquè es creia el més lleuger dels seus inacabables germans llevat és clar, de Sol, que corria igual que ell, creié que es tractava de gent de la família però al mirar els tres amb més cura s'adonà que eren elements als quals mai no havia vist abans. Portaven el mateix nu, però no eren bulails. Tenien ulls blaus i cabells rossos, i era cosa sabuda que un dels orgulls d'ells eren els seus ulls negres i les seves cabelleres brunes. I començà a pensar que al món hi havia algú més que ells i que no era del tot veritat l'afirmació de son pare quan deia que ells eren els únics i, ell, l'aïnat. No tingué temps de pensar massa coses ja que els tres forasters s'acostaren al ren i es disposaren a emportar-se'l. Allò no estava bé es digué Dia. I:

- Epl! -cridà- que el ren és meu!

Els tres es miraren a Dia amb sorpresa. La primera cosa que els passà pel cap fou fugir, però al veure que Dia anava sol s'hi repensaren i un d'ells, el més ceapat,

- I un be! - contestà.

No s'entengueren. Els tres no volien deixar el ren i Dia el reclamava com a seu. De les paraules passaren als crits i dels crits als cops i tampoc s'entenguéren. Dia tenia un gran historial en el terreny de les lluites. Apallissava Bola de Neu, el gran os blanc, feia demanar perdó a Mos el simi gairebé tan alt com ell, i no hi havia ésser vivent conegut, llevat de Sol, son germà, que aguantés massa estona les escomeses del magnífic fill de Bulaila. I bé, Dia feu honor al seu magnífic palmarès. Deixà, dels tres, dos adversaris molt mal parats i obligà a fugir a tot córrer al que resultà, de la contesa, menys atropellat. Aquest arribà com pogué a les seves terres, que no eren altres que les de la tribu Rabell i contà, entre ais i gemecs, que un

monstre els havia escomès robant-los un ren que ells havien caçat. I acabà el seu relat:

- Cap Rabell hauria fugit davant un home, o cent que n'hi haguéssin hagut, com nosaltres...però ens hea trobat amb un monstre...

- Monstre havia d'ésser -diuen que digué Pare Rabell- perquè en tot el món conegut no hi ha més que Rabells. I ai qui us ha escomès no és un home...No ho sé...

Rabell dubtava. I dubtant ell que era qui ho podia fer tot, començà a dubtar tota la família tan nombrosa com la dels bulails. I quan anava a sentenciar: "Deixem, estimats amics, els monstres en pau",

- Covards! -diuen que va dir una de les poques senyores a la qual es permetia de tant en tant dir alguna cosa.

Aquella intervenció femenina fou fatal pel món que feia les primeres passes i pel que n'havia de fer d'altres. Algú ha dit que el propi Rabell anys més tard havia confessat més d'una vegada: "Ah, si no ens l'haguéssim escoltada!". Però se l'escoltaren, i decidiren sortir a donar mort o captura a l'home, monstre o què fos que havia tingut la gosadia d'escometre els rabells, senyors del món i de tot quan hi viú. I organitzaren la seva marxa de la llibertat. Era, aquella marxa, l'inici d'una guerra inacabable entre les primeres famílies nombroses que existiren, i d'aquella primera guerra interfamiliar en vinguéren les latres. Totes.

- Mireu-vos-el! -digué l'apalliat rabell senyalant el bulaila que reposava al mig d'un pla amb un ren a la vora.

Però el Bulaila vist pels rabells no era Dia sinó son germà bessó en tanta manera semblant al que organitzà la mobilització dels rabells. Hi hagué correddisses, ensurts i contradiccions en el camp dels atacants en potència al veure de més a prop el causant de la situació.

- Però si és igual que nosaltres...

- Ho sembla -xiuxinejà el rabell estomacat per Dia-. Es quan s'enutja que es converteix en monstre.

El dubte planà de nou damunt la no massa decidida família al sentir aquelles manifestacions. I,

- Covards! -tornà a dir aquella senyora que de tant en tant podia dir alguna cosa i que ningú sabé perquè havia seguit els homes mobilitzats

I els rabells es sentiren per segona vegada picats en el seu orgull i es disposaren a l'atac.. Ordenaren la seva gent en un gran cercle quin centre era Sol. Aquest no s'adonà dels moviments de l'enemic fins que virtualment ja no hi tingué res a fer. Els rabells avançaven a salts i s'aturaven uns segons per a veure les reaccions de l'assetjat. Fins que es llengaren a l'assalt cridant a tot cridar. De bell antuvi com abans Dia, Sol cregué que eren membres de la seva família els que s'acostaven cridant. I tingué, al veure de més a prop els que s'acostaven, els mateixos pensaments que havia tingut son germà. Però un estri contundent li xiulà a poques polzades del cap i no tingué, tampoc, temps a pensar res més. A n'aquell primer projectil en seguí un altre i un altre i Sol no pogué fer altra cosa que refugiar-se darrera el ren mort. La disposició d'atac del ben Rabell, però, era sàviament organitzada i no tenia refugi possible. Eludí molts cops saltant agilitíssimament i ràpida a cada punt cardinal del ren, però fou tocat més d'una vegada i alguna de manera ben contundent tanmateix. Ell, però, era Sol, fill de Bulsila el Primer Atlant de qui parlen les cròniques, i no podia prendre part en una batalla sense fer altra cosa que fugir dels cops. I aprofitant els nombrosos projectils que li etzivaven els seus atacants -pedres i bastons de punxes refiledres-, contestà l'agressió de la manera que pogué. Lluità coratjosament, com un bulaila legítim, però els rabells eren molts i Sol s'anava convertint per moments en el primer heroi de l'Atlàntida. Lluitava tan aferrissadament que més d'un rabell cregué que es tractava d'un veritable monstre. Fins

que degut al manifest desnivell de forces tingué lloc l'assalt definitiu i Sol caigué, això sí, sense deixar de lluitar, dessota un munt de rabells molts dels quals amb les ganes de pegar que se'ls emportàven i al veure que els seus cops no podien arribar a destí per un excés d'atacants acabaren pegant-se furiosamente ells amb ells. I quan ja s'anava a tancar el darrer capítol d'aquella lluita puix que els rabells ja donaven per acabat aquell home o monstre o el què fos que romania immòbil i ensangonat, es presentà al camp de batalla Dia, amb el ren a coll, que venia a trobar-se amb son germà. Degué endevinar allò que s'havia esdevingut perquè deixant el ren a terra i llençant un crit esgarriós es decidí a envestir la muralla de rabells, en ajut de son colpit germà. El crit de Dia degué ésser qualcom extraordinari perquè tingué la virtut de fer tombar el cap d'algun dels enardits rabells els quals, desconeguent que el nou vingut era el germà bessó de Sol, es donaren als esperits pensant que el seu enemic era un monstre autèntic i que com a tal podia escapolar-se de la mort les vegades que li convingués. I la Por feu l'entrada oficial entre els homes que ja s'espantaren de moltes coses i s'inventaren, més endavant, esperits i apareguts, fantasmes i bruixes. I fou en va que aquella senyora que ja coneixem digués "Cowards!" una i més vegades. Pogué més la Por, a aquella vegada, que la senyora. Anys a venir podria més una paraula d'elles que totes les Pors del món. Dia, al veure que els rabells tenien por, feu una piça de baixes entre els esporuguits combatents fins que deixà Sol sense enemics al damunt, els quals fugiren sense tombar el cap endarrera una sola vegada.

L'episodi del ren originà la primera guerra oficial coneguda i bulaites i rabells no visqueren mai més en pau, no s'entengueren mai ni es volgueren entendre. S'apallissaren en proporcions fabuloses i intentaren eliminar-se mútuament sense contemplacions, durant anys

i panyes.

Els rabells foren els primers en robar dones als bulails. Segons sembla, robaren les més joves i les més ben fetes, i foren aquestes rates que tingueren la virtut de començar a fer creure a les dones que per alguna cosa hi eren elles en aquest món ja que els homes les robaven. I, calladament, anaren donat-se importància. Haurien de passar molts anys perquè aquella importància esdevingués en la vida dels homes notable primer i decisiva més endavant. Però elles saberen esperar i, repassin per favor totes les històries honestes que s'han fet i veuran les dones quin paperàs hi han tingut i, les més de les vegades, definitiu.

Els bulails respongueren a la robada de dones, no pel valor de la cosa robada perquè a n'ells de dones els en sobraven, sinó perquè els lladres eren els rabells. I en rpressalia a la robada de dones, malbarataren els terrenys de caça dels seus adversaris, els contaminaren llacs i rius, els cremaren blats i presoners... Això durà temps i temps i la venjança, que feia relativament poc havia aparegut en els diccionaris humans, fou el mot d'ordre de les dues grans famílies. Se n'abusà de la venjança, i s'ha demostrat que tot abús arriba a cansar i es començà un bell dia, a pensar que allò no era viure i que si bé els afeccionats a les coses bèl·liques estaven en el millor dels móns enmig d'assalts i cops de mà, la gent de centre deia que allò no era legal i que un dia o altre les coses havien de canviar. Aquests pensaments o molt semblants tenien el mateix dia i al mateix moment els dos caps responsables de rabells i bulails. I passà que amb aquells pensaments entretinguts al magí els dos s'allunyaren de llurs terrenys i es trobaren a quatre passes l'un davant de l'altre. Fou, aquella lluita, perquè en lluita acabà l'encontre, la més sonada de l'Antiguitat. Ningú lluità com llutaren aquells dos titans. Si no s'haguéssin trobat qui sap de quina manera haguéssin anat les coses perquè com hem

vist ells estàven pensant pocs moments abans amb la possibilitat d'un carvi de coses, però al trovar-se davant per davant, el no volguer cap d'ambdós ésser el primer en demanar o proposar un armistici, el posar abans que tota altra cosa l'orgull que la seva representació els donava el dret de tenir fou, per a la humanitat neixent, fatal de tota fatalitat. Algú ha dit que Rabeil al veure Bulaila al seu davant mantenia encara entretingut un pensament que parlava d'una possible reforma en les relacions dels dos mini-estats però que sentí, claríssima de tota claretat, aquella veu femenina ja sentida anteriorment que li deia en plena cara: -"Covard". Hi ha qui assegura que l'adjectiu fou igualment sentit per Bulaila. Ambdós declararien més tard, que l'agressor havia estat l'altre. La veritat és que quan es trobaren front a front els dos digueren al mateix temps el mateix mot. Aquest: -Ara!

I es donaren el mateix cop inicial amb la mateixa furia, amb la mateixa força i al mateix segon. A partir del primer cop ja no tingueren aturador, i els cops es feren cada vegada més brillants i més contundents. Deixant apart la luxúria, la peresa i la gola, es pot dir que inventaren durant aquella famosa lluita un gran percentatge de pecats capitals. Es pegaren durant tres dies seguits sense treva ni repòs. Ni les necessitats fisiològiques més apremiants suspengueren les hostilitats. "Si ell no demana per a anar-hi, jo tampoc" pensaven entre cop i cop. Fins que a la posta de sol del dia quart oïgueren esquena contra esquena ensangonats, desfets, impotents per a rebre ni donar un sol cop més. La lluita, però, seguí. Ells eren ells. Continuà en forma verbal. S'insultaren desesperadament primer fins que a les vint-i-quatre hores d'haver-s'ho dit tot, tot, no es podein insultar més que amb el pensament. I seguiren lluitant. Si aquell síse dia haguéssin arribat a un armistici, qui sap la història del món els curs que hagués seguit. No s'hi arribà, però. Quan un deia "sí"

i només ho podia fer amb el cap, l'altre contestava "no" movent-lo d'est a oest. I aquests dos mots, ja veuen si són poca cosa, han estat la causa d'ençà que aquells dos formidables atlants els van afegir al vocabulari dels humans, de les inacabables planes de desastres que el món, en general, ve sofrint. L'historiador atlant diu "en general" perquè segons sembla per desastres que al món hi hagin sempre hi ha gent que se'n surt bé dels desastres.

No acabà amb el combat final de pensaments aquella lluita, no. Al stè dia del seu inici es presentaren al camp de batalla la totalitat de les famílies d'ambdós beligerants. I la lluita que seguí a la dels dos Fundadors fou no digna, digníssima, de la d'ells. Allà pegà tothom. No hi hagué ni animadors, ni espectadors, ni comissaris polítics. Allà només hi havia actors i actrius i pegava i rebia tothom sense distinció d'edat, sexe ni condició social. Després de les primeres hores d'aquella guerra total la gent ja comprengué que a cops era impossible entendre's, però, oh, paradoxa, en lloc de plegar, el combat seguí. Algú enmig l'aiguabarreig dels cops, els crits, els xiscles i els ais, digué:

- Ciutadans!

Es feu una pausa de segons per a veure què volia dir aquell home. I l'home digué:

- Voleu dir que anem bé?

I fou fabulosament colpejat per amics i enemics.

S'acabava d'inventar l'amor a la guerra la qual al córrer dels anys amb tants enamorats havia de comptar, i ja se sap que l'amor, sigui quin sigui, fa fer sempre les coses més absurdes. Es podrien dispensar però, moltes coses a n'aquella primera guerra total. Era la primera... Allò que no en dispensa potsar cap, és que segles més tard, bo i sabent que a cops no s'ha arreglat mai res, s'hi volgués continuar arreglant tot...

Aquella primera guerra que engendrà l'odi entre els homes, no tingué fi. El virus bèl·lic es ficà al cervell de la gent i fou una malaltia més sense guariment possible durant segles. Cada país faria la seva guerra amb el veí, i quan amb aquesta guerra no n'hi hauria prou s'aliarien uns pobles per a fer la guerra a altres pobles que també s'aliarien per a fer la guerra més gran. I la cosa incomprensible era que, amb el temps, la gent hi anava per força a la guerra, i era precisament la que hi anava per força que l'havia de fer...

Els testimonis escrits que d'aquella primera guerra s'han pogut consultar de cada bàndol són curiosament coincidents. Ambdues grans famílies s'atribueixen una victòria total. El nombre de baixes fetes a l'enemic són astronòmiques i, les pròpies, mínimes. Els combatents d'un costat són herois, els de l'altre -això ho diuen tots dos- són gent dolenta a la qual s'ha d'eliminar. "Odi etern a l'enemic" és la consigna dels rabells. "Viu només per a matar rabells" és la dels bulails. Un dels resultats d'aquella famosa contesa fou l'establiment de fronteres que separaven en algun lloc els territoris enemics. Ja cap bulaila podrà trepitjar terrenys rabells, ni cap rabell podrà entrar en terreny bulaila. Hi ha pena de mort pel mrt que sempre ha comptat en grans masses de defensors sobretot entre els que l'han d'aplicar. Ambdós bàndols en digueren d'aquella guerra la "Guerra de la Independència" i, cosa curiosa, ambdós aixecaren en llurs territoris un monument al ren que tingué la culpa de tot.

LA HISTORIA DE L'AVET NUMERO 91

L'odi entre rabells i bulaliles seguí, creixé i es multiplicà. Si algun bulaila queia a mans d'algun rabell, era imperatiu que algun parent familiar o amic del caigut venjés la caiguda eliminant sense discussió a l'autor de la baixa. I era un mal acabar. Els rabells desitjaven que algun bulaila els hi fes disminuir el cens per nivellar-lo fulminantment, al comptat, deixant el món amb un bulaila

de menys. Aquests desitjos eren compartits en absolut pels bulailles. L'odi al país veí i als seus habitants era lloat i predicat públicament. Els jubilats que ja no podien actuar amb armes a les mans, anaven de vila en vila portant a cap amb relacions públiques l'enemistat perpètua a la família Rabell, cosa que també feien al camp contrari. Però...

A la Gran Selva Verda, terra de ningú, hi havia un avetar que enamorava i a la soca podera d'una de les coníferes -la 91- hi hagueren durant anys dos cors gravats molt a prop un de l'altre i, dessota, l'equivalent a aquests dos mots: "M'estimes?" "T'estimo". Això fou gravat per Lia, filla de Bulaila, i Rau, fill de Rabell. La història era aquesta:

Lia era bella entre les belles. Tenia els cabells molt negres que li queien fins als genolls, blancs i rodons. Era lleugera, i gràcil com una daina jove..Aprengué a cantar les cançons dels ocells més cantadors. I a dançar l'ardència del sol, la por de la nit, el belluig de l'aigua i el misteri de la lluna. I li plavia córrer pels prats i posar-se flors vermelles per mig d'aquell cabell llarg i cast...

Rau, fill de Rabell, era un pam més alt que cap dels seus germans. Nedava al Llac de les Cançons Blanques damunt l'esquena de Milat, pare dels caimans. Portava moltes baixes fetes entre els bulailles. Era envejat pels homes i desitjat per les senyores. I era, entre altres coses, la primera barba del país.

I s'esdevingué que Rau, un dia de primavera, que hi convidava, sortí a caminar per mig d'oliveres que tenien les fulles de plata. El camí el portà dalt d'un turó d'on veia un prat que fugia per endavant a amagar-se entre un bosc d'avets que malflaven, ja feia anys, estirant el coll, per a veure d'on venien els núvols. La boniquesa del prat era convidadora i Rau seguí la convidada cantant i rient. I per l'aire

una veu més dolça que la seva quedà presa de la veu d'ell. Era la veu de Lia que s'acostava, amb ella, de l'avetar. I ja abans de veure's ells, llurs veus se'ls hi avançaren i es fongueren per l'aire. La veu de Rau, tan poderosa, s'emportà la de Lia, tan dolça, molts metres avall. I els dos arribaren al mateix temps a la Font. A tots dos els semblà, després d'haver-se trobat llurs mirades, que ja es coneixien. I es miraren una estona llarga. I Rau pensà que tenia al davant la dona que moltes vegades havia somniat trobar. I Lia pensà la mateixa cosa. "Es la meua", pensà Rau. "Es el meu" pensà Lia. I Rau es sentí comprès de Lia i Lia compresa de Rau. I el rec de la Font, que ja de llavors seria la Font de l'Amor, emmiralà més tard dues imatges acostades i tremoloses, i maldà cosa de no dir per a emportar-se-les rec avall per a mostrar-les al món de verdor que era el seu camí de cada dia. Però no reeixí.

Les darreres paraules que s'escoltaren aquell dia foren:

- Tornaràs demà?

- Sí. I tu?

- Sí.

En essent l'endemà l'aigua del rec de la Font jugava de nou amb les dues imatges. I tornava a maldar per a emportar-se-les rec avall però li costà el no poder fer-ho molt més que el dia abans perquè les dues imatges eren molt més a prop l'una de l'altra.

I els dies passaren. I Lia era tota de Rau i Rau tot de Lia. I la gran barba de Rau era el coixí meravellós on Lia hi sospirava i hi cantava cançons... Uns dies de mal temps privaren de trobar-se i quan es tornaren a veure ho feren amb llàgrimes als ulls com si ja haguéssin après a estimar-se i haguéssin passat quatre anys fora un de l'altra. Aquell dia l'aigua de la Font de l'Amor es feu creus que dues imatges ocupéssin damunt la seva cara fresca i neta, tan poc espai. I fou aquell dia que gravaren llurs cors a la gran soca de l'avet

número 91 la qual se'n sentí tota cofoia. I el primer t'estimo escrit inaugura el festeig entre homes i dones...

En aquells dies els rabells renovaven el jurament d'odi als bulai-les quin jurament consistia en fer afrena cada guerrer al cap de la familia de sang de la seva orella dreta. Rau jurà sense trampa, tal com solia fer-se en aquell temps que un jurament era un jurament. I passà un dia, degut a l'operació ~~xxx~~ orella sense poder veure a Lía la qual cosa li fou molt més dolorós que el tall exigit pel jurament.

-D'ací el veig que s'acosta pel putjet de les Papellones - deia amb solfa branques amunt un pinsà molt ben pinsat a una alosa novella i manyaga.

- Jo la veig venir pel camí de les Violes.

- Canta, pinsà, que ja s'han vist.

- Canta, alosa, que ja s'han trobat.

- Uí! Quin abraç més llarg que es fan...

- Que et sembla, alosa, que passarà?

- Com cada dia que s'han trobat, pinsà.

Si els dos amics alats haguésin entès la llengua dels homes, haurien pogut traduir:

- Per què t'estimo tant, Lía?

- Per què no visc, apartada de tu, Rau?

- Lía, estimada...

- Ets tot per a mi, Rau?

- Tot, Lía...

I Lía començà a amoixar els cabells de Rau. De sobte retirà amb un crit la mà ensangonentada de l'orella de Rau.

- Rau, estimat, que és això?

- M'estimaràs menys Lía, si he perdut un tros d'orella?

- Jo he perdut, per tu, estimat, el cap que encara és més...

- La vida perdria per tu.

- Cent que en tingúes en donaria per tu.

- Quin goig poder-te tenir cent vegades...

Els de dalt les branques cantaven afinadament aquest duo:

- Què hi has entès, pinsà?

- Què hi has entès, alosa?

- Es complicat o senzill estimar-se?

- Per a nosaltres senzill perquè podem estimar-nos quan volem..

- Que n'ets de plaga, pinsà!

- Ah, si les dones voléssin...

- Encara els vols donar més ales?

- Amaga el cap, alosa, que ara es diran adéu.

- Que migres, pinsà?

- Les dones no en diuen res, alosa.

I Lia i Rau deien:

- Estimat, perquè tens sang a l'orella?

- Es jurament.

- Jures a algú més que a mi?

- Es el jurament d'odi etern i a mort contra els bulails...

- Rau!!! Així, tu...?

- Lia...

- Tu...tu ets...

- Mon pare és Rabell.

- El meu és Bulaila!

- Màta'm, Lia.

- Per què si sense tu no podré viure...

- Però criatura, tu no saps que...

- Només sé que et vull, que et vull i prou.

- Lia estimada, però si jo...si jo també et vull i trenco per tu el meu jurament i cent més que n'hagués fet els trencaria. Lia, Lia meva, criatura dels meus somnis...

- Mai havia sentit coses així, estimat, però vull que sàpigues que són per a tu els meus cabells i la meua boca i tota jo, i és per a tu tot sol allò que de mi veus cada dia i fins allò que no veus que són els meus pensaments...I no puc donar-te res més perquè res més no tinc...

Aquell dia l'adéu fou menys brillant que els altres. Ambdós deixaren la Font de l'Amor amb un autèntic ai al cor. Ambdós es dinen en les seves soledats que primer és el seu amor que tota altra cosa, però al pensar que quelcom es pot interposar entre ells i aquell seu amor de meravella, resolen estimar-se més que mai, per damunt de tot. I viuen ja caminant pels núvols i deixant les coses de la terra, el menjar, el dormir, els juraments, festes, guerres, morte i neixements, a segon terme. I això en tant de manera que no deixen d'a donar-se'n els que viuen a prop d'ells. Però ells volen fer quelcom extraordinari pel seu amor, endevinen que un amor sense sacrificis no val la pena d'ésser viscut. Feien, sense saber-ho, la guerra als matrimonis de conveniència, a les noces controlades, als casaments de laboratori, als enllaços combinats...Aquell seu amor que porten a dins i a fora es veu en tot ells, al caminar, al mirar, al dir "bon dia" a la gent que troben, i uns familiars, en secret, segueixen les seves sortides...

....i és tan bonic això nostre, Rau, que jo em penso que no pot acabar...

- Res ni ningú ens el podrà treure aquest amor, perquè això nostre és amor encara que sigui un mot noux per a nosaltres. No en trobaria cap altre per a donar-li, i voldria que cent mil lluites en fóssin el preu perquè la gent sabés quina cosa és això: amor.

Bé prou maldaven d'enllà les branques els petits amics alats de la parella per tal que els dos enamorats s'adonessin que el seu amor perillava.

- Mira, pinsà, qui ve pel Putxet de les Papellones!
- Mira, alosa, qui ve pel Camí de les Violes!
- Ep, vosaltres, deixeu-vos anar!
- Que us veurà molta gent!
- Si ni ens senten...Ep! Ep! Ep!
- Mare de Déu, que els hi atraparan...

No se'n sortiren els dos ocells del seu repetit SOS, i arribaren al mateix temps a la Font de l'Amor els emissaris de Rabell i els enviats de Bulaila. L'ia xisclà i es desmaià. Era el primer que tenia, i Bau el primer que veia i es pensà que es moria. Es necessità mig cos d'exèrcit per a aguantar-lo. Parlen els rabells:

- Una filla de Bulaila ha seduit un fill de Rabell.

I contesten els bulailles:

- Un fill de Rabell ha seduit una filla de Bulaila.
- Un fill de Rabell, seduit o no, ha trencat el jurament de l'orella i en sofrirà la punició.
- Una filla de Bulaila, seduida o no, ha estat trobada amb un rabell als braços i mai ho podrà repetir amb ningú més.

I se'ls emportaren a la frontera del Lli, que dividia els dos terrenys enemics i contaren a llurs cabells la troballa de la Font de l'Amor...

Fou Bulaila en persona qui posà unes feixines a la seva riba del Lli per a demostrar a Rabell com castigava ell a qui el desobeïa. A l'altre costat de la riba el propi Rabell escollí la llenya que hauria de servir per a donar la rèplica al càstig que per a la seva filla havia ordenat Bulaila.

Els cremarien, pobrets, per haver-se estimat essent enemics. Les mirades d'ambdós es trobaren a mitja corrent del riu, i la gent de cada riba es meravellà de veure que els dos pre cremats es miraven somrient demostrant per primera vegada que l'amor és primer que tot.

Avançà un rabell amb una torxa encesa i fent botzina amb les mans digué:

- Què feu, vosaltres?

- Quan volgueu! - contestà un bulaila amb el foc a punt.

Seguiren uns segons de quietut total. El cel era d'un blau molt tendre i s'emmirallava a l'aigua que fígia cantant. Ningú no feu cas d'uns ocells que voltaven rabiosament damunt els dos dissortats enamorats.

- Ai, que els cremaran! - xisclava l'alosa

- Tan mal fet és dir-se coses a l'orella?

- Ella és més bella que mai, pinsà. La veu bé?

- I ell riu, alosa...riu perquè el cremaran per ella.

- Com està el món, pinsà, d'ençà que han vingut els homes...

Els dos portadors de foc es miren a llurs caps respectivament abans d'entrar en acció. Dubten. També en aquella ocasió sorgí algú intentant fer veure que les coses s'havien agafat massa pels cabells. I, cas curiós, aquest algú sorgí a cada costat de Lli i els dos digueren al mateix temps:

- Voleu dir que n'hi ha per tant?

Ni mai ho haguéssin dit. La gentada bruelejà: "Foooooc!!!"

- Endavant! - diu Bulaila prenent el foc de mans del que el tenia-. Jo cremaré la meua filla, però tindrè el goig de veure com tu cremes el teu fill!

- Doneu-me el foc! - fa Rabell -. Jo cremaré el meu fill però veuré cremar si no se(n desdeixen a la teua filla. I el que em sap més greu és que no et cremin a tu i tot!

- M'hauràs de rosegat molts anys, encara! Sóc incombustible, jo!

Un fum blavós surt dels peus de Lia i ella segueix sense treure els ulls de Rau.

- Lia, estimada...-diu ell ja amb llengües de foc serpentejant-li

la famosa barba.

- Rau, estimat - contesta Lia tota blanca i plena de foc.

Una sentor de cara cremada comença a enrair l'aire. Unes flames roges s'enfilen per la cabellera de Lia i sembla, als primers moments, que tingui flors vermelles pels cabells.

- Ja no et veig, estimat...el foc m'ho priva, però et sento a la vora meva...

- Lia...Lia, estimada...em cremen i si aquest fos el preu de tornar-te a trobar, cent i més vegades em deixaria cremar per tu...

Foren els seus darrers mots. Les seves veus foren d'ells, la primera cosa que es trobà i també fou la darrera. Es trobaren al bell mig de la corrent del Lli i fugirn cel amunt per damunt de les muntanyes. L'àlora i el pinsà les seguiren una bella estona, però elles s'enfilaren per llocs on ni els ocells hi poden volar. El cel tenia, a ponent, un gran núvol blanc que ningú sabé perquè tenia una claror tan forta. L'Amor posava a seva primera pedra de compromís en el brillantíssim edifici que anava a construir i que aniria bastint al córrer dels segles entre sospirs, besos clandestins i pares que diuen que no...

MURIEL

L'home, l'home d'abans, i molts dels d'ara, s'arribà a creure que tot s'havia fet per a ell: els fruits de la terra, rieres i comals, postes de sol, dones... I es sentí propietari de tot allò que el voltava. Aquest afany a la propietat ha durat sempre i, per a no perdre-la, l'home d'abans -i el d'ara- s'hi feia amb les dents. El propietari solia ésser el fort i la propietat s'adquiria i mantenia a garrotades. Només calia garrotejar més que un altre i ja s'era propietari. Els pobres d'esperit no estaven per garrotades i vivien com pòdien. Els garrotejadors vivien com volien. Les dones formaven part dels partits que rebien. Elles, no és que fossin pobres d'esperit, però acceptaven les regles del joc i rebien estoicament. Eren, llavors, operàries de l'home i, a més de rebre, treballaven de franc. Encara avui hi ha pobles que la que treballa és la dona. En diuen pobles endarrerits! La seva missió durant anys, els millors sense cap dubte, fou treballar, escoltar, callar i, de tant en tant, rebre. L'home més ben vist era el que en pegava més. Anys a venir això es mantindria amb la sola diferència de posar una "a" a la primera vocal del verb pegar. L'home que no les pegava, no era home. Ell deia que amb bones paraules no hi havia res a fer, que s'havien de donar i mantenir donades, a cops. Sempre n'hi havia alguna que anava contra la llei, amb les coses dels cops, però era fins mal vista entre les mateixes dones.

- Saps, Fulana, s'ha tornat amb el seu home.

- Quina barra!

Eren temps vegetarians, aquells primers. Temps de calma, sense presses, sense angúnies perquè vingués l'endemà o la setmana entrant. Eren temps de calma, però la gent estava seca. Ni herbes ni pomes han engrixat mai a ningú, i la població no feia massa goig, la veritat, so-

bretot la població femenina, que sempre n'hauria de fer. Potser per això i perquè n'hi havia tantes, la dona no comptava massa. Fins que l'home tastà la carn, i ara es vol dir la carn comestible. I algunes dones, que també la tastaren, començaren a perdre aquella verticalitat absoluta que produeix el vegetarisme. Fou un gran acn-teixement aquell arrodoniment incipient que aniria tinguent conse-quències fatals. I fou en temps que el vegetarisme no era total, que a Occia vingué Muriel. Era la Bellesa autèntica que feia l'entrada entre els homes. L'arma més poderosa que el món haurà vist. Ni reis ni generals, ni pintors, ni poetes, ni revolucionaris hauran mai tingut la influència d'una senyora guapa. Elles, per assolir la be-llesa ho feren, ho fan i ho faran tot. Saben que amb ella ho tingue-ren, ho ténen i ho tindran tot pagat.

I Muriel fou la primera "Miss Univers" que vegeren els homes. La naturalssa, que fins llavors mai havia fet res extraordinari amb el ben plantadisme de les senyores, feu una d'aquelles piruetes genials per a dir als homes que al món hi ha algú que mou les coses darrera cortina. I de la mateixa manera que anys a venir faria jocs de mans fent sortir un Napoleó, un Stradivarius o un Einstein, un dia feu néixer Muriel que fou la primera guapa del món. Fou la bellesa pura, sense trampa, la primera que els homes es miraren més de dues vega-des primer i que en feren un culte més tard. De tant en tant el sexe fort té aquestes afluixades col·lectives de conseqüències de mal arreglar. Les dones endevinaren que s'acostaven temps de no rebre tant i segons quines de no rebre més potser i començaren a riure per sota el nas. I Muriel no rebé mai. Ningú no s'hi veié en cor. Va córrer la veu que a Occia hi havia una dona diferent de les altres i la gent hi anà de tots cantons, homes i dones. Ells per a quedar amb la boca oberta i elles per a dir, sortint de veure la bella, que no tot estava perdut. Era qüestió de temps.

No pertanyia a ningú Muriel. El govern acordà que la noia, pel prestigi que donava a la capital, havia d'ésser propietat de l'Estat. I ho fou. I se la declarà monument nacional. Es podia veure i prou. La tenien dalt d'una llosa de pedra llisa al mig la Plaça Major, vetllada permanentment per una guàrdia dels millors lluitadors del país. Veient que les pelegrinacions no tenien fi ja que tothom volia veure Muriel d'a prop, el govern es veié obligat a exposar la noia en dies saltats i en determinades hores ja que hi hagué dies que Muriel no es podia moure hores i hores del seu pedestal de pedra. La seva missió consistia en fer, de tant en tant, unes gracioses giravoltes damunt les puntes dels seus dits magnífics, i més d'una vegada se sentí:

- Senyora, vol fer el favor de tornar-hi que no ho h vist bé...

La devoció popular obligà al govern a donar el nom de Muriel a Occia, i, ja, tot quan de bo s'esdevenia als voltants s'atribuï a l'existència de la minyona: un bon dia, una bona collita, una bona pluja, una bona batalla...Més d'un agosarat havia pensat en raptar la mossa, però acabava dient: "Es massa dona per a mi" I s'ho deixaven córrer. Tots pensaven que aquella Venus era inasequible, que no hi havia ningú amb prous títols per a merèixer-la. I la deixaven en monument nacional. I Muriel era, ja ho veuen, tan formosa com senzilla. Ella deia que no en tenia la culpa d'ésser com era, i que hauria volgut ésser com les altres i fins i tot rebre una mica, com totes. A més a més la feina diària d'ensenyar darreres i davants perquè la gent els aplaudís era una mica pesat tanmateix. Sí, era cosa del govern, però ella alguna vegada ja havia pensat que potser li plauria més ensenyar-se a qui ella volgués i no al públic en general, que sempre venen més aviat malament les coses obligades...Llavors no s'hi podia anar massa contra el govern, del que en formava part poca gent però ben avinguda.

Quan la noia no actuava en públic, passava el temps que podia saltant i corrent pels prats i rierals per a compensar les hores passant des evolucionant en un metre quadrat de terreny voltada de gent que no li treien la vista del damunt. Li plavien les flors de les prades i sovint se n'omplenava la cabellera. Les flors fent-se càrrec de que se les havien amb un monument nacional s'obrien i flairaven entre els cabells de la mossa molt millor i més depressa que als marges dels rierols.

I succeí que un dia que Muriel no exposava, volgué seguir un dels rierols que venia de bosc enllà cantant i saltador. Ah, com gosà entrant i sortint de l'aigua la qual, atrevida, la mullà de pertot, corrent pels prats gemats i posant-se, xisclaire, dessota els petits salts d'aigua del rec que mai havien mullat espatlles com aquelles. Enfeinada en riure amb l'aigua, que mai n'acaba les ganes, no s'adonà que, a tres passes d'ella, un espigat minyó se la mirava amb cara de no massa amics, com en aquell temps els homes es miraven a les dones, no es pensin.

- Ep, tu! - feu ell.

Muriel, acostumada a que tanta gent passés el dia vora d'ella mirant-la i picant de mans, parà els xiscles i es mirà el foraster somrient. Aquest feu un primer gest d'atac i engrapà la bella d'un braç. Muriel pensà ràpidament que s'anava a complir el destí de totes les dones del país, rebre, i en tingué una mena d'alegria interior. I desafiadora, es mirà l'home obrint més el seu somriure. Ell es veu que de primer no volia dubtar gens i ja anava a complir el que ell considerava el seu deure d'home, pegar, quan el somriure de Muriel li obrà en plena cara. El braç ja alçat, s'aturà en l'aire i els seus ulls no es podien moure dels dos de Muriel. Ella esperava, i el cops no vinguéren. Ell se'n feia creus de no haver-la pegada i veia que quan més temps passava menys ganes en tenia. I tot era

mirar-la i tot era pensar que aquella dona era diferent de les altres, i tot era anar-se sentit posseït de quelcom que mai no havia experimentat. No era que no fos home, ell, no era que no s'hi sentís, era un sentiment mai no sentit que l'anava fent claudicar...i es tornà, de cop, poderosament vermell.

- No em pegues?- digué ella.

Ell no conestà, de moment. Sabia que estava burlant una mena de llei, una obligació, un deure, i que aquella dona podia anar pel món contant allò que passaria, de saber-se, la seva vergonya. I es tornà a mirar la dona amb la mà enlaire. I es tornà a trobar amb aquelles ulls que l'obligaren, aquesta vegada, a tancar i obrir els seus una pila de vegades. I el puny clos s'obrí per segona vegada i la tensió dels muscles es relaxaren de nou.

- No sé què em passa...Jo...Qui ets, tu?

- Jo, Muriel. I tu?

Era la primera vegada que una dona, que ell sabés, feia una pregunta i allò no es podia tolerar. Sí, però no podia pegar.

- Jo...

- Per què no ho fas?

Ell donà un gran cop de peu a terra i d'una enorme garrotada llençà una gran pedra a la quinta força. Ella se'n sentí gelosa d'aquell esclat de força i es meravellà que un home tan forçut no complís la llei.

- No ho sé...aquestes terres no són, es veu, com les meves. Potser aquí les coses van d'altres maneres...Jo havia sentit parlar de la mar i la venia a veure.

- No has vist mai la mar?

- No.

- D'on ets?

- Ui! d'enllà, d'enllà de les muntanyes. De tantes serres lluny com

janquerars hi han a la riera.

- Jo visc a prop de la mar.

- Jo només l'he vista de lluny. De dalt les serres. Es veu gran, gran.

Els menuts l'hi tenen por, i jo la vull veure de prop perquè jo no tinc por de res....I tu no has vist mai les serres?

- Jo no m'he mogut mai d'aquí...Avui és el dia que he anat més lluny.

I son belles les teves serres?

- Ah, si veiéssis la llum de la carena!

- Si veiéssis el mar com es bonic!

- Per què no vens amb mi a la muntanya?

- Per què no vas a veure la mar?

A l'home se li escapà:

- Ja t'he vist a tu.

I Muriel trobà més plaer en aquesta resposta que no hagués trobat, n'estava segura, en els cops que per un moment havia esperat. Ell en restà ben astorat d'aquell : "Ja t'he vist a tu". I ~~de~~ nou emvermellí notablement. Ja que no l'havia pegada, alguna cosa havia de fer, ell. I la faria, es va dir.

- Per què no vens amb mi a les muntanyes? - repetí.

- Son lluny...

- Et fa por la caminada?

- No...

- Et portaré dalt dels cims, vora els núvols, des d'on tot es veu petit. Després tornarem, si vols, a la teva mar i et juro que et diré que val més la teva mar que la meva muntanya, però tu ja m'hauràs dit tres cops, i més i tot, que la meva muntanya és millor que la teva mar...

- Però...

- Beuràs aigua de neu, que res l'ha tocada i té gust de cel serè;

veuràs les dotze canes de la Gran Punxa, que són uns gegants que es volien enfilear al cel i els hi quedaren les canes de pedra a terra; veuràs la Roca Cantadors, una agulla de pedra polida pels vents que quan hi passen rabent en fan eixir gemecs com si fossin crits d'algué que pateix; veuràs la Cova de la Massa Nit on els ocellassos hi van a agafar por, i on el sol no hi entra perquè la lluna no li vol; veuràs el Salt de la Nuvia on l'aigua es llença cingle avall fugint de la Por que fa anys li va al darrera i no la pot agafar mai...

Muriel se l'escoltava i un món nou li deia coses per dins.

...veuràs el Gorg Blanc on l'aigua és tan plana i manyaga i clara com no crec que la teva mar ho pugui ésser...veuràs...

I, de cop, l'home, que es veu que estava acostumat a manar, digué:

- Quan marxem?

Ell podia no haver-la pegada degut a coses que no acabava d'entendre però que no se la deixava perdre...

- Potser em plauria venir, però...

- Però què! Qui t'ho pràva?

- Jo...

- Tu?

- Ja m'has mirat bé?

- Si t'he mirat bé? Sí, sí...és clar que t'he mirat bé!

- I...?

- Tu vens amb mi!

- Potser vindria una estona...Jo...

- No hi ha res com les meves serres. Jo sóc...

- Es que jo sóc Muriel i, per ésser-ho encara no m'ha pegat mai ningú. No soc com les altres...

- Jo sóc Fol de les Serres. I allà dalt soc el rei!

Que Fol sabia que ella seguiria n'estava segur perquè l'agafà de la mà i es jurà que si no seguia de grat, ja que no l'havia pegada,

seguiría per força. Ella volia i dolia. Provà uns moments d'apartar-se d'ell però l'estirada del rei de les serres fou contundent.

- Quan vegis el meu país no t'hauré d'agafar de la mà! -feu ell autoritari i posant-se a caminar depressa.

Ella prou probà, primer, de caminar poc a poc, però la mà de Fol l'estirava sense pietat. I a cada pas d'aquell gegant la pobra noia n'havia de fer tres o quatre per a no perdre el ritme de la caminada. Seguiren el camí d'on naixia el rec d'aigua i s'enfilaren muntanya amunt. El cant de l'aigua era repicat i viu, ja no cantava amb el cant amable de les terres planes. Deixaren el cant de l'aigua i pujaren i pujaren per puigs i comils plens de boscos poblats d'ocells que devien fer la seva lliga de concerts perquè cantaven tots a l'hora. Muriel, que feia estona que seguia i callava, digué:

- Que bonic és...

I Fol n'estigué tot cofoi d'aquells mots. Per un moment tingué la intenció de deixar-la anar, però es repensà, i feu molt bé, i continuà fent-la seguir agafada per la mà.

Travessaren valls, beguren en recs d'aigua nova. Menjaren fruita d'una pila d'arbres, i seguiren camins de noves muntanyes. D'un cim mal on Fol deixà respirar una mica la noia, la decoració fascinà Muriel. Mai havia vist una posta de sol del cim d'una muntanya tan alta com aquella. Fol veié la vermellor de la posta a les galtes d'ella, i sense saber per què li estrenyé la mà ^{mel} ~~no~~ fort. Respirà fort i recorregué amb els ulls l'escenari, amb un to com si ell fos l'autor d'aquell cap-al-tard memorable. I es mirà Muriel.

- Jo només volia seguir una estona. Jo...

No la deixava dir, no, l'impetuós Fol. Així que ella anava a volguer aclarir les coses, ell no li'n donava temps.

- Ara pujarem a la Muntanya dels Set Germans. Son set puigs ben iguals que tener la mateixa alçada, els mateixos camins, els mateixos ar-

bres, els mateixos ocells i, segur, la mateixa edat...

- Jo...

Però Fol de les Serres quan parlava del seu país no tenia aturador, i seguí com si ella no hagués dit res:

....i quan arribem a n'aquell cim, veus? ja veurem al lluny les meves serres. En conec tots els secrets, en sé tots els camins, és a casa...

- Però jo, allà m'esperen...avui m'has trebat perquè no era dia de visita...

....I tinc, damunt dels pics que només jo hi pujo, els lliris blaus que sols jo sé on són...

- Es que demà tinc de tornar a l'exposició...

....i d'allà veuràs el vol de les aligues blanques, que són les més belles que hi ha i les que volen més bé...

....és que tu no saps que jo...

- Aprendràs, vora meu, la parla dels estels, i si mai et perds de nit ells et mostraran els seus camins per a tornar a casa...a casa de Fol de les serres!

- Allà baix ne sé què s'han pensat. Jo no sóc com les altres...

- I la neu! Encara tinc la neu! Que la teniu a la mar, la neu?! La neu de les serres, blanca, pura, neta...

- I freda, oi?

- Tinc una pell de Mirobi, l'os blanc que jo la guardava no sabia per què i ara ho sé. La guardava per a tu. Ara ho veig clar. Sempre em pensava que m'hi faltava alguna cosa a les serres per a ésser de debó les millors del món. M'hi faltaves tu!

- Però què diran ells?

- Qui son ells?

- Els que venien a veure'm cada dia.

- I què en treien de veure't cada dia?

- En miraven i se n'anaven...Jo, jo no podia pas ésser de tots a la vegada...I és que tu no m'has mirat bé, em penso...

En aquell moment sortí una lluna com un cove, i Fol es donà compte, per primera vegada, que la noia tenia raó al dir que no l'havia mirada bé. Tota la meravellosa bellesa de Muriel se li plantà al davant encara afavorida per la lluna de muntanya. I l'home es donà. La deixà anar de la mà i la mirà una estona callant. A la noia se li escapà de dir:

- Ja era hora!

Ambdós es miraren ~~xxx~~ en silenci i sentiren que una emoció nova els anava prenent i quan semblava que un seguit de mots tendres havien de prendre part en la petita i gran funció que tenia lloc camí dels núvols, es trobaren dolçament lligats en un dels primers abraços que la lluna havia de contemplar a l'aire lliure. I en aquell moment, ni ell pensava que serres tingués, ni ella que vora la mar ja hi havia algú que feia cua per a contemplar-la de més a prop. Només pensaven en saber que s'havien trobat i que el món era el millor que hi havia ja que havia permès aquella trobada que ho valia tot...

- Aneu, Muriel?

- Sí!

Seguiren caminant i ja, llavors, era Muriel qui agafava la mà de Fol de les Serres, que s'anava tombant a mirar-la moltes vegades més que unes estones abans. Ella caminava sense treure-li els ulls del damunt. I ell se'n sentia tot gelós d'aquell regal.

L'Amor, que fou posat a prova en la cremada dels dos primers enamorats forts coneguts, guanyà una nova batalla, aquesta vegada sense baixes. La magnífica batalla que tot amor nou es pensa guanyar al començament. I les batalles, ja se sap, unes vegades es guanyen i altres es perden.

A Muriel, ciutat, hi hagué un gran trasbals amb la desaparició de Muriel dona. La cosa començà amb el descontent dels que feien cua. El país era relativament petit i en un tres-i-no-res s'armà un esvalot considerable. L'oposició, que sempre està a punt, en feu una arma política de la desaparició de la noia i s'emportà un triomf. El govern, que s'havia deixat robar un monument nacional, no poguent donar una explicació del fet s'hagué d'exilar amb el cap cot, i:

- Qui s'ho havia de pensar! - deia mentre passava d'amagat la frontera Nordest que era la més cara de passar.

Temps després, quan forasters anaven a Muriel se'ls hi ensenyava la pedra damunt la qual havien tingut Muriel-senyora exposada, i deien:

- Veuen, aquí vam tenir molt temps a la dona més formosa del país.
- I on és?
- No se sap. Desaparegué com una partida d'oli que el govern havia donat a guardar de la qual no s'ha sabut mai més res...

AMOR I AMORETTES

Encara que siguin els amors dels atlants, jo no deixaria mai, estimada Gràcia, de parlar-ne d'amor perquè és la cosa que jo vaig sentir per a tu, i perquè malgrat predicadors, moralistes i continents ho ha dominat i ho domina tot. Perquè ha intervingut en la majoria de trencament de vots, de relacions, de cares i d'urnes; en malalties, suspensió de pagament, raptos, quadres, novel·les, òperes, assassinats, passades de fronteres, divorcis, duels, pronunciaments, adulteris, bigàmies, cugucies ius primaes noctis, guerres, revolucions, armistícis i casoris. Dignes-me, estimada Gràcia quina altra cosa com l'amor ha pres part en tantes! I sense dones, sense les que es queixen, res de tot això hauria tingut lloc. Tu em diràs

que si vosaltres volguéssiu no n'hi hauria d'amor i que els que fan disbarats per ell som nosaltres. L'amor sol no seria res, ha d'ésser compartit, al menys entre dos, precisament entre dos. Quan hi ha tercers és quan comencen els disbarats. I el narcisisme és una beneiteria que passà aviat de moda. I d'entre totes les menes d'amors en surt un de tant en tant, entre milions com el que jo sentia i sento per a tu, que no mor. Hi ha l'amor del públic en general a l'abast de tothom, que té una pila de noms, i l'altre que no es pot descriure, que és com volguer pintar un pensament. Els homes ja s'han laquejat per a dir-ne coses de l'amor, però amb un mot no se'n surten i sentiràs: passió, voluntat, estimació, devoció, goig, sacrifici, harmonia, supersció, unió, recerca, desbordament, afecte, enlluernament, desig, unió, impuls, ideal, sublimitat, extasió, espiritualitat, humilitat, estimulants, encant, emocional, premi, atracció, conquesta, aproximació, misteri, admiració, gloriós, plenari, etern, irreal, perfecció, anhelós, satisfacció, font, emanació, fluent,, vivificació, cert rifug, visionari, idealista, ontològic, devot, atàvic, agosarat... Se'n han cansat els homes de cercar adjectius per a menes d'amor, car, passatger, bona nit, dubtós, cast, perdut, atòmic, contagiós, autodidacte, binòmic, trifàsic, burgès, proletari, socialista, liberal, reformista, immobiliista, anàrquic, revolucionari, independent, evolucionista, federal, progressista, democràtic, sindicalista, confraternal, commutatiu, dictatorial, lliure... i romàntic, totèmic, admirable, passavolant, manlleaire, misteriós, encefàl·lic, generós, agosarat, enllensolat, batejós, embarrassant, bacterià, concupiscent, depuratiu, cast, despatat, personal, privat, temporer, hebdomadari, fecundant, copulatiu, públic, casolà, cavalleresc, dissimulant, honorífic, prometedor, festejaire,, immoral, incomparable, impagable, prorrogable, imperdible, intransferible, inoxidable, honest, impúdic, tolerant, in-

cansable, ordinari, excels, taumaturg, pragmàtic, invencible, obert secret, sord, sobtat, incorregible, inaturable,, solidari, avariciós magistral, ullprènedor, carismàtic, genial, genital...espontani, paradisiac, incendiari, innocent, infidel, integrable, isomètric, parterable, irreprimible, amistansable, matrimoniós, primari, atàvic, ministrejable, assembleista, dogmàtic, enigmàtic, burocràtic, noctàmbul, incipient, pesat, elàstic, impossible, perdut, trobat, poètic, laic, total, partitiu, d'un dia, diari, prevalent, principal, subsidiari, modest, espantadís, agosarat, xardorós, fred, fatal, esporàdic, lluminós, tebi, fortuit, teatral, antològic, difícil, menjívol, golós, desesperat, òptic, popular, associacionista, vencedor, immortal, amo i senyor...Total, el de debó, indefinible. S'ha de viure, s'ha de sentir com el vaig viure i vaig sentir jo al aparèixer tu en la meua vida. Es un amor més amor que els altres. El meu per a tu fou i és per la meua banda, total. Al no compartir-lo tu, és un amor a 50%, un amor sense complement. Es com si estigués enamorat de franc. I, ja veus, l'amor no se'm mou de dintre, vagi on vagi, com la sombra, més que la sombra la qual sense llum no pot actuar, i l'amor que et porto no s'aparta de mi ni en llum ni en fosca, el sento caminant, menjant, dormint, pensant...

Has vist, estimada Gràcia, dues històries amb l'amor pel mig. En l'una, per l'amor es perdé la vida, que ja és perdre, i, en l'altra Muriel, monument nacional, sentí l'amor al clar de lluna i ho deixà tot per Fol de les Serres. A l'Atlàntida, com pertot arreu, amb l'amor s'hi feren moltes coses. Planes d'estar per casa i planes de festa major. Totes no les contarem perquè cada parella té el seu d'amor o es pensa tenir-lo, perquè les unes hi creuen i les altres hi juguen, perquè unes el guarden i altres el bescanvien, perquè unes hi ploren i altres i riuen i perquè, en fi, n'hi han que a la pregunta de: "Com va, l'amor?", respondrien: Si, mira, va fent!".

El primer referendun que es feu també tingué que veure amb coses de l'amor. Per això el consignem.

Algu, concretament, Grau Ier. pensà un dia que la gent potser havia vingut al món per alguna cosa més que per anar tot el dia nua. El territori on manava era reduït i gairebé tothom creia quan Grau Ier. deia que s'havia de fer quelcom. Cridà a consell els homes assenyats i els exposà allò que pensava. Hi haguéren disparitat de criteris.

- Que es tapin les velles - deien uns.
- Per què ens hem de tapar?
- Tapem-nos a l'hivern i destapem-nos a l'estiu.
- Tapem-nos a mitges.

No s'entengueren. Fins que un conseller digué que la cosa més encertada seria que es preguntés al poble. Que fos ell qui digués si volia anar tapat o destapat. Grau Ier. ho trobà bé. Seria el primer referendun que el món veuria i Grau estigué molt content que fos el seu país el capdavanter en l'afer dels referendums.

- I com farem la pregunta? Això és essencial perquè segons com la fem ens poden sortir amb un ciri trencat...

-Mireu, direm a la gent si es vol tapar o no. Ja veieu si és senzill.

Sí, el referendun es feu. I fou un èxit perquè el poble pogué dir la seva opinió. El que succeí fou que hi hagué la mateixa quantitat de "sí" que de "no". Davant l'empat Grau Ier. decretà, molt ben decretat:

- Que es tapi qui vulgui!.

Primer, tot era de tots: la pesca, la casa, l'horta, la pluja i les dones. Tot es partia en santa pau i tots contents. Això en general perquè a Rocabruna, al contrari de moltes altres contrades que les

dones eren majoria, allà en mancàven, i allò portava problemes. A més de mancar-ne, de dones, Miquel Dostemps, gran propietari de vaques, n'usdefruitava de més i si bé un temps la gent callà, no callà tothom es veu, perquè:

- Mira, que tingui més vaques, què hi farem...però que a n'ell li sobran dones i a nosaltres ens en faltin, què vols que e t digui!

- Prenem-n'hi! - deien els agosarats.

- Doncs prenem-n'hi!

De vaca no se n'hi tocà cap a Miquel Dostemps, però el desdonaren una mica. Les dones començaren a agafar fums.

No tothom tenia vocació d'empaïtar senyores de l'home amb més vaques del rodal, però els poc dotats s'adonaren que si no feien quelcom es quedaven sense dona. Se l'havien de guanyar. I molts se la guanyaren. Gent que mai havien fet cap bon paper criant vaques, apagant focs o guerrejant per independències nacionals, es transformaren, per a portar dona a casa, en lluitadors impressionants. I com que a Rocabrúna no hi havia dones per a tots, les lluites no tenien fi. Un dels que més aferrissadament combaté per a ensenyorar-se fou Amfós que si bé mai no havia fet res ni per a donar-li el bon dia, lluitant per a trobar parella era un lleó. I volgué emparellar-se amb Caterina que tenia de tot i ben conegut. Però ell volia Caterina i la conquistà, a cops, de qui la tenia en mitja propietat. I Caterina al veure qui era el guanyador de torn, va dir:

- Ai, amb aquest noi! - coses de les dones.

Més Amfós digué que ell no havia lluitat de franc i que tindria Caterina amb sí o amb no. La va tenir. Amb no, però la va tenir. Ja se la volia per a ell tot sol i, pobret, li donava tracte de reina, però Caterina parava la rosada als quatre punts cardinals. Hagués guanyat qualsevol concurs de relacions públiques. Era una mena d'amor, el seu. I tot fou començar. Per a tornar la pau al país les

autoritats de Rocabrana, davant la mala anyada de domes de la ciutat, n'arribaren a importar amb la saníssima idea de que tothom en tingués. Però la temporada d'escasseig havia ja mal disposat els consumidors envers les propietats de tèrcera, i, si bé tothom podia tenir dona oficial d'estar per casa, en tenia d'extra oficial a fora. La cosa es posà de moda i tingueren de passar molts anys perquè sortissin lleis prohibint-la. I han passat segles, les lleis hi són i la moda, aquella moda, es conserva fresca com acabada d'estrenar. És clar, és una llei amb dones pel mig....

Es rar que tothom estimi igual. Tothom estima a la seva manera. Uns de la manera que volen i altres de la manera que poden. En el tracte diari, si no hi ha l'amor, acadèmic o autodidacte, prenent-hi part, nivellant desavenències, gustos, butxaques o amistats, el tracte diari es va desdibuixant, retractant, passa de diari a setmanal, i així successivament. I és que l'amor, estimada Gràcia, és un art difícil. No tothom té la vocació d'enamorat. De tant en tant surt un astrònom genial, un pintor extraordinari, un governant honest... Així passa amb l'amor autèntic. Tothom es pot enamorar, com tothom pot aprendre de dibuixar, però els escollits són pocs i llavors els que no obtenen matrícules d'honor amb l'amor-amor, es dediquen a anar tirant amb l'altre, el més conegut i el que compta amb més partidaris d'ençà que el món és món. És l'amor de canvi i de recanvi el qual explicat en ciència econòmica menor es pot plantejar així: "Senyora Martinet a Varis", o al revés.

LODA

Hi han elements que quan l'amor-anor els toca fan coses que només hi poden trobar explicació els enamorats de carrera. Els bons enamorats volem dir. Ja es veurà amb les planes dedicades a Loda.

Loda era bella, tant, que no és res fora de to que amb la seva bellesa que era de les primeres autèntiques que els homes contemplaven fes l'escalada que feu. Tot el poc cas que de les dones havien fet els homes durant anys i anys, es tornà en fer-ne molt quan Loda es presentà en societat. Ella en deixà dir molts i n'escoltà pocs, i quants més pocs n'escoltà, aquestes més coses volgueren fer i algunes feren per a ésser escoltats. Començaven les primeres planes del llibre de les dones, dels disbarats nacionals per les dones, que ja no tindiren fi....

-Demana...què vols?

- Ésser reina!

- No en parlem mes!

Ell era general, i bo. I amb un prènnuncament ràpid, nerviós, amb pressa, amb por de fer tard, Loda fou reina.

Qui rebé fou Rius IIIer, el rei més gras conegut, el qual no se sabia si estava tan gras perquè era rei o si el feren rei perquè estava tan gras. Jurà venjança, es guardà la corona i es feu de l'oposició amb un escamot escollit.

Loda es voltà de ciutadans que per a tenir la reina contenta ho feren tot esperant reials compensacions. L'equip de traidors es passava el dia pendent dels ulls de sa magnífica majestat. Una mirada volia dir una condemna, un premi o un "on va, aquest!". Uns ho endevinaven i altres no, com sempre. I com sempre els que esperaven el premi tenien el càstig i viceversa. Engolosint els homes amb la seva presència inggualable, fent delicades prometences a desdir, va

tenir durant molt temps el país a la seva mercè. Els homes que no estaven al servei de Loda no s'ho sabien acabar, però governadors i diputats no deixaven protestar ni respirant. A poc a poc s'anà implantant la ginecocràcia pura i les dones tingueren cadira a palau a les governadories i a les cases de la ciutat. Llavors les dones ja no portaven en general, el nus total, i trobaren la manera de sentir-se més cobejades i sint-se parcialment amb pells d'àrea raonable. La dona nua passava sense escoltar comentaris. La dona mig vestida, en provecava. Els homes no se sabien acabar que ara fessin, per les dones, les coses que feien, però les feien, era quelcom nou que no tenia aturador, que no s'hi podia fer res...I les dones en tingueren consciència d'aquell canvi que anava experimentant l'element masculí, i se'n valgueren, ui, si se'n valgueren. Ja no pararien mai més de valdre-se'n!

Durant el regnat de Loda era prohibit alçar la veu, no pegar, alçar la veu! a les dones. Elles eren mestresses de tot, àdhuc dels homes, és clar. Una denuncia a les autoritats femenines era fatal pel denunciat. L'home no podia sortir mai de casa sinó després d'haver-ho fet la dona. I no hi podien tornar a entrar si no tenien permís d'ella. I, entre altres ignominies tenien l'obligació quatre vegades al dia, de deixar qualsevolga cosa que estéssin fent i cridar amb els braços enlaire: "Visquen les dones. Visca la reina!". Això i fer jurament d'acatació permanent al règim de Loda primer, i a les dones en general després. Sense aquest jurament no hi havia títols, honors, diplomes, presidències ni monopolis...Ja hi havia elements de la resistència, ja, però Loda ho sabia i tenia prohibit que cap dona hi fos pel mig baix pena forta. I els pobres elements de la resistència resistien molt malament, les idees eren poc clares, la moral més aviat baixava i s'era pessimista. S'era de la resistència, però pessimista. I una resistència si no ho veu tot clar per fosc què

sigui, malament. Les reunions clandestines no acabaven mai de començar. Els resistents passaven llargues estones mirant al sol, com si no hi fossin, mirada-perduts i amb cara de patir... Però entre els homes encara hi havia solidaritat i la solució vingué en forma de resistents forasters que passaven les fronteres com els àngels. Es feren càrrec de l'estat d'esperit dels resistents de Loda i brindaren els boscos fronterers del seu país per a seguir aquelles reunions de la resistència que havien decaïgut a ulls vistos. "A casa nostra -digué un dels resistents foranis- no hi ha cap llei que privi a les dones assistir a les reunions que sigui". A partir d'aquí aquella resistència es redressà i, des del moment que les reunions tingueren lloc en terreny veí s'engrandí en proporcions inconegudes i amb l'entusiasme dels primers dies. D'una resistència ben portada i plena de coratge se'n podien esperar grans coses. I és el que deien alguns resistents: "Una cosa és una reunió de dos-quarts de deu per les deu, i altra és una reunió de mesos i mesos...". "Ara resistirem el temps que calgui"

Entre els servidors incondicionals de la reina Loda i fins llavors sense compensacions hi havia el general Guim. Ell era general i preu. Ho havia estat en temps de la monarquia masculina i ho era ara en el règim de Loda ja que la reina li havia promès batalles a desdir. Sabia com tractar-los la reina els seus homes. Ell era un general de tota la vida. Era fill, net i besnets de generals. La seva família havia pres part en la majoria de les guerres dels seus temps, i hi havien monuments als generals de la família a diverses nacions. En algunes per haver-hi guanyat, i en altres per haver-hi perdut. Ella, la dinastia Guim, eren tan bons generals que perdent i tot tenien dret a monument. Quan reconquistaven un país ja hi trobaven el monument que el país feu quan el perderen i que els perdedors, que coneixen bé els Guim l'havien fet a dreteu pensant que, quan

vingués la reconquesta el general Guim de torn ja es trobaria el monument fet. El General Guim contemporani no havia passat, es deia, amb la reina Loda, de discutir invasions, determinar cops de mà i projectar expansions territorials. Fins que un dia, Loda, no se sap per què, s'adormí pensant amb el general Guim. I tingué ganes de general. Això és tot. No hi havia d'haver problemes quan la reina Loda tenia ganes del què fos. I el manà cridar a palau.

Guim, puntual com a bon militar, acudí a palau seguint el famós "Nemí de les dones" al final del qual hi havia una grane-estàtua de Loda, amb aquest peu: "Mireu bé, si us plau!". Llavors tots els homes que anaven a palau en actes de servei o sense o tot simplement qualsevol ciutadà que passés prop del monument s'havia d'aturar una estona, mirar l'estàtua de dalt a baix, i besar-li els peus. D'ençà de llavors que encara segons a on hi ha aquell anacronisme de volguer besar els peus a les dones, la qual cosa elles han mig arreglat ara diguent que se'ls besin les mans en lloc de besar-les els peus...

Els ulls verds de Loda es miren el general a fons. Ella sap molt bé que es tracta d'un militar amb tots els ets i uts, però pensa que és una veritable pena que aquell home no faci res més que guanyar i perdre batalles.

- Endavant, general.

Guim, general i disciplinat cent per cent, començà a caminar amb pas militar en direcció a la reina. Qual l'"alto!" d'aquesta tingué lloc els bigotis del general ja fregaven les galtes de Loda. Ell sabia que si un superior et diu de caminar ho has de fer fins que et digui que paris.

- Seu, general...-feu la reina encara amb mig bigoti a la cara.

Guim obeí com si fos una molla d'acer.

- Mira, general...T'he fet venir per...

- Alguna batalleta...-gesà interrompre el general que sense guerres a prop no vivia mai massa tranquil.
- No. No es tracta de guerres.
- Ben poques coses més es poden esperar d'un general, senyora.
- Doncs...és d'aquestes poques coses més que et vull parlar. Com a general no tinc cap queixa de tu...ans al contrari. Has pres part en moltes batalles i totes han estat guanyades gràcies a les teves dots militars i als teus coneixements...
- I a l'enemic, senyora.
- A l'enemic?
- Cert. Creieu que un pot guanyar si l'enemic no perd?
- D'acord, general, però en el món hi ha quelcom més que guanyar batalles.
- Pèrdre-les!
- Resposta militar acceptada. Però en el món, deia, hi ha quelcom més que una guerra.
- Dues guerres!
- Bé, en totes les coses militars, tens raó, en saps més que jo. Però si com a militar has complet i bé, com a ciutadà d'un país que manem nosaltres, les dones, no has pas fet, sembla, la mateixa cosa.
- Senyora...
- Tu, general, has estat general i prou. I les dones, general?
- A mi doncs-me un bon sabre, planejar combats, animar els combatents, trepitjar ferits, guanyar un poble, deu, vint, cent, fer presoners, matar desertors... retardar un atac perquè no acabi massa aviat... hi ha cap dona per ben feta que sigui que superi tot això?
- General, però tu no...Tu quan s'acaba una batalla...
- En comença una altra !
- I després...

- Fa temps que anem curts de guerres...Insulto un diplomàtic, robo un ministre, esbullo una frontera...

- General Guim...així tu no t'has declarat mai?

- Jo només he declarat guerres, senyera!

- Però tu no has festejat mai, ni festejat?

- Els generals no festegen en temps de guerra.

- I en temps de pau?

- Es necessita per a preparar la guerra!

- Així unes comes ben fetes...

- Un general només té obligació de mirar comes enemigues

- I si son amigues, aquestes comes ben fetes?

- Impedeixen de veure bé les altres, les que no en són.

Loda restà uns moments callada. Un gran dubte la domina, però ella és qui és...Amb tot...

- Gless! - crida.

Gless és la metgessa oficial de Loda.

- Revisa el general!

- Però...

- Es una ordre.

- Tot sigui per la pàtria!

Guim es quadra, saluda marcialíssimament, i segueix a Gless. Pausa.

Loda es passeja enutjada.

- Batalles, batalles... i no ha festejat mai... no ha festejat mai...

Que no es miri segons quines de comes, bé...però que les de la reina

Loda no li diguin res...Això és massa, i no!

Entre Gless seguida del general amb cara de no veure les coses massa clares. Loda demana:

- Què?

- Psé...

- Està bé, és a dir, està malament. Però jo sóc la reina. Retira't,

Gless.

No, Loda no pot admetre que un general, per general Guim que sigui, no faci o no vulgui fer cas d'ella, d'ella que si vol té homes que robaran, dejunaran, mataran i ho faran tot per a passar -hi unes estones a prop.

- General!

- A l'ordre.

- Jo no puc acceptar que un home al davant meu no vulgui ni intentar fer-me l'amor.

- Hi ha un inconvenient...Com ho faig...Jo només tinc amor a la guerra

- Pes-ne una batalla de fer-me l'amor, ataca'm, rendeix-me...

- Però...

- Sóc la reina i en deus obediència com tothom. S'ha acabat!

- Això sí, maneu. A l'ordre.

- General: Ataca!

I el general atacà. L'atac fou fulminant, imparable, definitiu. En fa una qüestió militar d'aquell atac. La reina Loda no sap com girar-se davant aquella màquina de guerra desfermada, i només té temps de dir abans de demanar la pau:

¿ Ai, Gless, que em penso que l'has mirat malament!...

Ja era un mal viure, viure en aquell temps que les dones manaven! Es pot dir que el país estava dividit en dos països, el femení i el masculí. Aparentment semblava que no passava res, però un observador curiós veia totseguit que hi havia qualcun que no marxava bé o que no marxava de la manera que un temps abans es deia que havia de marxar per a marxar bé. Les dones, que feia relativament poc anaven pel carrer amb el cap baix, ara s'hi movien com si fos seu, altives desafiantes, somrient...I, oh dissort, els que anaven amb el cap baix

com si es guanyessin la vida recollint papers de terra, eren els homes. Eren o uns herois que no volien claudicar passant al servei de Loda, o uns pobres d'esperit que patint ja estaven bé. No, allò no podia anar, algú havia de remoure l'orgull desagallat dels homes... La gent de l'oposició, d'ençà que es reunia en condicions, començà a treballar. "Som atlants o què som?" es començà gravà a parets i passeigs públics. "L'oposició, a les muntanyes, us esperem". "Si no hi ha col.laboracionistes, guanyarem". "Uns davants o la pàtria. Què trieu?"

Eren les primeres propagandes gràfiques i l'oposició estigué a punt de dir que no s'hi apuntés tanta gent puix es corria el perill d'haver-hi més resistents que passius...

Els capdells de la resistència fa dies que maduren un pla voltant la taula del rei. Hi ha un foguera a prop. El rei pren totes les decisions amb foc a la vora. Ell diu que els actes decisius no es poden prendre en fred. Per a ell el foc és sagrat. Es fa per setena vegada un jurament. Al jurar, es posen les mans al foc. S'ha decidit enviar una missió contra el govern de Loda amb l'encàrrec de preparar l'enderrocament del règim i de tornar les coses al seu lloc.

- No pot fallar. No hi haurà cap dona, per reina que sigui, que no piqui.

- En feu jurament?

- Hem jurat molt, però hi tornarem.

- Per les flames d'aquest foc?

- Per les flames d'aquest foc!

Bruc és el capdell de l'expedició. És home de confiança del rei i els que l'han d'acompanyar han estat escollits entre els més recalcitrants de la ruptura.

- Bruc, amic, és el va-i-tot. L'honor dels homes és a les teves mans i a les teves dots de negociant. La pàtria, la part sensata, honesta,

incorruptible, de la pàtria, confia en tu...Ja ho saps que t'has de moure en mig de dones, de dones de molt bon mirar...Tornem-ho a dir. T'hi veus en cor?

- Si.

- Sé que Loda és reina per bella...Bruc, amic, sé que trontollaràs, però no claudiquis! No serà una lluita com les altres, aquesta...i els desertors, dels desertors no en quedarà cap de viu! Potser en deixarem uns quants perquè dignin a la gent quina fi van fer els altres...La resistència acamparà dalt les muntanyes que voltan la capital, i la teva foguera, la teva foguera, Bruc amic, serà la senyal per a l'assalt definitiu. Jo no sóc més que un rei, i gras, però la pàtria és quelcom més que un rei, la pàtria ho és tot, i una pàtria que és menada per dones no és pàtria ni és res. Visca la pàtria!

La capital de Loda es desperta. El sol li diu bon dia i la deixa com a la mar que té a prop, tota vermella. De mar endins s'acosten un vaixells amb les veles molles de rosada. Uns homes remen amb cara de patir. Les dones porten el timó. Els homes descarreguen les caixes de peix i les porten a mercar damunt el Moll Vermell. Les dones compren el peix i si la parada és d'homes, en paguen el preu que volen o: "ja ho trobarem" diuen emportant-se'n el peix en mig de rialles grasses. El mercat s'anima. Els assistents van perdent la son i es parla una mica de tot. I com en totes les converses de mercat hi ha algú que diu coses que no hauria d'haver dit.

- Saps que t'has engreixat?

- Vols dir?

- Ja ho crec...Ho pot ben creure...Ai, potser t'ho has agafat malament...

- Ai, no. Per què?

- No ho sé...T'has tornat tota vermella...Jo...

- Si era això el que cercaves, ja ho has trobat. M'he tornat verme-

lla perquè tinc de què tornar-m'hi. Ho saps, ara? Cosa que tu no podràs fer mai perquè els pocs que hi ha encara tenen bon gust! I ara si vols, xerra-ho al sindicat!

- Ai, no sé pas què en farem.

- Però què li passa?

- I jo què sé...No diu ara que vol un piano?!

- Un piano?

- Sí, un piano!

- I això què és...Escolta, no vol pas dir un home?

- Boja!

- Veuràs, aquestes coses devegades donen per a fer o dir disbarats. No es pot anar contra el govern però no sè pas on arribarem si el problema dels homes no s'arregla.

- Sí, dona, han tornat a apujar la carn!

- Altra vegada?

- Mira, a casa ja fa temps que només la mireu, la carn.

- Es clar, i les de dalt poden tenir de tot, com sempre.

- Fins homes!

- Xist...que t'hi va la plaça!

- Es que hi ha moments que ho engegaries tot a rodar, dona. Ens deien que quan els homes no tindrien ni vot ni veu aniríem tan bé. Ja es veu...Tampoc estava tan malament rebre de tant en tant i no tenir els mals-de-cap que tenim ara...

Era, si fa no fa, el despertar de cada dia a la Platja Gran, al mercat. Les dones ja llavors feien, del mercat, el seu Parlament, el seu Congrés, les seves Corts...I fou, al voltant de les deu, quan ja el Passeig del Mar feia goig de debó, que la gent s'adonà de l'arribada d'un vaixell foraster.

- Mira, quin vaixell...

- Es estranger pel que sembla.
- Sí, no és d'ells...Porta bandera blava.
- Arriba un vaixell! Arrriba un vaixell! - se sentí una i moltes vegades.
- Mira, mira, homes!

Era el vaixell de Bruc, l'emissari. L'home, espatllut de pit enfora i carregat de barba i bigotí, anava donant ordres per atracar la nau.

- Afluixeu corda...Ep, vosaltres, no badeu! Que no n'heu vistes mai de dones? Aquesta cadena, no, l'altra, o és que us penseu que no serveixen per a res les cadenes?

I la nau quedà amarrada al Mur de la Calma. Les espectadores eren cada vegada més. El pla de Bruc s'anava complint.. La nova de l'arribada del vaixell s'escampà en diverses versions que arribaren a les altures. I es presentà al Mur la Delegada Política del barri acompanyada de funcionàries i públic en general. Del vaixell no en sortia ningú, de moment. Era part del pla. Intrigar la població femenina. "No surt ningú. No surt ningú" es començà a dir per a solistes i acabant en brillantíssim cor. Quan es considerà que la curiositat de les espectadores estava al punt, Bruc sortí a coberta. Les dones, que feia una estona no callaven fent-se milers de preguntes i respostes, per una d'aquelles coses que de vegades tenen, es posaren a picar de mans sorollosament.

- Noies?! - feu la Delegada Política la qual fou, sense donar-se'n compte la que inicià l'aplaudiment.

Fet que fou el silenci, la Delegada digué:

- Benvinguts a la terra de Loda. Qui sou i què voleu?
- Som gent d'enllà la mar. Hem navegat mesos per arribar al teu bell país, gentil madona, portats pel renom i la bellesa de la vostra reina Loda a la qual et prego d'agenollar-te en nom nostre als seus peus i besar-li els dos genolls en prova del nostre homenatge. I si

la vostra reina n'és per bella, n'ha d'ésser molt per esser-ne més que vosaltres que sou les més belles que portem viates (ova ció perllongada de part de les escoltadores). I si la bellesa és el vostre terme, la vostra fi, en nom del que mana a n'el nostre país us vinc a oferir (nova ovació delirant)...us vinc a oferir quelcom que us farà molt més belles del que sou!

I començaren a sortir dels diccionaris secrets de la nau, mariners ben quillats carregats de, per les boca-obertes espectadores, veritables miracles: draps multicolors que meravellaren les dones del Mur de la Calma. I baixaren en terra i voltaren les dones més properes amb les robes que portàven de dalt la nau. Bruc ordenava la repartició sàbiament.

- A tu, aquest que s'adiu amb els teus cabells...A tu, aquest que fa joc amb els teus ulls...A tu, aquest fet exprés pel teu caminar...A tu, aquest que et donarà més prestigi que destapada...A tu, aquest dissenyat per a fer-te més Delegada...

I Bruc i els seus foren portats al palau de Loda. La reina, que ja sabia quelcom de l'acort eixement - les dones sempre han tingut una gran habilitat en escampar noves -, els rebé amb les pells de les grans solemnitats. Bruc, al veure-la, no pogué evitar un "carai" independent. Aquella dona mereixia a bastament el càrrec de reina i més i tot. Fou el primer trontoal. Però ell tenia una missió i estava decidit a portar-la a cap, petés qui petés. Loda presentà les ministres. Al ministeri ja no hi havia cap home. Era el consell més plantós del món. I Bruc anà desenrroïllant el pla previst.

- Hi haurà hagut mai cap mariscala amb un vestit com aquest?- digué voltant la humanitat de la mariscala amb una túnica de tons llampants

A cadascuna vestí hàbilment provocant exclamacions d'admiració i d'elogi a l'enviat especial. Loda esperava, segura que per a ella vindria el fi de festa. Dona pràctica, s'alliberà de les pells

amb la única intenció de facilitar la feina a Bruc. Aquest trontollà per segona vegada, però es jurà ràpidament, que trontollar és una cosa i claudicar tota una altra.

- Per a tu, Loda, un autèntic vestit de reina. Ara ets reina de debó! - digué oferint-li i posant-li al damunt el millor exemplar de la col·lecció.

I Loda, precisament en aquell moment, en deixà d'ésser de reina. Per uns instants fou dona i prou. Feu una s passes vestida de reina en mig dels aplaudiments del ministri en pes. Mai un govern havia demostrat la seva adhesió a la corona com ho estava fent el govern de Loda a la seva reina. Aquesta es tombà a Bruc i decidida a correspondre de la manera que ella creia que s'havia de fer li digué:

- Ara, demana de mi el que et plagi...Jo...

Però Bruc tenia encara quelcom definitiu a jugar. D'uns farcells baixats de la nau en tregué uns objectes brillants.

- Espéra't abans d'acabar el què volies dir-me...Loda, mira, tens al teu davant l'arma més poderosa que tindreu mai les dones. El confident, la bàscula, l'arca de la vostra bellesa...L'estri on us mirareu infinites vegades cada dia, el que us ajudarà a posar-vos a punt en moments delicats, de compromís, d'obligació...

I mostrà un mirall a Loda. La reina, al veure's hi reproduïda, el deixà anar espantada. El mirall es partí en bocins i en tots ells s'havia veïa el rostre de la sobirana que mirava com si veiés visions. Però a Bruc se li feu un programa sense falles, i un nou mirall fou ofert a Loda.

- Es simplement, un mirall. I és inofensiu, creu-t'ho reina. Mira-t'hi!

- No sé perquè però em penso que aquest mirall que he trencat em portarà mala sort...

L'enviat especial es tornà vermell fins a les orelles.

- No. Mira-t'hi Loda, mira-t'hi. Fins ara t'he havien de dir que eres

bella. D'ara endavant tu mateixa ho veuràs les vegades que vulguis...

- Oh, mira, la cara, els ulls, la boca, els cabells!!!

Mentres duraven les exclamacions infantils de la reina, Bruc anava omplenent el govern de miralls davant l'entusiasme del ministeri algun membre del qual s'acostà a Bruc amb els braços oberts.

- Noies! - feu la reina -. Que aquest és...-- Dona de la situació encara pogué retènyer el final de la frase que completa era: "Noies, que aquest és meu!"

El govern cregué perquè es tractava de la reina. Cregué de mala gana, però cregué. Que és la cosa que fan els governs que s'estimin, creure de mala gana, però creure. Un govern es pot canviar cada setmana. La corona, al menys llavors, no podia ésser canviada pels governs, i una de les seves facultats era precisament canviar ministres que sempre se'n trobaven. Tothom en tenia de sobres de ministres.

- Bruc - feu la reina -. Vull veure la teva cara al costat la meua en aquest mirall...

I el mirall reproduí els dos rostres mirant-se. Ni la reina ni l'enviat miraven el mirall.

Bruc trontollà de nou. En pocs segons tingué lloc a dintre seu una muda i gran batalla de pensaments..."Quan feia que no havies vist una dona de prop, i com aquesta". "T'han portat aquí per acabar amb l'imperi de les dones". "El món és tu i ella". "Ja saps que el rei s'ho juga tot perquè els homes puguin tornar a anar pel món amb la cara alta". "Ja te l'has mirada bé a Loda?". "El rei, el teu rei, es fia de tu per a tornar les coses al seu lloc". "Ets un reaccionari". "Et jugaràs els destins humans per unes comes ben fetes?". "Es que les comes del rei es poden comparar amb les de Loda?". "El rei". "Loda"... "Visca el rei!". "Visca Loda!"... Fins que un pensament que no havia pres part en la contesa digué: "Potser es pot quedar bé amb tots dos..."

- Noies! -feu la reina-. S'aixeca la sessió.

Resten sols la reina i l'enviat. Loda pren Bruc per la mà i:

- Vine - li diu-. T'ensenyaré les coses de casa...

- Mira, la Font dels coloms...Han après de fer el meu nom volant... el mussu de guerra, banderes, armes, homes...la cambra de Muriel, la primera belles que hi hagué...Entra. Has vist mai un rostre com aquest? Fins que el món s'acabi les dones ho feren tot per assemblear-nos-hi....Jo la vinc a veure sovint, però ...

- Si Muriel tornés estaria gelosa de tu, Loda...

Al pobre enviat especial li semblà que el xàfec d'aplaudiments dels pensaments partidaris de Loda eren audibles de l'exterior i es mirà la reina espantat. Ella el mirà somrient.

- Adulador...

- Justícia, senyora...

- Vull, tu que vens d'enllà la mar, que conequis la nostra gesta i el per què, un dels per què, de la nostra emancipació. Hem entès que si som més que ells, hem de manar nosaltres. Ells són els homes...els altres homes, Bruc...En el nostre país, no sé en el teu, mai se'ns havia fet cas, se'ns havia tractat sempre com éssers de quarta categoria, nosaltres no comptàvem per a res, se'ns tenia com una vaca, una taula o una samarreta...com un objecte útil en determinats moments, i per a rebre. Hem rebut incalculablement. L'home havia arribat a creure que pagar-nos era una mena d'obligació, un deure, una necessitat. I encara hi havia bledes que tot això ho trobaven natural!. De nosaltres se'n servien, en feien treballar, i ens regalaven al guanyador d'una cursa o ens feien servir d'obsequi a un foraster. Ens feien portar criatures al món, amb el que costa parlar-lis, i el mèrit era d'ells.

- De qui és aquesta noia tan maca? - es preguntava.

- Meva! - deia el pare, que ja deus saber el que li costa a un pare

portar criatures al món....I quan es posà de moda donar una medalla a qui dongués més fills a l'Estat, la medalla la donàven al pare! I fou Muriel la que feu possible el nostre alliberament. Els homes vegeren per primera volta una dona que els enlluernà. Les altres van veure que s'anava acostant la nostra hora i assemblear-nos a Muriel fou la nostra lluita, la nostra gran lluita....I si n'ues els homes no feien cas de nosaltres, ara, vestides i amb miralls...ara ja no perdrem mai més. Ens has donat, Bruc, les armes definitives! Sí, sabem que ells s'estant preparant perquè les coses tornin com abans, i que preparen la invasió del nostre país. Tenim emissaris que no han fallat i sabem que Rius IIIer s'està preparant per l'atac... Ah, com m'agradaria que el dia D fossis aquí per a contemplar la seva gran desfeta! Tractem tan bé els homes que de Rius IIIer tenim entre nosaltres, que per a no perdre l'est^{to}-que es batran com lleons...

Bruc ja no es podia tornar més vermell.

- Per què parlar de guerres, Loda, en el poc temps que tenim, havent-hi en aquest món altres coses millors...nits de lluna i dones maques com tu...Aï!, que potser això no ho havia d'haver dit...
- Tu ho pots dir tot, Bruc. I encara pots dir altres coses, si vols.

La cosa certa és que Loda quedà enbrugada i Bruc enlodat, per a fer-ho curt. La reina feu tots els possibles per a fer agradable l'estancia de l'enviat especial, a palau. En honor d'ell donà grans festes, i Bruc pogué veure dansar Ra la millor ballarina de tots els temps la qual fou l'inventora de la dansa dels set vels que la ballava d'altra manera de com ho feren les imitadores d'anys més tard. Ra sortia a ballar nua i s'anava pocant vels al damunt, fins a set. La dona més forta del país executà grans exercicis de força torçant barres de ferro, trencant pedres, arrossegant carruatges amb les dents, i, com a número final, apallissà furiosament uns quants homes ja en-

quadrats dins els misteris de la jubilació.

Això darrer hauria sobrat perquè l'enviat renovés el jurament fet damunt el foc sagrat del rei, però Bruc ni veia dançar Ra, ni veia apallissar els jubilats. Només mirava Loda.

La reina anuncià per l'endemà la desfilada de tot l'exèrcit abans de sortir d'operacions d'ensinistrament lluny de la capital. Bruc totà de peus a terra i pensà que la reina, en virtut de raons incomprendibles, s'havia convertit en la seva aliada... La sortida de l'exèrcit de la capital entrava dins el pla de Rius IIIer. I si ella era la seva aliada, bé li podia dir tot...

- Loda - encetà convegut que ja no era el primer traïdor nacional.

- Sí...

- No puc...encara em resisteixo a creure-ho.

- Sí que pots. Ja fa temps que he deixat d'ésser reina...

- Loda, jo...Anem al carrer. Mira quina lluna que fa!

Quan estones més tard Bruc es trobà sol a la seva cambra, donà un furibund cop de peu a terra i s'auto-insultà poderosament. Pensa, vol pensar i per tot pensament en té un: Loda. No pot passar d'aquí. Es en va que vulgui pensar res més. De cop, s'atura davant la finestra i es posa les mans al ulls, esfereït. No s'ho vol creure, i vol dir que encara no té el títol de traïdor... La lluna, la tan cantada lluna pels poetes de tots els temps té, clavat, es rostre de Rius IIIer. Sí, aquella berruga de vorà el nas, les mateixes celles, espesses, enormes...el mateix tall al front, el buit d'aquella dent, la clenxa, tot...Es Rius IIIer que se'l mira amb rostre dur, duríssim...El rei l'havia vista tota aquella passejada d'aquella nit de lluna, segur...

- Mira Rius, pots pensar que he fracassat perquè hi han coses que no teniem previstes, però et juro que penso en tots vosaltres per més que sigui molt difícil pensar en res més que amb ella quan la tinc al costat...He trontollat, que ja era previst, potser més vegades que

les que tots ens pensàvem, he estat a punt de passar-me, però aguant, rei, aguento... El meu estat no és normal perquè devegades m'arribo a pensar que ella ho sap tot i que és dels nostres..però sé que no, sè que ens ho hem de guanyar i que guanyarem...

Esperà una resposta, però Rius IIIer si bé afluixà una mica el seu mirar acusat, es veu que els seus dubtes tenia perquè continuà silenciós.

Bruc es passà la nit escusant-se i demanant perdó per si havia tingut algun moment de defalliment, però jurant i rejurant que el pla no fallaria... Tornà a mirar la lluna després d'aquestes declaracions i el gran astre de la nit tenia ja el posat de sempre, blau-blanc, amb ombres i clarianes, callat i rodó. Rius IIIer ja no hi era. I Bruc es deixà caure al llit promentent que l'endemà tornaria a ésser aquell enviat especial posseïdor de la confiança del rei i dels homes.

Hores més tard que Bruc no les dormí, forjant-se conviccions, planejant actituds i bastint projectes, li fou anunciat que Loda l'esperava.

- Ja? - se li escapà.

Els pensaments partidaris de Rius IIIer aplaudiren. Bruc se sentia, en veritat, un Bruc nou, conscient - paraula de moda en aquell temps dels problemes que havia de resoldre i de com els havia de resoldre. I es presentà davant la reina amb el pit inflat i el cap alt.

- Has dormit bé, Bruc?

I Bruc perd, de manera fulminant, tot allò que fins feia poc s'havia sentit conscient de no perdre, al veure Loda. Fins se n'alegrà de no perdre-ho poc a poc si també ho havia de perdre igualment. Tenia la reina a tres passes habillada de blanc amb una gran rosa al pit. Bruc ensalivà sorollosament i pensà, pel seu descans, que si les coses no anessin tal com s'havia jurat que haurien d'anar, bona part de culpa seria del rei per haver inclòs en el pla, vestir les dones.

Dubtà, entre demostrar el què sentia davant Loda d'una manera contundent, a crits, saltant i ballant, o quedar com havia quedat, aturat, amb la boca oberta i mirant.

Ella, per quelcom era reina, endevinà part de l'estat d'esperit de l'enviat especial i digué:

- Jo només et deia si havies dormit bé...

- Jo...sí, sí...

- Jo m'he passat la nit pensant amb tu.

- No!

- Sí!

Bruc hagué de lluitar com un brau per a no deixar anar aquests mots "Aqui voldria veure a Rius Iller...!"

- Pots estar segura que quan torni entre els meus passaré mesos, què dic mesos, anys pensant amb els moments passats vora teu...

- Ai, no parlis de marxar...Devegades em volta pel cap no deixar-te partir, i volter les fronteres amb un combatent a cada pas perquè no et puguin treure del meu costat...Vine, avui els veuràs els meus exèrcits. Vull que vegis la força que tinc...que tenia perquè ara ja no podré prometre més coses a cap més...

L'enviat especial intentà refer-se. Era allò la pedra mare del programa. Apartar l'exèrcit de la capital, apartar-lo dels llocs on la gent de Rius Iller esperava la senyal d'intervenir...

Sí, un mirall, un mirall tingué un primer paper, un gran primer paper en la història d'aquella part del món, un mirall, i que la reina Loda conegué l'amor per primera vegada. Un mirall anava a tenir una influència en la història com l'assassinat d'un príncep, el torpedament d'un vaixell o la forma d'una creu. Loda es passà la nit mirant-se al mirall i volguent trobar el rostre que l'endemà oferiria al seu il·lustre hoste. I el trobà. Trobà un rostre d'enamorada i ja no en volgué trobar cap més. I sentí que ja no era més reina, ni

conductera de masses, ni lliberadora de fèmines, ni res. El món, per a ella, era Bruc. Els altres homes que havien passat per la seva vida, eren prestacions personals, actes de servei, conveniències d'estat, qüestions polítiques... Ara, i per sempre, seria Bruc. I es diu que d'un home enamorat o d'una dona enamorada se'n fa el què es vol. I Bruc, be i meravellant-se'n trobà totes les facilitats per a seguir el pla previst. Feu portar els exèrcits de Leda als llocs més apartats del país. A l'arribar en aquest punt Bruc havia d'encendre un foc, la senyal, dalt del terrat del palau de la reina que era el terrat més alt de tots. Llavors l'exèrcit de Rius ho trobaria tot net.

I ve la famosa nit. Leda, més bella que mai - Al pobbe Bruc li semblava impossible, però era així, ja que s'ha provat que hi han dones que són més guapes cada dia-, respira l'aire de Bruc. Aquest camina com si trepitjés vidre. Veu la donada de Leda i pensa que serà ell qui li farà maleir sempre més els homes i l'amor, aquell amor que la reina sent per primera vegada i que essent el primer serà més dolorós al perdre'l, que cap altre. Pensa això i pensa també que potser és cert que la reina ho sap tot i que ho i sabent-ho...

- Amb què penses, Bruc?

- Amb.. amb tu! Pensi el què pensi, penso amb tu. No ho oblidis.

- Pugem al terrat...

Bruc contempla, astorat, com Leda li posa tot en plata d'argent, com si ella fos l'encarregada del pla de Rius. Davant d'això es farà, diu, soci dels fets consumats.

- Mira, quanta estels es veuen!

- Els d'allà no ho són...-diu l'home volgient ja, jugar net.

- Algú ha encès foc dalt les muntanyes. Volen que no ens sentim sols aquesta nit.

Bruc es dona al trobar-se Leda als braços. Vol tenir encara un da-

rrer pensament honest pels homes que vetllen muntanyes enllà esperant i diu, prenent la testa gloriosa de Loda enamorada, dirigint-se a Rius IIIer:

- Dispensa'm!

- De què, Bruc?

- De res...et trobo diferent d'ahir. D'ençà que vas v stida et trobo més maca que mai....Jo...jo si fos honrat ja hauria d'haver marxat... La meva estada et portarà, ho pressento, mal-de-caps en gran...

Loda el mira tan apenada, que Bruc rectifica.

....I veig que no marxarè, passi el què passi.

- Passi el què passi...Ja no vull sentir res més., passi el què passi...Què hi fa si ja em tens teus el meu cor i el pensament i tota jo.

- Ho dius de debó, Loda?

-T'ho juro. Ben jurat.

- Així si jo fos dels altres, si jo fós...

Una mà se li posa a la boca i li priva de dir res més.

- Només tu, Bruc. Tu ix i res més,

I l'enviat especial claudicà amb totes les de la llei. Després de la mà són els llavis, aquells llavis incomparables, que se li posen a la boca. I ja no hi ha Rius IIIer, ni la resistència, ni el jurament del foc, ni res. Era la nit de l'assalt del rei Desitjat, però era la nit de l'amor de la reina i d'un enviat especial per a destronar-la. El món va així.

- La nit és freda, Bruc...No baixem, ara. Farem un foc aquí per a nosaltres dos. Ens estimarem vora el foc.

L'enviat ja no es capfica més. Ja veu que ho arreglarà tot la reina Té un darrer dubte quan Loda va a encendre aquella foguera privada.

- No!

Loda el mira amb ulls brillants. Sonriu.

- Loda, estimada, foc!

Un foc, encès per mà de reina, no és un foc com els altres i ben aviat flames reials pugen cel amunt més respàndents que les demés. Loda, si a les fosques era, s'endevinava bonica, il·luminada amb aquell foc que havia de tenir conseqüències notables, era d'una bellesa irreal, prodigiosa, adorable, total.

- Mira...els llums que no eren estels s'han fet més grossos...Han vist el nostre foc.

- Loda, ni mai l'haguéssis encès aquest foc, però si ja està encès, encès està...He ajudat a perdre't, però amb foc o sense i si aquest fos el darrer moment de la meua vida et diria el que ara et dic... La meua vida, estimada, ets tu, tu i res més...

- Si això és així, què hi fan les conseqüències d'aquest foc que no sé quines són...però en tinc prou en saber que tu m'estimes tant com jo a tu que em pensava que no podia ésser. L'amor de tota una vida me l'he guardat per a tu, Bruc, estimat... Mira, plora...

Un amor que es faria immortal mudà la nit i dos éssers, petits a l'espai, s'agegantaren omplent un món...

La matinada els trobà encara mirant-se els ulls, temerosos de que tot allò no fos real. Bruc que volia estar més enamorat que Loda, feia tot quan podia per aturar el temps. Fou la reina, el sol ja sortit, qui digué:

- Hem de baixar...Ja no trigaran les tropes a tornar de maniobres...

- Tropes...maniobres...Tan bonic que era tot fins ara, i ja s'ha acabat.

- No. Si hi ha justícia, ara comença.

Estones més tard la balconada de palau presenta l'aspecte de les grans solemnitats. La reina Loda voltada de part del govern, la presideix. Bruc figura entre els convidats de pes. Loda de tant en tant

prova d'acostar-se més a Bruc. El troba massa lluny. Té por de perdre'l. Prescindeix del petit protocol de la Cort, se li planta al costat i li diu a l'orella que té més a prop:

- Estàs content, estimat?

- Sí.

- Te'n recordes d'anit?

- Me'n recordaré sempre més. I passi el què passix jo seré teu fins al darrer moment.

- Passi el què passi...anit ho vam dir moltes vegades. Deixa'm dir-te estimat una vegada més...

Se sent un gran xivarri entre la gent dels carrers que donen a la gran plaça. Bruc està literalment espantat. Qui farà l'entrada, les tropes de Loda o els homes de Rius IIIer? Ella se sent innocent. Es la reina que ho ha fet tot, pensa.

- Què= tenen, ara? - diu algú del balcó.

Tan aviat se senten crits de joia, com xiscles d'espant. Hi ha desorientació a la balconada reial. De cop entra algú que s'obre pas fins a la reina.

- Loda...Els homes!!!

La reina es mira a Bruc amb un mirar nou. Torna a tenir el mirar de reina. Li allarga una mà i diu:

- Adéu?

- Mai!

- Doncs desfilí qui desfilí!

I Loda anava vinguent cada vegada més blanca a mida que la desfílada enemiga anava baixant "Camí de les Dones" avall amb Rius IIIer al davant seguit de tota mena de generals i gent d'armes. Ni un gest d'impaciència, ni un intent de rebel·lia, ni una acció de desesper, ni una llàgrima. Era el perdre d'una reina d'aquell temps.

- Fugim?! - diu algú.

-

- Quietes! - manà Loda -. Jo encara hi sóc!

Quan la gernació femenina es donà compte de debó de com havien anat les coses, dubtà uns moments. Uns moments, només. Totes les que fins feia poc tenien banderes als balcons i s'esperaven per a llençar flors a l'exèrcit nacional, es tiraren al carrer esperitades cridant visques i petonejant a tot petonejar als guerrers de Rius Iller. Aquest, estones més tard, deia, voltat del seu estat major, a la reina, en el saló del tron:

...i jo que havia perdut tantes vegades, que ja en lloc de dir-me el Desitjat em deien el rei perdut, aquesta vegada he guanyat.

Loda escoltava, dreta a poques passes del rei vencedor qui de tant en tant feia el seu discurs mirant a terra. Ja no l'acompanyava ningú de les que feia poc formaven part del seu formós govern. La seva bellesa, però, no l'havia deixada. Molts dels acompanyants de Rius assistien a l'acte amb els ulls tancats. Tenien por que si es miraven Loda, Rius hagués fet feina en va.

...-Això vol dir que qui mana aquí ara sóc jo, som nosaltres. Ja no hi ha País del Nord i País del Sud. Ara tot és un País, el nostre. I la llei, la nostra llei. La llei dels homes. I la llei caurà damunt qui havia volgut canviar el curs normal de la societat. Sé que et dono un disgust, però com tu saps poques vegades els que perden estan contents...

- Si jo no hagués rebut, Rius, ereu ben poca cosa tu i els teus homes per arrabassar-nos el poder. Tu saps que el nombre dels teus desertors creixia cada dia. Més dec dir-te que ho i ocupant tu el meu lloc i els teus generals els llocs dels meus, no hem perdut. Us ho penseu. Escolta bé, Rius: Temps a venir al món serà tot nostre i els homes ho faran tot per a nosaltres per més que d'aquesta guerra hàgim perdut una batalla. Escolta bé, et dic: Ens has vençut militarment, però no en altres camps potser més importants. Per a no-

saltres, els vostres descendents robaran, mataran, declararan guerres, genicidirán...Veus aquestes cames?

I la ex reina, però reina encara pel gest, el posat, l'oratória i les cames, feu convergir dotzenes d'ulls als seus magnífics i reials genolls.

-...Veus aquestes cames? Donca ai de vosaltres tant com per a mirar-les feu la cara que feu tots ara! Ets un vencedor temporer, no en dubtis. Nosaltres serem el centre de l'Univers i gràcies a nosaltres tindreu, herois, màrtirs i savis.

Algú, aquell algú que hi ha sempre a tot arreu, aplaudí al sentir les darreres paraules de Loda.

- Contra tu, Loda, ni contra les teves cames, no hi tinc res, però contra el cap d'Estat enemic, l'hi tinc tot. Has perdut. Paga.

- Pobre Rius...Creus que si no m'hagués perdut, o guanyat, per Bruc, el teu Bruc, els papers serien els d'ara? I si el teu Bruc m'ha tret la corona m'ha donat quelcom que ja, per mi, val més, l'amor. L'amor, Rius IIIer. que ha nascut i ja no morirà mai. I ai d'aquell que una vegada o altra no el senti. Plany-lo.

- Loda, ara és hora de passar comptes, no de festejar! No et vull matar perquè allò que volia ja ho tinc...No t'empresonaré perquè els escarcellers haurien d'actuar tapats d'ulls...però sortiràs del país. I sola!

La reina vegé el món ennegrir-se. Perdre la guerra, ja era perduda, però perdre a Bruc...Pensa agenollar-se, ella, tota una reina, als peus de Rius i dir-li que no vol res, ni joies, ni serventes, però que vol un home, el seu home!, quan entrà Bruc autènticament reconvertit en l'home de qualitats excepcionals que li valgué que el rei li confiés la caiguda de l'imperi de Loda.

- Rei - digué -: Aquesta dona és meua! És el premi del que he fet per a tu...I sàpiga-ho ja, ella fou qui tregué el seu exèrcit de la

ciutat; ella fou qui encengué la foguera de la llibertat... ella i no jo que per ella em vaig oblidar de tu i de que al món fossis. Jo, rei, em vaig deixar omplenar d'ella i cent vegades que m'hi trobé me'n tomaria deixar omplenar...Mira-te-la bé...és l'amor viu, palpitant, contra el que no hi ha res que hi pugui. ..Si la treus a n'ella treu-me també a mi perquè els dos ja serem igualment un de l'altre tant si estem junts com separats...

- Què en faria jo ja d'un home així...Foteu el camp! - diuen que va dir Rius IIIer.

- Majestat, la gent espera un discurs. Piquen de mans al defora...

El rei Rius surt a la balconada acompanyat de la gent de grau. Se senten crits i aplaudiments a l'engran.

- Ciutadans: - se senti.

Loda i Bruc resten sols agafats de mans, mirant-se. Durant uns moments no poden fer res més. Loda surt del saló del tron sense tornar la vista endarrera. Camina mirant-se Bruc...

Estones més tard són al Mur de la Calma on encara hi ha el vaixell que portà a l'enviat especial, ancorat. Hi pugen.

- Cap on anirem?

- No ho sé, Loda, però anant amb tu tots els camins menaran a la glòria...

La barca llisca, airosa, mar endins. La vela era molt més blanca que quan arribà. Se'n digué, sempre més la barca de l'amor, d'aquella barca que tants l'han cercada i tan pocs l'han trobada.

Es clar, estimada Gràcia, que aquestes històries d'amors especials, nets, sense trampes ni descomptes, no són amors de cada dia. Són amors de molts pisos damunt els amors corrents, de llit i prou. Encara que si ho hem de dir tot, el llit també hi entrava en els amors especials sinó com a subjecte, sí com a complement directe, ja veuràs. L'amor físic és una decoració, un ornament, una rima de l'amor de les altures. És com la flor que es posa a la cabellera una noia bonica, és com posar un test al balcó, una cortina a la finestra...l'amor amor en surt reforçat,hi surt guanyant...I és que d'amors n'hi ha d'haver de tots, com de violinistes. Tothom el pot tocar el violí, però no cada dia surten genis com Ysaye o Sarasate. Si tothom s'estimés con Rau i Lia, Muriel i Fol, Loda i Bruc, el món seria ple de Dants i Wagners, Jaume s Conqueridors i Generals de Gaulle, i tampoc seria massa normal...N'hem contat alguns d'amors a l'abast de gent sense mèrits absoluts. N'hi afegirem alguns perquè vegis que els atlants, si bé comptaven amb amors de gran volada, també eren ciutadans d'amors vulgars com els que es practiquen a Stalingrad, a Oslo o a Vídreses...

Marc i Lena s'estimen.

- M'estimes?

- Sí, però el pare no ho vol...

- Ho vols tu?

- Sí...

- Doncs jo també. Ja som el doble del teu pare. On és la democràcia!

I Marc feu la primera revolució amorosa, o una de les primeres, i s'emportà Lena bosc enllà. Són els resultats de contradir els que s'estimen.

Salvador Mariscal era viatjant. Passava dies venent pells fora de casa. La senyora Mariscal tenia, segons deia, una gran por de que-

dar-se sola a casa quan tenia l'home fora. Tot s'els que tenen por donarien sense cap mena de dubte la raó a la senyora Mariscal al saber que quan tenia l'home de viatge es feia acompanyar per l'ajudant del jutge, al qual li feia molta pena la por de la senyora Mariscal. Algú ja ho havia vist que quan Mariscal era fora l'ajudant del jutge feia hores extraordinàries a casa del viatjant.

- He vist l'ajudant del jutge entrar a Can Mariscal...

- Es que la senyora té por, sap...

- Ah...

I una nit Mariscal tornà de viatge abans d'hora i trobà l'ajudant del jutge en situació de no poder negar res, i en el moment que deia:

- Encara no et passa la por?

Llavors foren dos a tenir por: la senyora Mariscal que en tenia sempre, i l'ajudant del jutge que en començà a tenir davant l'entrada no prevista de Mariscal.

- També m'ho podies haver dit que el teu home arribava avui!

- I jo què sabia amb aquesta por que tinc quan ell és fora...

Mariscal se l'agafà molt malament aquella manera de fer-se passar la por que tenia la seva dona, i feu dues baixes definitives. Foren les primeres que es van inscriure en el llibre d'or de les variacions amoroses...

Amb els derivats amorosos n'hi ha que en moren i n'hi ha que en viuen. Espoleta era dels darrers. S'hi guanyava la vida. La vida, ja en temps dels atlants tothom se la guanyava com podia. Espoleta oficialment era molt mal vista, però a casa seva, per una cosa o per l'altra hi passava tothom. Les forces vives, que també hi passaven, d'amagat, però hi passaven, es queixaren al govern el qual tampoc era net de culpa. I el govern que sempre vetllava, deia,

pel bé comú, va prendre una decissió que hauria d'haver estat molt aplaudida.

- ...I ara és de molt mal arreglar això. Aquesta noia té una clientela i sembla que no sap fer altra cosa...Després si hi passen republicans, monàrquics, reformistes i conspiradors, mira, que pagui contribució i de moment que no se'n parli més.

I, al voltant de la disparitat de criteris del binomi home-dona tingueren lloc infinites històries que no han acabat mai. El binomi es convertí en trinomi i en altres variants. Vingué el matrimoni, però vingueren l'adulteri, la bigàmia, els cinturons de castetat, i el divorci, les reunions de negoci i els pisos extres. Gairebé totes les històries d'abrics de pell, joies i tartanes amb molles de ballesta són de mal explicar, tant ara com en temps de la nostra Atlàntida. Això vol dir que malgrat els avenços industrials, arquitectònics, nàutics, aèris, socials i econòmics, aquell binomi passa pels mateixos problemes de l'avior i en són protagonistes de Càmares de Comerç a navegants, de diplomàtics a farmacèutics, de Sindicats a barbers, en fi n'és tot el cens de protagonista. Ara, quan l'amor és amor, del d'abans de la guerra, la llista de practicants és cada dia més petita...

INTERVAL

Troben un salt en la història. Passà una època, que no passà res. La gent neixia, aprenia a caminar, posava dents, enraonava, es rentava la cara, emmalaltia, uns arribaven a vells, altres es morien abans d'hora. Uns treballaven, altres, savis, no...uns s'ho gastaven tot i se la passaven bé, altres estalviaven i es feien cases i compraven cavalls i vaques. Sí, ja hi hagué alguna relliscada de noia, algun ministre desfinestrat i una epidèmia a les provincies del Nord, però allò que hauria estat, a criteri dels historiadors atlants cosa de lletres grosses a les històries hauria estat una relliscada total de noies, una desfinestració ministerial en massa o una epidèmia general. Fou, doncs, una època de quietut universal. I, en lloc de servir de mirall al món, el món deia que una època que no passava res no valia la pena d'ésser època. El poble no volgué veure res extraordinari en la vinguda anual de la primavera, que els perers fessin peres i que el sol sortís cada dia. Es trobà tot això natural i els preguntats responien que la cosa anti-natural hagués estat que la primavera no hagués vingut, que els perers no fessin peres i que el sol no sortís. I s'anava fent, que s'ha descobert que és una gran cosa, es vivia en pau i no hi havia odis, envejes ni presons. Davant aquell estat de coses els legisladors, amb molt bon encert, deixaren de fer lleis que fou la manera de que ningú deixés de complir-les. Els militars, inactius, criaven aviram, i els reis deixaven sovint les corones al caleix i se'ls veia com un ciutadà més, moltes vegades menjant una truita a l'ombra d'una pomera. Fou en aquella època de pau que s'inventaren els orfeons. Naixia el folklore. I ja veus, estimada Gràcia, tan bé que es vivia i s'hi hauria pogut viure, i les semifuses foren la causa de que les coses es tornessin a complicar. La gent es tornà filharmònica i a cada barri primer i a cada poble després es fundaren cors. Quan venia el bon temps

els cors es feien interurbans i els cants deixaven parats als espectadors que no es perdien nota. A Sort, el cor comptava amb un solista formidable que era l'orgull del poble, els tres-cents habitants del qual s'haguessin deixat metar per aquella flor de cantaires.

- A la Plana poden tenir dos batlles en lloc d'un, a Puig Rosat un pont més llarg que el nostre, a Nestral les dones més grasses i a Vilarnau aigua mineral, però qui és que té un cantaire com el nostre! - deien els de Sort així que en tenien l'oportunitat.

I fou en una de les sortides del cor de Sort que vingué el conflicte.

- Ens han robat el tenor! - digueren al veure que el famós solista no tornà amb els demés cantaires.

I ja va estar. Es va declarar la guerra a tots els pobles on havia actuat el cor de Sort. Aquells tres-cents habitants de Sort, gent normalment pacífica, per a venjar la robada del solista es convertiren en un exèrcit exterminador.

- Nosaltres potser no trobarem el nostre home, però ningú cantarà mai més a gust en tot el país! - deien els de Sort entrant a sac i destral pels pobles de la rodalia.

Aquella contesa passà anys més tard, quan es tornà a escriure la història, a les planes de la mateixa amb el nom de "La Guerra del Tenor". Ja veus el disgust que portà el folklore. Ens hem de retindre d'aguantar, quan no ens porten el diari, ens trepitjen, ens venen a cobrar la contribució, ens festegen la dona o ens roben un tenor. Si no ho fem així poden succeir coses que no s'hi comptava... El tenor, preguntes? A pocs dies del rapte feu un gall com una casa de pagès en un concert privat, perdé la veu del disgust i ningú, al no cantar es recordà mai més d'ell. Però la Guerra del Tenor durà anys i anys. Feia temps que no h'hi havia haguda cap i la gent no es deixà perdre l'ocasió de batre's una vegada més.

GRAM, NAVEGANT

Gram no figura en les planes d'amor i amoretos de la història. Ell ja en tingué un d'amor i ben particular tanmateix: S'enamorà de la mar. Nasqué vora el Llac de les Aigues Vives, segons sembla d'una manera ben especial. La seva mare fou Junya, la qual vingué al món als joncs de la riba del Llac. A més de néixer-hi vora l'aigua, Junya hi passà mitja vida. Hi jugà, s'hi rentà, hi ballà i hi festejà. I quan arribà l'hora de comprar Gram aquest estigué ben a punt de sortir de sota aigua. No és estrany, doncs, l'afecció a estar en remull del nou vingut. Quan el treien de vora l'aigua plorava fins que l'hi tornaven i Junya no podia suportar que el noi li plorés i, com que Gram a l'hora de caminar feia vaga general, Junya decidí, molt ben decidit, a no ensenyar-li de caminar, que mai n'aprengué bé, i a ensenyar-li a nedar. No caminava, però als dotze anys escassos ja travessava nedant la part més estreta del Llac. Cresqué amb una sola cosa al cap: l'aigua. I prou. Ni jocs, ni guerres, ni noies, ni res. Adolescent tot just trobà la manera de passar dies seguits sense sortir de l'aigua: anà buïant un tronc d'arbre fins a donar-li exteriorment, forma de peix. I fou feliç per primera volta. Més endavant es passejà pel Llac a cavall del seu peix sense ajut de les mans. Dos troncs polits en forma de cullera donaven moviment al seu navili. S'acabava, senyors, d'inventar la navegació.

Unes setmanes després de la gran descoberta, Gram feia amb una cortina de joncs una mampara pel peix de fusta i aquest ja es movia sense que la tripulació hagués de remar. La navegació seguia la seva marxa triomfal.

L'anomenada de Gram s'escampà i el mateix rei experimentà desig de veure el navegant. Dit que li fou el desig del rei, Gram digué

que ell no es movia de l'aigua i que si el rei el volgués veure que s'arribés al Llac de les Aigues Vives que potser no l'havia vist mai. Hi ha reis de tot, al món, i aquell baixà al Llac i contemplà des de la riba les filigranes a rem i a vela de Gram. I una gran idea s'anà forjant al magí del rei i vegé l'aigua plena de veles i de vaixells portant-hi els seus homes dins. I un pensament li sardanejava encara que el rei no l'acabés d'entendre...Marina, Marina, Marina de Guerra, deia el pensament. Sí, Marina de Guerra, raonava el monarca, però què vol dir Marina de Guerra...

I succeí que en una de les incursions dels homes guerrers del rei mariner, arribaren a la mar que mai no havien vist i sentiren primer, al veure la grandària, una mena d'espant, i de meravella més tard. Tots pensaven a cop que si la mar volgués ho negaria tot. Hi portaren el rei a veure la mar el qual de moment, s'espantà com tothom, però era rei i feu tots els possibles perquè la gent no li conegués l'espant. Després aquell pensament de temps endarrera li tornà a voltar pel cap insistentment ...Marina, Marina, Marina de Guerra...I el rei mariner es recordà de Gram i decidí mostrar-li la prodigiosa descoberta. Li tingueren de portar a cavall a Gram a vora la mar ja que en plena joventut desconeixia encara quina cosa era caminar bé. Quan Gram vegé la mar caigué de genolls a la sorra. Per fi, vençuts tots els recones del Llac de les Aigues Vives, tenia al seu davant l'aigua que ell havia somiat alguna vegada, inacabable, viva, lluminosa, forta, fonda...

- La meva gent i jo -digué el rei-, diem que el món s'acaba aquí, que d'aquí no passa ningú perquè hi ha l'aigua...Com es pot saber si hi ha res més darrera aquesta ratlla blava?

- Anant-hi! -conestà Gram.

- Com?

- Doneu-me un vaixell prou gros i us portaré terra de l'altre costat de la ratlla...

Tot el temps que durà la construcció del vaixell, Gram el passà de dies i de nits, contemplant l'espectacle per ell únic de la mar en moviment. Allò, allò era aigua de debó! I ell seria el primer de passejar-se per aquelles aigües verges que no tenien fi. Hi nedà i s'hi trobà com el peix a l'aigua, en resseguí cales i puntes i, enamorat ja de la mar dormia amb ella cada nit. I fou ja tant de la mar el pobre Gram, es feu tan amant dels seus laments, dels seus esvalots i de les seves manyagueries, que acabà entenent perfectament el llenguatge de l'aigua, que ja és entendre...

Temps més tard, restava llest el més gran i airós vaixell que mai els homes havien vist. Les mans més delicades, i per ordre reial, brodaren la bandera que voleiava airosa dalt del pal de la nau. La vela era de teixit de joncs secs, i un tercer rem faria la feina del timó que llavors, és clar, ningú no sabia quina cosa era. I fou el propi rei qui esbardellà contra la proa de la barca una gerra de mel en record de la diada. I un matí de juny que convidava a tot, Gram es feu a la mar emproant la misteriosa ratlla blava. L'acompanyaven sis valents afanyosos de conquerir per a Terra Nova el què hi hagués enllà de la ratlla. Eren, segurament que ningú coneixerà els seus noms, però ho eren, Mita, Messeguer, Dronís, Pardal, Anticó i Picorell...

Totes les hores d'un dia s'escolaren i la misteriosa ratlla blava es mantenia sempre a la mateixa distància del nas de Picorell que per estar vigilant a proa era el que la tenia més a la vora. I vingué la nit. I el vent hi enforà a nau i mariners. Sis, dels set tripulants, s'adormiren pensant que l'endemà tindrien noves platges a proa. Gram no s'adormí, de por precisament de trobar terra ja l'endemà.

I en essent l'endemà sortí un sol molt vermell i ni es veié la

terra que havien deixat ni la que havien de trobar. Només la mar i prou. I ja, miréssin on miréssin, la misteriosa ratlla blava els voltava de tots costats. La tripulació començà a encanyonar fort, i algú ja deia que a n'ell l'havien embarcat per força. Gram, al timó, deixava dir. Només escoltava l'agua de la que sempre n'aprenia coses noves. I era feliç veient-se voltat d'aigua. En fou durants uns dies malgrat tenir la majoria de la tripulació a l'oposició. Ells podien estar a l'oposició, però ell portava el timó, manava. Hi eren en va tan com ell portés el governall....I la felicitat vingué de nou pel Navegant al trobar un temporal. Allò era nou. El vaixell tan aviat pujava com havien de pujar més lluny els preus del carburants, com baixava a profunditats abissals. La tripulació en pes demanà per a tornar en terra o baixar...Gram pensava que amb paraules no s'arreglaria res i seguia callant, esperant...Fou una espera d'hores en mig d'un mar desfermat i una tripulació esperverada. Mai s'hagués pensat aquella tripulació que s'hagués pogut espantar tant! Un cop de mar s'emportà la vela i el pal que l'aguantava que ja no la pogué aguantar més. Noves onades ocasionaren noves baixes. Desapareguéren una gran part d'obra morta i tres-quartes parts de tripulació que desaparegué amb la confiança que la por s'hauria acabat. Arribà un moment que del vaixell en restaren només dos socs mal lligats i Messeguer i Picorell que organitzaren un motí per a suprimir l'Almirall el qual segons ells tenia la culpa de tot. Però la cosa que hagués estat un joc de criatures en terra, fallà en mar perquè Gram a l'aigua era invencible. I mentres els sediciosos passaven l'estona amb els ulls tancats abraçats als dos extrems de l'únic pal que restava del vaixell, acabaren, quan la por els deixava un moment lliure, adorant al Navegant el qual imperturbable seguia dret al mig del pal i somrient. Fins que el temporal plegà potser al veure que amb un Almirall com aquell no hi havia, de moment, res

a fer. I vingué la calma. L'endemà la mar semblava que no hagués trencat mai cap plat ni cap vaixell. Un sol gloriós arrancava milers de llusissors a l'aigua llisa, callada i bona noia. I no es veia encara altra cosa als milers de punts cardinals que té la mar quan no es veu terra, que aquella ratlla blava que motivà l'expedició.

Sí, tingué un final aquell viatge. Una tarda un vol de gavines saludà xisclant el gran periple de Gram. Aquest es desencantà. La terra era a prop. A les tres hores de l'alada salutació aparegué al lluny, gris-blavosa, una costa. Quina? Per uns moments Gram tingué la gran alegria de pensar que amb els tomballons del temporal tornaven al lloc de sortida i podrien tornar a emprendre de nou el camí fet. Al desembarcar, però, veié que la terra que tocaven era desconeguda. Messeguer i Picorell es posaren a saltar i ballar damunt la sorra de la riba per a convèncer-se de que la terra era real. I s'agenollaren davant Gram, li besaren els peus i li digueren que era el millor navegant de tots els temps. Aclariren, però:

- Ara que nosaltres, estimat Gram, tornarem per terra!

I fugiren platja amunt perdent-se entre un bosc de palmeres que brodaven en verd el final de la sorra. Gram restà sol i s'adormí amb els peus a l'aigua...

El nou país el rebé com a rei de la mar. L'ompliren d'honors, li feren proposicions per a quedar-se amb ells...Li demanaren que digués el que més li abellia...

- Un vaixell! -respongué Gram

I sí, li'n feren un que per a molts era una glòria mirar-lo. Per a Gram la glòria fou embarcar-s'hi. A l'hora de marxar, quan el famós marí contà que a la mar hi havia temporals que s'emportava la majoria de la tripulació, li regalaren sis parelles de negres, que en tenien a desdir, junt amb estria de cuina, canaris, flors i un sabre del rei....La tornada fou una travessia sense baixes. Gram

arribà amb negres i tot i rebé tots els honors que en aquell temps es podien fer, per tercera vegada. Les autoritats li preguntaren què volia en premi de la seva proesa. I repetí la contesta:

- Un vaixell...però si potser una mica més gran...

Ell era nevegant i un navegant té l'obligació de passar la vida embarcat. I Gram la hi passà la vida embarcat. La darrera vegada que s'embarcà no tornà més en terra. Ho feu sol i d'amagat. Ell ja no podia viure més, havent-la provada, fora de l'aigua. I diu la llegenda que aquell vaixell no tocà més terra. Fou vist alguna vegada vora diverses costes acompanyat d'un estol de sirenes que li cantaven cançons a totes hores. Segons la llegenda, cada cop que Gram es deixava veure, la vela del vaixell era més blanca...

A Terra Nova, amb el temps, constuïren nous vaixells i, a copia de negar tripulants la gent aprengué una mica l'art de navegar. A Gram, encara que no hi fos el nomenaren ministre de marina honorari. I aquell rei que quan conegué Gram pensà sense saber perquè en la Marina de Guerra, fou el primer en tenir esquadra i així que pogué omplenà les naus de canons. Tan bon paper que haurien fet les naus portant gent a passeig i pescant...Hi posaren canons. Els que ho feren primer digueren que ells n'hi posaven abans que n'hi posessin els altres. I tot fou començar...

Els negres que portà Gram del seu primer viatge foren, de moment, molt ben rebuts.

- Sap, a casa tenim negre. Ho fa tot ell...- ja deia algú.

Efectivament els negres treballaven per tres. O ells treballaven molt o al país els que no eren negres treballaven molt poc. Els negres treballaven, callaven i es reproduïen en proporcions desconegudes. Any més tard, aquelles sis parcel·les havien ennegrit una part de país i es trobaven negres pertot arreu. La gent sabia que treballaven molt i tothom volia negre que no cobrava, treballava i callava.

- Ho veig molt negre tot això! - es comentava un dia a les altures.
- Torrem-los.
- I qui treballarà , qui ens farà les guerres, d'on treurem minyones.
- Matem-los!
- Ens trobarem en el mateix cas que tornant-los.
- Doncs què fem?
- Què fem, què fem...Fins ara n'ereu partidaris perquè treballaven com negres...i sense cobrar.
- Es que de la manera que van no trigaran pas massa a ésser més que nosaltres.
- Així treballaran més.
- Però són negres...I ara que n'hi ha tants es veu més...
- Ho seran sempre més. No es poden descolorir...Mira, de moment, que segueixin treballant de franc. En aquest món uns hem nascut per a menar i altres han nascut per a creure.
- I si no volen creure?
- Garrotada!
- I quan siguin més que nosaltres?
- Les garrotades canviaran d'esquenes...

I en tingueren un cap a lligar a Terra Nova amb els negres. Tan com treballaven, callaven, es reproduïen i prou, la cosa no fou massa forta. No és que fos obligació, però pegar a un negre era més aviat ben vist. De moment els negres rebien i seguien callant. Sabien que si s'hi tornaven se'n podien fer la pell la qual encara que fos negra tenien tot el dret a estimar-se. No tenien dret a res, ni a queixar-se. I seguien callant, però reproduint-se. Era la seva arma, es veia. Quant els que no eren negres se n'adonaren isolaren els homes de les dones. Fou la catàstrofe. Els negres, que durant anys ho resistiren tot callant, al quedar sense dones s'ho jugaren tot. Arribà el moment, abans del temps previst, que les garro-

tades canviaren d'esquenes. I si treballant havien valgut per tres, una garrotada negra, per recobrar les dones exiliades, valia per deu. No, no s'hi pot jugar amb els misteris de la reproducció...

I posats a pegar, ells que sempre havien rebut, no tenien aturador. S'envalentonaren, al veure els efectes d'una garrotada i segestraren dones blanques com si s'hi guanyessin la vida.

- O ens torneu les nostres o ens quedem amb les vostres! - digueren.

El govern es reuní a correuita que la cosa s'ho valia.

- Tornem-les-hi, tornem-les-hi!

- Bé, parlem-ne, primer. I després d'haver-les-hi tornades? Ja heu vist aquesta gent com pega!

- Doncs fem alguna cosa més que tornar-lis les dones... ~~ide~~ jo. Potser se n'havia fet un gra massa de fer-los treballar i prou... Jo, ho confesso, era dels que creia que encara se'l feia un favor de deixar-los treballar. Perquè en són, de negres... Però un negre amb un garrot a la mà...

- Es que no hi tenen dret a tenir garrot!

- Toquem de peus a terra, senyors. Avui tenen garrots, no en poden tenir però en tenen. Un altre dia poden tenir altres coses. S'hi ha d'estar bé, creieu-me...

Quan els negres, llavors hi eren, tingueren les dones propies, conservaren les blanques i passaren comptes. I no les tornaren fins que pogueren respirar sense demanar permís, dormir sota teulat, cantar, i percebre un jornal-base. No s'atreviren a demanar res més...

I l'historiador atlant ho posà com a suggerència allò de retenir les dones blanques per a obtenir reconeixements mínims fins que fossin més de debó, que ja hi anaven en camí, i definitivament les garrotades canviessin d'esquenes...

EL CAS D'ESPIRIDIO

-...i la vostra fi s'acosta. I, com sempre, fareu tard.

Era Espiridió que parlava. I parlava sol en el seu retir d'enllà de les muntanyes, vora una cova Verda d'eures i molla de degotins d'aigua invisible, dessota arbres centenaris, altíssims i enfullats que veien els núvols de molt més a prop que els homes.. Els seus oients eren ben especials: aimis que arrinaven fent salts-mortals de branca en branca; guineus orella-dretes i mal perfumades; àguiles reals, d'ales immenses i pics corvats i seriosos; falcons de picat contundent; cèrvols carregats de banyes, que escoltaven sense parar de remugar com si sempre tinguéssin herba fresca a mig canyó; senglars de pell dura, rumflaires i amb cara de poques amistats; llops carregats d'àpats endarrerits, amb la llengua fora i tremolosos sempre amb por de fer coses que no havien de fer; conills tot orelles, de nas petit i sempre en moviment....i com a teló de fons harmònic, tots els petits cantaires del bosc, els quals quan Espiridió feia una pause, mudaven el congrés amb tota mena de cants sense solfes ni directors...

I és que Espiridió hagué de deixar la companyia dels homes perquè ho pressentia tot. Sense tenir-hi cap culpa havia nascut amb el do sobrenatural d'endevinar l'esdevenidor, de la mateixa manera que hi ha gent que ha vingut al món per ésser general, músic, banquer o guàrdia-civil. Ell es convertí en endevinaire sense cap senyal prèvia, sense me's ni més, sense haver-hi estudiat. Sembla que el començaments forent aquests:

Una tarda d'estiu Espiridió, encara joveníssim, sortí a passeig amb uns amics. Anaven vora la mar que tenia un bon dia i era tota ella un estany lluminós. I, de cop, Espiridió es mirà el cel, net, netíssim, i digué:

- Demà plourà.

Els amics se'l miraren i seguiren conversant entre ells com si res no s'hagués dit. I l'endemà plogué. Tot el comentari que feu el món d'aquella primera pedra de la prova del geni que aquell home portava a dins, fou el que digué un dels amics de la passejada del dia abans.

- Mira, plou. Espiridió ja ho va dir que plouria....

La segona actuació registrada del neixent profeta passà, coses dels homes, tan desapercebuda com la primera. Espiridió era un gran aficionat a fer ninots d'argila. Una tarda posà a assecar al sol, davant d'on residia, la seva darrera obra: una lloba amb sis lloparrets de poca edat amb les menudes boques obertes vers les fonts de vida. S'a donà que havia fet un lloparret massa migrat i que els seus treballs tindria per arribar on devia per a treure profit de la prodigalitat de la lloba. Dos grapadets d'argila fresca posaria les coses al seu lloc i tothom estaria content. Quan sortí no pogué aguantar una reira. Uns desvagats que pujaven carrer amunt s'havien aturat davant l'obra d'Espiridió i, perquè sí, esmicolaren entre rialles les figures d'argila.

- Així us rebentéssiu! - fulminà.

I es rebentaren, sí, senyors, es rebentaren. Espiridió restà uns moments espantat, més quan li passà l'espant no en digué res a ningú i se'l guardà per a ell.

Tampoc es tingué en compte la tercera demostració que aquell ciutadà tenia per a predir el futur. Fou durant els disturbis de la Revolució de Febrer. Ningú no hi havia donat importància perquè la gent deia, i fins llavors tenia tota la raó, que una revolució vinguda a l'hivern ben poques coses podia fer... El fred, deien els entesos, ho mata tot, fins les revolucions. Un revolucionari estornudant és un revolucionari perdut, i un revolucionari amb abric i bufanda ja pot plegar. Una revolució amb cara i ulls vol un temps

que permeti passar les nits al ras sense preocupacions bronquials. Per a fer una revolució com cal es necessita gent al carrer i que hi pugui estar. Qui és que mobilitza revolucionaris plovent, nevant o amb tramuntana? Però una revolució revolucionària demana bon temps. En veritat ningú no pot fer amb garanties d'èxit una revolució-revolució amb paraigua, esclops i calçotets llargs...I fou tot just quan els primers revolucionaris revolucionaven al crit de "Vie-la la revolució" i que tothom es creia que la revolució no seria altra cosa que una revolució de crits, que el nostre Espiridió digué a un espectador veí:

- Això acabarà malament!

I hi acabà de malament. Els governants deixaren de governar, governaren els altres, es deixaren de pagar deutes, els diners i les senyores canviaren de propietari -per això, és clar, no calia cap revolució-, les presons s'obriren per a uns i se n'hi tancaren d'altres i començà la moda de canviar els noms de places i carrers que d'ençà de llavors s'ha vingut fent cada vegada que hi ha hagut revolucions.

-No artiu al carrer, que us refredareu...

Dies més tard els avisats es carregaren de pulmonies en bloc.

I Espiridió començà a preocupar-se. I es preocupà ja més quan una nit al circ deia, al veure el millor maromista de l'època fer equilibris a mitja maroma:

- Ara caurà!

I el maromista queia.

Intentà pensar-se que tot allò era precisament casualitats, que ho podia haver dit qualsevol altre i hagués passat igual. Però...

- Joan, vigila la dona. T'enganyarà.

Aquí la profecia començà a donar-li altres disgustos que els morals. L'amic Joan es sentí afès i feu un gran ull de vellut al profeta. Però la dona de Joan complí al peu de la lletra l'avís del ge-

ni. L'amic Joan que si bé fou enganyat era un home just, el feu a la seva dona aquell ull de vellut i anà a demanar disculpes a Espiridió.

- No planteu vinya, que vindrà la fil·loxera...
- Aquest ministre, fugirà amb les contribucions...
- No us embarqueu, que naufragareu...
- Deixeu-lo dir al govern...S'apujarà tot!
- No, serà noia...

I no s'errà ni de una coma. En tot quan predí. I Espiridió agafà por, agafà una por mortal fins de pensar. Provà, per a no fer-ho, de donar-se a la vida alegre i a la beguda, i fou en les cases de disbauxa i en tavernes on feu les seves prediccions més sonades i que li dongueren una fama que ja no l'havia de deixar. Tant com les seves prediccions no afectaven els convilatans o eren a llarg plaç, tot anava bé, però quan les coses predites eren de personatges locals i a curt termini allà foren els treballs pel pobre Espiridió, quan la gent s'aasabentà de combinacions de regidors, activitats nocturnes de jutges, capricis de botigueres i comptes de bankers. Acabà tinguent de fugir de la companyia dels homes que li feren la vida impossible prenent-lo per qui sap què. Vivia sol, únicament amb les seves profecies que regalava al món sense altra companyia que els arbres immòbils i silenciosos i els animals del bosc que acudien a escoltar-lo temerosos primer -els animals del bosc sempre pensen que quan hi ha un home a prop hi ha també ballestes o escopetes-, i enci sats més tard. Es veu que al món havien de passar moltes coses perquè Espiridió no podia donar l'abast. Profetitzava la nit i el dia. El seu estat de gràcia era permanent, constant, sense solució de continuïtat. Profetitzà les coses de l'Atlàntida i les de fora, l'època de la ginecocràcia, l'enfonsament del Continent, la fugida d'uns pocs vers altres terres, guerres, totes, guerres d'invasió, guerres de de-

fensa, guerres per a conservar la pau, pronunciaments, despronunciaments, amors i desamors, distadures, reformes, ruptures, enredades generals, assassinats particulars, col·lectius...anades i vingudes parlamentàries, robots, la re canització del món i la distribució final d'aquest en dos bàndols ambdós amb fórmules definitives per a donar als homes la felicitat absoluta que mai no vindria ja que, deia Espiridió, ningú et donarà mai res si no t'ho guanyes...Fins s'atreveix a predir la darrera plana. Aquí s'acabà Espiridió. Durà allò que duraren les seves prediccions. Si predí la fi, què més podia predir? Amb això hi estan d'acord tots els seus cronistes. Pronuncià ja amb un fil de veu una de les darreres converses que s'escoltaren de la raça humana.

-...I, nois, això s'acaba.

- Voleu dir?

- No hi podria pas haver un mal entès? N'hi han hagut tants durant segles...Qui ho diu que s'acaba, el govern? Malfieu-vos-en.

- Això s'acaba, dic. Almenys s'acabarà aviat. Què voleu que hi fem més aquí? Quants anys fa que vivim...Anys enllà les senyores cantaven la glòria d'haver vingut al món. Ja heu vist com són les senyores, ara? Qui és que faria, per elles, avui, cap disbarat? Els homes han entrat per camins que mai no deuriem haver seguit. Han cregut trobar la trampa de tot, han fet astres artificials, han remogut l'harmonia de l'univers, han creat màquines per a tot i per a tothom...Un ou ferrat fa temps que és un misteri, com les cuines i les llevadores. Vivim de menjars de llauna i ens hi hem tornat...Exèrcits de robots fan la feina de milers de productors que ja no produeixen, sense por de peticions d'augment de jornals, de vagues...Hem arribat al cap-damunt. Nosaltres mateixos ja tenim més metall a dins que carn, ossos i vísceres. Anys enllà, la gent, aquella gent tan bescantada pels savis

d'ara que en diuen anacrònica perquè eren feliços cantant vora la mar després d'un plat d'arròs negre, que gosaven sentint un bon tenor i que ensalivaven si una dona al baixar una escala ensenyava un bon pam de pantorrilla, vivien amb gaies de viure i esperaven il·lusionats la vinguda d'una festa o el casori d'una filla, estrenar un vestit o declarar-se a la veïna. És clar que qui sap què es pensaven perquè tenien una dent d'or o una cama de fusta, això sí. I ara, ara en aquest aspecte ja ho veieu, jo tinc un cos d'alumini, tu un estómac de fibres, aquell un cervell d'irium, la teva mare un ventre d'aram i, molts, una ànima de cantir....Les màquines s'han mig menjat el poc oxigen que ens quedava i ⁶no anéssim amb piles a la butxaca i no corrísim amb pulmons artificials qui sap on seriem. I amb tot aquest progrés, jo envejo la felicitat dels de la dent d'or.

- Pare, pare! A l'Hospital ha nascut un noi de plàstic!

- Malaguanyada feïna, Freda. Anys enllà els diaris del món n'haguéssin anat plens de la vinguda al món d'un noi de plàstic, com quan es feu el primer trasplantament de cor, s'anà a la Lluna o s'acabà el petroli....Ara ja ni això ens mou. Ho trobem natural. Ara...ara això s'ha acabat. Miren!!

- Però...

I Espiridió no passà d'aquí. Ni ell ni les seves profecies. Al cap de dies d'anar mort, el món, que sempre sol fer tard, s'adonà a la fi de qui havia perdut i omplènà Espiridió d'honers, lloers i lloes. No ho volguéren fer en vida, però quan fou mort, li feren un enterrament lluit a més no poder...

DO. MÚSIC

Els personatges de renom floriren a l'Atlàntida com a molts llocs. Pertot hi ha algú que, en una cosa o altra, fa parlar d'ell. Hi ha qui es fa famós tocant la guitarra i qui se'n fa cremant jueus. A l'Atlàn-

tida només hi havien jueus rics i no se'n cremà cap. En altres llocs sembla que de jueu ric tampoc se'n cremà cap. Només es cremaren els pobres, com sempre. De músics n'hi haguéren molts i bons a l'Atlàntida, però parlarem únicament del primer, ja que els demás no feren altra cosa que fer variacions amb les vuit notes que inventà el nostre historiat.

Tothom neix com pot en aquest món. Do, va néixer cantant, i cantant passà gairebé la resta de la seva vida. Cantava amb la mirada, amb el gest, amb la boca, caminant...Igualava i fins superava el cant d'infininitat d'ocells i en temps materialista s'hagués pogut convertir en un reclam formidable. I fou cercant expressar sons que la veu humana no podia expressar i que ell sentia interiorment, que Do inventà el violí. El violí de Do tenia tres cordes fetes de tripa de xai, i la caixa de ressonància, de fusta polida, desdibuixava la seva forma d'anca d'atmetlla per tal de que l'arquet no hagués de patir per a passar damunt les cordes dels costats. Es consigna que els fils de l'arquet procedien dels cabells blancs de la vella Laitè la qual tenia tants anys com cabells, i de cabells en tenia moltíssims, i que sempre que algú portava a cap coses extraordinàries, se'l premiava amb cabells de la vella Laitè els quals eren considerats els millors cabells del país. Pere Gran, que salvà un ministre de la riera Verda, en tenia un arell, la senyora Madrenes que parí 30 vegades en tenia unes calces, i el rei, el rei és clar, en tenia un collar. I tota la fama que Do havia conquistat cantant, la multiplicà tocant el violí. Arribà a fer-se tan destre tocant-lo que fou sol·licitat en gran nombre d'aconteixements d'anomenada: als guerres abans de les batalles, als enamorats de casa bona, a l'inauguració del nou palau reial... Do feia literalment parlar el violí, en tanta de manera que quan aconseguí aquest grau de virtuosisme ja no parlà mai més..

- Do, bon dia - sentieu dir a un ciutadà al trobar al genial músic.

I Do, posant-se el violí dessota la galta responia amb aquestes dues notes: "Bon-dia"

Si la pregunta era:

- Què, Do, ja hem dinat?

La resposta era una nota curta, neta, precisa, clara. Aquesta:

-Sí.

I Do emprengué un dia el seu meravellós pelegrinatge per tot el país per tal de portar a tots els indrets les notes glorioses del seu estri sonor. En altres paraules feu la volta a Terra Roja en violí. Anys més tard s'hi faria en bicicleta, a peu, en tartana... Aquell romiatge quedà sempre més gravat en la història nacional amb lletres d'or. Amb les seves notes miraculoses feu veritables prodigis tals com curar-hi pulmonies, fer apujar els jornals, arreglar adulteris...

Una de les més sonades intervencions de Do fou quan morí la germana del rei, Berta. Berta agafà una malaltia singular. Perdé la gana. Començà a dejunar i els dies s'escolaven sense que Berta tastés res. És clar, el no menjar, ja en aquell temps, portava conseqüències fatals, sobretot pel dejunant. I Berta anava morint-se una mica més cada dia. Els curadors de més fama passaren pel llit, sense ficar-s'hi, naturalment, de la il·lustre malalta i després de provar debades coses i més coses, que la il·lustre malalta no prengué, adoptaren un posat i construïren una frase que segles a venir havia de fer un primer paper en el món de la medicina. Arronçaren les espatlles i digueren:

- No hi ha res a fer.

Un dels curadors, però, hi afegí aquests mots:

- I no li negueu res d'allò que demani.

I Berta, amb un fil de veu, el darrer o un dels darrers, com veurem, que li restaven, digué:

- Vull morir-me sentint Do.

I anaren corrents a cercar el famós violinista per a endolcir els da-

rrers moments de Berta.

Sorgiren, de l'arquet del músic, les notes més dolces i tristes de la solfa. L'Aria de la mort de Berta fou la peça musical on anaren a beure tots els músics que sortiren després de Do. Els assistents es sentiren transportats fora del món, damunt camins plens de llum on s'hi movien sense tocar de peus a terra com si tinguéssin ales...

- Més...-deia Berta.

I Do, donant-se compte del què s'esperava d'ell, tocà com probablement no tocarà mai més ningú. Quan feu la darrera nota afinadíssima, allargassada, mortal,

- Gràcies -digué Berta i deixà el món dels vius amb un somriure de felicitat als llavis.

Deix llavors ençà fou sol·licitat per harmonitzar les agonies de la gent de diners del país. En una d'aquestes sessions l'agònic no es s'acabava de decidir. Feia hores que Do no es movia del costat del malalt sense parar de tocar. Tocà l'Aria de la mort de Berta per quarta vegada, i com si res. El moribund, que tenia una gran ferida al cap, es limitava a dir:

- Més...

I Do, incansable, tornava a semifusar-li les acaballes. I quan parava de tocar pensant que la seva música havia triomfat es trobava amb el mateix monosil·lab: "Més". Do, convençut que el que estava en joc era el seu prestigi, al acabar un passatge que ell considerava definitiu i sentir de nou aquell "Més" enervant, s'acostà més al malalt i d'un fenomenal cop de violí al cap el deixà de cos present. Al cap i a la fi la seva missió era ajudar-lo a morir amb el violí.

Feu moltes coses encara Do amb el seu violí màgic, però no consignarem més que la darrera, la que li valgué la immortalitat: l'eliminació de Ras, l'home-fera el qual assolà durant anys la comarca de Vall Clara. Ras era considerat com a quelcom contra el qual cap

força humana hi podia res. Es menjava totes les criatures que trobava, i no hi havia home, donzell ni senyora que sortís en bon estat, uns d'una manera i les altres de l'altra, si mai s'aventurava a passar el Bosc de l'Ombra Negra dins els dominis de Ras. L'home-fera anunciava la fi de qui queia a les seves grapes amb una riallada que gelava la sang dels homes i aturava el respir de les dones. Quan les tempestes més violentes es desfermaven damunt la terra i la gent es recollia tremolosa dins coves i cabanes, Ras començava a estar bé al món. Sortia de les seves propietats i anava a cercar les seves víctimes a domicili rient amb aquella rialla monstruosa cada vegada que un tro deia paraulotes als núvols. I no hi havia noia que dormís quan Ras sortia en viatge de negoci perquè a cada sortida tornava carregat al seu amagatall amb el bo i millor de les donzelles de la contrada. I totes les vegades que els escamots de gent més valenta sortiren a la recerca i captura del monstre, tornaren desmanegats i amb moltes baixes vistes. Veient que per la força no hi havia res a fer s'intentà tenir-lo content oferint-li a la llinda del seu quarter general tota mena de presents que se suposà eren adequats encassos com aquell: viandes escollides, nou-nats, les noies més bufones... Però Ras no estava mai prou satisfet i seguia de tant en tant portant a cap accions de càstig que deixaven tothom espavordit. Es diu que el mal humor de Ras podia venir de que algú que no s'ha sabut mai qui era s'avançava al monstre i es quedava amb els presents que li havien estat destinats, sobretot amb les noies...

I s'esdevingué que un dia Do, tornant de donar una audició de compromís, hagué de travessar de nits, el lloc on Ras tenia la seva fàbrica de paura. Feia lluna i els claps de bosc on la sombra era total feien encara més la Por senyora i majora de la nit. Però Do no sabia res més que tocar el violí i no tenia res més que una ànima, uns dits i una galta -la que servia de punt d'apoi a l'instrument-, musicals, i

feia caní, músic de socarrel, a compàs de set per vuit. I, de sobte, al travessar un rieral on la lluna posava ombres fantasmals a desdir una riallada que caragolà d'horror les fulles dels arbres i emmudí els cants dels ocells nocturns, sorgí de la negror i Ra es plantà davant Do amb els braços en creu, la boca oberta i la barba negra. Do, amable com sempre i ~~per~~ creient que aquella rialla era la manera de saludar del noctàmbul, es tregué el violí de la bossa i rēfilà:

- Bona-nit...

Ras obri, de moment, uns ulls com unes taronges una mica desorientat davant el miniscul concert de Do, i creient que el caminant era sord o que no l'havia entès prou bé, llençà un: "Ah!!!" a tota gorja seguit d'una nova rialla que desvetllà muntanyes enllà centenars de ciutadans. Ah, si els valents de Terra Roja haguéssin sabut que aquelles manifestacions del monstre anaven destinades al més estimat dels seus ciutadans, què no haguéssin fet, amb por i tot, per a deslliurar l'il·lustre concertista de les grapes de Ras! Però allà no hi havia més que un rieral, unes ombres, la lluna -molt lluny per cert-, Ras, Do i un violí.

Ras esperà, segur, els efectes de la seva segona intervenció oral. Do si bé perdé una mica el compàs del seu caminar, agafà l'arquet i feu dir a la seva corda preferida:

- Què us fa tanta gràcia, amic?

- Espànta't!!

- Per què? - fa Do amb semifuses.

± Espànta't, dic! Jo sóc Ras, que m'ho menjo tot!

- Jo sóc músic, saps?

Bo i en moments com aquell, Do dominava tant l'instrument musical que el feu famós, que les seves contestes musicals eren del tot enteses per l'home-fera.

- Pitjor per tu. Serà el primer músic que provaré.
- Però...
- No hi ha peròs que valguin. Carn! Carn! Carn de músic!

I rigué, rigué com sempre que es disposava a entrar en acció. Els homes, dins les coves o al jas de les cabanes pensaren molts a la vegada: "A qui deu estar voltant Ras, que rigui tant..." Però la Por els tenia i no passaren de pensar-los aquells mots. I seguir en immòbils malgrat les rialles de Ras s'anéssin convertint en rialles de festa major.

I Do, per primera vegada, va descobrir que en el món hi havia moltes coses més que tocar el violí bé. Una d'elles Ras, el monstre, que es menjava a qui fos, sense destriar un bon músic d'un vulgar manobre, i que potser ara se'l menjaria a n'ell. I tingué por per primera vegada a la seva vida, tota la por que Ras volia que tingués. I es sentí dominat pels dos ulls de l'home-fera que s'anaven acostant amb home i tot. Ja només els separen deu arquest de violí. Vuit. Sis. Quatre. I Do, pressentint que allò que s'acostava era la Mort, sentí la pena immensa de morir perquè mai més podria tocar el violí. I tancant els ulls es disposà a donar el seu darrer concert. Del tot embadalit tocant, cregué que Ras ja se l'havia menjat i, que ja mort, s'havia enfilat per camins que només podia seguir la seva divina música. Recorregué, tocant, regions plenes de llum on una mar d'estels més grossos que els que veuen els ulls humans es convertien en altres tants violins que tocaven la seva mateixa música arravatadora. I Do tocava i tocava perquè de tota aquella música celestial ell continués essent-ne el solista...Quan estones més tard Do obri els ulls pensant-se que qui sap on era, trobà, oh, miracle, a Ras a quatre passes de distància assegut a terra amb la mà a la barba i els ulls tancats. La primera cosa que s'ocorregué a Do fou aprofitar l'ocasió per a entafurar-se pel rieral, però a la que deixà de tocar Ras obri els ulls i bramant

més escandalosament que mai es disposà a portar a cap les seves primeres i poc artistiques intencions .. I Do, tornà a tocar la seva ària d'adéu a la vida. I Ras tornà a quedar assegut amb la mà a la barba i els ulls tancats. A la tercera vegada de deixar el violí, Do compren- gué que era únicament la seva música que privava que Ras entrés en acció. I seguí tocant end efensa pròpia, posant una barrera de notes entre ell i l'home-fera...

L'endemà els trobà a ambdós ben aprop un de l'altre. Do fent varia- cions de la seva sonata tràgica arran d'orella de Ras i aquest som- rient beatíficament amb la més dolça expressió que mai s'havia vist en un rostre humà.

I les notes de Do arribaren a oïdes dels que ja transitaven pels ca- mins que s'acostaren al lloc del succés i restaren cor-presos al con- templar el quadre. I la nova corré. I benaviat una gran gernació ama- gada entre les mates del rieral contemplà el prodigi. Estaven tan as- torats pel que estaven veient que no es decidiren a llençar-se damunt Ras quan un andante con motto el tenia, dominat, a la mercè dels es- pectadors.

I Do lluità, harmònica i heroicament durant cinc dies. A mida que la debilitat l'anava vencent, del seu violí no en sortia més que una quei- xa alada, subtil, delicada que obligava a Ras a acostar-se més i més per a no perdre detall. L'esforç de Do durant aquella setmana tràgica, la primera de la història, el deixà literalment amb la pell i l'os, i Ras, per la seva part, acostumat a no dejunar per anomenada que fos la diada, era desconegut. Alcap-vespre del sisè dia, Do no conservava més que una corda del seu famós violí la qual s'anava a trencar d'un moment a l'altre, però la certesa de la seva fi -ara ja sabia que s'havia de morir de tota manera-, li donava inspiració per a fer, només amb mitja corda, filigranes insospitades. I arribà el setè dia. Ras era una des- ferra. Do, dues. Tothom esperava ansiosament el fatal desenllaç d'a-

quella sessió extraordinària. I és que entre el dejuni, observat per tot el públic assistent en aquell memorable concert i les notes de Do havien fet estralls entre la concurrència. Haurien de passar molts anys perquè entre els espectadors d'un concert de violí hi haguéssin tantes baixes, produïdes per escoltar música selecta, com les que tingueren lloc durant aquella setmana musical vora el Bosc de l'Ombra Negra. I el desenllaç vingué. El dejuni no havia passat en va per a Ras i tampoc foren vanes les semifuses sentides a milions. Do podia tocar uns compassos més i la victòria seria seva, però els pobres músics ja sempre han portat gana endarrerida i si bé Do s'havia atipat de tocar feia ja massa dies que només vivia de notes i estava tan acabat que niombra feia...La única corda del violí s'anava segant a ulls vistos. I quan la darrera nota s'escolà al trencar-se la corda el violí caigué de les mans de Do, que morí netant. Ras no el sobrevisqué més que el temps de dir amb un falset atiplat:

- Do, mi, sol, do...

La gentada es llençà, la que no havia seguit la fi del músic i la fera, rabiosament i cridant a tot cridar damunt Ras. S'hi llençà de franc. I, si s'ha de dir tot, s'hi llençà quan veié que Ras ja era un ex-home-fera.

I així fou com el país es lliurà d'un monstre i com es demostrà que tocar el violí bé no ha estat mai a l'abast de tots els que el toquen perquè mai més ningú portà a cap cosa semblant a la famosa batalla de Do. Anys més tard les gestes de Do passaren als fulls de la llegenda i cada generació hi afegí quelcom. Fou, però, això sí, nomenat Pare de la Música i el seu nom fou donat a la primera nota de l'escala perquè tots els músics, bons o dolents, l'haguéssin de repetir fins a l'infinit.

HISTORIA DE PLAT, GOS PRODIGI

No sols foren els homes i dones atlants que feren coses portentoses. Si la humana fou una raça prepotent, admirable i gairebé única, la fauna n'estigué a nivell. Tenim el lloro del flequer Rovira que feia, amb un cop de sentir-los, els pregons municipals; el mico de mestre Ramon que anava a plaça millor que cap dona; el lleó Pit que acompanyava nois a l'escola; el colom de la senyora Llucieta que suplia els dies de festa al carter Plini, que anava coix; la cigonya Leonor que deixà, per estrany que sembli, un nou-nat, portat al bec, a la torre del Castell...el gall Macabeu que es convertí en cornetí d'ordres del general Pastell en la batalla de les Tres Torres...però d'entre tots aquests elements destacats, fou el gos Plat el que s'emportà la palma. - Només li falta el parlar!

Aquests cinc mots els havien repetit infinites vegades tots els que havien tingut la sort d'estar vora Plat quan aquest actuava. Malgrat la seva corpulència, Plat era dòcil com cera a mig fondre quan les coses anaven pel camí de la legalitat. A cap edat caminava dret, ballava, feia el nombre de lladrucs que se li demanaven, postulava per a la Creu Roja, passava la llet, menava, agafat pel ronçal, al vell cavall "Marius" que era cec, pobret...Era l'amic i company de jocs de la mainada del barri, i quan algun menut queia malalt, Plat es passava hores i hores a prop del llit del petit pacient i no se'n movia fins que el perill havia passat. A l'hora de les batalles de carrer entre valets, les intervencions de Plat eren sempre decisives. Ell no actuava, però, fins que veia que els bordegassos del seu barri portaven les de perdre. Quan això s'esdevenia Plat s'erigia en general en cap i decidia la contesa en un tres-i-no-res.

Durant el tràgic Any de la Fam, Plau feu miracles i els seus fets s'escamparen arreu. Fou un any que a Les Maresmes s'acabà tot per cul-

pa d'una nevada mai no vista. El red matà arbres i verdures, dones i farmacèutics. La caça emigrà i la gent dejunà de bo de bo. Els primers dies, com sempre que es dejuna, la cosa posà molts estómacs a to, i la salut -estat en el qual l'ésser orgànic exerceix normalment totes les seves funcions, que són moltes- malmenada de molts ciutadans que portaven un excés de repassos, s'equilibrà. Un dejuni repetit, però, com tots els abusos, acaba malament i a Les Maresmes hi acabà molt de malament. Allà, a darrera hora, dejunà tothom. Primer dejunaren els pobres que ja de sempre han menjat poc i malament. A mida que les matèries alimentàries anaren escassejant, anà dejunant la classe mitja. Dejunà després el capital, la cleràcia i les autoritats. Quan els darrers dejunaren de debó, dels primers ja no se'n cantava gall ni gallina que, entre altres coses, eren de les que mancaven a Les Maresmes.. Del dejuni es passà a la gana, i de la gana en virgué la fam que no té cortines en res. La població quedà tan atropellada que ningú tenia abilió d'anar a pobles veïns a demanar ajut. I com que, cosa curiosa, tothom pensava que algú deuria anar-hi, no hi va anar ningú. La gent corria pels carrers autènticament amb la pell i l'os la que hi podia córrer, ja que la gran majoria esperava quedar amb els ossos sols a les cases llurs. Els animals domèstics, públics i privats desaparegueren del cens, i els rics arribaren a oferir fortunes de no dir per un simple canari que fou de les darreres coses que es desferen els que en tenien. Es renegà públicament a darrera hora dels diners al veure que no eren comestibles i que res podien contra la fam senyora i majora de Les Maresmes. I els homes ebogits menjaren de tot, roba, paper, fang, mobles...

Fou en aquells moments que Plat organitzà les seves famoses sortides. Va ésser l'únic animal casolà que no s'encassolà, i això gràcies

als seus petits amics, els infants, que el tingueren amagat al veure com desapareixien de la circulació gossos, gats, rates i lloros que diuen aquests que són de tan mal mastegar. Adhuc alguna vegada li portaven quelcom menjable que a n'ells els hi havia estat ofert a costa de qui sap quins sacrificis. I Plat actuà. Deixà un dia Les Maresmes i no parà fins a recollir, muntanyes enllà, les primeres peces de caça que posaren fi a la fam d'una part dels anèmics habitants del rodal... Se li donà la primera medalla d'or de Les Maresmes.

I fou Plat qui despertà el cap de bombers quan es cremava el dipòsit comunal de blat. I ell fou qui lliurà dels llops a la família Ciurà que s'havien perdut al bosc tornant de Pedra-llarga on havien assistit al casot del manescal. I ell qui trobà i capturà l'assassí del mestre jubilat de l'escola de La Poma. I fou Plat qui disolgué, sembla sense que ningú li hagués dit, una sessió municipal el la qual es volia acordar una puja de contribucions... En fi, les gestes portades a cap per aquell gos fora de l'ordre del ran foren múltiples i, si l'una sonada l'altra encara més. No és estrany, doncs, que tothom considerés Plat com un veritable prodigi, ni que quan arribava un foraster a la vila li mostréssin el gos abans que les mines de carbó, la Pedra Negra, vella de segles, i la senyora del marxant, que valia per tres... Però la cosa que li valgué l'estimació nacional i la segona medalla d'or, fou el salvament del fill del governador.

El petit Corda, que així es deia el fill de la primera autoritat civil, sortí, junt amb altres menuts una tarda de juliol, resplendent i calma, a la recerca d'aventures al Gran Estany de les Fulles Verdes. Així que hi foren arribats, la total tranquil·litat de les aigües de l'Estany els deixà boca-badats. I entre crits i rialles s'endinsaren, nuets i blancs a les aigües gemades i cristal·lines.

- Veniu, veniu! - deia Corda als seus amics d'aventures-. Avui pu-

jarem al damunt de la gran fulla. És igual que un vaixell i ens podrà portar a tots.

I Corda, precedint l'animat estol avança i avança estany endins vers l'enorme fulla verda. L'aigua fa un xipolleig suavíssim a les vores de la fulla. Corda ja hi és a prop. Només una passa manca. Alçant-se de puntetes surt just el menut caparró ple de rinxols i de gotes d'aigua. Troba unes pedres en forma d'escala dessota mateix de la fulla i s'hi enfila...Ai, petit Corda, en vas! Se'l veu sortir uns pams de l'aigua i, amb cara de triomf, deixar-se anar damunt la gran fulla la qual, com si fes anys que s'esperés, es clou damunt seu i l'embolcalla tot...

Seguí una quietut total primer. Després els petits amics de Corda donaren pas al seu espant cridant a tot cridar el nom del petit aventurer que no responia. I sortiren corrents de l'aigua a fer-se passar l'espant corrint....No se sap si Plat seguia els seus petits amics de lluny o si sentí els xiscles dels companys de Corda. Tot fou veure la desesperada cursa dels vaillets com llençar-se en direcció contrària a la que ells seguien, estany endins. Naturalment que va treure Corda dels plecs de la gran fulla!

Quan Corda va arribar a la vila abraçat al coll de Plat, els nois ja havien escampat la nova als quatre vents. I fou, aquell fet, la cosa que mancava per a desbordar l'apreci que Les Maresmes sentien per Plat. No es volgué que ningú toqués el petit Corda del coll del gos i feu el mateix Plat qui, segons es diu, amb una mena de reverència posà el noi als peus del governador. Aquest, plorant a llàgrima viva abraçà primer a Plat que a Corda. Entre tant la gentada s'havia aplegat davant el domicili de l'autoritat i reclamava la presència del salvador al balcó de la casa. No hi hagué altre remei. El governador Corda i Plat haguéren de sortir al balcó principal. Els aplaudiments no s'acabaren i els tres personatges es passaren la tarda saludant.

Allò no podia pas acabar d'aquella manera, és clar, i dies més tard es dedicà a Plat un homenatge nacional. Un dels poetes més tolerats - els atlants no n'estaven massa dels poetes -, li dedicà una oda que es va veure obligat a repetir tres vegades. L'Orfeó Popular, que passà un temps agafat perquè cantava cançons de protesta, feu les paus amb les autoritats al actuar en honor del gos prodigi. Els Xiquets de Galls, donant-se compte que aquell dia tothom havia de fer coses extraordinàries contruïren el quatre de nou sense ferro, i el tres de set aixecat per baix que mai fins llavors no s'havien fet per a ningú. Tothom volia fer coses a to amb l'ambient que es respirava i el governador ordenà la llibertat incondicional de tretze condemnats a penes llargues... Els nens dels col·legis es presentaren amb rams de flors blanques, amb llurs mestres al davant, i allò acabà d'entendrir ànimes i pensaments, tant, que Marcel Armer i Carles Romeu que nasqueren enemistats, es barallaren de nois i s'estomacaren de joves per qüestions de casori, artistiques i sindicals, acabaren fent les paus i abraçant-se davant de tot el poble. La gent comprengué que tot plegat era un nou prodigi gràcies a Plat i es trencà les mans aplaudint i la gorja cridant. Plat, que presidia els festegis des del balcó de palau, es removia nerviós obrint i tancant la boca. Algú cregué que allò era l'inici de quelcom que només té lloc cada deu segles i feu:

- Calieu!

en el moment que un orador de l'oposició havia començat a parlar en honor de Plat.

- Reaccionari! - xiscà l'orador de l'oposició -. Nosaltres també parlem a favor del nostre gos, que és el gos del poble...

La gent tornà a aplaudir i l'oposició acabà la seva intervenció sense que s'agafés ningú.

- Calieu! - repetí l'interruptor senyalant amb el braç l'actitut del gos dalt del balcó.

Quan la gentada es mou baix un estat emocional col·lectiu, mai se sap quina serà en un moment determinat la seva reacció. Pot ésser qualsevulga, en bé o en mal. I la gent callà, esperant quelcom per a parlar-ne anys. En aquell moment històric, Plat havia posat les potes del davant a la barana del balcó i es mirava el poble amb la boca oberta i la llengua fora. L'atmosfera era de miraculositat. I es veu que més d'un així ho cregué perquè dues veus alhora deixaren anar:

- Que parli!

Després ni es respirà. I milers d'ulls es clavaren al cap de la famosa bèstia, esperant...I del miradíssim balcó de governadoria en baixaren amb veu inhumana, aquests mots que es feren immortals:

- Visquen les Maresmes!

El visca fou corejat xardorosament. Després...després uns deien que el "visca" fou dit pel governador amb la veu trencada per l'emoció. Altres sostenien que qui havia desitjat vida a la població havia estat el nou enterra-morts que volia estar bé amb tothom, i, finalment, la majoria jurava i rejurava que aquell famós "Visquen Les Maresmes!" no el podia haver llençat més que Plat.

- I això ho defensarem a peu i a cavall!- repetien els convençuts.

Aquesta versió, que era la de la majoria, passà de pares a fills, i quan els historiadors actuaren es deixaren portar pel sentir de la majoria ja que era perillós a tot ésser-ho anar contra-corrent amb els admirables convilatans de Les Maresmes.

TEMPS DE FANTASMES

En aquest món hi ha moltes coses que els homes no entenen ni entendran mai prou bé. En el temps que jo parlo, estimada Gràcia, la gent, la primera, era molt endarrerida en infinits estadis del saber, cosa, per altra part naturalíssima. Un llamp espantava molt més que ara. Una apagada de llum era un drama i la foscor no era suportada per uns ciutadans que a la llum del dia ho investien tot.. Hem de tenir present que els primers atlants quan la nit arribava s'entafuraven coves o cabanes endins i d'allà no els treia ningú. La por a la nit fou durant molt temps una por multinacional. La nit la passàven dormint per a no veure-la i perquè fes més via de passar. La gent tenia por i com que la por és de mal explicar atribuïen a la mateixa causes sobre naturals i d'aquí vinguéren espèrits i bruixes, elements del més enllà i alguna sèrie de fantasmes. Aquests darrers, al menys a l'Atlàntida, foren de carn i ossos. Fou més tard que la gent els veié en forma de núvol, de crissantem o de gos. Els fantasmes s'aprofitaren de la por general i, en lloc de tenir-ne, en feren, de por. Ells van veure de quin mal patia la gent i, bons psicòlegs es feren bons de debó. No és cosa fàcil ésser fantasma, un bon fantasma. Com en tot, cal ofici, com en cal per ésser navegant, rostir un xai o tallar unes calces. Ells sabien quan havien d'actuar i amb qui. I rarament fallaven. Cal conèixer la gent i aquells fantasmes, al menys els primers, la coneixien. Com la coneixen els venedors d'anguent de serp o de Poçada Panxo...Encara avui pots veure en dies de mercat actuar aquests savis en el seu ofici. Fan l'apologia del què venen voltats de gent de tota mena, i mentres canten les excel·lències del producte van mirant els ulls i el posats de la possible clientela. I, de cop:

- Teniu! - diuen allargant un pot de llana o de vidre a un espe-

tador-. I només val un duro!

I l'orador rarament falla. Un examen dels concurrents li ha dit ben clar qui seria el primer de comprar. Després la cosa ja és fàcil. La gent al veure que un ja ha comprat, doncs compra. Potser no ho farà servir mai allò que compra, però ho compra. Aquell mestre de psicologia sap que en algun lloc la gent no s'acaba de decidir. Llavors, senzillament, es porta el primer comprador i llestos. Encara avui, estimada Gràcia, a molts llocs la gent creu més a un curander que a dos metges. A la farmàcia et donen uns productes que semblen capces de confits, amb uns grans programes que diuen la composició d'una píndola o els milions d'elements d'un antibiòtic. En canvi, el curander actua amb herbes misterioses les quals han agafat propietats a sol i a serena, i més gent de la que sembla s'apunta a les herbes del curander. El misteri ens atrau. Sí. Hi ha ciutadans que acut a sessions d'esperitisme amb la predisposició dels convençuts. I jura que s'han aixecat taules sense tocar-les i que ha sentit intervencions orals de gent desapareguda d'anys. En temps de guerra, que es tenia per d'altres coses, es dormia en esmentiris. En temps normals, hi ha poca gent sabuda que hi dormi. Doncs si avui que la gent va a la lluna com abans anava a Narbona, que un llibre provoca una revolució a Portugal, que les vaques vedellen sense intervenció directe de bous, que les màquines ho fan tot, des de cotxes utilitaris a enviar fotografies del planeta Mart, si avui, deiem, que hi ha tot això i altres coses, encara hi ha ciutadans enrolats amb esperitistes, bruixes i curandera, és de ben perdonar que segles enllà els atlants tinguessin por de moltes coses i admetessin l'existència de fantasmes i fossin alguns víctimes d'aquests. El primer fantasma conegut fou Pere. Ell no tenia por. En tenia tan poca que se'l conegué per Pere Sense Por. Sortia de nits quan llampava i tronava, dormia, sol, en mig del bosc més espès i

feia temporada en cases i castells enrunats. I ja vingué la llegenda. Pere feu por a molta gent. La imaginació dels atlants no tingué límits. Se'l veié, es deia, vestit de blanc i arrossegant cadenes omplenant la nit de laments i queixes; vestit de llop desarticulant cledes i corts; en forma de raig de llum entrant a les cambres de les noies més tendres...Ui, si anaren amunt els atlants parlant de Pere Sense Por. L'home se n'aprofità d'aquesta por general, ja que la gent per a tenir-lo content li portaren appro d'on ell residia tota mena de presents. Pere era un fantasma modest i mai s'emportà les ofrenes que li feren, però es veu que, com sempre, algú s'aprofità de la conjuntura, veié que fer de fantasma era un bon negoci i així com Pere treballava només dilluns, dimecres i dissabtes, els col·legues nou-vinguts feien tots els jornals. L'haver-hi més fantasmes originà més pànic entre els socis de la por els quals, quan sabien que hi havia fantasmes a prop donaven per entès que es podien esdevenir, sense poguer-hi fer res, les coses de més mal explicar.

Gran drama a casa dels Pistons. Pistons es passeja a grans gambades per la sala de reire de la casa. La senyora Pistons fa un posat de circumstàncies. Sap que si es decanta massa del costat del seu home, aquest farà un disbarat amb Sila, la noia que fa tres hores que plora a dalt. D'altra part si va a favor de Sila, Pistons els disbarats els farà amb ella.

- I prou! L'estofat no li priva ningú!

Pistons es mira la seva muller i per a reforçar la seva decisió dona un formidable cop de peu a una gran gerra que ja li havia fet desviar el passeig massa vegades. L'acte originà un nou enfurismament a Pistons ja que la gerra era sòlidament clavada al sol i el xut de Pistons en rep les conseqüències.

- Ai! - exclama el lesionat-. Veus a què m'ha portat aquesta noia!?

- Pistons, que ara tens dues penes per agafar-te les coses així...

Pistons es treu la mà del peu dolorit i llença un tros de gerra en plena cara de la seva muller.

- Ai, Pistons que ara jo en tinc tres, de penes!

Pistons donà una pila de penes més a la senyora Pistons la qual ja sabia que quan ell començava no hi havia res que l'aturés, i es limità a oferir tan poc blanc com pogué als estris de tota mena que en contundent marit li anava engegant. Fins que:

- I té! - feu aquest engegant el darrer plat de la casa en direcció a la seva acongoixada diana.

Quan a Pistons no li feu mal el peu i a n'ella n'hi feu tot, es calmà una mica.

- Ho veus, per culpa d'ella?

- Pistons, si no sembla sinó que l'autora del teu disgust hagi estat jo, home...

- Però què diu, ella?

- Ella diu que no sap res de res.

- Que no sap res de res? Si tu fossis ella, què diries, a veure!

- Mira, Pistons, jo ho sento tant com tu, però vosaltres no us feu càrrec moltes vegades de com passen aquestes coses. Tu...

- A mi m'ho tindria d'haver fet! Però jo vull saber qui és ell, o a casa no hi quedarà res sencer, ni vosaltres dues, sent s? Ni vosaltres dues!

- Li ho tornaré a demanar... Calma't, Pistons.

Passa una estona. I torna la senyora Pistons sufocada, suant, esblanqueïda.

- Ai pobra filla meva!

- Què, ja està?

- No. No és això. Hem comès una gran injustícia amb la pobre Sila. L'hem pegada en va.

- Una falsa alarma?

- No, això no. Però ella és innocent.
- Això no, eh? això no.
- Es que ara ho sé tot, Pistons.
- Doncs si ho saps tot, qui és ell! I depressa o hi haurà baixes!
- Ningú.
- Ningu?
- Ningú, sí.
- Que encara queda una gerra per a trencar, i la taula!
- Trenca l'altra gerra, trenca-ho tot si t'ha de fer feliç, Pistons, però no ha estat ningú.
- Fuig de la taula...!
- Calma't...Fou quan passà aquells dies a casa de les seves cosines.
- Per alguna cosa demanava tant per anar-hi. Elles, elles en van tenir la culpa.
- No, elles no, Pistons...
- Doncs els cosins!
- Tampoc. No t'esvaris, deixa'm dir. Fou, deia, quan passà aquella temporada a casa de les cosines que sempre l'han portada com a una reina...
- Veus, això sí. De complimentaires sempre n'han estat les teves cosines...Però passa un parell de planes, que et conec, i per a contar la cosa més senzilla t'hi passes tres hores.
- Ho faré curt, encara que aquesta no en sigui gaire de senzilla, de cosa...Fue coneixences amb xicots que la galantejaren...
- Quants?
- Molts. Sila fa de bon veure i és la més bonica...
- Ell! Ell! Ell!
- Però, Pistons, no et pots esperar? Feu moltes coneixences, i, una nit de lluna...
- A la porra, la lluna! Balbina, que torno a començar a trencar!

- Una nit, deia, Sila sortí a respirar l'aire de muntanya que tant bé li fa. Ja saps el cas de la tia Paula...
- A la porra la tia Paula! Ell, ell! Ell, o...
- No trenquis res més, Pistons, espèra't.
- Perquè no hi anaves tu, a casa de les teves parents!
- Potser seria jo, ara, la que pagaria haver-hi anat.
- Però a quin món som, reira! Deixa'm la taula, dic!
- No únicament jo, sinó qualsevulga que hi hagués anat.
- Què en saps tu, de les altres dones...No totes diuen que sí quan han de dir que no.
- Pistons deixa'm acabar, per favor. Quan ho hagi fet tu seràs el primer que compadiràs a Sila...Ja ho saps que a Sila li plau sortir a muntanya les nits de lluna. Feia una nita d'aquelles que sembla que van mudades, que no et canses de...
- Que el que em conso sóc jo, Balbina!
- Tenim tantes coses prohibides, nosaltres dones, que bé se'ns pot deixar passejar una nit de lluna prop d'on viuen unes parentes. Segui camí de les oliveres amunt, cap el Molí Major. Ni mai ho hagués fet. Allà ho perdé tot.
- Ja era hora! Ell, ell!
- No corris, Pistons. Deixa'm acabar.
- Es que no acabaràs mai. I estic més que segur que ^{no} lligarem caps, que no sabré el culpable de l'estat de Sila.
- Ni tu, ni ningú.
- Maleides dones! A cops de cadira sortiré de dubtes!
- Cadirege'm, Pistons, cadirege'm tant com vulguis, però a la fi veuràs que ho hauràs fet de franc..
- O em dius el nom del culpable o no diràs mai més res!

- Sila no té por de la nit. Miller dit, no en tenia. A poques passe del Moli un gemec, una queixa llarga, llarga...

- Esci/da, Balbina, escursa...

- La queixa venia del Moli. I Sila hi entrà...

- Per què hi havia d'entrar?

- Si ella hagués sabut com n'havia de sortir no hi hauria entrat, Pistons...Sila hi entrà i els sorolls misteriosos seguir en i seguir-en...Unaombra blanquinoso arrossegant cadenes se li presentà al davant...

- El ferrer Dalmau!

- Calla, dissortat. El què tenia Sila al davant era un fantasma. I Sila restà tan embasardida que no pogué cridar, ni fugir, ni fer res. Li agafà por i no feu altra cosa que tenir-ne més cada vegada, i quan més el fantasma se li acostava més por tenia...Tu saps què vol dir per una noia de setze anys heure-se-les amb un fantasma, que no és res, que no és ningú, que s'obra pas a través de portes tanca-des, que devegades es vesteix de flor, de vent o de coixí de fer puntes? Què hauria fet, jo, tu, davant d'un fantasma?

- Podies haver començat per aquí, carai!

En el cas de la pobra Sila, Pere Sense Por no hi tingué art ni part. Aquella nit ell treballava molt lluny del Moli Major. Pere agafà l'anomenada i molts desaprensius se n'aprofitaren, com succeia llavors i succeirà sempre, tant a l'Atlàntida, ja negada, com a la vella Europa, a la jove Amèrica, a la discutida Africa, a la puixant Asia i a l'escampada Oceania, o sigui a tot el món encara per a negar.

DINERS. RICS I POBRES

El món, aquell món, passà molts anys sense diners. I la gent vivia, menjava, dormia, anava de ventre i es reproduïa, coses bàsiques, imprescindibles que no se'n fa cas i que són infinitament més imprescindibles que els diners dels quals se'n fa tant, de cas. Es canviava un camp per un ramat, una burra per tres presseguers, una font per una vinya, una arreglada de barba per un pollastre, una cabra per unes calces i, entre altres coses, una vaca per tres dones. I tothom content, o gairebé tothom perquè, com sempre, hi havia ciutadans que no podien prendre part en l'intercanvi i, a n'els mercats setmanals que llavors començaren només hi podien anar a mirar. Eren els primers descontents que no pararien de créixer. I tingueren més motius de descontentament, quan Gamba Mitjà descobrí l'or. Els descontents no ho entenien que una cosa que sortia de la terra no fos de tothom com ho eren les aigües d'un riu, un corriol o un vol de pardals... Les coses anirien de tal manera que els descontents es passarien la vida sense entendre-les. I si mai les arribéssin a entendre no podrien fer altra cosa que això: entendre-les, però deixar-les com estaven. I això que almenys en aquell temps els descontents eren centenars de vegades més que els contents. Però el món anava així.

La primera cosa que feu Gamba Mitjà quan hagué descobert l'or fou portar-lo al rei el qual se'l quedà i en feu fer medalles amb el seu retrat de perfil. Amb aquelles medalles es podia comprar tot, i s'hi comprà. Els diners feien la seva entrada entre els homes i ja no hi hagué mai més res segur. Tot tenia un preu i només calia apujar-lo si algú es resistia a vendre. Les resistències sempre tenen un límit. Ja ho anirem veient.

Les troballes de Gamba Mitjà les feren altres també, i es descobrí;

la plata i el coure. La propietat dels tres metalls fou, naturalment, aquesta: L'or passà a mans dels rics, la plata a la classe mitja i el coure a la classe que no podia tenir or ni plata. Tenir diners fou l'ambició nacional i malgrat que aquesta ambició la tingués tothom, les tres classes seguiren essent, amb rares excepcions, tres a perpetuitat. I encara en sorgí una quarta que fou la que ni coure podia tenir. Amb diners s'arreglà tot, de carreteres a canvis de govern, de composició de tribunals a declaracions de guerres, de naufragis a honres... Els primers rics corrien amb unes butxaques especials, voluminoses, folgades i anaven sempre amb els diners al damunt. Les butxaques de la classe mitja eren més modestes, i la gent del coure lluia ja mini-butxaques. La quarta classe n'anava sense. La gent que nasqué per a fer diners en feu tants que ja no hi hagué butxaques adequades i nasqueren els bankers que es guanyaven la vida manipulant els diners dels altres. Fins que els rics, que seguien fent diners, es malfiaren dels bankers del país i portaren el capital a fora on n'hi havien uns de bankers que es deixaven matar abans de dir qui eren els propietaris de la moneda. Els rics, amb un bankers així dormiren tranquils. I anaren fent diners, que era la seva feina.

Els diners portarien canvis formidables en el viure d'homes i dones. La seva influència, durant milenis, fou comparable a la de l'amor per a la majoria dels humans. La gent de gran butxaca feu literalment tot allò que volgué pertot arreu i, entre altres coses, obtenir la preponderància de la gent rica damunt tot i que aquesta preponderància fos acceptada i mantinguda sense dret a reclamació per part dels que no tenien entrada al costat dels posseïdors de bankers en propietat. Durant un temps el poble ras s'arronçà d'espatlles davant les disposicions dels rics. No és que no se'n sentís tocat d'aquell estat de coses, però els rics de llavors eren una mena de ca-

pitans generals, intocables, inaccessibles, tabús, per la gent del carrer. I s'acceptà la distribució monetària com una cosa natural. Al món, d'ací, pensava la gent, hi havia d'haver rics, mig-rics, pobres, mig-pobres i pobres del tot, com hi havia distints arbres fruiters, ocells i temporals. Però no sempre dos i dos feren quatre a l'Atlàntida. Els atlants començaren a pensar que si mai no protestessin de res deixarien d'ésser atlants. Els que protestaren i que no volien deixar d'ésser atlants, foren els de baix, que normalment són els que en saben més de protestar perquè protesten sempre, però és que tampoc volien deixar d'ésser atlants els que originaven les protestes...

Es tingué el privilegi d'assistir a una reunió de pobres i a una de rics.

Ja feia dies que Jaume Collell, que mai no havia tingut res, ni diners, pensava que eren molts més els que no tenien diners que els que en tenien, i que allò, segons ell, no era just. I exposà els seus pensaments a les amistats.

- Vols dir que hi tenim alguna cosa a fer?

- Per cada ric que hi ha, hi ha mil pobres. I pareu esment, ells són rics perquè nosaltres som pobres.

- Bé, què podem fer els pobres si les coses van així?

- Callar, com sempre.

- O no callar i rebre, també com sempre.

- Què vols fer, Jaume Collell, passar de pobre a ric? No faries altra cosa que tornar-te com ells.

- No ho sé què s'ha de fer, però s'ha de fer quelcom. El sol surt per a tothom i no hi ha cap ric que el faci sortir per a ell sol.

- Bé sí, el sol sí, el sol és de tots...

- Per què no ho poden ésser els diners?

- La cosa ideal seria, segur, que tots fossim rics, o que tots fos-

sin pobres que potser seria més fàcil...

- Es no volguer-les veure les coses.. Pareu-s'hi un moment a pensar-les: Els rics manen, els pobres creuen; els rics fan treballar, els pobres treballen; els rics declaren les guerres, els pobres les fan; els rics fumen, els pobres tossen; els rics van a cavall, els pobres a peu; els rics fan presons, els pobres hi van; els rics tenen minyona, els pobres en fan; els pobres fan carreteres i els rics hi passen, sabates, que els rics porten, llits, que els rics hi dormen.. I sabeu les dones que tenen, els rics? Avui, abans de venir aquí he sentit aquesta conversa: "Mare, la nena Vilarnau ha estrenat un vestit". "Es que ells són rics i nosaltres pobres". "I per què som pobres, mare?". "Perquè ells són rics, filla". "Ah!". Què us sembla? Es que es pot tolerar, això?

- Doncs no ho tolarem.

- I què vol dir no tolerar-ho?

- Doncs que si tot això ho fan perquè tenen diners, prenem-los-hi!

D'aquella reunió històrica en sortí el sindicat dels pobres.

La reunió dels rics també prengué acords. Hi hagué algun ciutadà de gran butxaca que proposà fer un repartiment cada temporada per a veure si les coses s'arreglaven una mica, però la majoria s'avingué a tot menys a donar diners. Estaven disposats a dir "bon dia" als pobres, a donar-los consells, expressions, disgustos...

- I si ells s'han sindicat també ens sindicarem nosaltres. Hi haurà sindicalistes rics i sindicalistes pobres.. Som rics perquè tenim diners, i en serem més quants més diners tinguem. I si en donem, de diners, en lloc de tenir-ne més en tindrem menys. I si n'haguéssim de donar a tots els pobres, que són tants, aniríem malament nosaltres i ells. I entre que tots anem malament o que hi hagi algú que pugui anar bé, em sembla que no hi ha dubtes. Nosaltres hem de seguir

anat bé i ells han de seguir anant malament que sempre hi han anat.

- Però és que els pobres són molts, senyor Fonteta!

- Pijor per a ells!

- Però no es podrien desempobrir una mica?

- Per a desempobrir-los a ells ens desenriquiriem nosaltres.

- I si ens el roben els diners?

- Senyor Mel, vostè es descuida de l'autoritat. Es que no hi compta vostè amb l'autoritat, o es pensa que l'autoritat anirà a favor dels pobres?

- I si un dia es gira la truita?

- Pensant així els pobres es tornaran rics...

- Es que a mi se m'ha dit que l'autoritat es queixa de que guanya poc.

- L'apujarem!

- Serem menys rics!

- Farem una guerra, o les que siguin.

- Ens costaran diners.

- Però suprimirem molts pobres. Els rics no hi anem a la guerra.

Aquí tingué lloc la intervenció del senyor Trull.

- Senyors! - digué

Tothom callà ja que el senyor Trull era una de les primeres fortunes del país, i els assistents que coneixien les activitats i influències del senyor Trull, iniciaren uns aplaudiments.

- Tots volem ésser rics...

- En som!

- No interrompeu, per favor. Tots volem ésser més rics. Va bé així, senyor Morera?

- Sí, senyor.

- Pensin que això és la mateixa cosa que volen els pobres... Un moment, un moment, no ens precipitem. Hi haurà pobres que no es mouran mai de pobres per voltes que doni el món. I seran els més. El món s'ha fet

perquè hi hagin pobres. A la mar, senyors, hi han anxoves i balenes, a l'aire hi han aguilles i pardals i, a terra, elefants i ratolins. I lògicament, hi han més anxoves que balenes, més pardals qu'aguilles i més ratolins que elefants...En segueixen, senyors? Doncs el que cal és que la gent arribi a comprendre ^{h'} que hi hagi gent que no tingui diners i altra que en tingui molts. Ara bé, jo tinc la clau de la qüestió, i és que una part de pobres es pensin que puguin ésser rics.

- Malament!

- Nom s'impacienti, senyor Morera. Els estimo tant com vostè jo els diners, però no s'impacienti. Fins ara els pobres han treballat de franc i per això nosaltres som rics. Es tracta de que cobrin una mica, molt poc...

- Només faltaria!

-...molt poc, senyor Morera, i de que treballin més. I si per altra part els fem pagar lloguer dels camps, de les cases...i el govern, que ja ho té previst, implantant una sèrie d'impostos ben estudiats... quin pobre arribarà mai a ric?

La proposta del senyor Trull fou aprovada. Sembla que a mitja aprovació hi hagué algun dubte i el senyor Trull hagué de comprar algun sí per a obtenir el quorum. Però el tingué. Per a ell allò no era pas nou.

Cada sindicat defensà els seus drets, i el país passà un temps dins el nou ordre. Però el sindicalisme era una cosa nova i a la gent li costà adaptar-se. La gent treballava, sí, però cobrava poc. I els que treballaven deien que no feien comptes -se seguia el Pla Trull- i els que feien treballar deien la mateixa cosa. Era difícil fer entendre els dos sindicats. La gent no en sabia encara d'entendre's. I començaren protestes. Un dels que les començà fou Pepet Fuster. Pepet feia llits pels rics, i un dia s'aixecà picat i contestà al senyor Palau que li encarregà un llit:

- Faci-se'l vostè, el llit!

Aixó, que sembla tan senzill, fou l'escoc d'un canvi. La nova s'escampà i els senyors Palaus d'aquell temps sentiren una pila de respostes semblants a la de Pepet Fuster.

- Si vol pomes, culli-se-les!

- Se la treballi vostè, la terra!

- A n'aquest preu, en vengui vostè d'espelmes!

Allò portà cua. De primer, els rics feren agafar molta gent la qual segons ells els havién contestat malament, però una vegada, un funcionari públic manifestà:

- Si en vol agafar més, agafi'ls vostè!

Els rics es desorientaren. Es reuniren de nou i convingueren que si els pobres s'agafessin les coses d'aquella manera podria venir un moment que ésser ric fos un mal negoci.

- Si ens hem de fer les cases, els llits i munyir-nos les vaques, de què ens servirà ésser rics?

- Què s'han pensat aquests pobres?!

- Oh, i encara no ho saben tot, encara no ha sabut tot. Ja ho saben que a la nostra comarca surt gent a robar al camí ral? Diuen que roben als rics per a donar diners al pobres. Nosaltres, de fa temps, que a l'hora de passar comptes diem: tant i tant, menys tant i tant que ens robaran al camí ral... Què me'n diuen d'això?

- Que s'han d'eliminar pobres. N'hi ha masses.

- Jo, a cada reunió he proposat que es fes una guerra, o dues...

- I si fos veritat que els paguem poc, als pobres?

- Però no sigui així, home, no sigui així. Eliminant-los no tindrem cap mal-de-cap ni perquè cobrin poc ni perquè hagin de cobrar més!

- Veurà eliminar-los..eliminar-los... I si els eliminem a tots, què? Qui farà pous, clavegueres, llenya, carreteres i, fins i tot si mai

s'ha de fer cap nova guerra, qui la farà? Perquè suposo que rics amb rics no ens en farem pas mai cap de guerra, dic jo...

- Doncs, mirin, saben què els dic? Que els necessitem els pobres. Jo sóc partidari de pagar-los més.

- Que ha vingut a menys, senyor Merlí?

- Què vol, que la seva senyora no vagi tan mudada apujant els jornals?

- Amb la meva senyora no s'hi fiqui!

- Si fos jo sol que m'hi fiqués...

- Amb la seva s'hi fica tothom!

- Senyors, senyors, que parlàvem de diners, no de dones!

No s'entengueren, aquella vegada. I el país es dividí més del que ho era en rics i pobres. Els rics ja no vivien tranquils i els pobres ja havien vist que ells n'eren la causa d'aquella intranquil·litat. Entre els dos bàndols hi havia la gent del mig la qual no tenia prou diners per a posseir cavall de passeig, però que en tenia per a fer anar bé la forquilla, tenir minyona i afeitar-se cada setmana. Aquella gent mai es donà compte que podia ésser estressa del món. No tenia prou empenta per a tornar-se rica, i tenia massa por de tornar-se pobre. Això impedia pensar com calia. I foren sempre més la gent del mig, ni tu ni vos, ni carn ni peix, ni rom ni raca... Els rics, intranquils o no, seguiren manant una pila de temps. Baixar de ric a pobre no costa massa, sobretot quan hi han senyores pel mig que han tingut la virtut, jogant-se-la, de fer passar els diners d'una butxaca a altres. Passar de pobre a ric és més difícil. Malgrat això, estimada Gràcia, a l'Amèrica, com deus saber, hi han rics que començaren venent diaris pels carrers. Si no hi hagués, hagut diaris, ~~hi haurien~~ hi haurien arribat aquells homes a rics? No se sap. Després la gent dirà mal de la premsa! Potser quan es té la vocació de ric... Però anem a l'Atlàntida. A l'Atlàntida també hi haguéren pobres que arribaren a rics. Com? Els medis no interessaven si s'obté el fi. Uns volgueren se-

guir la carrera prenent diners als que en tenien.. Si en prenen pocs, eren mal vistos i sovint empresonats. Si en prenen molts, ja no ho eren tant de mal vistos i feien empresonar als altres. L'acte de pendre diners a la gent portà moltes discussions. I és el que Rodà deia:

- Jo tinc una botiga. Compro una cosa a tres i la venc a cinc. Robo una mïa a a tothom i ningú no diu res. I si un dia robo d'una altra manera, agafant diners d'on n'hi han, m'agafen.

- Es que prens diners que no són teus!

- Tampoc són meus els que robo a la gent que ve a comprar a la botiga!

El cas és que Rodà feu diners. I fou mal vist. En feu molts i ja no ho fou tant de mal vist. En feu molts més i ja fou el senyor Rodà. La cursa cap al diner ja no tingué aturador.

- No pateixi, Granell, home, quant vol?

Granell demanava i el senyor Rodà, com quan era botiguer, en deixava tres i en cobrava cinc. I si Granell no podia pagar, el senyor Rodà es quedava amb tot el patrimoni de Granell.

El senyor Rodà es convertí en un dels ciutadans més rics, i més ben vistos, del país. No deixà patir infinits Granells, ni a societats, ni a governadors, ni a ministres...

- Qui es pensa que governa, al govern?

- El senyor Rodà!

- Ah!

El senyor Rodà podia, arribat un moment, parlar amb el rei fumant i amb els peus damunt la taula reial, Un detall perquè es vegi a on havia arribat la consideració que es tenia amb aquell banquer nacional.

I, coses que passen, hi hagué un canvi de govern. I en vingué un que digué que ho arreglaria tot que és el que diu cada govern nou perquè sempre que ve un nou govern és perquè hi han coses per arreglar. Sembla que per a resoldre questions econòmiques el nou govern acudí al senyor Rodà, no s'entengueren i, davant l'admiració general, el go-

vern agafà el senyor Rodà. Tota la gent de diners tremolà. Els endeutats amb el senyor Rodà passaren una setmana enviant felicitacions al ministre de la governació...I aquest home no ha de sortir mai més de la presó, deien.

La manera d'entendre les coses no muden d'avui a demà, i el país estava tan acostumat a anar i venir amb els diners del senyor Rodà pel mig que tothom trobà natural que el senyor Rodà sortís de la presó amb l'encarregat de no deixar-lo sortir.

- Veu el que són els diners?! - deia la gent.

- Això amb un govern ric no hagués passat.

El govern s'afanyà a apujar els sous dels directors de presons, però feu tard, com sempre que ha d'apujar els sous a la gent.

Un ministre d'aquí, arrel de la fugida del banquer:

- Jo ja no el volia agafar a n'aquest home!

- Si era per a no tenir-lo a la presó, ja n'és fora! - se li contestà.

I encara feren més coses els diners del senyor Rodà, i no pararen fins que els senyors de gran cartera tornaren a ésser els més respectats els més admirats i els més temuts del cens. Ja ho diem, ells:

- Sempre m'ho havia pensat que els diners ho arreglarien tot.

I foren els diners dels senyor Rodà els que, després d'una guerra que en costà molts, digueren que els que fins llavors corrien pel país no valien, i la gent els tingué de donar a preus rebentats per anar a plaça, comprar el diari i fer-se un abric tres-quarts amb els diners nous del senyor Rodà...

I els diners del senyor Rodà ja no treballaren sols. S'associaren i ja no es deixen a particulars per a fer un pis més o comprar oli, ja són diners d'altura que ténen l'honor d'omplir arquies governamentals. I les arquies governamentals s'hi guanyen la vida amb els diners associats del senyor Rodà.

- Mira, a n'aquests els veneu quatre canons vells que ens els pagaran

amb els diners que els hi deixarem.

- Es que cada vegada ve més gent a demanar diners...

- Què ens vols fer dels diners a les caixes? Han de circular. Que comprin canons, si volen diners.

- Es que si donem canons a tothom, senyor...

- Que et penses que badem encara que tinguem diners? Donem canons estrets de forat, que no allarguen massa, i a tots els diem que els canons que venem a n'ells tiren més lluny que els que venem als altres. A més, el vendre canons vol dir no tenir parats, ho enten senyor Marcel?

- I si vingúes un dia que aquests canons que venem ens apuntessin a nosaltres?

- Tot està calculat. Sempre tindrem més canons que els altres plegats.

- Es que jo volia dir també, i si un dia ens apunten a nosaltres els canons de casa mateixa?

- O carai! on va a parar, senyor Marcel! Doncs, miri, si ens apuntesin i prou, se'n podria parlar. Ara, si fessin quelcom més que apuntar...no cal tenir mal-de-caps per endavant!

- Jo només ho deia perquè si ja s'ha posat de moda a dir que la terra és de qui la treballa, també hi ha dret a dir que els canons són de qui els fa...

En portaren, en portaren de conflictes els diners. Una temporada els que cobraven menys volguéren cobrar igual que els que en cobraven més. Que tothom treballi i que tothom cobri igual, deien els atlants. I costà treure'ls d'aquí. A Bell-Matí fan les festes de l'aniversari de la ciutat. Actua la companyia del tenor Masdecamins. A l'hora de cobrar, el tenor Masdecamins veié que el ciutadà acomodador cobrava igual que ell.

- Amics - digué el tenor-. Demà jo col·locaré la gent i l'acomodador

cantarà La Tosca!

La declaració del tenor Masdecamins fou trobada natural, però l'equilibri dels jornals no perdé cap punt a Bell-Matí ja que a mitja ària, la nit d'aquelles declaracions, el tenor feu un gall fenomenal que resultà caríssim pel que cobrava, la gent xiulà, el tenor deixà La Tosca a mig cantar i la tingué d'acabar el ciutadà acomodador el qual tenia un encle operer i de tant sentir-lo assajar se sabia de memòria i bé set òperes entre elles la del gall del tenor Masdecamins.

Les coses es complicaren contra el jornal únic en el cas del general Desplant i el soldat Baldomer. Quan el general veié que el soldat cobrava igual que ell, se li acostà en plena batalla i:

- Si sou servit, aquí teniu el sabre, soldat Baldomer. Acabeu la batalla vos.

Es clar s'apujà el sou del general cuita-corrents.

En canvi les coses no anaren igual entre el manobre Ters i l'arquitecte Plans. Si cobraren igual. L'arquitecte feia morter i el manobre es movia en mig de plans. Sortí un edifici molt semblant a la Torre de Pisa. L'arquitecte reia pel sota el nas mentre l'edifici anava prenent forma o perdent-la, però la cosa fou que l'edifici s'acabà, tort però s'acabà, no caigué mai més, la vila l'explotà, hi feu diners i el manobre Ters hi té el millor carrer.

Tampoc es renegà del sou únic en el cas del contribuent Damàs quan el ministre del ram plegà perquè cobrava igual que el dit contribuent. Damàs rebaixà les contribucions i el poble en pes digué que era el millor ministre que havia tingut.

En canvi es trobà normal que el doctor Mora cobrés molt més que l'infermer Montalat. Quan aquest digué al famós operador que cobraria el mateix jornal que ell, el doctor Mora allargà el bisturí a Montalat i passà per caixa. L'infermer, però, no es donà del tot. I:

- Si només es tractés d'obrir...- va dir.

Ditxosos diners! Acostumada la gent que en tenia a posar preu a tot, se'n posà a la filla del batlle Ponç.

- Ni trenta ni quaranta, què s'ha pensat vostè!

- Són cent-quaranta, senyoreta.

- Poca-vergona!

- Dos cents quaranta.

- Desvergonyit!

- Tres cents!

- L'honor no té preu. No s'hi regateja.

- No regatejem. Digui vostè.

- Mil i no en parlem més...

No acabariem mai amb les coses dels diners. Un temps, la gent en volia fer de la manera que fos. Fou quan començaren els raptos. Quan es raptaren escolans, burots o mainaderes, no se'n feu massa cas, però quan es començaren a raptar carnicers d'anomenada ja se'n parlà més. Els raptors anaven demanant més diners a mida qu'els raptats tenien més categoria. S'establí una mena d'escandall i així cada ciutadà important sabia quin preu valia ja abans d'ésser raptat. La gent raptada sabia que pagent se'n sortiria, pagava i se'n tornava a casa com si res hagués passat. Però un dia els raptors, amb l'excusa de que tot pujava, en feren un gra massa. Agafaren el governador de Barana i demanaren un rescot extraordinari. Una quantitat altíssima de diners, i cent donzelles. El governador era molt estimat i els governats feren mans i mànegues per a recollir el rescot. Els diners es pogueren recollir. El problema foren les cent donzelles. No s'anava més enllà de la meitat després de resseguir pobles, poblets i viles. No n'hi havia més. Es demanà auxili a comarques veïnes. De noies, sí, en tenien. Ara, si les volien donzelles, ho sentien molt però no en podien servir. No n'hi havien...I els raptors no deixaven anar el governador

si no es pagava el rescat.

- No se n'hi pot barrejar, cap? - preguntaren uns intermediaris als raptors.

- No. Les volem donzelles.

- No n'hi han les que voleu...

- No hi ha governador!

I d'aquí no els tregueren.

Fou Mestre Vidal qui resolgué el problema. Doant per entès que els raptors eren gent de paraula, feu portar al lloc del canvi, els diners demanats i cent nou-nades, justes.

- Si aquestes no són donzelles, ni mai! - digueren els emissaris.

Els raptors foren convençuts per l'ingeniós acte de Mestre Vidal, tornaren els diners i tornaren les cent nou-nades. Amb raptors així dona gust tractar-hi.

En sortiren molts, de raptors. Es guanyaven bé la vida i cada vegada picaven més alt. Raptaren generals, ministres i presidents de governs. Tothom esperava el rapte dels raptos. El del rei. A Modella ja n'hi havia de rei, però era un rei que si bé començà bé, no n'havia endevinada cap més. Es feu famós al cap de poc d'èstrenar ofici quan la gent no volgué pagar l'impost de solteria, decretant:

- Si no volen pagar, que no paguin.

El poble es pensà que havia trobat el rei ideal i s'intentà fer-li tota mena de presents. El rei digué que no acceptava cap present, però que si es volia fer quelcòm que li portéssin diners.

- Ja teniu l'impost! - va dir al govern quan el poble li hagué portat efectiu.

Això es va saber i ningú cridà mai més "Visca el rei!". I el rei ben poques coses feu més. Es limità a caçar conills amb fura i a dir que sí a qualsevulga cosa que el govern li proposés. Però a l'hora dels raptos, el rei es senti postergat. I no se sap del cert si el

mateix rei es posà d'acord amb els raptors qhi havia un temps que els reis ho podien fer tot- o si els raptors per a tenir una llista completa des d'un petit contribuent al que es quedava les contribucions el raptaren de debó al rei.

Començaren a demanar. Cap resposta. Rebaixaren. Silenci.

A la fi els raptors posaren punt final.

- Bé què fem? Us el donarem bé de preu.

La resposta fou:

- Quedeu-vos-ell.

Els reis, a l'Atlàntida foren, primer, els més valents. En temps de guerres, quan les guerres es feien al tacte, quan els combatents lluitaven a dues passes de distància els uns dels altres i es podien insultar al temps de pegar-se els reis anaven sempre al davant. No eren guerres, aquelles, estimada Gràcia, com les que s'han fet darrerament a casa nostra en les quals un combatent tirava una cano- nada a un enemic que mai no havia vist i que el tenia quilòmetres i quilòmetres lluny, o un aviadador llençava una bomba des de deu mil peus d'alçada i mai sabia a qui havia tocat i a qui no. I que qui les mou se les mira de qui sap a on i les passa fent discursos. Si els de baix haguessin de seguir l'exemple dels de dalt lògicament els de baix també les haurien de fer les guerres fent discursos. Se- gur que els partidaris serien més que els que a la guerra tenen l'o- bligació de tirar-hi bombes. A l'Atlàntida les guerres es feien a manès, es vivien, podien dir tot guerrejant, els combatents, perquè la feien la guerra, i malparlar de les ciutats enemigues, embrotir- se amb la família dels governs contraris i bescentar les senyores adversàries. Llavors els reis feien els primers papers i donaven l'exemple a cops d'espasa. Els soldats, al veure llurs reis comba- tent a primera línia, en seguien l'exemple i es batien com lleons.

Temps a venir els reis passaren de valents a savis i d'ençà de llavors les guerres les feien de tan lluny com podien i al davant hi anaven els que sempre hi duerien anar. Els reis atlants, eren reis de poca geografia. Ells sostenien que quan es mana a massa gent els que no creuen són molts, i que el reialme ideal és aquell en el qual el rei es fa personalment amb la gairebé totalitat del cens.

Malgrat aquest assenyat pensar reial, els països cresqueren i, efectivament, la gent que no creia augmentà i es presentaren problemes que no es coneixien quan els reialmes eren andorrans. Al fer-se més grans els països creixeren les despeses generals. Hi havia més ministres, més governadors, més funcionaris, i el rei havia de cobrar més perquè tenia més feina, com ho havien de fer agutzils i diputats. I entre la gent que no creia s'hi trobava la que no volia pagar quan l'Estat demanava diners.

- Senyor, hem acabat els quartos.

- Tots?

- No ens arribaran per a fer ni la primera guerra que es presenti.

- No la fem!

- Ens la faran a nosaltres. I les armes són cares, els soldats han de menjar...

- Però qui és que ens l'ha de fer la guerra?

- Els de sempre. Si no ens podem armar bé -diners- la perdrem i haurem de pagar, que vol dir més diners.

- Però què volen, ells?

- Les terres baixes.

- Qui hi viu?

- Gitanos.

- Doncs venem-los les terres amb gitanos i tot, i encara hi guanyarem diners.

El rei es guardà un roc a la faixa i digué:

- I un altre dia que anem bé de caixa els hi prendrem!

- Com maneu, Senyor.

Com que sempre hi havia Estats que mai en tenien prou i es feien més grans a costa dels petits, una bona part dels reis de fronteres estretes decidiren aliar-se, esborrant els ets i uts que altre temps havien tingut entre ells. I declararen que qualsevol que es fiqués amb algun aliat seria com si es fiqués amb tots a cop. Però com succeeix amb els homes que no tots pensen igual, no és estrany que no hi pensessin els Estats que no són altra cosa que societats fetes pels homes. Hi hagué qui no es volgué associar adduint que aquella aliança no era pacífica sinó que s'havia fet per a tenir, junts, més combatents que separats. Com que qui deia això era l'Estat més batisser del Continent, els aliats volguéren demostrar que units ho guanyarien tot, i els dessidents volguéren demostrar, al seu torn que ells, país guerrer de grandiosos generals podien anar contra qualsevulga aliança que es fes i, a més a més, guanyar-la. Degollaren un gran personatge del seu país i diguéren que els degolladors havien estat els aliats i això portà una nova guerra, la guerra general. I encara que, estimada Gràcia, jo no sigui partidari de contar fets de guerra perquè tots són iguals, perquè a tots allò que compta són els que la guerra tren de la circulació, bé cal que sapigues com pensaven els atlants que feren aquella guerra, i els que no la feren. Els que volien guerra en tingueren a desdir, se n'atiparen, poguéren dir, en veritat: "Això és una guerra!" La gent s'arribà a pensar que havien vingut al món per a fer aquella guerra i deixar-hi la pell i més ccses haguéssin tingut per a deixar-hi. Tingueren tota ~~la~~ la raó els que deien que la guerra s'havia fet per a matar gent. Si dura una mica més no queda ningú. Un dia, quan la guerra no ténia aturador, el general Blanc feu una senyal a terra i digué als soldats:

- D'aquí no passaran! Si passen és que haurem mort tots!

El general de l'altre costat, el general Negre, digué als seus batallons:

- Hem de passar! Si no passem és que ens hauran mort a tots!

Aquella ratlla devia ésser essencial perquè el món seguís existint perquè uns per a passar-la i els altres perquè no la passessin s'anaren matant i matant com si no tinguéssin res més a fer. I a mida que anava morint gent, l'heroisme dels dos generals, que no moriren, anava creixent i creixent. Quanta més gent mataben i se'ls morí més bons generals foren considerats. I l'un i l'altre no feien res més que demanar nous ciutadans per a matar i morir a la famosa ratlla.

Un dia els dos generals feren aquest bisbe:

- Encara queda gent?

- Dels ~~nostres~~ altres?

- No, dels nostres.

- No massa, però encara en quedem.

- Doncs que els portin, que la feina és aquí!

Mai ningú podia pensar que una batalla durés tant ni que els homes fossin de tan bon matar. Uns generals que matéssin tants homes de l'altre costat i que matar-los els costés tants morts del seu, de costat, per força haurien d'ésser uns generalassos inigualables. El món restà astorat d'aquella matança, i es convingué que era un altíssim mèrit que dos homes sols n'haguéssin estat els autors. Matar un home és pecat mortal. Matar-ne milions és una acció digna de premi nacional. Aquells dos generals, quan la guerra s'acabà, rebren tota mena d'honors, tingueren monuments arreu, se'ls donà el títol d'herois perpetus i foren posats com a paradigma a totes les escoles de guerra. Les baixes de la batalla de la ratlla foren incomptables, però quedà salvat l'honor. L'honor no sap res de baixes. Quantes més n'hi ha, més honor. I si en aquella batalla s'ha-

gués mort tothom, que ja hi va estar a punt, s'hauria mort tothom, però l'honor s'hauria salvat. Així raonaven segles enllà els comentaristes atlants.

Al costat d'això, al costat dels dos heroïssims generals Blanc i Negre, tenim el cas del general Moragues. Ell era un enamorat de la milícia i per a portar sabre feu tota mena de sacrificis. Els galons de tinent li costaren unes vinyes que la família tenia a Bellaterra, vora la Serra de l'Home, per ésser més exactes. Dels de capità se'n feu la casa pairal. La comandància fou el preu de les joies de gala de la família, i el generalat li costà la senyora, que era de molt bon mirar.

- Moragues, que ara em toca a mi! - li deia amb cara de pena la muller quan l'anaren a cercar.

- La pàtria, Margarida, exigeix molts sacrificis. El teu, que també és el meu, s'ho val perquè serà la primera vegada que tindrem general a la família!

- Si t'ho mires així, és clar...

Però s'esdevingué que el pobre general Moragues feu tots aquells sacrificis de franc. ja que durant una centúria l'Atlàntida passà sense guerres. El poble, de tota manera, agrai la gesta de Moragues, i una vegada mort de vell i sense que hagués pogut estrenar el sabre, li feu un monument al peu del qual s'hi podia llegir: "Al General Moragues que no perdé mai cap batalla".

No és res de l'altre món, però si consignem els grans aconteixements, els aconteixements de gran història, també és just consignar els de mal entendre, d'aconteixements. És el cas d'una guerra interior, una de les que de tant en tant es feien per a esperar-ne una de debó. Molta gent, ja no la feu aquella guerra. Ciutadans de cada costat es trobaren al país veí i es miraren la guerra de lluny, que

és una gran manera de fer-la, esperant que s'acabés per a veure a quin dels dos costats havien d'anar si la guerra no acabés en taules. No hi acabà en taules ja que a la guerra ha de guanyar un o altre, però almenys per a molts atlants l'acabament no hauria d'haver valgut puix perderen els que semblava que havien de guanyar. Les guerres solen ésser una combinació de factors i diuen les cròniques que en aquell hi havia malfactors a desdir. Els cronistes atlants en digueren la guerra misteriosa d'aquella guerra. Segons conten, uns anaven per feina i els altres deien que ja hi hauria temps. I feren tard.

Els que guanyen sempre creuen tenir raó, i ja que han guanyat, la seva raó és la que val. Els guanyadors de la guerra del misteri deien: - Entre els que hem mort guerrejant i els que han fugit fronteres enllà, ja no en deuen quedar masses dels altres... I si en queden els anirem restant.

Començaren a restar, però:

- En queden molts encara. Eren molts més dels que ens pensàvem. Què fem?

- Parlem-ne. En queden tants com dius?

- Uí!

- Llavors, apúnta-t'ho. Si no els hem acabat tots i en queden tants com sembla haurem fet feina en va. Haurem treballat de franc.

- Home, tant com de franc...Tot és nostre!

- M'heu entès malament. No és per ací per on anava. No n'hi ha prou amb això que us penseu. Ja ho veureu, ja ho veureu...Temps al temps.

No. No l'entengué massa gent aquella guerra. Però de guerres, com de dones, estimada Gràcia, n'hi ha de totes menes, fins a l'Atlàntida.

L'ofici de rei, un temps, no fou massa fàcil. El càrrec s'havia de guanyar per mèrits i conservar-lo igualment en actes que permetessin la continuïtat del càrrec. Les famílies regnants es reuniren i acor-

daren que la institució passés de pares a fills. I hi passà. I sortiren reis de tota mena. Els primers foren reis de bastó i espasa. Vinguéren els que guanyaren imperis, i els que els perderen. I vinguéren els que pel tron s'ho jugaren tot, i els que deixaren ceptre i corona per una senyora. El govern no la volgué per reina a n'aquella senyora, i el rei va dir:

- A la vostra edat ho trobo natural que una senyora no us digui res. Jo encara m'hi veig en cor. Passint-ho bé.

En fi, estimada Gràcia, a l'Atlàntida hi hagué reis per a triar i remenar. Fins que un temps la reina fallà, o fallà el rei, però no hi hagué hereu. Allò era nou. Fins llavors els reis a més a més d'ésser els més valents, els més justos i els més rics, eren també els més prolífics i deixaven sempre la descendència assegurada amb escreix.

- Altra vegada, Senyor...ja ho veus!

- No t'amoinins, reina. Val més que en sobrin. Es a base de tenir criatures que deixem la descendència assegurada.

Doncs, com deia, un dia fallà l'hereu. Millor dit, es veu que qui fallà fou definitivament el rei perquè es canvià de reina una pila de vegades i com si canvi no s'hagués fet.

- Ja sap com van aquestes coses, el rei? - comentà un primer ministre.

La qüestió és que entre murmurations palatines i canvis de reina el temps anava passant i arribà un moment que el pobre monarca si bé dictava lleis genials i decretava impostos discretíssims, era impossible deixar reines, per maques que fossin, en estat de bona esperança. I el rei morí de vell.

- I ara què! - es digué a palau.

- Doncs que s'ha de fer un rei nou, veus-ho-ací.

La gent volia rei, i s'havia de fer quelcom i depressa perquè es deia que pel país s'havien ja vist els primers republicans. Començaren les consultes.

- Sí, jo de diners en tinc molts, però recordeu-vos que a Les Franqueses en degollaren un de rei.

- No tots han de morir degollats els reis, home!

- Si em degolléssin a mi seria, per mi, com si es degolléssin tots, els reis.

La gent de diners no fou massa solució.

- No, no, la gent es pensaria que els diners els he fet fent de rei i jo els diners ja fa molt temps que els tinc fets.

Tothom trobava una excusa o altra per a defugir l'altíssim càrrec.

- De cap manera! A la meua dona només li faltaria que la fessin reina! Es pulsaren altres estaments.

- Es que jo sóc republicà, senyors!

....?

- Deixar la farmàcia per anar a fer de rei? I ara!

....?

- Què se'n faria d'un rei petre... No em creuria ningú.

I bé calia trobar un rei tanmateix.

- Anem-lo a cercar a fora.

- No seriem els primers. I ja sabeu què va passar a Morena. En portaren un de fora i a mig fer els va plegar.

I no hi hagué altra solució, davant la poca afecció que els consultats demostraren per a portar corona, que posar el reial càrrec a concurs públic. S'exigia bon estat de salut, coneixement d'estratègia, haver estat monàrquic almenys els deu darrers anys, no haver estat a la presó per delictes comuns, oratòria, mà esquerra i ésser més aviat ben vist per les senyores. El sou estaria d'acord amb les aptituds i s'aniria retocant a mida que el regnat anés fent sense

masses trontellaments. A més a més s'anunciaven primes per guerres guanyades, per augments de contribucions, etc. etc. De totes maneres perquè els sol·licitants no veiessin la cosa massa de bon fer, hi havia una clàusula final en la qual el futur rei havia de demostrar el seu esperit de sacrifici ballant la Dansa del Foc que consistia en passejar-se descalç damunt brases enceses...

De molts, restaren dos candidats. Ambdós restaren empatats en els exercicis que exigia la corona. Primer es pensà en fer dos reis ja que els mèrits dels pretendents eren els mateixos, però s'addui els possibles problemes de la descendència, i s'anà a la prova del sacrifici. Dos focs s'esperen. Un dels candidats, descalç, hi passa lleugerament. L'altre fa el mateix amb iguals bons resultats. L'empat seguia.

- Més foc! - diu el primer pretendent.

- Més foc! - ordena el segon.

Un cremà més que l'altre. No tothom crema igual, es veu. I Nara tingué rei, escaldat, però tingué rei. El primer discurs de la corona acabà així:

....I Nara torna a tenir rei. I mai deixarà de tenir-ne mentre es compti amb súbdits disposats, si les circumstàncies ho demanen, a guanyar-se el càrrec per mereixements propis. Com heu vist no és cosa senzilla, però si ésser rei no portés els seus mal-de-caps, i en el meu cas, de peus, quin valor tindria la monarquia?!

Aquell home fou un bon rei i governà sempre a gust de la majoria. I quan li digueren que li cercaven reina, digué:

- Ja veieu jo, quins sacrificis he fet per arribar a la reialesa. Només una cosa demano, porteu-me una reina amb els davants ben grossos...

LA PRIMERA REVOLUCIÓ

El govern, que per això hi era, deia com s'havien de fer les coses per anar bé. I hi havia gent que les hi feia les coses com deia el govern, i d'altra que les feia al revés. Es veu que sempre hi ha hagut gent que no hi ha estat d'acord amb allò que diu el govern. Per altra part, els governs ja ho saben que tenen adversaris, enemics, contraopinants o mal opinants. I els toleren. Devegades aquests elements són de molta utilitat als governs i algunes lleis es fan pensant-les dos cops de cara a veure com reaccionaran els descontents. Es per això que algun cop els governs fan lleis que poden passar. Perquè si tothom digués que sí en tòtum sobrarien legisladors, reformatoris, burots, advocats i presons, és a dir hi hauria molta més gent sense feina i els governs això ho tenen molt en compte.

A Penyafora, amb les coses del govern uns deien que sí, altres, la majoria, no dien ni sí ni no, i hi havia un ciutadà que sempre deia que no. Era Bomba, el revolucionari. Bomba era un autèntic banya-ricard que sempre anà contra-corrent. No volgué contestar mai cap pregunta quan anava a estudi, que hi anava poc sovint i era l'instigador dels més famosos rodós. Fou l'inventor, ja en aquella tendra edat de les vagues generals que tant se'n parlaria temps a venir. Arribà a conseguir un rodó general. L'endemà, quan els nois tornaren a estudi, el que feu vaga fou el mestre. Tot era començar. Quan a Bomba li preguntaren per què no deia la lliçó com els altres, a l'escola, ell contestava que ja la dien els altres la lliçó i que amb uns que la diguessin ja n'hi havia preu. Ell estudiava quans els altres jugaven, no se'l veié mai a cercar nius, però tinguent ja de petit un concepte especial de la propietat, era el número u robant tota mena de fruita, sobretot la de fruiters tancats al públic. De més gran no festejà mai, no pagà mai cap contribució i moltes ve-

per anar contra la majoria, sortia al carrer vestit de dona. Sostenia que tot era de tots i, per no pagar a les botigues, que no estaven massa d'acord amb les teories de Bomba, passava una gana espantosa. I quan se li deia que allò era perjudicial per a la salut, responia: "Que mengin els altres!". Passà un temps fent discursos picats contra batlles, governadors i ministres, contra l'ordre establert i, sobretot, contra la gent de diners. I quan algú li deia que què s'havia de fer, la resposta era sempre la mateixa: "Rebentar-ho tot!"

- Bé, sí, rebentar-ho tot. I després?

- Després ja en parlarem!

Com que la gent, llavors almenys, no ho veia massa clar tot plegat, més d'un havia dit a Bomba,

- Bomba, ja t'arreglaràs!

Se l'agafà sovint, i quan sortia de la presó en sortia més revolucionari que mai. Com que de moment era l'únic revolucionari oficial de Penyaforça el govern li'n deixava ésser. Cada vegada, però, que algun personatge d'anomenada arribava a la capital, com que Bomba, segons deia, s'havien de rebentar tots, s'agafava el revolucionari per a evitar coses. Un dia que es rebé la visita d'un ministre foraster, amb les presses pels actes de benvinguda, el govern es descuidà d'agafar Bomba. L'home, que era un revolucionari honest, considerà que no se'l valorava prou i es presentà a governació.

- Què passa, que no m'heu agafat?

- Res, home...els funcionaris amb les presses a l'hora de plegar se n'han oblidat. Dispensa. Passa...

Aquella vegada Bomba sortí de la presó amb els comptes fets. Va creure que havia perdut prestigi i es disposà a reguanyar-lo amb escreix, fos com fos, petés qui petés. Va veure clar que un revolucionari isolat, per revolucionari que fos ben poques coses podria fer i es llençà freturós a la recerca de prosèlits. I per una d'aquelles coses

que ningú no s'explicà Bomba començà a cercar adeptes entre la gent de diners.

- Si no la feu vosaltres, la revolució, no la farà ningú. Oimés que per a fer una revolució ben feta, una bona revolució, calen diners!

S'emportà un desengany. Els rics contestaren que ells ja hi anaven contra el govern que llavors manava, però que no trigaria a pujar un govern de rics que governaria com ells voldrien.

- Per a vosaltres fareu! - va dir Bomba aconiadent-se-. Jo ja us he avisat. Si quan vingui la revolució que ha de venir, vosaltres ja fossiú revolucionaris, us estalviariéu molts mals-de-caps...

Llavors va anar a fer socis en mig dels pobres, dels desvalguts i dels decebuts d'amor els quals mentre dura el desengany estan disposats a cremar-ho tot.

- Bé, però què hem de fer?

- La revolució.

- I què és la revolució?

- Rebentar-ho tot!

- Veuràs, rebentar-ho tot...

- Capgirar-ho tot!

- Això ja és més enraonat, veus?

I es feu la revolució. No fou una revolució com cal, és clar. S'ha de tenir en compte que era la primera i no se'n sabia, i com que uns volien rebentar o capgirar unes coses i d'altres, altres, tothom la feu a la seva manera la revolució. El govern, que mai havia comptat que Bomba passés de fer discursos i pintades a les parets, i que trobés practicants, es trobà desprevingut i, de moment, no trobà altra solució que dir, quan veié que tothom feia la revolució, que ell també n'era, de revolucionari. I no es lligaren caps. Es feren la mar de revolucions particulars, i el pobre Bomba, que durant els primers dies de la revolució feu abundantment la pau dels infinits àpats enda-

rrerits que portava, no podia donar l'abast. Ell prou deia que ja s'havien reventat prous coses, que ara s'havien de tornar a arreglar..

- Doncs per què les hem reventades, si s'han de tornar a fer?! - se li contestava sovint.

Era sol a bàtre's contra revolucionaris independents, i no se'n sortí...

- Tot és de tots! - digué algú entrant a la botiga de Joan Taronja.
- Però què és això?
- Això és la revolució!
- Doncs, espereu-vos! - digué Joan Taronja deixant la seva botiga plena de revolucionaris i entrant a la botiga de Pere Teulat i començant a proveir.
- Però què és això, Joan?
- La revolució!

El segon botiguer es feu immediatament revolucionari i anà a proveir a una tercerabotiga quin propietari al veure com anava la revolució l'anà a fer a la quarta...fins que tots els botiguers en convertiren en revolucionaris...

Samuel Floresta no havia treballat mai. Era un vegetarià sense bei, i vivia de fer repassos als fruiterars del barri. Un comitè revolucionari que coneixia Floresta li digué que les coses havien canviat i que ara havia de treballar tothom, fins ells, que ja sabien que era molt difícil.

Samuel Floresta no s'ho sabia acabar.

- I vosaltres heu fet la revolució per a treballar? Quina mena de revolució és, aquesta?

I Samuel Floresta demanà ajut entre els que no havien treballat mai, que eren molts, i aquests es posaren a les seves ordres incondicionalment. I feren la revolució dels desvagats. Estiguéren a punt de guanyar-la. Si arriba a durar una mica més rai...

- Tot és de tots, diuen?

Això ho digueren al mateix temps Pere Torreta i Damià Fanal. I es bes-canviaren les senyores.

- Això són revolucions! - declararen les dues dames.

I mentre a casa els Crespis tenia lloc aquesta escena:

- Rosa, això s'ha acabat!

- I què és el que s'ha acabat?

- Les teves sortides. Ja n'hi ha prou! Hi ha la revolució, ara, i jo sóc revolucionari i, o et suprimiré a tu o suprimiré els teus visitats. En nom de la revolució ho puc fer tot, jo.

- Pantaleu, Pantaleuet meu...si jo sóc més revolucionària que tu. Si jo feia visites era precisament perquè n'era de revolucionària...Però si tu també n'ets, no et preocupis, farem la revolució a casa!

A casa els Masdavalls el diàleg era aquest:

-...Deus saber -és la senyora Masdavall qui parla-, encara que amb la dèria de passar comptes potser no ho saps, que ha vingut la revolució per a mudar l'estat de coses que hi havia fins ara, que per això són les revolucions. Perquè les coses quedessin igual no en caldria esp de revolució. Saps els anys que superto que tinguis el cap al calaix?

Es que no hi ha res més en/ aquest món que calaixos i passar comptés? Que li tinguis de dies despatxant fruita, passi, però que li tinguis de nits, que ho aguantí qui vulgui! Jo em sento revolucionària i vaig per les meves. Fins ara he dit moltes vegades no, i a gent que mai no ho diries.. Al senyor Pallanc mateix, ja veus...

- El senyor Pallanc? Per cert que ens deu la fruita de la setmana passa-da...

-...I aquesta casa és meua!

- Es de la revolució.

- Doncs si tu la fas per a pendre-me-la, jo la faré perquè no me la prenguis!

- Diners!

- Oh diners, diners...Quants, veuràs?!

- Tots. És la revolució!

- Aquí els tens, però ara sóc com vosaltres i faré la revolució per a tornar-ne a tenir. I així no ens entendrem mai.

- Bé, doncs, queda-te'n algun, que de revolucionaris ja som prou!

Bomba, al veure que aquella revolució anava per mal camí i que no era la que ell pensava que havia d'ésser, s'ho jugà tot i portà a cap una nova revolució que passà a la història com la revolució de les revolucions. I ja fou un mai acabar. Els ciutadans tingut com a més pacífics, com el senyor Madrenes que no havia trencat mai cap plat ni cap olla es desbordà i ho trencà tot. I se'l veié pels carrers aquells dies nous amb una dona a cada braç al crit de "Visca la revolució!" Veient que convilatans com el senyor Madrenes també es veien en cor de fer la revolució, els contrarevolucionaris es llençaren al carrer i ja no hi hagué aturador. S'havia perdut l'equilibri i costaria molt tornar-lo a trobar. Si les noves eren que guanyaven els revolucionaris, la gent se'n feia, i si eren de que qui guanyaven eren els contrarevolucionaris, també. El senyor Brugadell un dia, se sentí revolucionari i es trencà ell mateix els vidres de casa seva davant els aplaudiments dels esvalotadors. L'endemà guanyaven els altres i el senyor Brugadell obligava a posar-li els vidres als revolucionaris del dia abans...No es feu net en tanta de manera, que fins el propi Bomba hagué de passar front eres apressadament. Al fons n'estigué content ja que pogué tornar a ésser revolucionari des de fora, que és allà on se n'és més, i en fou a la seva manera sense ningú

que li fes revolucions autònomes. Ell, no obstant, des de l'exil recomanava que de tant en tant se'n fes alguna de revolució, que molt seria que un dia o l'altre no se n'endevinés alguna...

Fou Cartipàs qui entrà en joc amb la bandera de la llibertat.

- Llibertat, però controlada - deia parlant al poble-. La llibertat, com la paciència té un límit. Si es passa d'aquest límit ja no és llibertat. Llibertat, però posant els peus plans. Llibertat per a segons qui i per a segons què.. Llibertat de gramàtica, però llibertat sense diccionari secret. Llibertat de crítica, però sense criticar els que manen, que som nosaltres. Llibertat de cantar, segons quines cançons es cantin. Llibertat de protesta, mentres es protesta a casa. Llibertat de treball, mentres es facin deu hores. Llibertat...

- Visca la llibertat! - cridà la gent.

I resultà que Cartipàs guanyà. I resultà també que quan Cartipàs fou al poder, molta gent declarà que ella ja feia temps que era cartipastista sinó que no es podia dir.

- Tu també?

- Fill, em faran passar la carretera per davant la fonda...

- I tu?

- Mai havia venut les peres com ara!

p Però, Maurici...

- Amb la revolució, millor dit, amb una de les revolucions, em fugí la dona. Aquesta me l'han tornada, i jo sense la dona sóc home a l'aigua. Què volies que fes?

- Veus, de tu no ho hagués dit mai.

- Mira, jo sempre sóc dels que guanyen. Es un sistema que no falla, ja t'ho diré, jo.

- Torrent!

- Ni Torrent, ni romanços. I para esment el què dius perquè et puc

denunciar!

- Senyora Magdalena...!

- En lloc de dir que no em va escapar de dir que sí. Què hi vols fer.

- Home, Nisprer...

- Xist...La consigna ara és ficar-nos en mig d'ells a veure si els tombem. M'han donat un bon càrrec i, si no els tombem, doncs em quedaré amb el càrrec...

La revolució, però, havia fet l'entrada en el vocabulari humà i per ara cap acadèmia s'ha vist en cor de treure el mot dels seus diccionaris. Els acadèmics pensaren, molt ben pensat, que les coses podien canviar d'un moment a l'altre i cap volgué la responsabilitat d'eliminar dels papers de la docta casa, que són guàrdia per a escriure i parlar dintre la llei, un mot declarat precisament, en aquell país, fora de la llei...

POLITICA

- Es que sí, però serà que no.

- Bé, però en què quedem?

- No us amoineu, senyor Bastons. Es política. Ja en sentireu a parlar.

El ministre Clavell fa tres nits que no dorm. La senyora Clavell li diu:

- Però Clavell, home, això és massa, no ho aguantaràs. Per ministre que un sigui ha de dormir, dormir al llit, vull dir.

- Ja m'agradaria veure't al meu lloc, i amb les eleccions a tocar.

- Però qui te'n feia ésser de ministre, Clavell, si t'ho haves d'agafar així!

- Qui me'n feia ésser, qui me'n feia ésser...Me'n van fer, que no és el mateix. I ara, té, les eleccions que ho poden tirar tot en orris.

- Ai, Déu meu, que has fet coses que no podies fer essent ministre?

- Els ministres no fem res que no ho aprobi el consell.
- Doncs que s'espavilli el consell.
- Es que jo en formo part.
- Doncs que és el consell que ha fet coses que no devia fer?
- Tot s'ha fet pel bé del país.
- Es clar, home...Jo moltes vegades t'he sentit parlar de ponts, de carreteres...
- No em parlis de carreteres, Begònia!
- Que no se n'han fetes?
- Es clar que sí!
- Potser se n'han fetes masses, amb l'afany de treballar pel país.
- No. El que passa és que com que no hi havia prous diners per a tot, els de les carreteres serviren per a reforçar la guàrdia nacional que s'havia de crear...Si guanyem no passarà res, però si perdem...ai si perdem!
- Jo no hi ent enc res en això que en dieu política, però sempre t'he sentit a dir que les eleccions les feieu per a guanyar-les...
- Sí però de vegades la gent s'erra...I si perdem sortirà tot.
- Però què ha de sortir, Clavell?
- La casa de Mas Murat.
- Bah! si un ministre no pot tenir una casa...!
- La de Vilanova.
- O dues...Què es pensa la gent, que un ministre hi ha de perdre diners amb el càrrec?
- Sortirà el Barri de la Germania at, que encara s'ha de fer i ja s'ha cobrat...
- Es sol cobrar per endavant, ara, Clavell. No ho vegis tan negre.
- Serà un desastre, serà un desastre...Sortirà l'afer del Poble Nou que es van donar diners als constructors perquè es fes a les terres que hi tenim...I el del Monopoli del Vi, que és la nostra renda, i

al de les Cases Barates, que també n'és, i el Castellfullit que encara és una altra renda, i les barques noves de...

- Oh, carai, Clavell!

- Si, són coses de la política...

L'escena de casa el ministre Clavell tenia lloc a casa de molts ministres. La preocupació era grossa perquè segons sembla Clavell comparat amb altres ministres era un ministre modestíssim.

- No es preocupin, homes, no es preocupin - deia el cap del govern als ministres reunits en sessió d'urgència. No s'ha de tenir tanta por de les eleccions. Primer, la gent de diners diu que està disposada a pagar i a comprar vots si es fa necessari.

- O, mentre cobri i voti per nosaltres, raí!

- No feu córrer coses així o els rics no compraran vots.

- Veurà, és que això d'un vot un trumfo, és molt perillós.

- Sí, però nosaltres no podem pas dir que uns votin i els altres no.

- Es que no podem acceptar que el vot del doctor Taberner tingui la mateixa força que el del beneit del barri que calça un trenta-quatre curt.

- Veurà, ni tot el país és el doctor Taberner ni tot el país calça un trenta-quatre curt. Potser doctors i beneits nivellen. Nos és per aquí per on pot petar la cosa. Són els que ni són savis ni beneits que em preocupen. Si tenen seny ens votaran a nosaltres.

- I si van per a ells?

- No han governat mai. No en sabrien.

- Veuran, com les hem de fer aquestes eleccions, amb jocs de mans?

- Així guanyarem.

- Honestes?

- Així podem perdre.

- O no. Veuran, qui compta els vots?

- Té raó, senyor Miret. Ja en parlarem de qui les guanyarà aquestes

eleccions!

- De totes maneres, si hi han eleccions s'ha de parlar al poble.

- I què li direm al poble?

- Home...! Que si ens vota a nosaltres hi haurà llibertat, democràcia, s'abaixaran les subsistències, es farà la setmana de quaranta hores...

- Això, exactament, ho han dit ja els altres. A qui ha de votar, el poble?

- Tothom ho ha de dir, això. Es que voleu guanyar unes eleccions dient el contrari? Es tracta de la manera de dir-ho. I ja que ve el cas pareu esment que si bé el conseller Présseguer és un orador de bon dir que aixeca drets als oients de vegades va massa barroer cercant el pinyol...Que llevat de deixar com he dit la cosa de les quaranta hores, que pensí a posar l'adverbi "més" a totes les altres coses que es prometin. Recàlqueu-li bé!

I sí, hi anà de barroer el conseller Présseguer. I nerviós d'escoltar l'aplaudiment final posà el conegut adverbi arreu fins a fer la setmana de més de quaranta hores. La gent que ja tenia les mans uns segons abans a punt restà amb els braços oberts com si esperés a algú que arribava...Degut a n'aquell "més" de més, s'hagueren de comprar una pila de vots que haguéssin sortit de franc.

I és que s'ha de tenir cura a l'hora d'escollir oradors, sobretot quan hi han eleccions pel mig. No us fieu massa dels que abans del discurs es mosseguen les ungles i es passen nerviosament. Quan menys ho penseu us sortiran amb un ciri trencat o us diran les coses al revés. Ja en una altra ocasió el conseller Présseguer, en ple deliri oratori, al mateix temps que per a reforçar el què deia donava un furiós cop de puny damunt la taula, va demanar carregat de mi bemols, que es votés pels altres. Es na descuidar un "no", aquella vegada.

El govern, per evitar que els seus oradors s'erressin o diguéssin coses que no havien de dir, decidí donar-los els discursos escrits, per curts que fossin. Els oradors moderns potser es sentiran ofesos, i diran que és una marca de confiança de qui els fa fer els discursos que els faci fer amb solfa *la* davant, amb caminadors, amb apuntador, però a l'Atlàntida un temps, només es feien discursos llegits. Quan es feia un discurs amb paper, segur que es faria un bon paper. I val més prevenir-se ja que el conseller Presseguer feu trontollar moltes eleccions. I els que manaven deien que valia més que un orador digués acabat un discurs que podia haver dit moltes més coses que pas que se li hagués de dir que n'havia dites de més. El paper es posà de moda i moltes coses es feien amb el paper a la mà. Es clar que no tot s'ha d'agafar pels cabells com feu Lluís Ribot el qual es declarà a la seva xicota llegint-li la declaració. D'ençà de llavors que la gent del barri li digué Lluís Caligrafia!

Sí, vingueren les eleccions, aquelles eleccions que tant tenien el ministre Clavell i d'altres. I l'oposició guanyà. El govern reuní la gent de diners, les forces vives, la dels monopolis, la de força i recomptà els vots...

El ministre Clavell arriba a casa seva radiant. Begònia l'esperava amb cara de circumstàncies i amb les maletes fetes.

- Clavell, com ha anat?

- Tot està arreglat. El govern ha dit que aquestes eleccions no valen! És una qüestió política...

Abans no s'arribà a *les* estructures dels estats moderns, es feren moltes provatures, moltes polítiques, estimada Gràcia. No ens ha de semblar estrany que els pobres primers atlants paguéssin car l'aprenentatge. Tots els aprenentatges són cars. Però ara ningú vol aprendre res. Els atlants, doncs, es trobaren que qualsevolga situació era

nova i l'havien de resoldre tot passant. No és com ara que els estats actuals ténen la mar d'històries a mà, que és experiència de segles, i saben sempre com es resolgueren cassos semblants anys enllà. Però ara és la mar de fàcil saber que són republicans, monàrquics, conservadors, reaccionaris, immobilistes, reformistes, socialistes, liberals, estraperlistes...encara que la gent que se'n digui no en sigui de tot això o en sigui a la seva manera. El poble atlant ho tingué d'aprendre tot. Tingué d'aprendre de creure i de manar, coses de mal lligar ja que tan fatal és no saber manar com no saber creure. Es trigà temps a lligar caps i encara no es lligaren bé per a tothom. Hi hagué molts desenganys, molts fracassos, i moltes ganes d'engegar-ho tot a rodar, però calia no assimilar pessimismes, no defallir per baixes que hi hagués per arribar a bon terme. Es el cas del farmacèutic Muntanya, el primer que s'establí a Font-Novella, també coneguda per Fonteta. La gent que arribà a matar el farmacèutic Muntanya abans no trobà les herbes que curaven eilloc d'emmetzinar!

- A veure, proven aquesta - deia a un client que se li queixava de mal de fetge.

...

- Com va anar l'herba?

- L'herba bé, el que va anar malament va ésser el malalt!

- En provarem una de nova...

I així fins que trobà l'herba específica que deixava els fetges com nous. I com el cas del mal de fetge s'haguéren d'anar provant herbes per a curar els afortunadament pocs mals que patien els atlants. Muntanya, pel bé del país, feu moltes més baixes entre la clientela abans de trobar les herbes curatives, que els més famosos generals de l'època. Matà molta gent, sí, però la matà perquè altra visqués. I això li fou tingut molt en compte.

- Aquí no hi cabem!
- A on?
- Al país, a la nació, a l'estat...
- Home...
- No hi cabem, dic. Aquí vessem i a cal veí hi ballen. No és just. Hem d'anar a fora a cercar el terreny que ens manca.
- Ens convertirem en invassors i el món ens mirarà malament.
- Que ens miri tan malament com vulgui, però ho hem de fer. La meitat de la població s'ha de quedar a casa perquè si surt tothom no es pot passar pel carrer... És una qüestió política fer que la gent pugui passejar-se sense haver de demanar perdó tan sovint amb les emperes que hi han al carrer...

- Enviats de Blancaneu diuen que ells volen viure en pau i que encara que tinguin moltes armes no mobilitzaran mai contra nosaltres. Que no fem cas si veiem soldats armats arran de frontera. Es tractarà únicament d'unes maniobres per estar a punt per si arribés algun cas d'emergència...

- Secretari Jaume! Com es diu el rei de Blancaneu?
- Horaci Tercer.
- Ja pots encarregar rètols nous pel carrer Major amb el nom d'Horaci Tercer...Ja les veuràs com acabaran aquestes maniobres. Ells en diran unes maniobres polítiques. De tota manera els rètols vells guardà'ls. Un dia poden tornar a servir, igual que els nous...

A primers d'any es mobilitzà tot el país per anar en ajut del veí que fou invadit per un altre.

- No es pot consentir que Terranova sigui trepitjada per aquests descastats de Costa Roja. A les armes, ciutadans!.

A mitjans de juliol del mateix any el mateix govern deia:

- Ciutadans! No podem estar braços creuats quan els amics de Costa Roja es baten per a evitar que els descastats de Terranova els volen

traure del mapa. Tots contra Terranova!

- Però què dimoni és aquest trenca-caps. Primer els descastats són els de Costa Roja anant contra Terranova, i ens hi fiquem, i ara els descastats són els de Terranova i també ens hi fiquem...

- Es la política, senyor.

- Ja n'estic tip de pagar!

- Jo també, però s'ha de pagar. L'estat necessita diners. Hi ha molta gent que cobra de l'estat. Després amb els nostres diners l'estat fa carreteres, ponts, ports, escoles, hospitals, bombes... Però hi havia tanta gent que cobrava de l'estat, que l'estat feu curt i demanà més diners. I la gent tornà a pagar, com sempre, de mala gana, i l'estat tornà a fer curt. I és el que deia el ministre Millet:

- Ja ho veieu. Hem tornat a oscar. No pot ésser que tothom pagui igual. Al meu entendre han de pagar més els rics que els pobres.

- No hem quedat que tothom havia d'ésser igual?!

- Però tu trobes just que un home que tingui trenta vaques pagui igual que un que en tingui tres? Aclariu-m'ho això!

- Si es mira pel bé de l'estat, segur que el que tingui tres vaques es sentirà orgullós de pagar com si en tingués trenta! Després, tenir els rics en contra és molt més perillós que tenir-hi els pobres.

- Per què no fem una altra política? No fem tantes coses, gastem menys diners i que només paguin els pobres si us fan tanta por els rics...dic jo.

- Senyor Manuel, vostè sempre riueja fora de test...

I vingué que es repetí tant aquella política de fer pagar a la gent que un dia deixaren de pagar pobres i rics. El país en pes feu la vaga del pagar i el govern si bé en représsàlia es quedà masies, vaques i pollastres, amb tot això no pogué ni fer ni carreteres, ni

ponts, ni ports, ni escoles, ni hospitals, ni bombes, ni pagar bé als funcionaris públics. Hi hagué canvi de govern i canvi de política. El nou govern digué que ja veia que sense diners no es podien fer gaire coses i decretà que qui més contribuís al tresor nacional més possibilitats tindria de que l'estat reconeguent el seu esforç els tingués en compte a l'hora de nomenar altíssims càrrecs. Els rics picaren, i tornaren a pagar. Els pobres no tingueren més remei que pagar encara que fossin pobres. Fou en aquell temps que la política aconsellà que el treball era obligatori, i es creà un nou impost contra els que no treballaven. I molta gent es feu aquesta composició de lloc:

- Si treballo tinc de pagar i si no treballo també. Tant per tant pagaré per no treballar!

- Però senyor governador, si no tinc res, com volem que pagui?

I com que l'estat el que volia eren diners, el governador per tal que aquell ciutadà pagués:

- Oliva, dona dues vaques a n'aquest home!

- Però...

- Sí, ja ho sé. Es una qüestió política. Així podrà pagar.

- S'han d'apujar els jornals. La gent té pocs diners.

- Tothom en té pocs, de diners.

- Bé, tothom, tothom...

- Vull dir que mai se'n tenen prous.

- Però es feren discursos dient que els jornals s'apujarien.

- Fou una qüestió política.

- Bé s'han apujat els funcionaris!

- Es molt diferent. Tenir un paleta descontent o un ministre content, varia, no?

-

- Es que els paletes són molts més que els ministres. I com que guanyen poc, treballen poc i fer una casa costa un dineral...

- Això és política de l'oposició, enverinant el país perquè les coses pugin.

- Agafeu-la, doncs, l'oposició.

- No, la política actual del govern és precisament que n'hi hagi d'oposició. S'ha d'estar a veure venir, i l'oposició és el millor baròmetre que té el govern.

- Per què anem tots contra Menestralia?

- Es una qüestió política. Si guanyem tindrem una sortida a la mar.

- I si perdem?

- Hauréu fet una mala política.

Joan Cisterna s'ha casat. Amèlia, la muller porta la mare al braç. La mare d'Amèlia es diu que és un carrabiner.

- Mira, Joan, la meua mare que també serà la teua.

- Alto! Casori, sí, però comencem bé. Serà la meua mare, però amb un afegit molt important, serà la meua mare política!

- I bé, ja tenim armes.

- Sí, ja tenim armes.

- I què en fem?

- Res.

- I per això ens hem gastat tants diners?

- Doncs fem-les servir.

- A Gala reguen amb la nostra aigua.

- Doncs no se'n parla més. Els avisen?

- Potser millor...

- Però si no tenim armes! - conestaren a Gala.

- Us en vendrem!

...

- Però si venem armes a Gala en quedarem sense?
- En tornarem a comprar amb els diners que farem venent-les. Es una qüestió política, aquesta. O no ho enteneu?
- Sí, sí, si es tracta d'una qüestió política...

Portà preocupacions la política. Se'n digué que era un art i ja veus, estimada Gràcia, l'art a quin punt ha arribat. Al principi l'art tenia molts entenedors. Un pardal era un pardal, quan es pintava un pardal. Es quan es pintava amb el cor. Ara es pinta amb el pensament i l'art ja no l'enten ningú. Per a no quedar malament hi ha gent que ho diu que l'art en encara que no l'entengui. Doncs l'art entrà a la política i ja l'entengué ben poca gent, i de vegades no l'entengué; - ren ni els mateixos que la feien.

- Tot és política això! - deia la gent davant cassos de mal toscar. I es deia la mateixa cosa si fallava l'enllumenat d'un barri, si desapareixien comestibles del mercat, si perdia un equip de futbol, o si el president del consell al fer discursos en els barris obrers els feia amb calces de vellut...

S'apujaven les subsistències: Política de preus.

Es tancaven llocs de treball: Política social.

Es declarava una guerra: Política d'Estat.

Es suprimia gent de dretes: Política d'esquerres.

Es suprimia gent d'esquerra: Política de dretes.

Es devaluava la moneda, les borses dejunen, l'estat s'endeutà fins a les orelles. Clar: Política econòmica.

Les colònies són les colònies. N'hem fet la gent gran; l'hem ensenyada a plantar fruiters, a collir blat i a trobar pedres de preu. Tot això és nostre, no d'ells: Política colonial.

Tot quan sigui emplenar les caixes nacionals és una bona política. Que hi ha gent que per a omplenar les caixes nacionals no pot anar

a plaça? Amb això les caixes no hi tenen res a dir. I el govern no pot pas fer una política sentimental. La gent s'hi ha d'acostumar a no anar a plaça tan sovint.

S'estira i s'arrença per a modificar determinades lleis que s'havien considerat intocables: Política institucional. Molt delicada. Normalment la política municipal, politikejava amb la provincial i aquesta amb la nacional. Totgem volia més bombetes que llums, segons la política nacional, i més carrers que els necessaris, i més escoles que nois, i més hospitals que malalts... Una bona política nacional era, de moment, dividir les peticions rebudes, per set.

- L'afer ha quedat damunt la taula": Política d'anar tirant. Recomanable.

I la gent ha acabat tinguent-ne un mal concepte de la política, es timada Gràcia. Recordes "Política" del germà Aristòtil?. Es pensa que és un joc de mans, una il·lusió, un bluf, un truc, una enganyifa, en fi. Quan algú ha obtingut una cosa més aviat amb contraband pel mig:

- Ho ha fet amb una política! - es diu.

I es diu la mateixa cosa quan un dentista abans de dir-vos el preu de la seva intervenció us diu que un altre dentista qualsevol us n'hauria fet pagar el doble del que ell us demanaria...

La senyora Fortens té negocis privats amb tres o quatre negociants. Doncs una bona política és que el negoci vagi marxant i que el senyor Fortens no en sàpiga res!

A Palatina vivien relativament en pau, com hi sol viure molta gent quan no hi ha guerra, no es té mal de queixal i us ponen gairebé totes, però en vingué una de guerra i s'acabà la pau a Palatina i a molts llocs. I amb aquella guerra la majoria dels pobres palatinats, que no hi tingueren art ni part foren foragitats del seu país

amb l'ordre de que passessin com puguessin, cosa de molt mal pair. I, a casa seva s'hi instal·laren uns ciutadans que feia anys que anaven pel món sense país propi que també era una cosa de molt mal pair. Segons sembla els nous inquil·lins de Palatina tenien uns avis que ja hi havien estat i també hi havien fet vida els avis dels que ara n'eren foragitats. La política no sabia com girar-se en aquest cas ja que si bé n'hi posà uns a Palatina, en tregué a uns altres. Però hi havia diners pels mig. I la política quan hi ha diners pel mig és una política de circumstàncies.

El món obrí uns ulls com unes taronges quan veié el que havia succeït a Palatina, i començaren a sortir reivindicacions territorials de pertot arreu adduint que si s'havia regalat Palatina a una gent que hi havia tingut avis anys enllà, ells, els reivindicadors que ara mal vivien en països pobres i estrets, havien tingut avis en països grans i rics. La política digué que no ho podia pas arreglar i sobretot ficar-se amb els països grans i rics, i que segons quines coses la millor política era no tocar-les, deixar-les tal com eren ja que alterar-les podia portar a embolics internacionals, que són uns mals embolics. I nasqué la política dels fets consumats. I es posà de moda, aquesta política. El "Ja està fet, ara" se sentí a molts llocs i països i països mudaren de fronteres, de noms de carrers, d'idiomes i haguéren de cridar "Visques" distints una pila de vegades. No, no podia seguir d'aquella manera allò. Cada dos per tres s'havia de pagar contribucions a Hisendes que feien els rebuts en llenguatges diferents.

- Ja ho sabem que hem de pagar, sigui a qui sigui, però per què no podem pagar sempre als mateixos? - es repetia a un i altre país, sobretot en els països de poca frontera...

Finsque amb guerres, que ja no relateren no fent-nos pesats, que no en som forofos, o sense, l'Atlàntida es dividí en dos estats.

Atlàntida Septentrional i Atlàntida Meridional. En l'un els diners, sempre els diners, ho manegen tot. No cal dir quantes coses. Diguent tot, ho farem més crut i ens entendrem millor. Els diners s'ho menegen tot. En l'altre, és clar, també s'ha de menjar, però els diners no es veien tant com en el primer. Per a segons què m'hi en mancaven. I, en tots dos móns, en un que no hi havia racionament de res, de poder fer marxar de tots colors a canviar de senyores, i en l'altre que el racionament era declarat oficial, sempre hi havia gent que en tenia més que altra, de diners. Això, fins llavors, a l'Atlàntida no ho pogué modificar ningú. Tant el Nord com el Sud es declarà solemnement que s'havia tret el mot guerra dels diccionaris. La cosa certa fou que es penà, a cada punt cardinal, editorials que no feren cas de la declaració més amunt dita. Sí, la guerra fou treta dels diccionaris i malgrat que septentrionals i meridionals sostenien que les armes s'havien de tirar a l'aigua, uns i altres s'armaven fins dalt de tot. I tantes armes feien els que tenien diners per a fer-les, cosa comprensible, com els del món del racionament, cosa que molta gent ja no comprenia tan bé... Compara, estimada Gràcia, compara. En segons què poden riure els que juren que la història es repeteixi...

La cosa, però, que seguia preocupant als que feien fabricar les armes era, tal com havia estat temps endarrera quan els estats anaven per ells, ~~era~~ com s'ho podien agafar un dia o altre, els que les havien de fer servir. Fins llavors, com que les armes era la única cosa que els governs donaven de franc, tothom les havia fetes servir apuntant vers on el governs recomanaven... més els temps evolucionaven i, amb els temps evolucionava també la forma de pensar dels armats, encara que la dels armadors seguia immobiliista, i hi havia els seus dubtes respecte a si els armats les farien servir correctament, les armes. Gran interrogant aquest. Aquí, en temps de mares solteres, malgrat que la posada de coll és el mateix de les mares casa-

des, en temps de retratar planetes d'a prop, de Premis Nobel de la Pau que es rebutgen -també hi ha Premis Nobel d'altres activitats que si es volen cobrar s'ha de canviar de passaport-, en temps en els quals el petroli, que abans només servia per encendre quinqués, origina fallides internacionals i serveix d'excusa de vagues universitàries a declaracions d'independència, raptos, delictes monetaris i supressió de verunts, no sabem com acabarà. A l'Atlàntida no es pogué saber. No s'hi fou a temps. El profeta Espiridió no digué altra cosa sinó que acabaria malament el Continent. I quan el Continent s'enfonsà les coses no xxx havien arribat, ni de bon tros, tan amunt com han arribat a casa nostra. Encara que uns atlants potser alguna influència hi han tingut en els afers de casa nostra, ja que no tots seguiren, com potser hauria d'haver estat la seva obligació, l'anada aigües avall de les seves terres...

LES PRIMERS DARRERS PLANES

S'havia jurat que la guerra era immoral, un desastre per a molts, i un negoci per a pocs, i manà molt temps la gent de negoci...Malgrat la mala anomenada que es donà a la guerra, però, Nord i Sud seguien fent armes. La gent deixà molts oficis i es dedicà a fer armament. Hi havia molt pocs ciutadans que sabessin fer res més. Els únics entreteniments tolerats a la mainada eren les joguines armiformes. Els regals entre promesos, aniversaris i postes de llarg, eren armes.

- Tria - deia la senyora Costa quan el seu fill estrenà calces llargues.

- Un canó! - responia el fill de la senyora Costa.

S'enviaren espies del Nord al Sud i viceversa.

± S'armen, s'armen!- asseguraven els espies de cada costat.

Allò no podia durar. Ambós hemisferis no s'acabaven de creure que la fabricació d'armes no s'acabés a l'altre costat, i s'arribà a dubtar de les informacions dels espies i es cregué que els espies cobraven per a exagerar xifres o que els governs feien passar durant hores i hores davant els espies el mateix armament. S'encomanà l'espionatge a senyores especialment entrenades per l'ofici, de bellesa contundent.

...i aquesta informació m'ha costat l'honor, però els companys espies tenien raó...

Se n'arribà a tenir tant d'armament a cada costat que no era rar sentir dir a la gent:

- Pertot arreu ensopegues amb escopetes!

- Bé, les fem servir o no les fem servir, les armes? - es deia un dia a les altures-. Ja no sabem on posar-les!

- No avancem. Ells ténen les mateixes.

- Es que aquí fan material de guerra fins els astrònoms.
- Allà en fan fins les llevadores...
- Ens n'hi podríem comprar.
- No volen vendre.
- Tot és qüestió de preu.
- El diplomàtic Ritz ja va fer un tanteig.
- I...?
- De la única manera que vendrien seria cobrant amb armes.
- Així quedariem igual... Com estan de blat?
- ‡ En tenen més que nosaltres, però també són més.
- En fan pa?
- Suposo.
- Ix en menja tothom?
- Sembla que sí...almenys ho diuen.
- Ho diuen, ho diuen...Potser se'l guarden i en fan pólvora...El blat ja no és el d'abans.
- Doncs fem pólvora amb blat. No podem pas quedar endarrera!

No, no hi havia sortida. I amb la por que els altres tinguessin més armes ambdós territoris seguien armant-se i armant-se sense treva ni repòs.

- Bé i si ens batèssim a la fi, què passaria?
- Que no guanyaria ni l'un ni l'altre.
- Quedariem empatats, volem dir...
- I si féssim actuar les dones en actes de sabotatge?
- ‡ Ja s'ha provat. Ens han tornat totes en estat...
- Però, dimoni, quins punts flacs ténen aquesta gent?
- Els mateixos que nosaltres...

I fou Martí Desmóns qui posà el dit a la llaga al veure que el temps passava i les armes ocupaven places, armaris i cisternes.

- I si fessim tot una nau? - proposà.

- Parlem-los-n'hi.

Se'n parlà, i els altres digueren que ja feia temps que ells havien pensat la mateixa cosa... Si, senyors, dels dos països se'n feu un i els atlants se'n sentiren molt gelosos d'aquella troballa. Els antics petits països no deixaren les seves peculiaritats i hi seguia havent a cadascun diferències de cartera, d'entendre el matrimoni, la pintura, els deutes, parar la fresca i anar a la presó.... Que els atlants es feren federals! Cada temporada governaven l'Estat dos elements dels diversos estats federats i així, per torn, podien governar una mica tots. Amb algunes excepcions, que sempre n'hi ha, la gent s'adaptà i aplaudí el nou sistema i un dia l'Estat parlà de tirar les armes a l'aigua.

- Per què les volem, ja!

- Les llencem totes?

- Home, totes... Amaguem-ne algunes, però oficialment, a l'aigua!

I el món progressà, es tornà progressista i trobà que el progrés, si no hi havia anti-progressistes, era una gran cosa. Un temps, els elements dessidents eren pocs, mal vistos i mal avinguts. Ells sempre l'havien lloat el progrés. Allò de què blasmaven era que el progrés es fes només per una minoria, que no era la seva, és clar. I es progressà. Fins que Ernest Vidreres, savi famós, va declarar:

- Jo, senyors, ja no sé què inventar més...!

Llavors l'orgull es posà dins cada atlant i cadascun creié que valia per dos. I la seva fi, la seva mala fi, vingué quan ningú hi pensava i quan l'Atlàntida progressava a més no poder.... Algú en tingué de pressentiments, encara que ningú pogué explicar quins eren els pressentiments que tingué...

- Mira, el pollastre de Can Duran...

- Ara pla!
- Què vols dir?
- Que aquest pollastre sempre ve quan han de passar coses. Cada vegada que l'hem vist, desastre darrera desastre...Primer la pedregada que ens ho pedregà tot, després la malaltia de les vaques, la fugida de la noia...Es un pollastre de mal averany...Si ni les gallines el poden veure...I, ara, què passarà, ara!
- Potser res, home, potser ens ho pensen quan ens passen coses que la culpa és d'aquest pollastre.
- Es un pollastre incontrolat, autàrtic, distint dels altres. Ja ho veuràs! I segur que algú no la podrà contar aquesta visita.
- No exageris, Règul, no exageris.
- Ja en parlarem! Marxa, tu, pollastre! Avall, maleit siguis!

El pollastre feu una mena de reverència i, sense gallines a prop, llençà un renc i fatal "Quiquiriquic".

-...I a mi em sembla que ara que tothom es pensa que no comptem, que potser ha arribat la nostra. Fa massa temps que no passa res. I hem tingut confidències que hi ha gent disposada a tot a Costa Blanca i al camp de Mortanyà. Els pescadors quan no agafen peix són de bon dominar, i al camp quan no plou, com ara que sembla que les pluges facin vaga general, cosa que nosaltres sembla que hem oblidat, no tenen aturador. Què et sembla, Gabriel? Ep! Gabriel, què dius? Que hem perdut vibració?

- Eh? Ah, sí, els pescadors...Què volen, els pescadors?
- Carai, Gabriel, això és presidir una reunió de sabotejadors? Que ja hem oblidat les de Cafreu, la de Vilafreda i de Malleu que no donaves temps de parlar a ningú...Què et passa? Que t'has passat? Però Gabriel què tens que no contestes?
- Sí, sí...a Canfreu, però penso...No puc passar de lluitar contra

un pensament que no se'm mou del cap. Sóc el Número U, prou ho sabeu, sabotejaires, però fa dies i nits que em penso que ni jo ni vosaltres en serem gaire temps més.

- Ens han denunciat?! El governador no ens farà res. Li hem promés els vots del mes que ve...

- No és res de denúncies, de governadors, ni de vots. No sabria pas dir-vos quina cosa és...

- Això és una traïdoria! Amics: el company Gabriel s'ha venut a la burgesia!

- O una dona l'ha deixat...

¿ Penseu el què volgueu. No em feu por ni vosaltres, ni la burgesia i, si ho voleu saber, ni les dones dels burgesos! La por que tinc és de quelcom que no sé explicar, però que ho sento venir i que no hi serà a temps ningú, ni la burgesia. I avui, si encara sóc president, aixeco la sessió. Si hi som a temps ja en parlarem un altre dia!

- Veu? Hem guanyat més que l'any passat!

- Sí...?

- Què vol dir aquest "sí"...el trobo fluix.

- Es que em preocupa una altra cosa.

- Més que els diners?

- Sí.

- No!

- Sí, sí...però no sé què és.

¿ Però no li diu res un bon balanç?

- Sí, però avui, no.

- Però vostè creu que hi ha una cosa millor que un bon balanç? Que la casa creixi, que la caixa s'hagi d'engrandir, que la gent treballi més...

- Sí...

- Altre cop aquest si d'estar per casa? No és un si d'un bon balanç, aquest...Que potser hem apretat una mica massa amb la gent...Potser sí, però si no anéssis amb un dimoni a cada orella la gent acabaria dient-te que treballéssis tu...

- Miri, senyor Crosses, no em parli més de diners, avui.

- Però si és el balanç, que no ho sap que el balanç és el tot, que és la única cosa que aplaudeixen els accionistes...I demà l'hem de presentar a l'aprovació de la general...

- Miri, que l'aprovi o no l'aprovi, la general. Tant me fa.

- Però, senyor President, això és nou! No fer cas d'un balanç, del millor balanç que s'ha fet d'ençà...

- Prou, senyor Crosses. No estic per balanços, he dit. Hi ha quelcom que em rosegua per dins que és superior al millor balanç. Quelcom que em sembla que els balanços no hi valdran per a res...Que l'aprovin i dels diners que en facin el que vulguin...Sí, i els que em toquin a mi els doneu al senyor Magrinyà que quants més en tingui més greu li sabrà de perdre'ls...

- No ho sé, no en tinc ganes de festejar, avui.

- No, si la mare ja m'ho deia...Al principi mai en tenen prou i no més diuen que sí...Després, després ja comencen a fer el desmenjat...

- No, però no m'hi veig en cor, avui. Festejarem demà.

- Però...

- Estic nerviós, com si m'hagués de passar quelcom.

- Què t'ha de passar per festejar? Que ho ha privat el govern?

- Em penso que no...però tinc el cap qui sap a on.

- Diners?

- Qualsevol diria que m'han de pagar per festejar.

- Només faltaria!

- No, Camèlia, no és qüestió de diners, encara que sempre en falten.

- Fins per a festejar?
- Ditxós festejar!
- És que jo no sé festejar sens e festejar. O hi ha una dona, aquí?
- Una dona, no.
- Doncs, dues!
- No és cosa de dones, això.
- Així cerques brega per a deixar-t'ho córrer!
- No...és una cosa que em preocupa i no sé exactament què és. Quelcom que veig venir sense veure-ho...No t'ho agafis malament, Camèlia.
- Doncs me l'hi agafo. Festeja sol!
- Camèlia...
- No, jo em quedo.
- Què vols dir, em quedo?
- Doncs vull dir que em quedo. No estic d'humor per anar a casa els Braus.
- Jo que no estigués d'humor avui, mira, a casa no ho estàs mai, però és a casa els Braus que hem d'anar.
- Que no hi vinc, et dic!
- I per això m'he comprat un vestit nou?! Que no saps qui hi haurà a casa els Braus? No et diu res el doctor Mata? I el fiscal Cavall? I les noies del governador...
- Tot el que vulguis, Marcela, però no em sento d'humor. No és el mal humor dels altres dies aquest...No ho sé...em fa l'efecte que n'ha de passar alguna. No sé com dir-t'ho.
- I què en faig jo, del vestit?
- Ai, Marcela, si és pel vestit te'l veuran igual encara que jo no vingui. Tindràs el mateix èxit. I si en vols tenir més, treu-te'l el vestit!...No estic per anar a casa els Braus ni enlloc...I si hi vols anar hi vas o si no no hi vas. I no rondinis que ja ho fas vuit

hores cada dia, com si anéssis a jornal.

- Es que ara en rondinaré més, d'hores.

- Aniràs a preu fet, Marcela.

- ...i és una cosa fàcil, facilíssima. A la casa no hi ha ningú i sé on guarden les joies. I per les que porta la senyora n'han de tenir moltes...Es qüestió d'un parell d'hores...Mira: dotze claus. Molt serà que una o altra no obri...

- No ho sé, ne en tinc ganes de robar ara.

- Què?!

- No sabria com dir-t'ho. Tinc un pressentiment...

- Tens por de què t'agafin?

- Als lladres, un dia o altre ens agafen, però és una altra por.

- Però...

- No insisteixis, no faria res de bo aquesta nit. El nostre ofici és com un altre qualsevol. S'hi ha de tenir vocació...Jo avui, si fos paleta faria una paret torta, si fos banquer donaria diners de més i si fos dentista segur que arrancaria queixals bons...

- No ho entenc. Et condio a collir, a collir, sents? Et porto una cosa feta, que no en passen cada dia, i...

- No m'ameinis, robarem una altra vegada.

- Que potser tens remordiments? I ara et venen els remordiments?!

Ara, després de cent campanyes admirables, que si la policia tingués vergonya ens felicitaria, et fas endarrera? A quin món som! Que se'n desdis un novell, ho comprendria, però un home com tu, que ho ha robat tot?!

- Mira, Passarell, no en treuriem res de discutir. Roba sol avui!

- No m'aniràs a denunciar!

- No, roba tranquil. No robaria bé jo, avui...

- No ho sé, no puc dormir...
- Que no vas dormir, ahir?
- Sí...
- Doncs no t'hi encaparris. Si avui no dorms, dorm una mica més demà.
- Ai, Borràs, sempre surts amb ciris trencats!
- Mira, Antònia, si tu no pots dormir, deixa'm dormir a mi... Són nervia això. No en tinguis, de nervis.
- No ho són, de nervis això, i si ho són són uns nervis que no havia tingut mai. No ho sé, em sembla com si ens n'hagués de passar una de grossa. I no puc dormir, i no dormiré.
- No dormis, però calla!
- Es que no sé què em passa... Em trobo com quan vaig tenir la petita...
- Ara el que no dormiré seré jo!
- No, no pateixis. Em sento com quan vaig tenir la petita sense haver-la de tenir, però més. Estic espantada, Borràs. Creu-me que ens en passarà alguna.
- Dorm, Antònia. La pitjor cosa que ens podria passar és que ens vingués la teva mare a fer temporada!
- Si fos això rai... Després altres vegades ha vingut i ben content que n'has estat.
- Sí, quan se n'ha anat...
- Dorm, dona, que dormint no s'enraona...
- Es que em penso que no dormirem gaires dies més.
- Vingui el què vingui, si dormim serà de més bon passar...
- No el veig animat, general. Que no es troba bé?
- Un general s'hi ha de trobar sempre de bé, i si no s'hi troba no ho ha de dir.
- Però s'hi troba o no s'hi troba, de bé?
- No ho sé.

- Es que tothom hi ha dit la seva a la reunió de les festes de l'aniversari de la Reunificació, i vostè s'ha passat el temps amb la mirada perduda, com si no hi fos...Es clar que potser són coses de l'estratègia això, general, i jo sóc un home civil que no hi penso, en militar. Jo...
- Miri, ministre, jo no sóc home de dues cares. Un militar, un bon militar, només en té una de cara, sobretot si va armat, i a la reunió tots anàvem de paisà. I anant de paisà jo no sóc jo, i si a la reunió hagués dit el què pensava, la reunió s'hagués esvalotat.
- Però, general, és que preveu algun perill....
- Ara que estem sols li diré. Sí preveig un perill.
- Els monàrquics?
- No, no és per aquí.
- Els anarquistes?
- No, no, no és un perill com els altres. No sé quin perill és, però és un perill.
- S'ha de mobilitzar?
- Ministre no m'ho faci dir perquè no sabria com dir-ho...Es un perill desconegut i contra el qual el cap em diu que no hi haurà mobilització que hi valgui...
- General, és la primera vegada que li sento a dir que una mobilització no serveix!
- I no servirà, ministre, no servirà. Estigui'n segur. Estic pensant que ens haurem de batre contra quelcom que les canonades no hi ténen res a fer.
- Si que estem ben frescos!
- ...Sí, me'n vaig.
- Altra vegada?
- Aquest cop penso que serà un viatge sense retorn. No ho sé...

- Bé, ja n'estic tip jo, de viatges. Amb qui el fas, aquesta vegada? Amb algun viatjent, si és un viatge tan llarg!
- No és el que et penses, Patrici, aquest.
- Es que cada vegada que has marxat he pensat malament i ho he endevinat sempre!
- Pas el dia de la Festa Major de Ros.
- Es igual, també hi vaig pensar de malament. I si no ho vaig endevinar la culpa no va pas ésser meva.
- Mai t'ho havies agafat així, Patrici.
- Es que encara vols que pagui el beure als teus companys de viatge!
- Mai és mal fet convidar els amics...
- Els meus, d'amics, els convido a gust. Ara, si tinc de convidar els teus, ja em diràs!
- Patrici, home...
- Es que ve un moment que la paciència per a tenir una dona guapa també s'acaba.
- Aquest és un viatge diferent dels altres. El faig sola. Tinc por i no la vull tenir al costat teu.
- Por? De què, de qui?
- Por de no sé què. Por d'una cosa que mai m'havia pensat tenir. Por de què s'acabi tot...Patrici, no vull que em vegis plorar, que tant t'afecta...Adéu.
- Que te'n vas sense roba, i aniràs molt poc lluny!
- Això no es pot menjar!
- Ai, Romání, no m'amoinis...
- Què vol dir, no m'amoinis...Es que la cuina de casa ja fa dies que sembla que s'hi cuini perquè vinguin sogres mal vistes a repàs!
- Mira, cuina tu.
- Però, però què és això?! Al damunt, encara que cuini jo! Temps en-

darrera llauraveu més dret...Aquests ministres joves us han donat moltes ales! Que cuini jo! Només em faltaria cuinar a n'aquesta casa...

- Ho he dit per a dir-ho, Romani, que cuinessis tu. Es que jo fa dies que veig coses estranyes.

- A la cuina?

- Pertot. Jo no sé si les has vistes mai tu, aquestes coses, però jo les veig a taula, rentant, al llit, a la cuina...

-Als altres llocs, no ho sé, però a la cuina segur que n'hi veus de coses estranyes. Mira que ho menjo tot, jo, però de fa uns dies s'ha d'ésser molt valent per a menjar les coses que cou!

- No hi puc fer més. No sé què tinc. Es com si esperés algú, quelcom que s'acosta, quelcom que no sé dir què és. Jo, pobra de mi...

- Bé, no s'arregla amb plors cuinar malament. Cridarem al metge...

- I què en treurem de cridar el metge si no sabré què dir-li.

- Algú hem de cridar, diantre. O cridaré jo, Remie, cridaré, jo!

No se'n sortí, a crits, Romani, i la senyora Romani fugí escales amunt plorant a llàgrima viva...

- Com està això, doctor?

- Malament!

- Vol dir?

- Molt malament!

- Però què li ha trobat, al malalt?

- Al malalt, res.

- Res?

- El que està malament, no és el malalt. Es, em penso, quelcom que no hi haurà metges ni medicines que hi valguin.

- Però què? Una epidèmia nova, un cop d'Estat...

- No ho sé, no ho sé. Hi ha gent que preveu coses que no sap explicar. Es el quart malalt que visito avui i li he trobat la mateixa febre que

als deu d'abans d'ahir i als set de la setmana passada. I cap, cap, té res que la justifiqui aquesta febre. I tots han dit el mateix, que no e els feia mal res i que hi havia quelcom, no sabien què, que els tenia preocupats...I mireu, que ja en començo a estar jo, de preocupat.

- Doncs, miri, posi per dos!

- Només tinc dos precedents en el meu arxiu mèdic. Eren malalts de por. Que tenien por, vaja. La por els enfebrà.

- La por?

- Sí. Un era el comandant Pau, que tenia batalla a prop, i l'altre el noi Prunés, la setmana abans de casar-se. Però aquells sabien de què la tenien la por. Aquests d'ara no ho saben.

- I no hi ha cura?

- Si no passa la cosa a la qual tenen por, en tindran tota la vida.

- De què tindran por? - anava dient per ell tot sol el doctor Camal al baixar les escales del malalt Cebrià-, gent tan distinta com el carnisser Cruanyes, que totes li ponen, el carreter Nansa, que no h'hi pon cap; la senyora Arbúcies que navega amb tot el barri dels pescadors, i la pobra Andaleta, que no ha navegat mai...Quina relació pot tenir la por del jutge Andreu, amb la del condemnat Mistela? I per què ténen la mateixa por el mestre Palomeres, de tanta anomenada ensenyant coses, prim, poca-cosa, sempre tapat, i la gran dè Can Pompeu que també ensenya coses i sempre destapada! De què tindran por? De què tindran por?

Fou, sí, s'ha provat, un desnivell d'una gran plataforma interior la que originà, amb la complicitat de la mar, la gairebé esborrada del mapa, de l'Atlàntida. Ara, estimada Gràcia, es pot predir un terratrèmol, l'erupció d'un volcà i el pas d'un cicló - no se sap per què als ciclons se'ls bateja amb nom de dona-, com es predià una moda, una puja de preus

un canvi de govern o la Volta a França en bicicleta. Llavors, els cataclismes físics es produïen sense que ningú s'hi pogués tornar. Potser sí el desitjà algú aquell acabament i que el sofrís ^{getn} determinada, però no s'hi fou a temps i els propis desitjadors es veieren embolicats en la gran tragèdia.

Era el dia de la celebració de l'aniversari de la Reunificació. Es volgué fer una commemoració mai no vista, i a fe que ho fou...

- Mudeu bé les dones! - foren un dels darrers mots de Tarré el Gran que portava la direcció en cap dels festeigs nacionals.

Tot era bandera i gallardet, i gent amb cara de festa. La mar, en calma, gronxava suaument un estol de barques plenes de veles tremoloses. El cel era d'un blau puríssim, nou, il·luminós. Les dones, ben mudades, tal com demanava Tarré el Gran, anaven sortint a balcons i finestres fent-se els darrers retocs. Unes sortien rient, altres acabant-se de posar flors on els semblava que la gent hi miraria més. D'un moment a l'altre començaria la gran desfilada de l'Exèrcit Nacional Voluntari, que desfilaria sense armament, desfilaria després el govern, les societats colomòfiles, els orfeonistes, els savis, la democràcia...és a dir, desfilaria tothom... I, quan ningú no pensava en altra cosa que en la Gran Festa, la terra començà a tremolar, i l'aigua pujà platges amunt. Uns sorolls de cosa que es trenca ho omplenaren tot. La gent es mirava espaordida sense saber què fer.

- Què passa...Què és això?!

- Són els altres! Es l'oposició que tenia canons amagats, que ens ataca!

- Sempre ho havia dit que s'hi havia de pactar amb aquesta gent!

El tremolor del sol es feia més intens, la terra s'obria, la mar no deixava de pujar, les dones de xisclar...La gent es perdia pels esquers que es produïen a la terra, els edificis s'esfondraven...Els pocs que anaven restant es miraven Tarré el Gran.

- Nois! - digué aquest-. Això ja no són coses de l'oposició...

I desaparegué dintre un esquerd.

- Visea l'Atlàntida! - se li sentí a dir ja de terra endins.

Els sorolls eren embogidors, i l'aigua, silenciosa, segura, com si fes temps que s'esperés anava pujant i més pujant... Una de les senyores, de les darreres que pogueren dir quelcom, que s'havia passat hores empolainant-se encara tingué temps de dir:

- I per això m'he mudat tant...

L'Atlàntida es negà, tal com diuen algunes autoritats. No s'hi pot fer res ja, ni s'hi pogué fer res llavors. Temps després la mar la cobria tota, i només es podia veure, multiplicat per centenars de guarrismes, allò que es veu en els naufragis de bon contar: arbres, vaques, ampelles, roba interior lleugera, portes, esclops, llits... Però no es negà tothom a l'Atlàntida. Tampoc hi ha negades químicament pures, es veu. No se sap per què es vegeren, dies després d'aquella negada extraordinària, unes barques per mig la mar seguint camins segurament marcats per mans inconegudes. Aquelles barques portaven tripulacions especials: la Bellesa, l'Amor, la Sort, la Música, la Por, la Riquesa, la Pobresa, la Política, el Poder, l'Oposició, les Vagues Generals, la Democràcia, els Negres...

Es desfeu la formació inicial i tocaren a terres distintes. Tocaren les illes gregues i els grecs, amb el temps, en feren, dels atlants que hi desembarcaren, deus i deesses; la gent d'armes influí, on baixaren, d'Alexandre el Gran al general Patton; la Política dugué Maquiavel Chamberlain, la Cambra dels Comuns, les Dictadures i el Pactes Socials; la Sort no feu cap llarga temporada enlloc, però no la té tothom; la Bellesa també va cara... els Negres, no, veus, han anat a cap preu molt temps... Tots aquells il·lustres carregaments pesaren en mil històries que es podrien escriure, ja que amb el temps anaren de l'un a l'altre

continent, i ja veus, estimada Gràcia, com han anat les coses en el nostre. Si la gent ha estat tocada per la mà dels atlants han sorgit homes i dones de fenomania, però han estat pocs els escollits. Els pobres segueixen essent pobres amb més ganes que mi de deixar d'esser-ne; els rics, que els pobres creuen que n'hi ha masses, de tant en tant s'espanten com s'espantaven els rics de l'Atlàntida; el Poder, sembla que el donguin, tothom el vol i quan el té no el vol deixar, almenys de bon grat; els deixebles de Do, el Músic han portat de Bach a les simfòniques, l'Orfeó Català i les havaneres; la Sort, voluble, elegeix a ulls clucs i per això hi han matrimonis endevinats i gent que treu quinielles de catroze resultats sense saber res dels misteris futbolístics, i l'Amor, aquell Amor primer de Lia i Rau, de Fol i Muriel, de Loda i Brue, si bé es posa a l'abast de tothom l'ha entès molt poca gent, i d'altra com saps, estimada Gràcia, l'ha entès al revés...

I aquí tens la història de l'Atlàntida, la història d'homes i dones d'un continent desaparegut que és el preu d'un refús d'anys enllà quan jo vaig entendre malament el posat teu un dia de pluja dessota un paraigua. Tu vas fugir de mi amb tota la raó, ara ho veig, però jo t'he tingut sempre al meu costat i tot quant de bo he fet ho he fet com si tu haguéssis d'esser el premi del meu treball. No l'he pogut tenir aquest premi, però sempre he treballat com si l'hagués de tenir... Si tot s'hagués acabat parlant del germà Plató i dels que vingueren després, tot hagués anat bé. Jo hauria fet el fet passant el temps a prop teu fent un discurs perpetu sobre les coses de la filosofia i de les idees polítiques que sempre han donat i donen tema, però jo era un il·lús amb un nas inacabable que per dissort

meva amb els anys encara m'ha crescut més, unes ulleres amb vidres d'inflació i una sabata que una generació entera se l'ha haguda de mirar més d'un cop. I tu...tu una noia de divuit anys, una meravella de noia de divuit anys que encara que Plató t'ocupés una mica de pensament, la majoria el tenies pres esperant a qui n'havia d'ésser amo del tot, éabés o no sabés com era Plató. Tant de bo l'hagies trobat.

Jo sóc, interiorment, el mateix de quan estudiàvem a Barcelona, a n'aquella Barcelona en la qual la gent es podia passejar, si volia, pel Passeig de Gràcia; que els anarquistes s'afincaven la bar La Pansa; el pintor Russinyol a la Punyalada ensenyant a la gent com es fa per anar a dormir tard; els vells verds i els jovenets de primera volada, a l'Eden, a veure senyores amb sabates; els catalanistes al Centre de Dependents; els emblanquinadors, al Pla de l'Os; els noctàmbuls de butxaca reduïda a les Rambles on es podien barrejar a hores petites amb el gremi que sortia dels teatres i els cafès-cantants; i tots semblaven iguals; els lerrouxistes, a berenar a Montjuïc, on despotricaven contra les monges que res sabien dels radicals i del senyor Pich i Pon el qual sembla que no sabia res de res; les vedettes de revista, a la Plaça de Palau, on tenien entrada lliure, com a les exposicions de pintura; els tocats per la solfa i els hendecasil·labs, al carrer de Robador; els navegants, a les "Golondrinas", fent la travessia del Port amb coll planxat i les butxaques plenes de xugles; les minyones, a Colom, fent-se retratar a pesseta; els festejadors a la Font del Gat, on la Marieta i un soldat feren parlar d'ells arreu de la geografia del país...La Barcelona dels vigilants que et donaven una candela per a pujar al pis si et retiraves a hores il·legals; del Liceu on la gent hi anava a escoltar, a estrenar vestits i a tirar-hi bombes, quan no hi dormia; del senyor Gamper, el qual pogué disposar d'un equip de casa que tots s'ente-

nien parlant com Ausias March o Josep Maria de Sagarra i que per això ho guanyaven tot i que el "barraquer" de l'establiment deia que la base dels èxits eren abundants plats de mongetes amb botifarres, i que sembla que d'ençà que aquest contundent acopi vitamínic falla i que es parla malament els gols són pocs i i dolents...la Barcelona de la senyora Raquel, que cantava tan bé les seves coses que encara se'n parla; del Parc, amb l'Avi al qual tiràvem trompa avall llonguets que valien cin cèntims; de les modistes que per Santa Llúcia enriolaven places i carrers, i ho feien cada dia, fos la Santa que fos, quan se'n trobaven més de tres, i a les quals jo, després de la meua tragèdia amorosa no me'n vaig mirar mai més cap...del Poble Espanyol, on per primera vegada la gent de ciutat hi veié bufar i fer ampelles; del Cafè Colom, amb la terrassa més gran d'Espanya; del Teatre Espanyol, on les venedores dels mercats omplenaven de rialles grasses teatre i voltants veient l'actor Santpere en calçotets llargs del Cafè del mateix nom, tan gran, que per a trobar-hi algú necessitaves una guia; del Paral·lel, magatzem de revistes, operetes i cases de mal viure per a uns i de bon viure per altres on sovint s'hi trobaven part de les forces vives de fora que anàven a la capital en viatge de negocis...

- Jo hi he vingut perquè ja no sabia on cercar-te, i hem de parlar...

- Doncs, mira, a mi m'ha succeït el mateix...Hi he vingut per tu, aquí; no et pensis...

es podia sentir sovint a n'aquests centres especials de negoci...

de la Barcelona que veia anar a Don Angel Guimerà al carrer de Petritxol sortint d'estrenar del Romea, entre aplaudiments, i que veia sense fer-ne massa cas al poeta Verdaguer havent-se de guanyar la vida formant part del coro general als enterraments; de l'Eixample conservador, i el Barri Xinès amb bombetes vermelles perquè la gent de nits no s'equivoqués d'escala; del tenor Don Hipòlit, que arriba

on volia i que si mai feia un gall deia al respectable: "Demà tornem que farem la pau!"; de l'anarquista Ferrer, que aquí el mataren i a fora li feren monuments; dels Tres Tombs i Sant Medir, que la gent feia repassos de grana cuita per a no perdre's la batalla dels caramels; del Noi del Sucre, que parlava tan bé que feu dir que no a una gernació que volia dir que sí; de la Monyos, tan popular que avui podria encapçalar qualsevol associació política amb garanties d'èxit, que hi figurés el mot popular al davant o al darrera; del porter Zamora el qual feu parlar del país tant o més que Don Isaac Peral, i que a més a més sortia als "sants" de xocolata... Al dins del dins hi tinc tota la vida d'aquella Barcelona de quan tenien pocs anys, tan plena de gent que n'era, i t'hi tinc a tu. Tu, per damunt de tot. I si aquesta història, que no és altra cosa que una mena d'excusa per a dir-te estimada Gràcia de tant en tant, té un altre refús, jo seguiré amb tu a cada pensament fins a la fi de tot, que serà quan tu no hi siguis...

